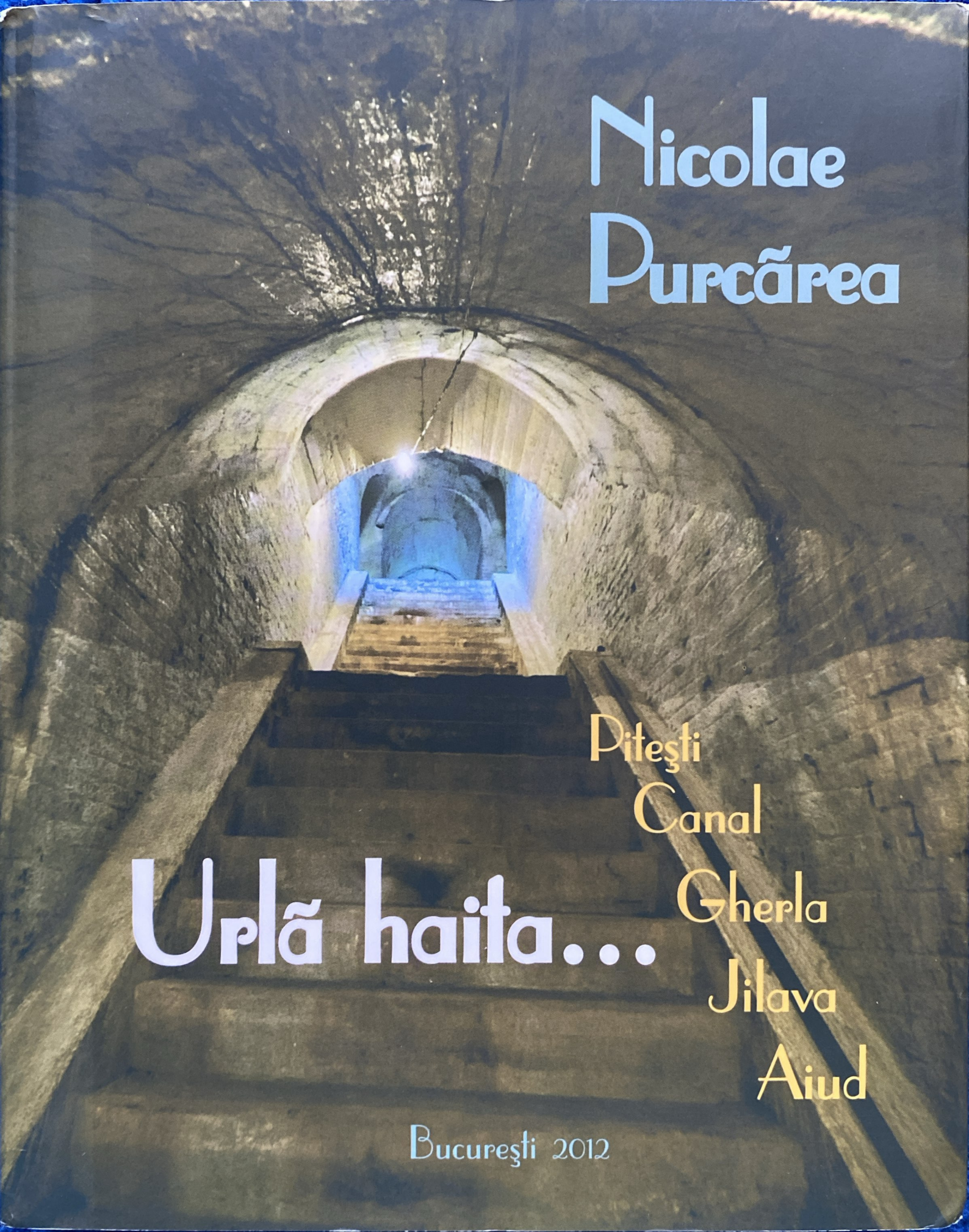

Nicolae Purcărea

Urlă haita...

Piteşti
Canal
Gherla
Jilava
Aiud

Bucureşti 2012

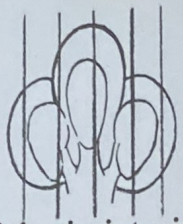

„Mai ţineţi minte cine şi mai ales cum a murit? Prin ce celulă, prin ce neagră casimcă sau izolare ori răpus de ce boală s-a stins? Mai ţineţi minte prin ce ungher de canal a căzut, prin ce groapă comună a fost aruncat sau prin ce vârf de munte ori văgăună a fost împuşcat fratele vostru de cruce şi de dor? Munţi de suferinţă au crescut până la cer şi morţii noştri au umplut gropile comune. Dar nu zadarnic. *Sunt morţi care te fiinţează, sunt morţi care te desfiinţează, precum sunt înfrângeri care trezesc un neam la viaţă, după cum sunt şi biruinţi dintre acelea care adorm*, spunea Iorga“...

Nicolae Purcărea

Urlă haita...

- Piteşti, Canal, Gherla, Jilava, Aiud -

ISBN : 978-973-0-13962-4

© Nicolae Purcărea
© Fundaţia Sfinţii Închisorilor

Redactare şi grafică: Mănăstirea Diaconeşti
Coperta 1: Catacombă din închisoarea Jilava

Nicolae Purcărea

Urlă haita...

- Piteşti, Canal, Gherla, Jilava, Aiud -

Fundaţia Sfinţii Închisorilor 2012

ISBN : 978-973-0-13962-4

© Nicolae Purcărea
© Fundaţia Sfinţii Închisorilor

Redactare şi grafică: Mănăstirea Diaconeşti
Coperta 1: Catacombă din închisoarea Jilava

Nicolae Purcărea

Urlă haita...

- Piteşti, Canal, Gherla, Jilava, Aiud -

Fundaţia Sfinţii Închisorilor 2012

Prolog

Balada unui luptător neîngenuncheat ...

Am primit cu mare bucurie vestea că Nicolae Purcărea s-a hotărât, în sfârşit, să-şi încredinţeze memoriile unei cărţi. Mare a fost bucuria mea, pentru că ştiam cât de importantă este mărturia unui cruciat al generaţiei 1948, această uluitoare generaţie aruncată în flăcările iadului comunist, în care şi-a mistuit tinereţea şi viaţa pentru apărarea unui crez sublim, întemeiat pe cele două mari iubiri: iubirea de Dumnezeu şi iubirea de patrie. Nicolae Purcărea, împreună cu generaţia sa, a purtat cu eroism crucea pe care a fost răstignit pentru vina de a fi dorit arzător să-şi vadă neamul în strălucitoarea lumină a Taborului, într-o patrie temeinic înălţată pe temelia valorilor ancestrale.

Mare a fost bucuria mea şi pentru că ştiam că această carte va fi un martor important în instanţa viitorului, atunci când istoria se va obiectiva şi dreptatea va izbucni cu forţa adevărului. De ce? Pentru că Nicolae Purcărea a parcurs treaptă cu treaptă toate etapele calvarului comunist. Nu a ratat nici o moară a dracilor, gheena în care a ars fără încetare suferinţa.

Am fost nespus de onorată că mi s-a oferit ocazia să scriu un cuvânt introductiv la cartea fratelui Nicolae. Mi s-a părut că voi fi capabilă să culeg din grădina cuvintelor vii pe acelea care vor

avea darul să sublinieze măreţia minunatului său suflet şi magnitudinea deosebită a jertfei sale. Am avut trufia să-mi imaginez că voi reuşi să întocmesc file de acatist pentru sublimul său destin, destin înţeles ca o chemare, după învăţătura părintelui Arsenie Boca.

Aproape copil încă, a plecat de pe plaiul mioritic al Braşovului, atras de acea magică chemare ce a fascinat întreaga sa generaţie:

Ţine spada mea fierbinte
Şi pe frunte zarea toată.

Ţara sa, „Dodoloaţă" (România Mare), era devastată de cotropitorii atei, deci a plecat în luptă să ardă mistuitor în cazanul înroşit, biciuit de toate chinurile iadului, ca să se întoarcă într-un târziu, din nou, pe plaiul mioritic al Braşovului, sfârtecat, dar biruitor, dezmărginind cu dalta tainele creativităţii închise în lemnul codrului frate cu românul.

Ce minunat destin! Un măreţ cerc de timp, cu primul capăt în inocenţa copilăriei, cu un apogeu pe Golgota răstignirii neamului cel înfometat de dreptate şi însetat de iubire şi revenirea - cu celălalt capăt, al maturităţii depline - din nou pe plaiul mirific al copilăriei, de data aceasta cu o minunată sublimare a suferinţei într-o hristică înţelepciune.

Numai că, deşi am citit cartea fratelui Nicolae cu sufletul în genunchi, sărutând cu evlavie fiecare durere, mi-am dat seama că sărmanele mele cuvinte nu au nimic de adăugat, nimic de

lămurit, nimic de comentat. Tot ce este esenţial în viaţa fratelui Nicolae a fost relatat simplu, sincer, direct şi explicit. Cu cuvântul său aspru ca o daltă, Nicolae Purcărea a sculptat în propria sa viaţă, punând în lumină taina crucificării unui neam invadat de stihiile urii dezlănţuite. Aşa s-a închegat, cu curaj, această carte, balada unui luptător neîngenuncheat ce a reuşit să parcurgă pădurea cu fiare sălbatice, deşi acoperit de răni, să urce muntele suferinţei, deşi cu genunchii sfâşiaţi, să iasă la un ţărm mirific din mlaştina deznădejdii, deşi aproape asfixiat de miasmele dezgustătoare ale răului. Am zis „cu curaj", pentru că mult curaj i-a trebuit ca să rememoreze cruzimea sălbatică, cinică şi mizerabilă cu care a fost aruncat în baia de suplicii insuportabile. Nici o minte omenească normală nu poate să realizeze câtă durere, câtă umilinţă, câtă decrepitudine, câtă dezolare, câtă nefericire i-a fost dat să îndure. Curaj îi va trebui şi cititorului, să ducă la bun sfârşit lecturarea unei asemenea balade. Practic va fi obligat să privească în ochi, la fiecare pas, ferocitatea. Numai că cititorul are şansa să observe şi miracolul că cei care au fost târâţi în temniţe şi-n chinuri înfiorătoare nu au fost striviţi nici în moarte, nici în crucificare. Ei adeveresc că lumea fără Dumnezeu omoară, împilează, batjocoreşte şi distruge cu furia urii oarbe şi demente, fără milă şi fără cruţare. Toţi cei care au reuşit să urce calvarul, au aflat în vârful Golgotei o bucurie miraculoasă, greu de înţeles cu mintea limitată a omului lipsit de iluminarea credinţei. Cruciaţii au aflat, pe

culmile durerii sau în adâncul deznădejdii, un Domn al îndurării, al iubirii şi al compasiunii, care a topit în apele incomensurabile ale dragostei liberatoare toată înfrângerea, transformând-o în tot atâta biruinţă.

Frate Nicolae, iartă-mă că nu am fost în stare să-ţi alcătuiesc o introducere-acatist pe măsura vredniciilor tale! Ţi-am strâns cartea la piept şi am stropit-o cu un plâns dezlănţuit pe întinderi mari de suflet. Nu este plâns de prohod şi nici de alinare. Este un plâns de bucurie. Pentru toate durerile tale nedrepte, bucură-te! Eşti un Iov înregimentat în oastea lui Iisus. Părintele Veşnic a îngăduit satanei să te chinuie cu tot felul de suplicii, ca să-ţi smulgă credinţa şi să-ţi stingă speranţa şi iubirea. A crezut satana că te-a golit de suflet, dar s-a înşelat. Nu a reuşit să te distrugă. Te-ai ridicat din gheenă întărit în credinţă şi înfrumuseţat în iubire. Bucură-te cu toţi cei care atât de mult au suferit! Ai câştigat împreună cu ei fericirea celor prigoniţi, iar calomniatorii ar trebui să facă o pauză. Să-şi acorde un mic răgaz de tăcere, ca să poată auzi glasul cohortelor de mucenici zicând:

Urcă-te, suflete şi cântă
Mai trist şi mai înalt, din glod
Şi spune-i lumii c-ai dat rod
Din pământeasca rană sfântă".
(Radu Gyr)

Aspazia Oţel Petrescu
15 decembrie 2012

Partea I

„Banditule, ai trădat marea cauză a demascării!"

„Povestea mea, crâmpeie din ea, nu e numai a mea.
Au îndurat-o toţi cei care, ca şi mine,
au ridicat glas şi poate şi armă împotriva
satanicei orânduiri comuniste
ce pusese stăpânire pe biata noastră ţară"...

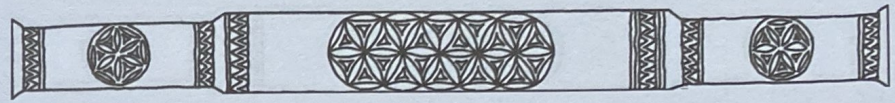

A fost posibil?...

Târziu, mai bine-zis la sfârşitul vieţii, am încercat să aştern din amintiri o viaţă de multe ori pusă sub semnul întrebării „a fi sau a nu fi" din pricina „haitei" ce mă sfâşia. Rupea din sufletul meu puţinul pe care tot încercam să-l clădesc; căci voiam să înalţ un edificiu spiritual înaintea căruia lumea să se oprească, să scoată pălăria şi să spună: „Da! A fost un om!"...

Am fost un ostaş credincios, devotat şi dăruit unui singur crez, unui singur ideal. Iar de am căzut, rog pe toţi cei cărora le-am greşit să mă ierte - am conştientizat căderea, am dus crucea (şi o duc încă), m-am ridicat şi, pe biata mea mârţoagă, am purces mai departe... Am îndrăznit să mă scutur, să inspir adânc, să înfrunt toate - „toate" însemnând păcate, ispite, patimi - şi să privesc zările care undeva, peste nouri, peste neguri, îmi surâdeau, mă aşteptau. Cât de greu este să treci prin pădurea cu fiare sălbatice, să străbaţi muntele suferinţei şi apoi să simţi cum mlaştina deznădejdii te cuprinde! Căci aşa e viaţa luptătorului...

Nu lupţi pentru tine. Lupţi pentru crezul tău, pentru ţara ta, vorba poetului Radu Gyr:

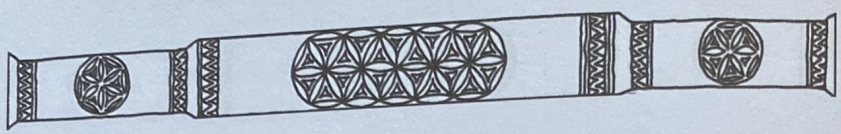

Nu pentru-o bucată de rumenă pâine,
Nu pentru pătule, nici pentru pogoane,
Ci pentru văzduhul tău liber de mâine
Ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!

Sunt un exponent al generaţiei de la 1948, generaţie crescută în spiritul „Frăţiilor de Cruce", care aşa a înţeles rostul vieţii sale: să îşi ia crucea şi să o ducă, adică să meargă pe coordonatele neamului, să Îl iubească pe Dumnezeu şi să se jertfească pentru neamul său.

Scriu, dar pana mea preferată nu este condeiul, ci dalta. Cu ea, cu dalta, am scris în lemn durerea, zbuciumul, sensibilitatea, spiritualitatea şi geniul poporului român. Cu ea mi-am găsit libertatea. Cuvintele mele sunt sărace, nu pot reda pe de-a-ntregul trăirile, zbaterile şi mai ales teroarea psihică, mult mai grea decât cea fizică. Transformarea omului în contrariul lui, spălarea creierului nu sunt elemente senzaţionale, înfăţişate aici pentru a da lucrării efecte gazetăreşti, ci sunt realităţi dureroase, pe care toţi cei trecuţi prin moara comunistă au trebuit să le îndure.

În moara comunistă, care funcţiona cu precizia pedagogiei lui Makarenko, omul ajutat de om turna alţi oameni, pentru a-i măcina, pentru a scoate un alt fel de oameni, care, trecuţi prin moară - adică prin frig, foamete, groază - deveneau mutilaţi sufleteşte, nu mai puteau fi ceea ce şi-ar fi dorit să fie. Îţi trebuia

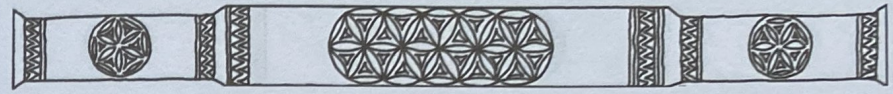

un ideal puternic ancorat în Dumnezeu, în rugă şi în nădejde, ca să poţi rezista.

Scriu pentru cei care mă vor citi, să se oprească o clipă, să se coboare în adâncul sufletului lor şi să cugete întrebându-se: „A fost posibil?"...

Scriu pentru ca generaţiile ce vor veni să ştie că în alte vremuri, copii crescuţi în frică de Dumnezeu şi dragoste de neam şi-au dat viaţa pentru apărarea altarului şi a etniei de care aparţineau.

Noi, românii, ne-am zbătut, am fost cetate de care s-au lovit toţi năvălitorii, am luptat pentru a ne păstra credinţa şi a ne îndeplini misiunea noastră istorică: aceea de a crea cultură şi civilizaţie la gurile Dunării. Blestemul etniei noastre a fost cel geografic, căci suntem aşezaţi în coasta tuturor năvălitorilor, la poarta de Răsărit a Europei. Este un miracol că după atâtea năvăliri, poporul nostru nu s-a frânt.

Şi iată că în secolul care tocmai s-a încheiat a trebuit să străbatem, să îndurăm apocalipsa comunistă cu toate supliciile ei. Spun apocalipsa, pentru că a trebuit să gustăm până peste margini paharul iadului, să ne luptăm cu fiara dezlănţuită care este omul, să răbdăm bestialitatea acestui aşa-zis „om", mlaştina deznădejdii să ne înghită până la cumplita disperare, teroarea să devină mijloc coercitiv de a ne convinge, iar ura, principiul conducător al unei ideologii satanice care voia supremaţia

biologicului în toată amărăciunea lui. Căci dacă până acum toţi năvălitorii râvniseră numai bunurile materiale ale neamului, năvălirea comunistă, pe lângă despuierea de tot şi de toate, ne voia şi sufletul, încercând transformarea omului în neom.

Frica şi bătaia, ruperea relaţiilor sociale, suspiciunea şi delaţiunea, înfometarea, înlănţuirea şi transformarea omului în animal au fost metode de constrângere a fiinţei umane spre a o preface în contrariul ei.

A fost greu până ce totul a început să se rostogolească; mai pe urmă, oprire n-a mai fost...

*

„Urlă haita"... A urlat sub Carol al II-lea, prin toată camarila lui. A urlat sub mareşalul Antonescu, prin Eugen Cristescu şi toată clica lui. Apoi a urlat prin comunişti. Disperată era haita şi strigătul ei înfricoşat, căci sfârteca Piteştiul, Gherla şi toate temniţele ţării, Canalul şi şantierele de exterminare. Urla prin locotenentul Avădanei: „Banditule, ai trădat marea cauză a demascării!". Iar după '89, prin degradarea morală şi materială, urla neputincioasă, dar urla, sfâşiind tot ce putea. Erau tari de urlau sau ...?!

„Urlau" pentru că prea adânc se sfredelise în năravurile rele ale societăţii; urlau pentru că

aceasta le era concepţia: să urle pentru a putea stăpâni. Urlau pentru a-şi arăta vigilenţa şi ura.

„Urla haita" în încercarea fără izbândă a laboratoarelor comuniste de a ne şterge din istorie ca entitate etnică, de a ne strangula, ca să nu-L mai putem mărturisi pe Dumnezeu, de a ne umili ca neam, strigându-ne: „Să nu credeţi că sunteţi eroi! Istoria o vom scrie aşa cum vrem noi!"...

Sunt în haită, de aceea sunt puternici. Urlă fiindcă au venit pe tancuri, urlă pentru a băga spaima în oameni. Teroarea, frica, spaima... „Urlă, tovarăşe, şi fii vigilent, căci prin vigilenţă vom duce lupta de clasă!" Şi iarăşi: „Tovarăşi... să urlaţi, să urlaţi, să urlaţi!"...

„Urlă haita". E o atenţionare pentru toţi cei care se consideră legitimaţi să atace Biserica şi neamul din care fac parte, pentru toţi cei ce se socotesc îndreptăţiţi să se creadă exponenţii unei generaţii, dar care nu ştiu ce este ocara, umilinţa, suferinţa, crucificarea, deznădejdea. Se cred grozavi, se umflă în pene, se socot mari, dar o singură bâtă dată pe spate îi vindecă de emfaza preaplinului eului lor, căci în umilinţă şi suferinţă se vede omul cât este de neputincios, dar şi cât poate fi de valoros, de preţios.

„Urlă haita" şi, spre disperarea mea, va mai urla încă multă vreme. Generaţii întregi vor trebui purificate. Până atunci, vom fi nevoiţi să suportăm Piteștiul după Piteşti, căci haita tot va urla.

De ce Piteşti?

Pentru că în cartea trăirii noastre sub comuniști, Piteștiul va rămâne cea mai neagră pagină, cea mai pătată filă de istorie, ruşinoasă dar adevărată, despre concepţia comunistă, despre om şi societate. O „beznă de tuci" aşternută peste neamul românesc în ceasul suirii sale pe cruce, cum scrie poetul Radu Gyr:

Ne-au mai rămas doar visele albastre
- Zbor de scântei peste bezne de tuci -
Şi nopţile astea atât de sihastre,
Izbavă în ceasul suirii pe cruci.

„Tiparul" meu natal

Omul este un produs al spaţiului şi al timpului în care s-a născut, a trăit, a dat roade şi apoi s-a dus.

Altfel spus, este un fruct al „tiparului natal", al „matricei stilistice" în care a trăit, după cum spune Blaga.

Spaţiul în care m-am născut eu: Şcheii Braşovului, aşezare românească veche, cu o specificitate aparte şi un destin propriu. La marginea cetăţii, pe văile şi dealurile dintre Tâmpa şi Ghirău - aşezare pierdută în negura istoriei - s-au descoperit destule urme dacice. Loc cu o populaţie omogenă, cu ocupaţii bine definite: pe de o parte, crescători de animale, cărăuşi, lucrători în industria casnică şi comerţ, iar pe de altă parte, meseriaşi şi

funcţionari publici, angajaţi în slujba cetăţii. Spaţiu cu o tradiţie proprie, brodată în jurul bisericilor, care au polarizat şi au dirijat aspiraţiile spirituale şi naţionale ale românilor din Şchei. Spiritual, Biserica a fost factor cultural (prima şcoală românească, primele tipărituri româneşti), iar naţional, ea s-a aflat într-un permanent conflict cu stăpânirea asupritoare, Imperiul Austro-Ungar. Material: oameni săraci, care trudeau din greu, harnici, iuţi la treabă (şi la bătaie), cu simţul neguţătoriei, făloşi şi cu o încredere accentuată în forţele proprii. Întreprinzători: de la Pietrele lui Solomon în jos, până în Prund, zeci de mori mici de apă măcinau grâul adus de cărăuşi. Crescătorii de vite (vaci şi oi) dădeau Şcheiului izul unei aşezări rurale. Femeile din Şchei lucrau în industria casnică, făcând ţoale şi vestitele „găitane" (şnururi negre din care se coseau bumbii şi împletiturile dulamelor ofiţerilor din Imperiul Austro-Ungar). O parte din locuitori erau cărăuşi. Plecau cu căruţele pline la Galaţi şi Brăila şi aduceau peşte. Alţii, cu poştalioanele, băteau drumul Vienei, al Varşoviei, Odessei, Kievului şi, bineînţeles, al Galaţiului şi Bucureştiului, ducând cu ei mostre ale industriei braşovene în devenire. Vremea în care Braşovul şi-a lăsat amprenta asupra istoriei este consemnat în hrisoave, atât în privinţa urmelor dacice, cât şi în cea a relaţiilor lui cu Kievul şi cu domnitorii Ţării Româneşti, care se refugiau adesea aici.

Timpul în care m-am născut: se sfârşise primul război

mondial, visul cel mare al românilor de a înfăptui o Românie Mare se realizase, dar în rest era haos. Pe plan social: clase bine determinate, dar cu ţărani şi muncitori săraci şi debusolaţi, cu intelectuali fie bogaţi, fie săraci. Pe plan politic: partide democratice, dar, ca şi azi, interesul de partid prima, apoi ţara. Şi dacă Marea Unire se înfăptuise, totuşi în plan sufletesc, sudura, unirea, omogenizarea spirituală a românilor lăsa de dorit.

Acestea au fost timpul şi spaţiul în care am apărut în viaţă.

Era o iarnă grea, cu omăt cât cuprinde, în noaptea de Sfântul Andrei a anului 1923. Şi fiindcă se schimbase calendarul, am apărut înregistrat la primărie pe 13 decembrie 1923. Bucurie mare în casa părinţilor mei, dar întrebări şi mai mari: cum să-i punem numele, Andrei sau Nicolae? Cum pe strada noastră era un Andrei cu dar mare al beţiei, toată familia a protestat: „Cum să-i punem numele lui Andrei beţivul?". Dar spiritele s-au potolit repede şi toţi s-au învoit să-mi spună Nicolae.

Şi iată-mă: mic, slab, bolnăvicios, dând semne că trăiesc! La vârsta de doi ani, din cauza unei infecţii osoase, doctorii au hotărât să îmi taie toate degetele. Noroc că mama şi o mătuşă s-au împorivit, altfel rămâneam infirm toată viaţa, iar gingăşiile din lemn pe care le făuresc astăzi ar fi aşteptat mult şi bine, căci mâinile mele nu le-ar mai fi putut ciopli.

Copilăria s-a scurs cu zburdălniciile ei prin grădinile şi

poienile Şcheiului, care ne ademeneau cât era ziua de mare. O bucată de pâine unsă cu ceva şi fructele culese de prin grădini erau de ajuns pentru a potoli foamea copilului neastâmpărat de atunci.

În anul 1936, viaţa mea a luat o dublă cotitură: pe de o parte, am făcut infecţie la o ureche - o infecţie banală, care însă m-a ţinut ani de zile numai prin spitale, cu operaţii peste operaţii; iar pe de altă parte, m-am dăruit unui crez care a determinat destinul meu în viaţă.

Am început atunci să învăţ şi să înţeleg că fac parte dintr-un neam, că peste toate zbaterile personale, zbaterile şi frământările neamului din care fac parte sunt cele mai importante înaintea lui Dumnezeu şi a celorlalte naţiuni şi că Dumnezeu a hărăzit neamului nostru un destin pe care trebuie să îl ducă, cu jertfe şi împliniri, spre lumina cerească. Am început să înţeleg că însemni ceva, că poţi deveni ceva, că reprezinţi ceva în măsura în care tu, ca individ, te dăruieşti, te jertfeşti - dacă e cazul - pentru eternizarea neamului, că a fi român înseamnă a te da ţării, a fi ostaş în slujba ei.

În 1936, la Liceul „Andrei Şaguna", unde învăţam, o pleiadă de profesori tineri a împrospătat corpul didactic. Printre ei, Ion Faur şi Bodogaie - amândoi profesori de religie, Jean Bordeianu - secretar, Iorgu Gane - profesor de română, Nicoară - profesor de istorie, precum şi alţi dascăli, toţi legionari. Şi pentru că

domnul Faur era din Râşnov şi locuia la noi, la noi se întâlneau aproape toţi profesorii. Nu ştiam că ţineau şedinţe legionare, dar ne plăcea ceea ce auzeam: ţara, neamul românesc şi credinţa în Dumnezeu. Cel mai mult ne plăcea cântecul. Eram copii, eu şi fratele meu, dar eram numai ochi şi urechi la tot ce se discuta, iar când în Prund (Piaţa Unirii de azi) mărşăluia vreun grup de legionari, alergam ca după fanfara militară. Tare ne plăcea! Azi pot spune cu hotărâre: cântecul a fost elementul determinant în aderarea mea la Mişcarea Legionară.

A venit apoi anul 1937, cu moartea lui Moţa şi Marin în Spania; 1938, cu asasinarea Căpitanului; septembrie 1939, cu jertfele celor 260 de legionari ucişi în toată ţara.

Sfârşitul anului 1937 şi începutul lui 1938, cu alegerile, m-au prins la Cluj, într-o clinică. Unchiul meu, Alexe Scurtu, student la medicină, făcea practică acolo. El mi-a adus cărticica de cântece legionare şi cu ea îmi alinam durerile pricinuite de tratamentul la ureche.

În februarie 1940 mă aflam la Spitalul Mârzescu vechi, internat într-un salon vecin cu cel al profesorului Nae Ionescu, despre care ştiam multe. Însă nu puteam însă să îl deranjez, căci un poliţai făcea permanent de pază la uşa lui.

În acelaşi an am intrat la Liceul Comercial din Braşov. Un unchi al nostru, director financiar la Primărie, îi spusese tatei:

„Pe băiat să-l dai la Liceul Comercial, că dacă termină, găseşte repede post de contabil!"... Nici gând de facultate la acea vreme!

Tot în 1940 s-a schimbat regimul politic. Bucurie mare: au scăpat legionarii de prigoană! Am intrat repede în Frăţia de Cruce. Am făcut politică? Hotărât: Nu! În Frăţiile de Cruce nu s-a pomenit aşa ceva: se făcea educaţie creştină şi naţionalistă.

Guvernarea legionară n-a ţinut însă mult. Intervenţia generalului Antonescu a fost categorică şi fatală pentru Mişcare.

Totuşi noi am continuat activitatea în FDC. Şefii noştri erau oameni deosebiţi: Gicu Apostolescu, Victor Gherghel, oameni care în timp, prin puterea exemplului, au devenit modele şi şlefuitori de suflete. Viaţa în FDC era plină de obstacole, de sacrificii. Toţi munţii din jurul Braşovului erau ai noştri: de pe Tâmpa până în Ciucaş. Şi vântul, şi ploaia, şi zăpada, şi frigul ne-au lovit, dar ne-au călit. Ne legasem fraţi de cruce, o frăţie sfântă, care a durat toată viaţa aceasta şi va dura, poate, şi dincolo de ea.

Despre Frăţia de Cruce se pot spune multe, ca despre orice şcoală educativă. Să creşti un copil, să-i plămădeşti sufletul, să faci dintr-un aluat banal un cozonac aromat şi dintr-un copil plăpând, un ostaş zdravăn, un erou gata oricând să lupte, să apere Biserica şi Neamul, ca în final să apară ca o garanţie, stavilă în faţa unei invazii - ultima apărută în istorie - invazia

comunistă! Pentru asta îţi trebuie modele care să întruchipeze tot ceea ce neamul românesc are mai valoros şi să reprezinte chintesenţa unei întregi generaţii.

Ce foc mistuitor a cuprins această generaţie de s-a opus, a jertfit, a dat tot ce a avut mai bun - sufletul - pentru apărarea Bisericii şi a Neamului?

Câtă putere de jertfă au dovedit a avea tinerii din Frăţia de Cruce! Căci toate temniţele, toate ocnele erau pline, toţi munţii ardeau! Ei au fost speranţa, ei au fost lumina care a luminat bezna în care era târât întreg neamul românesc.

Dar pentru a deveni erou, s-a dus o luptă - pe plan spiritual, educativ - de transformare a insului anonim în om strălucitor, de elită. Din 1920 până astăzi, câte căderi, câte ridicări, câte viforniţe, câte mlaştini ale deznădejdii au fost de trebuinţă pentru a şlefui diamante care să reprezinte valori, creaţii ale neamului ce vor străluci în istorie, torţe vii pentru veacuri, candele aprinse pentru lumea de dincolo!

Şi tot efortul de a deveni, de a te schimba, de a te transforma - „în cuib fă-ţi toată şcoala!" - s-a întemeiat pe credinţa în Dumnezeu şi dragostea de neam, pe sentimentul demnităţii şi al jertfei, pe trezirea la viaţă a energiilor creatoare, toate bazate pe o anumită ordine şi disciplină.

Şlefuire, şlefuire şi iar şlefuire, până la transformarea pietrei

amorfe în diamant strălucitor. Şi asta cu răbdare - căci timpul, într-o astfel de ucenicie, nu intra în ecuaţie - dar mai ales cu dragoste, fermentul cel mai puternic al transformării fiecăruia din amorf în strălucire.

Să te legi frate de cruce, într-o sfântă frăţie care te duce dincolo de acest veac! Să dai totul - propria ta cenuşă - pentru credinţă, pentru neam!

Frăţia de Cruce: o frăţie care, trecută prin focul jertfei, s-a dovedit a fi sfântă, o frăţie ce s-a pus stavilă în calea hidrei comuniste. Câţi vor fi suferit, câţi vor fi murit, câţi sfinţi şi câţi eroi ne vor spune istoria şi legendele de mâine!

Prima confruntare cu viaţa: Piteşti, Alba Iulia, Cazarma Neagră: 1942 - 1945

În toamna anului 1942, porţile închisorilor s-au deschis larg şi pentru noi. Ce copii eram! Zâmbetul, buna dispoziţie de pe chipurile noastre nu dispăreau. Am primit cu seninătate condamnarea de 15 ani şi nu ştiam de e joacă sau dacă mareşalul se războieşte cu noi. Copii fiind, ne-am adaptat repede. Doar păduchii şi ploşniţele ne supărau.

Atunci am schimbat întâia oară dojana blândă a mamei cu

sudalma gardianului. A fost prima confruntare cu viaţa şi nu ştiam atunci că vor veni altele, mai grele, mai dure, mai satanice.

Priveam la deţinuţii „bătrâni", care făceau deja puşcărie din 1941, cu mult respect şi admiraţie: ce mari îi socoteam!

Pe urmă noi, grupul de fraţi de cruce „Agapie" de la Braşov, ne-am despărţit: o parte au fost duşi la Aiud, iar o parte am ajuns la Piteşti, unde era închisoare pentru elevi.

În drum spre Piteşti am poposit la Văcăreşti. Ce lume pestriţă! Ce mizerie umană!

La Piteşti, puzderie de copii, adunaţi din toată ţara. Burlescul se împletea cu drama. Copii fiind, nu renunţam la joacă, la zburdălnicie şi căutam să ne facem viaţa plăcută. Reversul era tristeţea din sufletul nostru. Toţi tânjeam după viaţă. Toţi aveam un „of" în suflet.

Totuşi studiam, ne pregăteam pentru şcoală şi încercam să ne arătăm maturi, ba chiar gravi în atitudini. Ne războiam cu primul-gardian şi cu directorul, maiorul Virgil, care ni se părea aspru - dar peste ani, comparându-l cu alţii, ce om bun s-a dovedit a fi fost!

Începuse războiul. Ni se cerea de către Antonescu să plecăm pe front, să ne „reabilităm". Dar noi nu aveam ce reabilita.

Venea în inspecţie colonelul Alexandru Petrescu, pe atunci director general al penitenciarelor din ţară. Înalt, impunător,

purtând totdeauna ochelari negri de soare care-i ascundeau privirea, ne striga cu dispreţ:

- Bolşevicilor!

„Bolşevicii" eram noi, nişte copii între doisprezece şi douăzeci de ani, încarceraţi la Piteşti cu pedepse de la 10 la 25 de ani pentru „crima" de a fi făcut parte din Frăţiile de Cruce. Mai târziu, ajuns general şi procuror al României, Alexandru Petrescu avea să judece şi să condamne la moarte grupul „Mareşal Antonescu", grupul „Iuliu Maniu", grupul „Marii Trădări Naţionale" şi pe alţii.

Preotul închisorii, Părintele Popescu, venea săptămânal şi ne făcea catehizarea. Tică Voicescu, viitorul preot Constantin Voicescu din Bucureşti, ne cânta la vioară.

Cărţile legionare nu aveam, ne erau interzise. Dar una tot era: „Pe marginea prăpastiei", scrisă la ordinul lui Antonescu. Vrând să arate ce era rău în Mişcarea Legionară, cartea dădea tot felul de citate din doctrina noastră, pe care noi le studiam ca material legionar.

În toamna anului 1943 am fost mutaţi la penitenciarul din Alba Iulia, unde era director colonelul Muscă. Ziua ne lăsau liberi în incinta închisorii, dar seara ne închideau în celule, chiar dacă se dădea alarma de bombardament şi avioanele treceau pe deasupra noastră. Penitenciarul avea un atelier de artizanat,

unde se făceau tot felul de minuni din os şi lemn. Aici am învăţat prima dată să ţin dalta în mână, de la nişte elevi ai lui Anghel Papacioc, veniţi la Alba Iulia de la Aiud.

Penitenciarul avea şi o grădină cu meri şi peri încărcaţi de roade, pe care n-aveam voie decât să-i privim. Într-o zi însă a venit în inspecţie generalul Piky Vasiliu, ministrul de Interne, şi văzând merele pe jos, a ordonat să fie date copiilor.

În aprilie 1944, mareşalul Antonescu a dat un decret de graţiere pentru elevi. Cine a izbutit să plece atunci, a plecat, iar cine nu, s-a eliberat la expirarea condamnării sau abia în 1964, la amnistia generală dată de Dej.

Eu am reuşit să plec, în mai 1944. După câteva zile am fost recrutat şi chemat la unitate. Am făcut instrucţie militară timp de trei luni, iar în august 1944 am cerut o permisie de o lună pentru a-mi da examenele de clasa a VIII -a (a XII - a de azi).

Aşa m-a prins marele eveniment din 23 august 1944, care a deschis porţile ultimei năvăliri pe care neamul nostru a trebuit să o îndure: năvălirea comunistă, ce a adus cu ea un dezastru fizic, dar mai ales psihic care a distrus patrimoniul spiritual şi material al ţării noastre pentru o sută ani.

Multe vorbe, multe păreri, multe luări de poziţie. Un lucru e sigur: după ce comuniştii au luat tot ce au vrut, au lăsat ţara - până astăzi - într-un colaps deopotrivă material şi moral.

În 1937, Corneliu Codreanu spusese acest cuvânt: „Mă îngrozesc când mă gândesc că peste suferinţele voastre, peste jertfele voastre se va ridica o şleahtă de profitori!". Vorbele lui de atunci au rămas stropi grei de plumb căzuţi în sufletele noastre, căci ceea ce a urmat le-a vădit a fi profetice.

Şi rezistenţa anticomunistă a început să apară. Am fost o ţară care a opus multă rezistenţă bolşevicilor, lucru ce astăzi parcă se ascunde. După unii, în întreg spaţiul românesc ar fi activat atunci 1100 de grupuri de rezistenţă anticomunistă.

În zona noastră, imediat după 23 august s-au format două grupuri de rezistenţă - unul la Postăvarul şi celălalt la Ciucaș - alcătuite din legionari şi din câţiva ofiţeri germani din fosta armată aliată. Chiar pe 25 august au trecut pe la mine pe la Braşov inginerul Dragon cu Niky Grigorescu din Buşteni, care se duceau în munţi cu o căruţă plină de muniţii.

În septembrie 1944 am fost arestat, numărându-mă printre primii „duşmani ai poporului". Am stat în curtea Chesturii din Piaţa Enescu vreo câteva săptămâni. Ne ţineau într-o magazie, dormeam pe jos, cum puteam, iar mâncare ne mai aduceau cei de acasă. Într-o zi am plecat pe ascuns (paza nu era foarte strictă, ne supraveghea un singur gardian), mi-am dat examenul de admitere la Academia Comercială şi m-am întors. După câteva zile am fost eliberaţi toţi, fără să ni se dea vreo explicaţie.

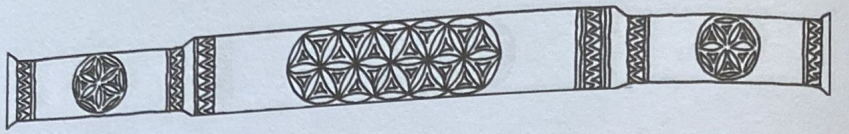

În ianuarie 1945 am fost arestat din nou.

Stalin voia lichidarea tuturor adversarilor lui politici, a întregii rezistenţe anticomuniste din România. Pentru realizarea acestui ţel, unii reprezentanţi din conducerea sovietică propuseseră deportarea duşmanilor regimului în Siberia, în vreme ce alţii sugeraseră reeducarea şi întrebuinţarea lor în folosul comunismului. Aşa se face că în ianuarie 1945 saşii din Transilvania au fost ridicaţi şi trimişi în Rusia. Acelaşi lucru ne-ar fi aşteptat şi pe noi, dacă n-ar fi intervenit înţelegerea domnului Nicolae Pătraşcu, din august acelaşi an, cu reprezentanţii comunişti. Ulterior, acest aspect a fost mult discutat. Dar cine poate înţelege zbaterile de atunci?!

După arestare, ne-au ţinut o vreme la Cazarma Neagră din Braşov. Eram acolo tot felul de oameni, din toate categoriile sociale - intelectuali, muncitori, studenţi. Lucrurile au mers bine până s-au ivit semnele de întrebare: Ce ne facem? Ce va fi cu noi? Unde ne vor duce? Şi oamenii, speriaţi, au început să trimită memorii „mea culpa" la minister. Mai rău era dacă nu te solidarizai cu ceilalţi, memoriile fiind colective. Atunci se făceau presiuni asupra ta din toate părţile: „Din cauza ta nu ne vor da drumul! Din cauza ta vom sta aici cine ştie cât! Tu n-ai familie, n-ai copii, ce-ţi pasă?!"... Astfel că de gura unora şi a altora, până la urmă semnai. Aşa, cu speranţe, iluzii şi

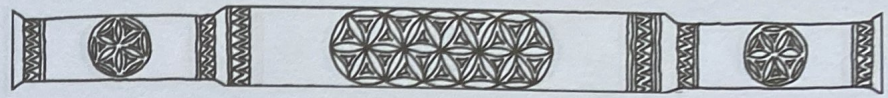

promisiuni făcute de unii sau alţii, timpul s-a scurs, până într-o dimineaţă de aprilie când ni s-a ordonat să ne facem bagajele.

Am fost încolonaţi toţi şi duşi la gară, unde ne-au înghesuit într-un bou-vagon. O gaură în podea marca locul unde trebuia să ne facem necesităţile. Nu ştiam încotro mergem. Am zărit, prin deschizătura uşii, că ne îndreptăm spre Codlea, spre Sibiu. Dar de la Podul Olt, unde am staţionat mai mult, am luat-o spre Valea Oltului, în jos. Şi iată-ne ajunşi la Caracal!

Lagărul de la Caracal

La Caracal era un lagăr imens, cu zeci de pavilioane rămase de pe vremea nemţilor, din război. În aceste pavilioane încăpeau mii de deţinuţi. Lagărul era înconjurat de două rânduri de sârmă ghimpată şi păzit de Armata Roşie sovietică. Barăcile erau încăpătoare, dar toate pline de ploşniţe, încât nu se putea sta în ele, drept care dormeam afară, pe rogojini. Numai când ploua ne refugiam înăuntru.

Nu bănuiam atunci că acest lagăr era doar un preambul la ceea ce avea să însemne viaţa concentraţionară în regimul comunist.

Ce privelişte sinistră, pustiitoare!... Când vremea era bună, vântul avea grijă să ne strecoare în gură fire de nisip, iar când

ploua, pustiul şi ploşniţele ne strângeau, zgribuliţi, în barăci. Ce urât părea atunci lagărul! Ca în filmele franţuzeşti care înfăţişau Legiunea franceză din Africa! Mă gândesc cu groază cum or fi fost lagărele din Siberia...

Mâncarea? O zeamă lungă şi străvezie, cu buruieni adunate cu coasa şi aruncate în cazan, ca să-i dea o oarecare consistenţă. Asta era hrana noastră cea de toate zilele, însoţită de o porţie de mămăligă sau un dram de pâine. Noroc că în anii dinainte, în închisoare, ne obişnuisem cu astfel de „festinuri", care ne îmbolnăveau iremediabil, căci medicamente nu erau. Gamelele înşirate de-a lungul lagărului în aşteptarea hârdăului cu zeamă rămân poate imaginea cea mai reprezentativă a lagărului de la Caracal.

Atmosfera era apăsătoare: lume multă, naţionalităţi diferite (români, unguri, saşi, polonezi, evrei), confesiuni de tot felul (ortodocşi, catolici, musulmani, protestanţi), categorii sociale diverse, bărbaţi şi femei - acestea din urmă separate într-un ţarc de sârmă ghimpată. De-a valma cu toţii, vinovaţi şi nevinovaţi, formam marea masă a deţinuţilor politici de atunci, suspectaţi a fi „duşmani ai poporului". Ce adunătură pestriţă şi ciudată! Oameni simpli şi intelectuali, muncitori, profesori universitari, ţărani, studenţi - amestecaţi la un loc. Îmi amintesc cum ne uitam toţi, cu multă admiraţie, la profesorii mari: Dragoş Protopopescu, P.P Panaitescu, Onisifor Ghibu, Napoleon

Creţu, Ion Ciolan, Victor Jinga, dr. Căliman, dr. Suciu Sibian şi alţii. Timpul trecea în neştire şi incertitudinea ne măcina viaţa.

Toată ziua, în afară de mici treburi gospodăreşti ca spălatul rufelor sau curăţenia, nu făceam altceva decât drumul înspre poarta lagărului, pentru a mai afla câte ceva. Şi câte baloane de săpun - născute din eterna formulă „se aude că", „se zice că" - nu căpătau forme de neînchipuit în mintea noastră!

Sub aparenţa unei oarecare linişti, frământările erau vulcanice. Oameni cu situaţii materiale bune şi cu poziţii de frunte în societate se treziseră peste noapte în condiţii subumane. Se separase categoria celor care suportau greu viaţa de lagăr, a burghezilor disperaţi care nu puteau trăi fără pachete cu mâncare venite de acasă şi care gustau doar din curiozitate mâncarea de la cazan din care trăiam noi ceilalţi, majoritatea.

Cu totul întâmplător am citit cartea profesorului Onisifor Ghibu de la Cluj, „Ziar de lagăr, Caracal 1945". Autorul înfăţişează fidel situaţia lagărului şi a deţinutului politic la vremea aceea, dar ... este şi un „dar" grav: aşa cum îl prezintă profesorul Ghibu, ai zice că lagărul a fost un fel de pensiune - mâncare de acasă, pachete, coşuri cu tot felul de bunătăţi, discuţii cu cei de afară, scrisori, mesaje şi doar câteva restricţii, care să marcheze statutul de deţinut politic! Încât, citind cartea profesorului Ghibu, îţi vine să zici: cât de umanitar a fost regimul comunist

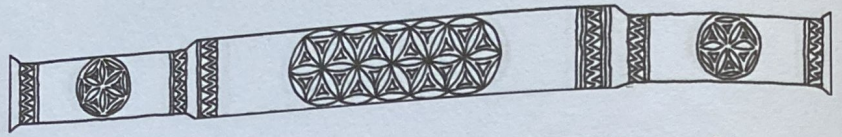

sub Petru Groza! Poate pentru cei din categoria profesorului Ghibu şi a unor burghezi a fost aşa, căci pentru ceilalţi, realitatea a fost mult mai crudă.

La Caracal, deţinuţii se împărţeau în vinovaţi şi nevinovaţi. Vinovaţi erau legionarii, iar nevinovaţi, toţi democraţii, care înaintau la minister memorii peste memorii, cu propuneri şi programe de reeducare. Cât de puţin cunoşteau ei sistemul comunist, cu laboratoarele lui de transformare a omului în neom! Căci lagărele nu fuseseră create de comunişti pentru reeducarea adversarilor, ci pentru exterminarea lor, aşa cum adeverea însăşi doctrina comunistă: „Noi îl ţinem în lagăr pe adversar şi îl punem la munci până cade de pe picioare, până se usucă de foame, frig, bătăi şi teroare". Iar istoria celor patruzeci şi cinci de ani de comunism a dovedit pe deplin acest adevăr.

A început deci în lagăr „lupta de clasă", cu comitete procomuniste, cu sondaje de opinii, cu prezentări elogioase ale „noii vieţi socialiste" ce urma să creeze „raiul comunist". Odată cu ea s-au ivit discordiile şi vrajba între oameni. N-au întârziat să apară nici presiunile: să întocmim petiţii către minister, să facem cu toţii „mea culpa", să ne supunem. Grupuri - grupuri umblau cu memorii către „Înalta Poartă" sovietică de la Bucureşti, cu plecăciuni şi cereri de iertăciune care în timp s-au dovedit inutile, căci nimeni nu le-a luat în seamă. Zarva a continuat

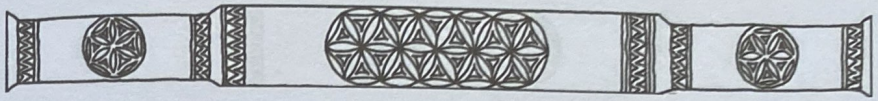

multă vreme. S-au umilit destul, până ce au ajuns să se ponegrească unii pe alţii. Majoritatea nici nu ştiau de ce se află în lagăr. Unii erau mai demni, alţii însă, dispuşi să facă totul pentru libertate, s-au arătat gata să răspundă la orice sugestie, până au ajuns oameni de nimic.

Cu noi, cei tineri, lucrurile stăteau altfel. Grija zilei de mâine, funcţia politică, situaţia familială, serviciul erau noţiuni fără influenţă hotărâtoare în universul nostru. Nu înrâureau atitudinea noastră dârză de păstrare a verticalităţii, a demnităţii. Această trăsătură de caracter - verticalitatea - s-a dovedit, de-a lungul anilor de detenţie, a fi cea mai greu de păstrat, greu de dus, greu de purtat la butoniera care, în fond, ne definea ca oameni. Dar generaţia de la 1948 a izbutit să o păstreze, cu mii de jertfe, consfinţind astfel valabilitatea ideologiei creştin-naţionale.

Despre lagărul de la Caracal, care a fost instituţia de început a noului stat comunist, prima din orizontul concentraţionar ce urma să se deschidă, se pot spune multe. I-am trăit din plin rigorile, dar fiindcă eram tineri, le-am suportat cu destulă uşurinţă. Mizeria, foametea şi ploşniţele au fost elementele ce l-au definit ca instituţie reprezentativă a sistemului comunist.

La sfârşitul lui august am fost eliberaţi. Nimeni nu ne-a anchetat, nimeni nu ne-a întrebat nimic. Ni s-a pus doar în vedere să ne prezentăm săptămânal la postul local de Miliţie, ca astfel să ne ţină sub teroare.

Student la Academia Comercială

Eliberat în septembrie 1945 de la Caracal, primul lucru pe care l-am făcut a fost să mă interesez de situaţia mea şcolară.

La Academia Comercială tocmai începea sesiunea din toamnă. Am învăţat în câteva zile ce am putut după cursurile de anul întâi, am dat examenele şi, spre bucuria mea, le-am luat.

La scurt timp a început anul universitar 1945-1946. M-am prezentat în anul II. Am stat o vreme în expectativă, încercând să-mi cunosc colegii şi profesorii. Mă interesa atmosfera, starea de spirit a studenţilor. Şi nu mi-a fost greu să sesizez că predomina spiritul naţionalist. Mare parte dintre colegi erau ardeleni, unii chiar din Ardealul cedat. Mulţi, mai ales cei din anii III şi IV, erau veniţi de pe front sau din închisoare. Trăiseră pe viu „raiul comunist" şi sentimentul patriotic se întărise în ei.

Profesorii, în majoritatea lor, erau de dreapta: ţărănişti, liberali dar şi mulţi simpatizanţi ai Mişcării Legionare.

În cadrul Academiei Comerciale funcţiona atunci Asociaţia „Andrei Mureşeanu", refugiată de la Cluj odată cu Universitatea de acolo. Era o asociaţie culturală, care, ca oricare asociaţie studenţească din vremurile acelea, apăra interesele studenţilor faţă de rectorat şi autorităţile locale. Orientarea ei politică era

dată de studenţii din comitetul de conducere. Pe lângă ea, mai activa în Academie UNSR (Uniunea Naţională a Studenţilor Români), organizaţie de stânga a Partidului Comunist, care s-a lovit însă de rezistenţa nemaipomenită a studenţilor. Căci studenţii - şi poporul în general - nu priveau cu ochi buni noile norme de viaţă pe care comuniştii căutau să le impună. Tot ce apărea nou în ţară în dezacord cu sufletul românesc - cu Biserica, Şcoala şi Tradiţia - era dirijat exclusiv de partid.

Dintre studenţii legionari din Academie îl cunoşteam pe Mircea Sămărghiţean, din anul trei. L-am căutat şi i-am spus că veneam din lagăr şi voiam să fiu încadrat în grupul studenţesc legionar de la Academie. Încadrarea s-a făcut uşor, apartenenţa mea la FDC şi faptul că făcusem închisoare între 1942 şi 1945 fiind garanţii suficiente.

Problema care frământa atunci viaţa studenţească era aceea a atitudinii care se cerea luată faţă de noua direcţie impusă în ţară de Partidul Comunist. În grupul studenţilor legionari, frământarea era mai mare: trebuia adoptată o poziţie în legătură cu discuţiile dintre domnul Nicolae Pătraşcu, secretar general al Mişcării Legionare, şi reprezentanţii Partidului Comunist, privind intrarea în legalitate a tuturor legionarilor şi predarea armelor. Pentru cei neavizaţi sau necunoscători, actul a fost, bineînţeles, discutabil. Dar atâta timp cât cineva nu a avut de

suferit - nu a făcut puşcărie, nu a fost urmărit şi chemat la Siguranţa - nu are dreptul să-şi dea cu părerea şi să emită verdicte. În urma acelor discuţii, mulţi dintre ai noştri au intrat în legalitate (în special dintre cei paraşutaţi din Germania), dar nu a fost eliberat din închisoare nici un legionar. În aceste condiţii, înţelegerea dintre domnul Pătrașcu și conducerea comunistă a căzut, iar Mişcarea Legionară şi-a luat măsuri de reorganizare.

Să revin însă la viaţa studenţească. Interesul era să se menţină printre universitari un curent naţionalist, să se creeze o rezistenţă anticomunistă. Aceasta se făcea prin lucrări de seminar care combăteau ideologia comunistă, prin întâlniri culturale sau festivităţi prilejuite de zilele de sărbătoare şi naţionale.

Eu, de pildă, am susţinut în 1946 o lucrare cu tema amplă „Tineretul şi misiunea lui", inspirată din operele politice ale lui Eminescu, Iorga, Cuza şi ale altor cărturari naţionalişti ca Aurel Popovici, Traian Brăileanu, Octavian Goga. Scopul a fost acela de a mobiliza puterile sufleteşti ale tineretului către Dumnezeu şi neam. Studenţii ţărănişti, care deţineau atunci conducerea Asociaţiei „Andrei Mureşeanu", au recunoscut că o forţă naţionalistă mai puternică decât a lor - cea legionară - începuse să se manifeste în Academie.

Anul 1946 a fost unul frământat. Viaţa, după război, era grea. Începuse raţionalizarea alimentelor, cu cozi interminabile

la lapte, pâine, carne. Totul se dădea pe cartelă. Multe produse nu se găseau. Când au început să vină ajutoare cu alimente, colegii mei care luau masa la cantină au început să se sature de scrumbii şi fulgi de orez. I-am rugat pe câţiva să îmi dea mie ce nu mâncau. Aduceam alimentele acasă, le pregătea mama cum ştia ea şi îi invitam pe colegii mai săraci la masă.

În vara anului 1946 a avut loc şi greva studenţească, începută la Cluj şi extinsă, în semn de solidaritate, în toate centrele universitare. Greva a fost condusă la Cluj de studentul medicinist Valeriu Anania (viitorul Mitropolit Bartolomeu al Ardealu-lui), avându-l drept curier pentru centrul universitar Braşov pe Ion Gavrilă Ogoranu, în vremea aceea student la Agronomie.

Căminul studenţesc de la Cluj a fost vandalizat atunci de muncitorii comunişti (majoritatea unguri), care vroiau, ca reprezentanţi ai partidului, să nimicească „centrul reacţionar" al studenţilor clujeni. Lucreţiu Pătrăşcanu, pe atunci ministrul Justiţiei, a sosit la faţa locului să aplaneze conflictul. Văzând starea de lucruri şi barbaria muncitorilor unguri, a declarat: „Înainte de a fi comunist sunt român!". Prin aceasta şi-a semnat singur actul de acuzare. Condamnat de Gheorgiu Dej, a murit după mai mulţi ani de închisoare.

În anul universitar 1946-1947 s-a intensificat activitatea

Asociaţiei „Andrei Mureşeanu". Majoritatea comitetului era format din legionari. Preşedinte era Eugen Florea, iar vicepreşedinte, eu. La sfârşitul anului şcolar am devenit preşedinte interimar al asociaţiei, până la noile alegeri. În această calitate am fost convocat în vară la Regionala CFR, unde un sindicalist împreună cu un absolvent comunist al Academiei şi încă un cetăţean mi-au solicitat în mod expres înscrierea Asociaţiei „Andrei Mureşeanu" în UNSR.

Am răspuns inspirat:

- Aştept să înceapă anul universitar, să vină studenţii şi la prima adunare generală le voi pune problema aderării asociaţiei la UNSR. Dacă majoritatea vor cere acest lucru, bineînţeles că voi accepta.

- Dar tu personal ce vei face?

- Eu mă voi retrage.

Şi lucrurile au rămas aşa.

La sfârşitul anului 1947, după abdicarea Regelui Mihai, am fost arestat şi ţinut în beciul Vilei Popovici (în perimetrul actualului SRI) până în ianuarie 1948, împreună cu mai mulţi legionari din Braşov. După zece zile am fost eliberaţi, fără să ne întrebe cineva ceva.

Nu trebuie uitat faptul că 1946 şi 1947 au fost anii foametei şi ai secetei. Trenurile erau ticsite cu moldoveni care mergeau

la Arad după grâu sau porumb. Toată ţara era apăsată de sărăcie, dar ruşii trebuiau să-şi ia „despăgubirile de război". SOVROM Transport dirija spre Ungheni trenuri peste trenuri, ducând dincolo de graniţă tot ce ruşii voiau să ia de la noi. Trebuia să plătim „despăgubiri", căci eram socotiţi învinşi, nu tovarăşi de luptă cu învingătorii ruşi. Iar comuniştii români, aliaţi ideologic cu tovarăşii ruşi, au predat sovieticilor de zece ori mai mult decât era prevăzut, încât ţăranii au fost despuiaţi de toate, smulgându-li-se cu sila cote peste cote. Consilierii comunişti trimişi de la Moscova dirijau România. Şi ţara, jefuită, sărăcea.

A apărut o nouă clasă socială, „chiaburii" (adică cei mai buni gospodari din sat), care au fost deposedaţi de toată averea, până când s-a ajuns la colectivizare, unul din marile obiective ale comunismului. „Ce e al tău, e al nostru!", era concepţia regimului.

Muncitorii deveniseră clasa conducătoare. Pentru ei, chipurile, se făcea totul, dar în realitate erau doar unelte de muncă. Impulsionaţi de gazeta de perete, deveneau fruntaşi în producţie, stahanovişti. Aţâţaţi împotriva intelectualilor, încercau să îi detroneze. Lupta de clasă trebuia dusă cu mai multă ură. Mai târziu, când am ajuns în închisoare, ofiţerii politici ne repetau mereu că abia mai răbda clasa muncitoare să nu ne omoare şi de aceea, vezi Doamne, ne băgaseră în temniţă, ca să ne apere de linşajul proletar.

În ţară, teroarea şi duba neagră băgaseră frica în oameni. Turnătoria cuprinsese întreaga societate. Nimeni nu mai era sigur cine este prieten, cine este frate, cine e turnător. Oamenii dispăreau, unii pe porţile largi ale Securităţii, alţii spre undeva, deportaţi, dizlocaţi. Aveam şi noi Siberia noastră: Bărăganul. Un pachet cu strictul necesar - doua cămăşi, doua izmene, doi ciorapi - şi gata, la duba care te ducea în Bărăgan!

Au fost lichidaţi toţi boierii, chiaburii şi intelectualii care nu erau de partea comuniştilor. Lozinca regimului? „Noi muncim. De gândit gândeşte partidul!".

Apăruse şi o nouă concepţie juridică: „Decât să scape un vinovat, mai bine să fie închişi o sută de nevinovaţi". Au mai apărut şi altele, câte nu se pot spune. Dar lumea le-a trăit pe toate!

Îmi amintesc că în 1948, cu ocazia zilei de 24 ianuarie, am ţinut un discurs despre importanţa evenimentului istoric al unirii. Cum la festivitate au participat şi studenţi, la sfârşit s-a cântat „Gaudeamus igitur". Imediat, ziarul comunist „Drum nou" a dat evenimentului o tentă reacţionară, menţionînd că s-a cântat imnul „Gaudeamus Sigismund". Astfel de gafe se făceau des în presa comunistă a vremii... Şi se mai făcea ceva: arestări peste arestări, bătăi la Siguranţă, teroare. Apăruse la Securitate un ofiţer pe nume Stoica. I se spunea „ciungul", pentru că avea o mână mutilată, însă cu cealaltă bătea îngrozitor.

Pe 17 aprilie 1948, doi indivizi au apărut pe neaşteptate la poarta casei noastre. I-am spus fratelui meu să meargă să vadă ce vor. Bineînţeles, au întrebat de mine. Fratele meu le-a zis că sunt la Academie şi au plecat să mă caute acolo.

Se grăbeau să mă aresteze. Socoteau că eu, fiind braşovean, cunoşteam toate iţele, toate planurile de organizare ale Mişcării Legionare din Braşov şi că prin metoda lor tipică - bătaia - mă vor face să le dezvălui totul. Dar n-a fost aşa.

Au început zile grele pentru mine. Am înţeles că trebuia să stau ascuns, să mă feresc din calea lor. Dar unde să stai? M-am adăpostit o bucată de vreme la un coleg, Marin Abri. Apoi pe unde am putut. Ieşeam doar seara. Am dormit şi în cimitirul de sus, de pe Tocile. Acolo m-a zărit într-o dimineaţă Părintele Voineag, dar, spre cinstea lui, nu s-a dus la Securitate să mă denunţe şi să ia grade.

În cele din urmă am fost nevoit să mă retrag acasă. Mi-am întocmit un ascunziş în podul casei, ca în copilărie, când ne jucam de-a hoţii şi vardiştii şi făceam tunele în fân. Dormeam la stradă, cu hainele făcute ghem şi la orice zgomot eram gata de fugă. Aveam legăturile mele - Aurica Munteanu, avocatul Rădulean - care mă informau despre tot ce se petrecea în oraş.

Trebuia să mă feresc de toţi, vecini sau rude care veneau în casă. Într-o noapte, după Crăciun, a venit miliţia. Am fugit iute

în ascunzătoare. Un miliţian a urcat în pod cu tata şi a început să înţepe fânul cu o furcă. Am simţit cum a trecut furca pe lângă mine. Îmi era frică să nu strănut din pricina prafului. Până la urmă au coborât din pod, iar eu am ieşit la aer. După ce miliţienii au plecat - erau în total vreo cinci inşi, care scotociseră toată casa - s-a trezit şi mama.

- Nicule, i-a spus tatei, parcă am auzit ceva zgomot!

- Ei, nu e nimic, dormi liniştită! i-a zis tata.

Mama era bolnavă de inimă.

Tensiunea creştea. La noi venea lume multă şi trebuia să fiu atent mereu cine intră, ca să mă ascund. Poarta stătea închisă cu un drug de fier şi avea afară un ciocan în formă de şarpe, cum se făcea la noi, în Şchei. Cunoscuţii băteau într-un anumit fel când veneau şi aşa îi recunoşteam pe fiecare. Mama însă trebuia să aibă grijă să deschidă numai după ce se asigura că eu am auzit și m-am ascuns.

Nervii se încordau. Ai casei erau mereu cu grijă, atenţi la tot ce se întâmpla în stradă. Eu, la fel, eram numai ochi şi urechi. Ochii, mai ales, cred că mă trădau. Erau ochii unui animal urmărit, încolţit. Cei care veneau pe la mine rămâneau uimiţi de încordarea în care trăiam. Simţurile animalice (mai ales instinctul de conservare) se ascuţiseră din pricina pericolului ce mă ameninţa permanent. Ieşirile de noapte le făceam cu mare

prudenţă. Ţin minte cum odată, umbra cuiva zărită în lumina unui felinar m-a făcut să aştept mult timp până să mă întorc acasă.

Într-o seară au venit la mine doi colegi, Mihai Pop şi Ţică Gotea. Mi-au spus că vor să plece din ţară prin Serbia. I-am rugat să mă ia şi pe mine, dar până la urmă nu s-a putut. Târziu, în 1950, m-am întâlnit la Canal, la Poarta Albă, cu Gotea. Mi-a spus că Mihai, după ce sârbii îl ţinuseră o vreme în lagăr, reuşise să plece mai departe cu cineva, iar el fusese predat autorităţilor româneşti, care-l trimiseseră la Canal.

Luna februarie a anului 1949 am petrecut-o acasă, ascuns. La începutul lui martie a venit la mine un camarad, Popescu Marin, fost grefier la tribunal. Mi-a propus să merg în munţi, unde era un grup de rezistenţă organizat. Am primit vestea cu bucurie. A rămas să mă anunţe el când urma să plecăm. Am început să fac pregătirile de drum.

Aş vrea să amintesc aici un fapt, banal în fond, dar parcă simbolic. Mama, o fire delicată, sensibilă şi evlavioasă, cunoştea o doamnă care făcea spiritism. Auzind că vreau să plec, s-a dus la ea şi a întrebat-o ce să fac. Răspunsul a fost: dacă pleacă, va îmbrăca pentru mulţi ani o haină neagră. Haina neagră, cred eu, avea semnificaţia de suferinţă. Şi aşa a fost. Toată viaţa mea a fost închisoare şi durere.

În munţi: grupul „Dumitru Apostol”

În sfârşit, am plecat, împreună cu Popescu Marin şi Aurel Lupaşcu, un muncitor buzoian ce lucra la Steagul Roşu. Am luat trenul până la Câineni, lângă Vâlcea. Acolo ne aştepta Nelu Moldovan, pe care îl cunoşteam de la Alba Iulia, din 1943. Era o seară, vorba lui Arghezi, cu „întunerec beznă,/ de nu se vedea până la gleznă”. Dar Nelu Moldovan cunoştea drumurile.

După un an de nemişcare, drumul prin pădure mi s-a părut obositor. Aveam o răniţă grea în spate. Nelu, văzându-mi opinteala, mi-a luat-o şi a dus-o el. Cât am mers în noapte şi pe unde, nu ştiu, dar în zori am ajuns la locul unde era grupul.

Voi face aici un popas, ca să înfăţişez problema acestor grupuri din munţi.

23 August 1944 nu a însemnat numai o cotitură istorică - anume schimbarea militară a frontului şi încheierea războiului din Răsărit - ci o răsturnare a istoriei, culturii şi civilizaţiei româneşti. 23 august a însemnat pierderea suveranităţii naţionale, distrugerea demnităţii poporului român şi prăbuşirea morală şi materială a naţiunii.

Noii noştri aliaţi, ruşii, n-au intrat în ţară ca prieteni sau ca tovarăşi de luptă împotriva nemţilor, ci au intrat ca învingători, ca jefuitori, prădând şi luând dintr-însa tot ce pofteau. Veneau

pe tancuri şi nimeni nu le putea ţine piept, iar în urma lor rămânea praf şi pulbere, durere, suferinţă, jale.

Vinovaţi? Toţi aşa-zişii democraţi, în frunte cu Regele Mihai, fiindcă un monarh este mare când face ce trebuie, când urmează linia neamului, şi decade din drepturi când îşi pierde demnitatea. Vinovată a fost toată clasa conducătoare: Titulescu, marele mason aservit ocultei străine, Tătărescu, Niculescu-Buzeşti, Ralea, Pătrăşcanu, Groza, iar pe plan extern, Roosevelt şi Churchill, care pur şi simplu ne-au vândut lui Stalin.[1] Răspunderea cade şi asupra partidelor democrate, ai căror conducători, Maniu şi Brătianu, au plătit cu viaţa greşelile comise. Regele a crezut atunci că face o faptă istorică arestându-l pe Antonescu şi anunţând capitularea României înainte de semnarea armistiţiului cu ruşii. Se vede că nu ştia principiul declarat al lui Lenin: „Cu maţele ultimului preot vom spânzura pe ultimul rege!”... 170.000 de ostaşi români au luat atunci drumul Siberiei. Câţi s-au mai întors?... Dumnezeu ştie! S-au întors cei din diviziile „Tudor Vladimirescu” şi „Horia, Cloşca şi Crişan”, care au acceptat promisiunile făcute de Ana Pauker.

[1] Istoria nescrisă a acelor zile este prezentată, bine documentat, în cartea lui Nicolae Baciu (român refugiat în străinătate), „Agonia României, 1944 - 1948”, şi în cartea doctorului Teofil Mija (fost deţinut politic), „Noi nu am avut tinereţe”.

Ce vremuri triste a trăit neamul românesc în acele zile!

Dar dacă mai-marii ţării au acceptat alianţa cu Uniunea Sovietică, poporul, în schimb, a deschis făţiş lupta între tradiţia românească şi altoiul (nefiresc pentru sufletul lui) pe care comunismul voia să-l implanteze în spiritualitatea noastră. Fiindcă noi aveam principii de viaţă întemeiate pe ideea de Dumnezeu, iar comuniştii, o concepţie materialistă, atee; noi eram patrioţi - căci istoria ne este plină de jertfe aduse pe altarul patriei - iar ei, internaţionalişti, apatrizi; viaţa noastră socială era guvernată de principiul libertăţii persoanei, pe când ei deschideau temniţe, semănând între oameni teroare, foamete, frică; binele ca element moral îl înlocuiau cu ura şi lupta de clasă.

Odată instalaţi la putere, comuniştii au falsificat totul: identitatea etnică a poporului român, tradiţia şi istoria au fost înlocuite cu istoria, morala şi justiţia proletară. În ţară au început să domnească anarhia, arestările, bătăile la Siguranţă. Pe tot cuprinsul ţării s-a instaurat teroarea. Cine a trăit acele vremuri, mai poate da mărturie despre haosul şi frica ce stăpâneau peste tot, despre groaza fetelor de a nu fi violate de ruşi, despre jafurile făcute de bandele de dezertori, care furau, la sat şi la oraş, tot ce se putea fura, vorba lui Tănase:

De la Tisa pân' la Don,
Davai ceas, davai palton!

Într-un cuvânt, comunismul a devenit un cancer care se dezvolta pe trupul ţării noastre, un curent antinaţional, antireligios, de subminare a personalităţii individului şi de transformare a lui în robot aflat la dispoziţia laboratorului marxist - leninist al partidului. Şi s-au grăbit să-i îngroaşe rândurile toate scursurile societăţii, toţi golanii care voiau să umble „cu mapa, nu cu sapa". Aşa a prins contur în ţară noua concepţie comunistă, o ideologie a non-valorilor, a deşeurilor morale, a urii şi terorii.

În faţa acestor sumbre prefaceri, poporul român a luat poziţie.

Rezistenţa a început la scară mică, în sate şi a continuat cu grupuri de patrioţi în toată ţara. Ca în vremurile haiduceşti, românii au luat calea codrului, formând în munţi peste o mie de focare de rezistenţă.

Spiritul tradiţional conservator a reacţionat împotriva acestor răsturnări morale şi naţionale nu dintr-un don-quijotism visător şi absurd, ci dintr-o dăruire conştientă pentru Dumnezeu şi neam. Tineretul s-a ridicat să lupte, să ţină piept debandadei create de invazia bolşevică şi s-a dovedit a fi focar de lumină, de speranţă şi mai ales de onoare şi demnitate pentru istoria de mâine a neamului românesc.

O generaţie crescută în spiritul jertfei, al dragostei de neam, în duhul strămoşilor noştri, o generaţie reprezentând speranţele înăbuşite ale românilor s-a ridicat la o singură chemare: „Patria

în primejdie!". Aşa s-au format grupuri de rezistenţă anticomunistă pe tot arcul carpatic, aşa s-a înălţat un steag care a adus românilor nădejdea marii biruinţe. Noi, puţini la număr, am luptat cu piepturile noastre până la jertfa supremă; ei, batalioane, ne-au înfruntat cu armamente grele. Şi dacă atunci am fost învinşi, astăzi istoria dă mărturie că am înscris pe filele neamului o pagină de glorie şi dreptate naţională. Aşa am înţeles datoria vieţii noastre: să luptăm, să jertfim, să dăm totul pentru ţară.

Grupul nostru de rezistenţă, „Apostol" - după numele conducătorului său, profesorul Dumitru Apostol - a activat pe valea Topologului, de la Şuici - Argeş până la Căpăţână.

Am intrat în acest grup însufleţiţi de educaţia primită în FDC, râvnind să fim armata de salvare a spiritului şi tradiţiei româneşti. Am mers cu dragoste, conştienţi de primejdia ce ne ameninţa, dar şi încredinţaţi că jertfa noastră va da aripi nădejdilor ţării. Ce frumos era! Cât suflet, cât elan şi câtă putere de luptă aveam, fie că era frig ori arşiţă, că mâncam sau nu, că ploaia sau frigul ne treceau prin oase; ne strângeam puţin şi apoi soarele ne binecuvânta iar cu razele lui.

Spun unii astăzi: o luptă zadarnică, un sacrificiu inutil! Aceştia sunt chibiţii, cei care din laşitate, comoditate şi frică au stat confortabil la masa stăpânirii. Căci noi, chiar dacă mare lucru n-am izbutit să facem, măcar am scris în filele istoriei că

poporul român a luptat cu opresorul său, comunismul. Noi am dat ţării demnitate şi onoare. Oamenii modeşti nu spun decât că şi-au făcut datoria, cinstind prin dăruirea şi suferinţele lor naţiunea română. Şi ar fi bine ca toţi să se închine în faţa mormintelor celor căzuţi, iar pe cei scăpaţi din încleştare să-i treacă în cartea eroilor neamului, preamărindu-le jertfa.

Grupurile de pe tot arcul carpatic - din Bucovina până în Banat şi Maramureş - s-au format, multe dintre ele, chiar imediat după 23 august, cu ajutorul legionarilor paraşutaţi din Germania. Asta deoarece românii - ţărani, muncitori, intelectuali - nu s-au adaptat dintru început la noua concepţie pe care Partidul Comunist voia să o altoiască, prin teroare, pe spiritul creştin al poporului român.

Toţi cei hărţuiţi permanent de presiunile Securităţii, cei care avuseseră legături cu nemţii, ţăranii speriaţi de colectivizare şi de cotele care îi sărăceau cu totul şi-au aflat scăparea în codru. Nu conta nuanţa politică sau situaţia materială. Toţi deveneam luptători anticomunişti, nutrind speranţa ridicării la luptă, într-o bună zi, a întregului popor. Astfel, dacă la început grupurile s-au constituit ca loc de refugiu pentru cei ameninţaţi de teroarea comunistă, în timp ele au devenit focare de rezistenţă spirituală, candele aprinse în sufletul naţiunii, luminând în istorie identitatea şi demnitatea neamului nostru.

Încetul cu încetul, cei mai curajoşi au început să se organizeze (la iniţiativa şi prin harul unui om ce îşi lua sarcina de conducător), formând grupuri de luptători care, uitând de casă, de familie şi de viaţa lor personală, luau calea codrului ca să opună rezistenţă comunismului cotropitor.

În munţi nu aveam nimic: nici mâncare, nici adăpost, nici mijloace de apărare (o puşcă, un pistol sau nişte grenade pe care le aveam asupra noastră nu constituiau un armament cu care să faci faţă unei armate organizate). În schimb, fiecare grup avea forţa sufletească ce-l ajuta să depăşească lipsurile materiale inerente. Această forţă stătea în unitatea de duh, întărită de idealul comun ce justifica existenţa grupului: lupta anticomunistă. Toţi jertfeam pentru acelaşi crez, aveam acelaşi duşman. Deveneam astfel luptătorii unei misiuni istorice şi gândul că mergeam pe linia strămoşilor noştri (în vremuri de restrişte, codrul a fost întotdeauna frate cu românul) sporea în noi forţa de sacrificiu, puterea de dăruire pentru scopul nobil pe care îl alesesem. Nu ne socoteam victime, ci soli salvatori ai neamului.

Şi câtă încredere, câtă speranţă răspândeam în jurul nostru! Toate satele, toţi ţăranii ne aduceau câte o traistă de mălai, toţi erau dispuşi să ne sară în ajutor!

Grupurile, indiferent de locul unde activau, aveau doi duşmani comuni: puterea comunistă şi stihiile naturii (ploaia şi

frigul). Uneori mai apărea şi al treilea, mai grozav decât ceilalţi doi: trădarea. Dacă armonia în grup era o mare forţă, trădarea era dezastruoasă. Ucidea tot. Te obliga să alergi după alt ascunziş, după alt adăpost şi echilibrul grupului se strica. Câtă panică şi amărăciune, câte deziluzii! Se rupea ceva în sufletul grupului. Grea şi duşmănoasă încercare, din care trebuia să ieşi, să îţi revii, căci aceasta e viaţa luptătorului: cade unul, cade altul, tu trebuie să te ridici şi să lupţi mai departe!

E bine de ştiut că pentru noi, FDC-iştii, gândul de a forma grupuri de rezistenţă era mai vechi. Din 1938 până în 1942 făcusem exerciţii de luptă în munţi, ca să ne verificăm puterea de sacrificiu şi dăruire. Ne întâlneam, din puncte diferite, în Crucuri (un loc între Braşov şi Postăvarul) ori la izvoarele Tărlungului din Ciucaş sau, tot în Ciucaş, pe vârful Tesla. Totul avea atunci un rol educativ, de pregătire. Iar când ţara a ajuns cu adevărat în primejdie, când puterea comunistă a pornit să devasteze tot ce era tradiţie şi cultură românească, ne-am strâns şi am pornit spre cărări de munte să apărăm valorile spirituale ale neamului.

Grupul „Apostol", din care am făcut parte, a pornit din regiunea Şuici, Argeş. La început a fost în strânsă legătură cu grupul colonelului Arsenescu, dar apoi s-au despărţit. Arsenescu avea o altă viziune despre rezistenţă, despre organizare. Fiind

ofiţer, voia ca totul să fie organizat după tipicul militar, cu legături diversificate cu alte grupuri şi cu ofiţerii din Bucureşti, cu depozite de armament şi atitudini de frondă. Profesorul Apostol era pentru o rezistenţă mai discretă, mai puţin gălăgioasă, aşa încât, împreună cu alţi câţiva (inspectorul şcolar Ghelmeci Ştefan, Nicu Diaconescu, Nelu Molodovan şi alţi studenţi, învăţători şi ţărani) s-a retras spre Cărpiniş, în pădurea Tamaş de lângă Şuici.

Cu timpul, grupul s-a mărit. Eram aproape douăzeci de oameni. Ne făcusem adăpost într-o văgăună perfect camuflată la picioarele unei râpe înalte, de unde nu se putea vedea nimic. Cu aprovizionarea se ocupa Nicu Diaconescu, fost elev la şcoala militară şi deţinut în vremea lui Antonescu. Pe lângă ce reuşea să obţină el, ne mai aduceau ţăranii ba câte un săculeţ de cartofi, ba câte unul de mălai, asta şi pentru faptul că Apostol, profesor şi avocat de meserie, îi ajutase la procese în anii din urmă.

Dumitru Apostol (cunoscut în zonă sub numele de Mitu' al lui Bălan) era din părţile locului. Cunoştea bine regiunea, era foarte popular şi oamenii îl iubeau mult. Renumit pentru atitudinea sa anticomunistă dârză, odată cu schimbarea regimului fusese nevoit să ia calea codrului.

Împreună cu el venise Ştefan Ghelmeci, învăţător şi inspector şcolar, un om dârz, duşman neîmpăcat al comuniştilor,

care la sfârşit va alege să moară decât să rămână viu în mâinile Securităţii.

Nicu Diaconescu, zis Nicu Haiducu', băiatul notarului din Corbeni, de lângă Aref, era o figură legendară, voinic, cu mustaţa „pe oală" şi foarte întreprinzător. Bun cunoscător al regiunii, era omul de legătură între grupul nostru şi ţărani. A reuşit să păcălească de multe ori Securitatea, care pusese preţ mare pe capul lui. Vorbind despre situaţia din ţară după sosirea ruşilor, el scria aşa:

"Anul 1947 - anul foametei, cu urmările nefaste ale războiului, cu plata despăgubirilor de război (pentru că nu puteam fi tovarăşi cu învingătorii - cu tot aportul nostru la victoria finală - ci învinşi). Partidul Comunist, până atunci inexistent, a început să se înfiripe. S-au dezvoltat cu repeziciune arivismul, delaţiunea, teama, teroarea. Toate au fost urmate de opera de «deschiaburire» a satului. Aşa a început sărăcirea ţăranului. Nimeni nu mai era sigur de nimic. Legile erau călcate în picioare, apărând alte legi, un labirint de decrete, legi cu anexe şi dispoziţii speciale, de era imposibil ca cineva să se descurce. Laşitatea şi egoismul au închis pe fiecare în cochilia lui. Viaţa politică a devenit monopol de stat. Apoi au început arestările, măsurile grele, contribuabilul cu norme mari. Unora li s-a dat drumul din închisoare, dar erau nesiguri pe libertatea lor. Au

preferat să intre în codru şi astfel a început formarea grupurilor de rezistenţă în toţi munţii, începând din Apuseni, Mehedinţi, Făgăraş, Moldova, Bucovina, Neamţ. Temerile erau mari, iar opresiunea tot mai accentuată."

Pe un alt membru al grupului, Nelu Moldovan din Bascov - Argeş, îl cunoşteam încă din 1942. Deşi bolnav de plămâni, s-a încumetat să urce cu noi pe toţi munţii. Avea o fire domoală şi vorbea încet. Va muri în 1951, răpus de gloanţele unui trădător.

Din grup mai făceau parte inspectorul şcolar Ştefănescu din Şuici şi boierul Pic Predescu din Cepari - Argeş, om de o rară cultură. Au mai venit apoi Gheorghe Ştefănescu, Nicu Ionescu - student la chimie, Ghiţă Matei - student la silvicultură, Aurică Lupaşcu - muncitor din Braşov, fraţii Silişteanu din Siliştea de Argeş, Preda Alexandru din Cepari, ţăranul Dincuţă Ion din Şuici, Popescu Marin - contabil din comuna Perişor, Doli şi alţii, ale căror nume le-am uitat. Aceştia toţi formau grupul nostru.

Viaţa laolaltă era armonioasă, dar grea. Aveam legături cu grupul colonelului Arsenescu, zis „Comandirul", cu un grup din Arnota, cu Gavrilă Ion din Făgăraş şi cu cei din Bucureşti. Gândul nostru nu era de a ne război cu armata, ci de a ne apăra, de a rezista ascunşi. Speram ca la un moment dat populaţia, ajunsă la suprasaturaţie, să se răzvrătească şi astfel să izbucnească un conflict armat între Est şi Vest sau între americani şi ruşi,

căci noi nu aveam armament cu care să putem ţine piept unei armate bine organizate. Noi aveam doar forţa morală şi credinţa tare că Dumnezeu ne va izbăvi şi de urgia comunistă. De unde să fi ştiut atunci că americanii lucrau mână în mână cu ruşii? De unde să fi ştiut că fusesem vânduţi pe cincizeci de ani comuniştilor? Atunci nu aveam habar nici de Potsdam, nici de Yalta! Trăiam idealul nostru şi speram că regimul comunist, negat de popor, se va prăbuşi.

Viaţa în munţi, cum am mai spus, era anevoioasă. Veştile despre ceea ce se petrecea în ţară ne parveneau greu, oamenii care ne informau despre mişcările trupelor de Securitate erau supravegheaţi şi urmăriţi. În fiecare sat se afla câte un secretar de partid, înconjurat, bineînţeles, de tot felul de informatori dispuşi să slujească regimul. Toate cărările care duceau în pădure erau supravegheate. Doar noaptea - noroc că mai era şi noapte! - sau pe vreme rea, ploioasă, prin grădinile care dădeau spre crâng, mai puteai intra neobservat în pădure. Gările şi toate podurile de peste Olt erau împânzite de trupele Securităţii şi de oamenii partidului. Nu mai ştiai în cine să ai încredere, căci era vremea când pentru un blid de mâncare se vindea totul.

În grupul nostru, pe timp de linişte sarcinile se împărţeau săptămânal pentru toată lumea. Fiecare avea ceva de făcut, prin rotaţie: unii răspundeau de paza grupului, alţii de mâncare, alţii

de pregătirea spirituală (creştină şi naţională) a grupului, care era cea mai importantă. Mijloacele noastre de informare asupra situaţiei politice erau reduse. Primeam informaţii din sate, de la ţărani, precum şi de la învăţători sau preoţi, care aveau acces la ziare. Indiferent de sursă, informaţiile convergeau şi ne făceau atenţi asupra anumitor aspecte: ce gândea partidul, încotro se îndreptau interesele conducătorilor comunişti, ce făcea Securitatea şi care erau mişcările ei de trupe.

Dincolo de aceste preocupări, căutam mai ales ca moralul grupului să fie ridicat. Stările emoţionale se transmiteau repede de la unul la altul, fapt care ne-a determinat să evităm, pe cât posibil, panicările şi crizele de tot felul. Pe toată durata zilei, în grup trebuia cu orice preţ să domnească armonia. Noaptea, când era mai frig, făceam focul la gura adăpostului şi ne mai încălzeam. Nu era însă un foc de tabără, ci un foc la care se împleteau, se căleau suferinţele neamului şi ale oamenilor. Era greu, dar pe nicovala suferinţei se clădeau caracterele, se înfrăţeau sufletele, deveneau un tot gata să înfrunte vitregia neamului, gata să-şi dea sufletul pentru apărarea crucii. Şi adormeam cu gândul că mâine va fi o zi mai bună, că peste cerul neamului va străluci un soare biruitor. Curajul unora şi bărbăţia altora ne insuflau şi nouă curaj. Dar veneau iarăşi zile cu ploi şi frig, şi iarăşi, uzi până la piele, trebuia să stăm ascunşi sub tufe

până seara, când, la adăpostul întunericului, ne puteam mişca şi încălzi. Şi eram vânaţi, urmăriţi, împuşcaţi...

Cu toate că eram împresuraţi de trupele Securităţii şi ostaşii ei erau de multe ori sub ochiul nostru, totuşi n-am tras, socotind că tot fii de ţărani români erau şi ei. Preferam să ne retragem în adâncul pădurii.

Schimburi de focuri au mai fost, însă cel mai adesea noi nu ripostam, şi asta din două motive: primul era acela de a nu ne deconspira, căci Securitatea ar fi putut identifica de unde veneau focurile, iar al doilea şi cel mai important era acela de a face economie la gloanţe, căci aveam puţine şi trebuia să le folosim cu zgârcenie. Uneori mai practicam metoda inducerii în eroare. Trăgeam dintr-un colţ şi fugeam repede în altul, încât Securitatea, auzind focuri din toate direcţiile, credea că suntem mulţi. Însă riscul, în astfel de diversiuni, era mare.

Securitatea încerca să ne descalifice în ochii populaţiei. Eram înfăţişaţi ca „bandiţi periculoşi" care jefuiesc satele şi stânele, pentru a-i determina astfel pe oameni să nu ne mai ajute, să nu ne mai aprovizioneze, să ne vâneze, să ne urască.

Ne feream mai ales de pădurari, căci ei erau oficialii care trebuiau să anunţe Securitatea în caz că ne vedeau. Ne feream, de asemenea, de oricine venea cu oile sau cu caprele pe munte. Uneori oamenii, şi în special fetele, vrând să ne ajute, făceau

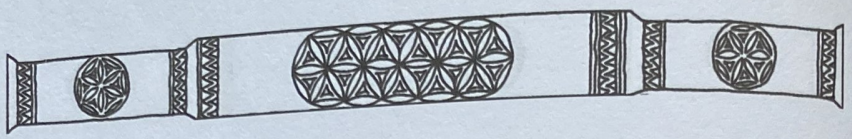

zgomot mare şi strigau la animale, ca să-şi anunțe prezența în zonă şi să nu le ieşim în cale.

În noaptea de Paşti a anului 1949 am coborât tot grupul la biserica din Cărpiniş, la Părintele Marinescu, pentru a ne împărtăşi. Era o noapte frumoasă, întunecoasă. Preotul, destul de bătrân, cu barbă albă, înalt, solid, ne-a primit cu bucurie, cu conştiința că-şi împlinea datoria. I-am putut citi pe chip mulţumirea sufletească pe care o trăia ştiind cine suntem. Coborând din munte, fiecare aveam la noi câte o armă şi a trebuit să o lăsăm afară, proptită de peretele de lemn al bisericii. După împărtăşanie am fost invitaţi cu toţii la o masă festivă în Cărpiniş. Acolo s-a vorbit despre însemnătatea praznicului Învierii, s-au ţinut discursuri naţionaliste, s-au cântat cântece patriotice şi legionare. La masă a fost şi un secretar de vază din Cărpiniş, împreună cu primarul şi cu şeful de post al comunei, dar nimeni nu ne-a făcut vreo supărare.

Uşuraţi sufleteşte, cu mulţumirea că ne făcusem datoria de creştini, ne-am întors în munte, atenţi să nu dăm de cineva, tăcuţi, cu gândul la Sfintele Taine pe care le primisem şi cu rugă la Dumnezeu. A fost mare bucurie în sufletul fiecăruia! Primisem din sat ouă încondeiate şi cozonac, încât am sărbătorit şi noi Sfintele Paşti ca orice bun creştin. A fost un moment deosebit, de evlavie şi de adâncă trăire creştină.

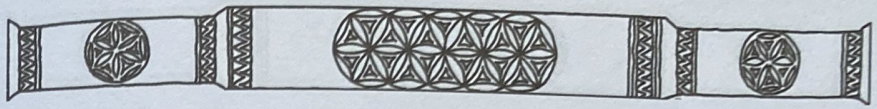

După Paşti, în lunile mai - iunie, au început ploile, de părea că cerul îşi vărsa găleţile peste pământ. Codrul era în plină frunză, iar Securitatea, care bănuia că suntem ba colo, ba dincolo, trimitea tot felul de iscoade de prin sate, pădurari sau oameni care lucrau la pădure. Grija noastră era mare, trebuia să ne ferim de oricine. Ploua, eram uzi, dar ziua nu puteam face foc să ne uscăm, ci numai noaptea.

În luna iunie, trupele Securităţii s-au înmulţit, ba au trimis la noi şi un spion, pe Sabin Ciobanca. Acesta, deţinut pe vremea lui Antonescu, fusese coleg la liceul militar cu Nicu Diaconescu. Un şmecheraş destul de emancipat, care a venit la noi cu pretenţia că era urmărit de Securitate. Îl cunoşteam şi eu din '43, din închisoare. După două săptămâni, motivând că trebuia să plece la Piteşti, a părăsit grupul. Bineînţeles, mai întâi a trecut pe la Securitate. Faptul trădării era evident. A trebuit să ne mutăm repede şi să găsim alt adăpost. Apostol s-a supărat pe Nicu Diaconescu - el garantase pentru Ciobanca. Am pornit în grabă spre Clocotici - Sălătruc. Curgeau apele de pe toţi băieţii, căci pe lângă bagajele personale, fiecare trebuia să care şi câte ceva din hangaralele grupului: vase de bucătărie, saci (câţi erau) cu bucate, unelte de lucru, pari de foc sau construcţie şi câte se mai adună la o casă de om. Dar mai ales mergeam cu groaza în suflet: fusesem trădaţi, fusesem vânduţi!... (Oare când vom

scăpa de trădare şi de trădători? Neamul acesta numai de trădare a avut parte.) Fierbea sufletul în noi. Nicu Diaconescu spunea cu obidă:

- Dacă aş avea în faţă un securist şi pe Ciobanca, întâi aş trage în Ciobanca!

A rămas ca el să rezolve problema, dar au rezolvat-o alţii: Ciobanca a fost găsit mort într-o cameră de hotel.

Dar cum mai poţi reda armonia grupului în astfel de situaţii? Cum mai poţi realiza unitatea?

Ne-am angajat să luptăm împotriva răului din noi şi de alături de noi pentru a-l face pe om mai om. Am plătit scump această îndrăzneală: am plătit-o pe pământ cu temniţe, cu morminte şi cine ştie dincolo cu ce vom mai plăti. Pentru că nu avem aici cântar care să măsoare umila noastră pornire...

După un timp s-a produs o busculadă în pădure. Am prins un grup de patru securişti. Unul a scăpat. Altul a fost rănit. Era speriat şi credea că o să-l împuşcăm. Dar după ce l-am pansat, l-am condus până la marginea pădurii şi l-am lăsat să plece acasă. Pe ceilalţi doi i-am luat cu noi şi ne-am mutat mai spre nord, spre Sălătruc.

Într-o zi a dat un pădurar peste noi. Apostol l-a sfătuit să se ducă la Securitate şi să ne denunţe, pentru a nu fi învinuit de complicitate, iar noi a trebuit iarăşi să părăsim ascunzătoarea şi

să ne mutăm. Peste două zile, Securitatea, având-l ca ghid pe pădurar şi înaintând cu femei, copii şi bătrâni în frunte, a invadat regiunea. Aflasem de la cei doi ofiţeri capturaţi despre planul de luptă al trupelor de Securitate. Tot de la ei mai aflasem că soldaţii erau speriaţi şi înaintau cu frică, mânaţi mai mult de ordinele şi sudalmele ofiţerilor.

Şi noi înaintam greu. Căzuseră atâtea ploi în luna mai! Într-o noapte, mergând spre nord, am auzit zgomot de paşi. S-a dat alarma, ne-am ascuns după tufişuri, dar paşii tot nu conteneau. Până la urmă ne-am dezmeticit: erau picături de apă, care tot căzând de pe frunze lăsau impresia că sunt paşi.

Cam în perioada aceea eu am plecat la Braşov pentru câteva zile, să mai iau haine şi câte ceva de acasă. Tocmai atunci a avut loc arestarea grupului.

Într-o noapte, s-au pomenit în faţă cu un pluton de securişti, care au deschis iute focul. Repede li s-a alăturat ropotul mitralierelor de la alte unităţi militare din zonă.

Salvarea grupului era să se întoarcă spre Topolog, care nu era prea departe şi să-l treacă, dar... În ambuscada produsă cu plutonul de securişti, Ştefan Ghelmeci a fost grav rănit în piept. Apostol şi Gheorghe Ştefănescu l-au luat de subsuori şi l-au târât până la râu. Acolo au fost prinşi, cu toate că Ghelmeci le spusese să plece şi să-l lase acolo. Dar cum puteau să-l lase?! La

marginea râului, Ştefănescu a avut un schimb rapid de replici cu un ofiţer, care, înfuriat la culme, a descărcat un pistol în pieptul lui şi Ştefănescu a căzut mort. El a fost prima victimă. Restul grupului a trecut râul, pierzându-se în frunzişul pădurii.

Ghelmeci a fost dus la spitalul din Curtea de Argeş. Acolo, văzându-se înconjurat de securişti, a înţeles situaţia în care se afla şi a preferat să moară. Un pacient din spital a povestit ulterior că învăţătorul, anchetat continuu de securişti cu privire la legăturile de aprovizionare, le-a răspuns scurt:

- Toată lumea ne-a dat mâncare şi ce ne trebuia, dar vouă, când veţi ajunge în situaţia asta, nu vă va da nimeni nimic, câinilor! Vă vor lovi cu pietre!

Apoi a cerut apă. Asistentei i s-a ordonat să nu-i dea, dar după ce securiştii au plecat, femeia l-a ajutat să bea.

Ghelmeci, conştient că anchetarea lui va însemna chinuri inumane, a început să-şi rupă singur pansamentele şi infecţia i-a grăbit moartea. Securiştii, care sperau să scoată de la el cât mai multe informaţii, îl voiau viu, ca să-l poată stoarce prin schingiuiri, dar l-au aflat mort. Îi înfrunta, râzând, din altă lume.

În urma lui a fost pus la chinuri Dumitru Apostol. Căpitanul Cârnu - vestitul căpitan de Securitate Cârnu - şi-a vădit cu acest prilej tot satanismul din el.

Ulterior au fost prinşi şi alţii şi în urma chinurilor au fost

nevoiţi să spună cine mai făcea parte din grup şi cu cine aveau legături. Pentru a smulge aceste informaţii, la anchete au venit special la Argeş ofiţeri de la Bucureşti.

Câţiva din grup au izbutit totuşi să scape. Între ei, Nicu Diaconescu, care a rătăcit mulţi ani prin munţi, iar apoi a plecat pe un şantier în Ardeal. S-a predat în 1964, după decret, dar tot a făcut doi ani de închisoare pentru fals în acte publice.

Nelu Moldovan a scăpat şi s-a ascuns în pădure, dar a fost împuşcat în 1951, în ziua de Sfântul Dumitru, de un braconier, un învăţător, care a descărcat puşca în pieptul lui fără somaţie. Bineînţeles, învăţătorul a alergat la Securitate, lăudându-se că a omorât un partizan. Securitatea a adus cadavrul la Curtea de Argeş, unde era târg, ca să-l vadă lumea şi să se îngrozească. Apoi, crezând că cel ucis era Nicu Diaconescu, l-au chemat pe tatăl acestuia să-l recunoască, însă omul a spus că nu era băiatul lui. Au început să-l bată ca să recunoască. Noroc că au scotocit în buzunarul mortului şi au găsit un înscris cu numele. Aşa au venit părinţii lui Nelu Moldovan, cu o căruţă, să-şi ia fiul şi să-l îngroape creştineşte. Dar Securitatea nu le-a dat voie: „banditul" trebuia aruncat într-o groapă comună. Atunci tatăl său s-a dezbrăcat de cămaşă şi l-a îmbrăcat pe Nelu, să aibă feciorul straie de îngropăciune curate. Câtă omenie pe bietul tată! După aceea, sărmanii părinţi au plecat plângându-şi fiul,

CTICĂ ŞI PEDAGOGI

iar pe criminal, securiştii l-au recompensat cu o primă de zece mii de lei, i-au dat o puşcă nouă de vânătoare, să mai omoare şi pe alţii şi l-au făcut director la o şcoală. Poporul s-a îngrozit, e drept, de crimă, dar şi mai mult s-a îngrozit de cruzimea criminalilor, de neomenia comuniştilor.

Au mai scăpat din încercuirea Securităţii Ghiţă Matei şi Virgil Silişteanu, dar în cele din urmă au fost nevoiţi să se predea şi ei, luând drumul puşcăriei.

Grupul - cât a mai rămas - s-a destrămat.

Eu, cum am zis, plecasem pentru câteva zile la Braşov, împreună cu un alt camarad, Nelu Ionescu. În tren, eu, îmbrăcat în haine ţărăneşti, neras de câteva zile, mă făceam că dorm. Un jandarm mai în vârstă a trecut de câteva ori pe lângă mine şi la un moment dat mi-a zis:

- Oi fi dumneata de la ţară, dar parcă nu semeni a ţăran!

Am tăcut. Noroc că n-a insistat, că cine ştie ce ieşea!

La Braşov am stat câteva zile. Mi-am revăzut familia, mai ales pe mama. Nu ştiam atunci că o văd pentru ultima oară.

Apoi am plecat. Stabilisem cu Nelu Ionescu să ne întâlnim la Cornetu şi să urcăm iar în munţi, căci nu ştiam de arestarea grupului. L-am luat cu mine şi pe Eftimie, un prieten din Braşov care voia să intre în grup. Am pornit la drum într-o seară ploioasă. Până să vină trenul am stat la doamna Vlad -

Dumnezeu să o odihnească! - o femeie inimoasă, care locuia lângă gara Bartolomeu din Braşov. Toate au fost bune până am ajuns pe Valea Oltului, la Cornet. Acolo ne-am întâlnit cu Nelu, dar n-am apucat să mergem mult, că ne-a reperat o patrulă. Cineva le spusese că urma să ne întoarcem în munţi şi ne aşteptau. Ne-au luat în primire:

- Bandiţilor, ştiam că o să veniţi!

Noroc că îl prevenisem pe Eftimie, în caz de ceva, să spună că nu ştie nimic şi că îl rugasem doar să mă ajute la bagaje - o raniţă şi o paporniţă plină cu de-ale gurii şi cu arme.

Ne-au suit într-o maşină şi iată-ne poposiţi la Securitatea din Piteşti! Aici a început ancheta, cu toate supliciile ei. Ne interoga o comisie venită de la Bucureşti. Întrebările erau mereu aceleaşi: ce am căutat în grup, pe cine mai cunoşteam şi cine ne aproviziona. Eu l-am luat pe „nu" în braţe, că nu cunosc pe nimeni, că fugisem în pădure ca să scap de Securitatea din Braşov. Dar ei ştiau totul şi până la urmă a trebuit să confirm cele deja cunoscute de securişti.

După câteva luni de anchetă ne-au băgat la închisoare, unde am stat până când i-au prins şi i-au adus la Piteşti şi pe ceilalţi. Ne-au ţinut în nişte celule mici şi joase ca nişte cocine, flămânzi, în condiţii cât se poate de inumane. Acolo, într-o cameră de la subsol, lângă baie, am stat împreună cu câţiva luptători din

grupul lui Arsenescu. Îl ţin minte pe Benone Milea, un ţăran căruia îi explodase o grenadă în mână, lăsându-l fără degete. Îl mai reţin pe inginerul Radu Rosetti, cu un chip deosebit de frumos şi pe mai mulţi ţărani care avuseseră legături cu Apostol.

După ce lotul s-a întregit, am fost trimişi spre judecare la regiune, la Craiova, unde era Tribunalul Militar. Fiecare am plecat cu condamnarea pusă pe dosar de către Securitate, căci ea fixa cuantumul de ani pe care trebuia să-i execuţi.

Dumitru Apostol a primit o condamnare de 25 de ani. Într-o dimineaţă a fost luat de la Craiova şi dus cu maşina la Şuici, în zi de târg. Acolo a fost împuşcat în văzul tuturor, ca să îngrozească lumea.

Eu am scăpat cu o condamnare destul de uşoară. Avocatul meu din oficiu a pledat spunând: „Domnilor, nu-i daţi 10 ani, daţi-i 7!". Şi am primit 7 ani de muncă silnică.

La Craiova am stat la un moment dat în celulă cu domnul Marinache, membru al PNŢ (tot grupul ţărăniştilor era la Craiova). Nu ştiu ce profesie avea, dar era un om foarte cult. Într-o zi l-am văzut în închisoare şi pe domnul Coposu, care îi arăta avocatului Bentoiu cât slăbise, de putea să-şi petreacă paltonul peste trup. În altă zi l-am auzit pe profesorul dr. Jovin spunându-le celor din curte:

- Luaţi, mâncaţi din buruienile astea, că le veţi duce dorul!

Era vorba de buruienile grase şi pline de vitamine din preajma gropii unde se vărsau tinetele şi toate murdăriile închisorii. Câtă dreptate avea profesorul Jovin, căci în scurt timp toţi urma să devenim distrofici!

Tot la Craiova am împărţit o vreme celula cu Marin Popescu şi cu un învăţător din Şuici. Tocmai apăruse legea privitoare la pedeapsa cu moartea, ca să-i sperie pe cei din grupurile armate. Ulterior am fost încadraţi în Legea 209, cu pedepse aspre, dar fără condamnare la moarte. Însă atunci, în '49, teama de pedeapsa capitală exista. Învăţătorul din Şuici avea trei copii. Îşi făcuse deja testamentul şi mi-a spus:

- Eu sunt în vârstă, dar tu eşti tânăr şi poate vei scăpa mai uşor. Te rog, când ieşi, să le spui copiilor mei cum am murit!

Cine se gândea atunci, în 1949, că vor trece atâţia ani - patruzeci! - până vom fi liberi? Şi oare câţi dintre noi vor mai fi trăind după atâţia ani? Unii au fost împuşcaţi de Securitate, alţii au pierit în închisoare, alţii au murit de boli sau bătrâneţe.

Nu pot să închei acest capitol fără să spun că mărturia mea este săracă şi n-am izbutit să cuprind într-însa pe de-a-ntregul viaţa grupului „Apostol". Timpul a şters din memorie destule amănunte, însă un lucru trebuie reţinut. Chiar dacă noi, cei din munţi, n-am obţinut vreo izbândă, totuşi am fost o mărturie că poporul român a opus rezistenţă dorinţei comuniste de a ne

bolşeviza. Asta e cel mai important: că prin jertfa noastră am înscris o pagină de demnitate în istoria poporului român, că am fost o oază de lumină şi speranţă pentru poporul cotropit de hoardele bolşevice, că sângele morţilor noştri a spălat ruşinea atâtor laşităţi şi trădări.

Păcat că la Asociaţia Foştilor Deţinuţi Politici din Piteşti nu se vorbeşte şi despre acest grup de luptători anticomunişti - grupul „Apostol" - care şi-au dat viaţa nu pentru o fărâmă de idee politică, ci pentru neam şi pentru altar.

Piteşti

Am ajuns la Piteşti în vara lui 1950, venind de la Craiova, cu o condamnare de 7 ani pentru „crimă de uneltire împotriva orânduirii socialiste".

Închisoarea Piteşti, destinată studenţilor, fusese începută de Armand Călinescu în 1939, pe locul unei foste închisori dărâmate, dar construcţia ei se terminase în 1941. Era situată la periferia de atunci a oraşului, aproape de linia ferată Piteşti - Curtea de Argeş. Clădirea avea forma literei „T", cu capul „T"-ului spre stradă şi coada spre luncă. Un zid de cărămidă înalt de cinci metri izola total curtea închisorii de clădirile din oraş, încât nu se putea vedea sau auzi nimic din cele ce se petreceau înăuntru.

În această închisoare fuseseră aduşi în 1941 elevii condamnaţi de regimul Antonescu, iar după 1948 ea a devenit loc de detenţie pentru studenţi.

La subsol, închisoarea avea trei camere, situate pe coada „T"-ului. Una pe stânga, cum intrai şi alte două pe dreapta. Camera 1, cea din stânga intrării, era construită pe lăţimea cozii „T"-ului. Pe peretele din faţa uşii erau trei ferestre de subsol (late de 1, 20 m şi înalte de 60 – 70 cm) care dădeau într-una din curţile interioare. Geamurile erau văruite, ca să nu putem vedea afară, să nu-i zărim pe cei scoşi la plimbare. Tavanul, ca de subsol, nu era prea înalt. Drept mobilier, camera avea pe două laturi priciuri - nişte paturi de scânduri lungi dintr-un capăt în altul al camerei, puse pe capre de lemn, puţin mai ridicate la cap şi acoperite cu un fel de rogojini ţesute din fâşii de cârpe, ca ţoalele de pe jos. În mijloc spaţiul era liber, ca să se poată circula. Lângă peretele din dreapta, în fund, stăteau tineta, hârdăul pentru necesităţi şi hârdăul cu apă. În stânga, după uşă, erau două rânduri de paturi din fier suprapuse.

În această cameră am fost băgaţi, în vara anului 1950, vreo patruzeci de studenţi, arestaţi din toate centrele universitare din ţară şi de la toate facultăţile (Medicină, Filozofie, Politehnică Drept, Academia Comercială), condamnaţi la muncă silnică. Din 1948 până în toamna anului 1949 fusesem ţinuţi cu toţii

prin închisorile judeţene şi regionale pentru anchete şi procese şi în cele din urmă iată-ne aduşi la Piteşti, în vederea reeducării.

Dar cine putea ghici atunci gândurile satanice ale conducerii Partidului Comunist? Cine se gândea ce soartă pregătise partidul studenţilor arestaţi în ţară la 15 mai 1948? Cine îşi închipuia că vom fi cobaii unor experienţe inumane, pregătite în laboratoarele Comitetelor Centrale de la Moscova şi Bucureşti?!...

Repartizarea noastră în camera 1 subsol s-a făcut după criterii numai de Ţurcanu ştiute. Au trecut zile până să ne cunoaştem unii cu alţii, până să ne organizăm şi să ne integrăm vieţii şi spiritului celulei. Am observat că printre noi era un grup ce părea mai retras, adunat în jurul lui Alexandru Mărtinuş, dar nu l-am luat în seamă.

Relaţiile dintre noi erau frăţeşti. Toţi ardeam la aceeaşi flacără, toţi eram robii aceluiaşi crez. Nu existau divergenţe între noi. Eram o comunitate foarte armonioasă. Ne supuneam unui comandament care, deşi nu era de faţă, era prezent în sufletul şi în conştiinţa noastră de tineri crescuţi în Frăţia de Cruce şi ne rugam fierbinte lui Dumnezeu, cerându-I ajutorul.

Fiecare aveam de învăţat câte ceva de la ceilalţi: ba poezii, ba limbi străine, ba istorie şi câte şi mai câte obiecte de studiu! Eram avizi după noutăţi ştiinţifice, după tot ceea ce ar fi putut clădi şi întări edificiul nostru intelectual şi spiritual. Câte

poveşti nu s-au spus, câte cărţi nu s-au analizat, câte personaje nu s-au caracterizat! Şi toate din memorie, căci nu aveam nici măcar o carte sau un petic de hârtie! Dacă erai prins cu aşa ceva, te aştepta izolarea, pedeapsă aspră, pe care o executai în celule anume pregătite sau la „Neagra" - camera fără lumină - şi asta când era gerul mai mare!

Totuşi pe ceva trebuia scris până ce reuşeai să memorezi tot, aşa încât, trecând peste frică şi peste pedepsele de la izolator, ne-am confecţionat un fel de „caiete": plăcuţe mici de lemn, unse cu un strat de săpun umed şi pudrate cu DDT (praf alb pentru dezinfecţie, contra păduchilor şi a ploşniţelor). Făcusem o adevărată industrie! Drept creion aveam un vârf de sârmă sau de beţişor cu care zgâriam tăbliţa. Mai scriam şi direct pe săpunul pe care îl primeam ca raţie săptămânală, pe talpa bocancului, dată şi ea cu săpun şi DDT sau pe câte o bucăţică de geam spart pe care o găseam câteodată - rar - pe undeva. Toate acestea erau ascunse cu mare grijă de vigilenţa gardienilor, căci constituiau infracţiuni grave.

Între timp, regimul administrativ a început să se înăsprească. Gardienii deveneau tot mai duri. Plimbările sub supraveghere, în curtea închisorii, s-au rărit, apoi au încetat cu totul.

Dimineaţa şi seara, conform programului, trebuiau golite hârdaiele de murdărie şi luată apă. Totul se făcea rapid, în

strigătele gardienilor care ne îmboldeau. Abia ajunşi la WC-ul unde goleam tinetele, îi şi auzeam strigând:

- Hai, hai, mişcă afară!

Strigau tare, ca să-i audă ceilalţi gardieni şi să nu-i acuze că nu sunt vigilenţi. Regimul se asprise şi dacă nu zbierai, se considera că ai vigilenţa slabă. Dar strigau şi pentru a se auzi sus, în birourile superiorilor.

- Cu bandiţii care e răi trebuie să fii foarte vigilent, tovarăşe! Ei e jmecheri, că e cu carte multă! îşi spuneau unul altuia, pe limba lor, gardienii.

Hrana devenea şi ea din ce în ce mai rea, mai puţină şi inconsistentă.

Şi timpul trecea. Noi, cu preocupările noastre, ignoram realitatea temniţei. Învăţam tot ce se putea învăţa. Aşa s-au scurs câteva luni, din august până în decembrie, răstimp în care s-au cimentat relaţiile noastre sufleteşti. Câte prietenii s-au înfiripat, câte destăinuiri s-au făcut, câte secrete au fost mărturisite!

Aşa am ajuns în ziua de Sfântul Nicolae a anului 1950. Plăcută se arăta a fi acea zi de 6 decembrie! Ne pregăteam de sărbătoare. Trăiam în sufletele noastre praznicul marelui ierarh, chiar dacă nu aveam biserică. Celula în care trăiam ne devenea, în zilele de sărbătoare, biserică, prin înălţarea noastră sufletească, prin rugăciune, prin purtarea şi trăirea noastră plină de

evlavie. Sărbătoarea era în sufletele noastre, de parcă Dumnezeu Se cobora printre noi. Trei inşi - Nicu Ioniţă, Puiu Chivulescu şi eu - ne bucuram mai mult de strălucirea acelei zile, ca unii ce eram aniversaţi. Colegii de celulă au ţinut să ne ureze „La mulţi ani!" şi sănătate, ca şi cum n-am fi fost închişi.

Nimeni nu putea presimţi ce urgie se va abate în acea zi asupra capetelor noastre. Secretul era aşa de bine păzit, încât nici nu bănuiam ce urma să se întâmple. „Reeducaţii" amestecaţi printre noi, timoraţi şi îngroziţi de cele văzute şi îndurate de ei în alte camere, nu scoseseră o vorbă, nu schiţaseră nici cel mai mic gest care să îi trădeze. Ţurcanu, cum aveam să înţelegem mai târziu, îi avertizase:

- Bandiţilor, dacă veţi scoate un cuvânt în legătură cu ceea ce se petrece aici, nu veţi scăpa din mâinile mele decât morţi!

Aşadar, camera 1 subsol de la Piteşti era în sărbătoare. Şi câtă armonie era între noi!

La un moment dat, uşa s-a deschis şi - surpriză! - în pragul ei a apărut un ins înalt, voinic, cu alură de atlet, cu faţa mare, rotundă şi ochi albaştri, sfidători. Şuba de pe el îl făcea parcă mai mare, mai voinic. Ceva în înfăţişarea sa prevestea răul. Privirea lui îţi dădea fiori de gheaţă, răspândind ură şi răutate.

Apariţia sa a stârnit printre noi semne de întrebare. Nimeni dintre deţinuţi nu mai intrase până atunci singur în cameră, ci

doar însoţit de gardian. S-a făcut linişte. Ne uitam unul la altul şi ne întrebam cine era acel om. Potop de gânduri negre, furtună stârnită din senin s-au abătut dintr-o dată peste noi.

După ce a schimbat câteva vorbe cu Mărtinuş, insul s-a adresat celor din cameră zicând:

- Bandiţilor, trebuie să vă faceţi demascarea! Nu mă interesează dacă vreţi să vă reeducaţi, dar demascarea trebuie să o faceţi!

Câţiva au încercat să vocifereze. Atunci Ţurcanu, căci el era arătarea - singurul din închisoare care se putea plimba în voie şi deschide uşile - a strigat:

- Pe ei!

Porunca a ţâşnit ca o flacără. De unde, de neunde, bâte şi picioare de scaune au început să zboare peste noi. Năuciţi, înmărmuriţi, paralizaţi parcă, primeam loviturile. Dar de la cine? Cine ne lovea? Şi de ce? Bătăuşii erau grupul lui Mărtinuş, adică Mărtinuş Alexandru şi încă vreo opt-zece inşi dintre noi, care scoseseră de sub saltea şi din bagaje bâte şi picioare de scaune şi ne loveau. Ei fuseseră trecuţi prin demascare în alte camere. Nu se uitau unde dădeau, ci loveau crunt sub privirile furibunde ale lui Ţurcanu. Noi eram pe jos, căzuţi, ameţiţi de lovituri. Sângele ţâşnea din capul unuia sau al altuia. Nici tu vaiet, nici tu urlet. Primeam loviturile aşa cum le primesc animalele prinse în lanţ. Atâta doar că noi nu ne mai zbăteam.

Numai feţele - care după atâtea lovituri dure deveniseră ca faţa lui Quasimodo, tumefiate, desfigurate - încercam să le ferim. Capetele, mari cât baniţa, aveau ochii ieşiţi din orbite sau umflaţi de nu ne mai vedeam, iar gurile erau strâmbate înspre urechi. Nimic nu mai era în noi din ceea ce fusese. Ne durea capul, dar parcă nu mai era al nostru. Pieptul, braţele, coastele, toate dureau şi sângerau. M-am uitat la un vecin şi nu-l mai recunoşteam. Aşa oi fi şi eu? Ce groază m-a cuprins! A fost prea mare şocul! Dar cine dă? mă întrebam. Prietenul de lângă mine. Şi de ce dă? Eram buimăcit, nu mai ştiam unde mă aflu! După un timp, bâtele s-au rupt, dar loviturile au continuat să curgă.

Peste toţi trona privirea plină de ură a lui Ţurcanu. Dacă ceva nu-i era pe plac, intervenea el şi lovea cu tot ce-i pica în mână. Gemeau victimele de suferinţă şi spaimă; oftau, cu durere în suflet, cei obligaţi să bată, căci din victime, deveneau în felul acesta călăi. Dacă nu loveau, erau şi ei, la rândul lor, bătuţi şi trecuţi iarăşi în rândul „bandiţilor". Câtă tragedie, şi pentru victime şi pentru cei siliţi să facă pe călăii!

Cât a durat bătaia, nu ştiu. De la o vreme, liniştea s-a lăsat grea, apăsătoare peste noi, cei aproape omorâţi. Pe jos, leşinaţi, oamenii abia mai respirau. Scăldaţi în sânge, se urneau greoi, cu mişcări întrerupte de durere.

La un moment dat, Ţurcanu ne-a ordonat să ne dezbrăcăm

la pielea goală. Cu greu am reuşit să ne desprindem cămăşile de pe spate, căci rănile se lipiseră şi sângele prindea coajă. Ne-a făcut inventarul: o cămaşă, o izmană, o pereche de ciorapi, o haină. Restul, făcut pachet, a fost trimis la magazie.

- Bandiţilor, urla el ca un bezmetic, trebuie să vă faceţi demascarea! De aici nu veţi scăpa decât morţi!

Apoi ni s-a ordonat trecerea în poziţie. Ce însemna această poziţie? Trebuia să te aşezi pe marginea priciului, cu mâinile pe genunchi şi capul în jos. Nu aveai voie să te mişti, să întorci capul la dreapta sau la stânga.

- Să gândeşti, banditule! Gândeşte! Să spui şi laptele pe care l-ai supt din ţâţa mă-tii! Să dai din tine toată otrava legionară, să demaşti tot ce n-ai spus la Securitate: pe cine ai mai lăsat afară, ce legături ai mai avut... Să verşi tot din tine! ţipa Ţurcanu.

Pe jos, o băltoacă de sânge. Nişte zdrenţe, un colţ de dinte, apoi altul rămăseseră mărturie, ca să vorbească despre puterea de convingere a lui Ţurcanu.

Ne-am aşezat în poziţie. Un planton cu o bâtă în mână ne urmărea: mişcăm sau nu? Durerile ne săgetau la cea mai mică mişcare: încremeneam, amorţeam, înţepeneam. Ne dureau fesele, coastele. Capul făcut baniţă, ameţit de lovituri, frica ce se născuse în noi, toate căpătau contur de coşmar. Cum spunea cineva, trăiam groaza condamnatului la moarte, groaza morţii.

După o jumătate de zi de stat în poziţie şi mai ales după bătaia primită, toate ne erau amorţite. Eram numai rană, sânge şi durere. Sângele se întărise pe noi din pricina nemişcării şi parcă scârţâia. Se făcuse ca scoarţa.

Dar cum să descriu durerea din suflet? Căci suferinţa din trup devenise suportabilă în comparaţie cu durerile sufleteşti, cu amărăciunea care ne îneca inima...

Statul acesta în poziţie, care cu timpul s-a dovedit a fi cea mai barbară tortură, te ducea la disperare, la nebunie, te făcea să doreşti să fii chemat la raport şi apoi la bătaie, căci bătaia de multe ori te mai dezmorţea, îţi punea în mişcare sângele parcă încremenit. Dar ce folos?! Iluzia dezmorţirii trecea repede. Bătut şi cu dureri în tot trupul, erai aşezat din nou în poziţie şi suportai alte dureri, alte disperări, care încetul cu încetul se transformau în nebunie. Nu puteai să te oblojeşti, să îţi pui o cârpă udă pe răni. Arşiţa creştea şi ea. Şi nu era nici o mână care să-ţi aline durerea, însângerarea.

- Să spui tot! Să spui tot, banditule!

Au început frământările: Ce să spun, ce mai am de spus? Parcă era un gol în capul meu, doar groaza îmi umplea fiinţa şi mă cutremura: Ce să spun? Ce să mai spun?...

A trecut prima zi, grea şi lungă. Când s-a dat stingerea, eram anchilozat. M-am prăbuşit pe pat şi am dormit neîntors.

Dimineaţă, programul obligatoriu: scosul la baie şi şmotrul în cameră. Acesta din urmă era o adevărată tortură. Trebuia să sari ca broasca printre priciuri şi să lustruieşti mozaicul, în vreme ce reeducaţii stăteau pe marginea patului şi te loveau când treceai pe lângă ei. Şi ca supliciul să nu fie prea lejer, te obligau să pui pe tine toate hainele pe care le aveai, să cari ceva în spate sau, mai rău, să cari pe cineva în spate, un alt „bandit". La un moment dat, simţeai cum cel pe care-l duci în spate pune piciorul jos, ca să-ţi mai ia din greutate. Se prefăcea că se dezechilibrează, ca să-ţi mai uşureze sarcina. Nu însă fără mari riscuri, căci dacă era prins, mânca o bătaie groaznică.

Alteori ne obligau să sărim grămadă peste cineva, să facem claie. Pentru cei de dedesubt, greutatea era de nesuportat. Simţeai că te sufoci, că abia îţi tragi sufletul, iar ei râdeau şi se distrau.

Apoi treceai iarăşi în poziţie.

- Gândeşte-te, banditule, gândeşte-te! îţi striga plantonul.

Curând au început demascările, mai bine-zis anchetele, făcute de Mărtinuş, căci el era şeful camerei. Îşi avea patul după uşă şi ne chema pe rând la dânsul. Dacă tăceai, uitai să spui ceva sau nu spuneai ce trebuia şi ce voia el să ştie, începea bătaia. Erai lungit pe prici, cu faţa în jos, vreo şase - opt inşi se aşezau pe tine şi Mărtinuş, cu bâta, îţi dădea la tălpi. Simţeai dintr-o dată cum creierul şi tot trupul îţi erau străpunse de o durere îngrozitoare.

Iar el, Mărtinuş, dădea, dădea, până ce leşinai. Te uda cu apă ca să te trezeşti şi iarăşi începea să dea, până se rupea coada măturii. Atunci, obosit, urla:

- Banditule, o să spui tot, tot!

Capul ţi se învârtea, nu mai ştiai de tine.

- Marş la tinetă! striga.

La tinetă era o cârpă udă pe care erai obligat să alergi, să alergi continuu. De atâta bătaie, tălpile se umflau şi alergatul era parcă pe cuie. Din spate, un planton te îmboldea să te mişti. Când simţeai că te prăbuşeşti, plantonul avea grijă să te ridice cu o bâtă. Apoi, marş iar în poziţie!

Îngrozitor era şi când te obligau să asişti la torturarea altuia. Când îl băteau pe acela, simţeai cum şi în tine se transmite, curge durerea. Simţeai loviturile, simţeai cum te împroaşcă şi pe tine sângele, mureai puţin câte puţin. Şi ai fi vrut să mori de-a binelea, să se sfârşească totul, să termini odată cu viaţa...

Motive de pedeapsă se găseau cu miile, iar pedepsele, diabolic inventate, curgeau:

- Stai, banditule, într-un picior!

Şi stăteai până nu mai puteai, după care te prăbuşeai şi, firește, urma bătaia.

- Fă, banditule, genuflexiuni!

Şi făceai, făceai până cădeai.

- Intră, banditule, sub pat şi fă curat!

- Aleargă, banditule, pe sub pat!

Sub pat era loc îngust, caprele de scândură erau una lângă alta şi greu te strecurai pe sub ele, căci durerile trupului anchilozat şi rănile lipite de sângele închegat pe haine nu te lăsau să te mişti în voie. Acolo, sub pat, trebuia să mănânci, să sorbi zeama din gamelă, să lingi ca un câine, ca mâţa, ca porcul. Dar cum să mănânci, când gura îţi era zdrobită, maxilarele înţepenite, iar limba strivită sau umflată? Dar cui îi păsa? Trebuia să bei zeamă! Nu conta că era opărită sau rece sau cum era, trebuia să o bei!

Foştii tăi camarazi, acum reeducaţi, te forţau să faci tot ce era mai groaznic, mai dureros, mai neomenos.

A fost greu când ne-au obligat să ne spălăm cămăşile în gamela din care mâncam, dar a fost de-a dreptul îngrozitor când ne-au obligat să urinăm şi să ne facem alte nevoi în ea şi apoi să le bem, să le mâncăm, „că doar sunt ale tale, banditule!". Atunci doreai să mori, să termini odată cu toate. Te apuca scârba, greaţa, vomai, dar te puneau să mănânci şi voma, şi tot. Iertat să fie dezgustul, care şi azi mă încearcă!

Singurătatea care te cuprindea era sfâşietoare. Nu mai aveai pe nimeni şi nimic. Din tine nu mai rămânea decât instinctul de conservare şi dramul, sâmburele de sfinţenie. Rugăciunea ţi-o făceai în gând, iar crucea, cu limba în gură.

Într-o zi am intrat şi eu în „moară" - altă născocire diabolică a torţionarilor. Mai întâi, Mărtinuş m-a chemat la el:

- Ce ai de spus, banditule?

Am tăcut.

- Uite, banditul, nu spune nimic! Pe el!

N-au mai aşteptat. M-au luat, m-au întins pe prici, m-au descălţat şi mi-au băgat în gură un ciorap, ca să înfunde strigătul de durere ori geamătul care se transforma în horcăit. Câţiva s-au urcat pe mine, imobilizându-mă, iar Mărtinuş, cu o bâtă, a început să-mi dea la tălpi. Cât de sensibile sunt tălpile! Pielea lor e subţire şi toate organele îşi au antene nervoase în ele. Am simţit o durere cumplită în cap, de parcă mi l-ar fi despicat cineva, apoi alte şi alte lovituri, până ce n-am mai simţit nimic. Am ţipat? Am gemut? Nu ştiu! Gura îmi era înfundată, horcăiam poate. Am fost târât la hârdău, să alerg pe cârpa udă. Dar cum să alerg, când tălpile erau cât butiile, umflate ca nişte perne?

- Aleargă, banditule!

Am încercat. Un fior îngrozitor mi-a străpuns trupul. Parcă săream pe cuie, pe sticlă pisată. Îmi venea să urlu, să urlu, ca disperarea mea să ajungă până în înaltul cerului.

Voi n-aţi fost cu noi în celule,
Să ştiţi ce e viaţa de bezne
Sub ghiare de fiară, cu guri nesătule;

Voi nu ştiţi ce-i omul când prinde să urle,
Strivit de cătuşe la glezne.

Cum să fac înţeles neînţelesul? Căci voi n-aţi fost cu noi şi cu Domnul Hristos în suferinţă, să ştiţi ce-i marea disperare, marea singurătate, când vocea ta strigă în tine: „Mamă, mamă, de ce m-ai născut? De ce m-ai născut, mamă?"...

Nu ştiam ce să declar, pe cine să declar. Am adoptat în cele din urmă tactica: nu spun nimic; ce-mi pun ei în faţă, recunosc sau nu. Dar această tactică se lăsa totdeauna cu tortură.

- Cu cine ai mai avut relaţii, banditule? Ce n-ai spus la Securitate? Pe cine mai tăinuieşti? Unde ai stat ascuns un an de zile? Ce depozit de arme şi cărţi ai ascuns? Cine mai ştie cu cine ai avut legături cât ai fost fugar?

Întrebări, întrebări...

Capul îmi vâjâia, umflat, burduşit ca al unui animal ameţit de lovituri. Eram un schelet, un biet animal jigărit, neputincios, care nu mai era în stare să se ţină pe picioare, gata să cadă la cea mai mică adiere. Cum să mai doreşti să trăieşti şi pentru ce? Ideea morţii ne-a săgetat pe mulţi. Dar cum să mori? Nu aveam nici o posibilitate. Plantoanele erau cu ochii pe noi. Cioburi de sticlă nu existau, iar de spânzurat nici că putea fi vorba. Să te arunci undeva, dar unde? Singura şansă era aceea de a te ucide ei, însă nu o făceau. Te torturau cât puteau, dar nu te omorau.

Câtă bestialitate! Ce fiare dezlănţuite, turbate parcă!

Şi cine te tortura? Colegii tăi, prietenii tăi, cei care parcă mai ieri îţi fuseseră fraţi de luptă. Ei te torturau, preschimbaţi în executanţi fideli ai unei alte lumi, pe care nu o înţelegeam, nu o puteam încă înţelege. Cum deveniseră călăi? Cum ajunseseră la o astfel de animalizare? Acesta era marele secret realizat în diabolica pedagogie a lui Makarenko.

Reeducarea a fost un proces bine gândit până în cele mai mici amănunte. Întâi erai bătut, ca să scoată de la tine tot ce ştiai, tot ce era anticomunist. Erai făcut robot. Şi ca să nu rămâi o victimă, te obligau ca şi tu să baţi, să torturezi pe alţii, devenind, la rândul tău, călău. Parcă în fund de iad se petreceau toate! Parcă nu mai era nici zi, nici noapte, parcă nici soare nu mai era. Trăiam cele mai cumplite stări apocaliptice. Era o luptă a satanei, care voia ca prin frângerea trupului să neantizeze sufletul, să scoată din noi fărâma de dumnezeire. Noi eram pregătiţi de luptă, de suferinţă, dar nu ne gândisem niciodată că lupta avea să fie cu însuşi satana. De aceea, mlaştina ne cuprindea încet. Cu cât ne zbăteam mai mult, cu atât parcă ne afundam mai tare şi o deznădejde fără margini înnegura cerul speranţelor noastre. Iar călăii strigau întruna:

- Să spui, să spui!

O dată la câteva zile îşi făcea apariţia în cameră Ţurcanu. În

ochii lui se citea atâta ură, încât te întrebai de ce forţe era mânat. Puterea îl orbea, ura îl sataniza. Pe unde trecea, distrugea tot ce era uman. Stârnea groaza, băga frica în toţi, de parcă ar fi fost însuşi satana. Încremeneai, sângele îţi îngheţa în vine. Şoc! Numai cât te privea şi îţi zicea „banditule" erai aproape mort. Nu ştiai ce va urma: un pumn, o palmă, o sudalmă obraznică... Era încăpăţânat? Era îngâmfat? Nu! Era ros de ură: ură împotriva Mişcării Legionare, care îi barase ascensiunea în diplomaţie; ură împotriva celui ce-l denunţase, împotriva lui Bogdanovici, pe care nu s-a lăsat până nu l-a văzut mort, ba şi atunci îi mai dădea cu bocancul în cap! De cum apărea în cameră, începea:

- Cruşoiu' mamei voastre de bandiţi!

Încremeneam, sângele îngheţa în noi. Cuvintele diavolului ne îngrozeau. El îşi continua discursul:

- Până când o să stăm noi în închisoare din cauza voastră, fiindcă nu vreţi să vă faceţi demascarea? Până când, bandiţilor, nu veţi vărsa din voi otrava legionară? Dar vom avea noi grijă să spuneţi că nu mai sunteţi legionari! Şi dacă vreunul din voi va încerca să vorbească despre ce se întâmplă aici, uitaţi-vă bine la mine: a doua zi nu va mai vorbi, îl va pupa mă-sa rece!

Înjurăturile lui ne îngrozeau, ne paralizau. Atâta ură ce ţâşnea ca o limbă de foc, atâta ură condensată într-o înjurătură!

Înjurătura şi flăcările din ochi lui erau aidoma satanei. „Cruşoiul mamei voastre!" - înjurătura asta a lui m-a urmărit tot timpul. Atunci mă îngrozea, mă spinteca, iar acum, în visele pe care încă le mai am, parcă satana vine iarăşi şi strigă, urlă, iar eu mă zbat şi ţip în somn. Toată viaţa - şi altă viaţă, dacă aş avea - nu voi scăpa de acest coşmar sau, mai bine-zis, de imaginea satanică a lui Ţurcanu şi de înjurătura lui.

Într-o zi, Ţurcanu m-a luat la întrebări. Dialogul a început cu aceeaşi înjurătură. O palmă m-a lovit peste urechea dreaptă şi m-am prăbuşit. Din acel moment n-am mai auzit nimic. Îmi spărsese timpanul. Şi fiindcă din pricina unei operaţii de mastoidă din copilărie nu auzeam nici cu urechea stângă, am rămas surd. M-am îngrozit. Ce voi face? Această infirmitate mărea spaima din mine: să nu auzi, să nu pricepi vorbele celor din jur... Am încercat „să aud" cu ochii. Nu mai percepeam vuietul, durerea altora, dar vedeam bătăile, torturile şi trebuia să execut şi eu, după ceilalţi, mişcările. Am încercat să mă orientez şi după mişcarea buzelor. Însă faptul că nu voi mai auzi normal tot restul vieţii mă îngrozea, mai ales că eram în puşcărie. Ştiam că timpanul, odată spart, nu se mai reface. Dar, o, minune! După câteva luni, auzul a început să-mi revină. Încet, încet, sunetele ajungeau la urechea mea. Timpanul - de necrezut! - se refăcea.

În altă zi, Ţurcanu m-a chemat la camera 4 spital, „reşedinţa" sa.

- Banditule, tu ne dai mult de lucru! De ce nu ne-ai spus că fratele tău a făcut parte din „Armata Naţională Română" înfiinţată de Sima în Germania? De ce n-ai spus?...

De ce-mi fusese frică, de aceea nu scăpasem.

- Pentru că n-am ştiut, domnule Ţurcanu! Fratele meu nu mi-a spus!

- Cum, mă banditule?!...

Un pumn de-al lui s-a înfipt în coastele mele. O durere mi-a săgetat tot pieptul şi am căzut. Nu m-am mai putut scula. Cum am ajuns în cameră, nu ştiu. Când mi-am revenit, o durere mă străpungea de cum mişcam mâna dreaptă. M-am pipăit. Aveam trei coaste rupte, care făceau „clanc" la orice mişcare. Şi trebuia să fac şmotru, să frec mozaicul. Câtă durere a fost atunci! Nu puteam să mişc mâna, n-aveam voie. Cui puteam să-i spun asta? Lui Mărtinuş?!

- Lasă, banditule, freacă acolo!

Gemeam şi frecam. Nici lacrimi nu mai aveam. Eram un rebut. Dar cine mai ţinea seama de durerile mele?

Dacă cineva crede că ei au vrut să ne reeduce, se înşeală. E greşit. Ei nu doreau să devenim alţi oameni, utili societăţii. Ei doreau demascarea, adică dezvăluirea, denunţarea, darea pe mâna Securităţii a tuturor elementelor ostile regimului, voiau

distrugerea Mişcării Legionare, a acestei organizaţii care se opusese conştient comunismului încă din 1920, când drapelul roşu de pe Atelierele Griviţa - Nicolina din Iaşi fusese înlocuit cu drapelul tricolor românesc. Acesta este adevărul.

De această forţă - Mişcarea Legionară - s-a temut şi Stalin, care în 1945 a trimis un general de-al său să trateze cu Nicolae Pătraşcu acea faimoasă înţelegere: „Predaţi armele, intraţi în legalitate, iar noi vom da drumul la toţi legionarii din închisori!". Domnul Pătraşcu a primit înţelegerea, dar întrucât comuniştii nu s-au ţinut de cuvânt, a trebuit ca şi noi să luăm măsuri. Astfel a început reorganizarea legionarilor. A fost bine? A fost rău? Istoria ne va judeca!

Acum însă Ţurcanu urla fioros:

- Noi vom face prohodul Mişcării Legionare!

Asta voiau: să rupă coloana vertebrală a Mişcării, distrugând tot tineretul legionar, viitorul neamului. Nu voiau reeducarea, ci transformarea noastră în instrumente oarbe, care să împânzească ţara de informatori, de demoni. Nu voiau prieteni, ci slugi, roboţi care să răspundă, prin reflexe condiţionate, la comenzile regimului comunist. De altfel, Ţurcanu o spunea limpede:

- Nu mă interesează dacă vă reeducaţi, dar demascarea trebuie, vii sau morţi, să o faceţi! Să lepădaţi totul din voi! Totul, bandiţilor! Şi nu veţi muri când vreţi voi, ci când o să vrem noi!

Cât de sinistru sunau toate în gura lui! Iar noi, care fierbeam în cazanul său, credeam că încetul cu încetul ne va omorî.

- Sunteţi nişte deşeuri ale societăţii pe care trebuie să le reeducăm! urla el.

Dar, cum spunea cineva, deşeurile se reciclează, nu se reeducă. Noţiunea de a reeduca în sine are un sens moral, nobil. Satana însă nu face acte de caritate, nu face biserici. Dovadă, traumatizarea psihică la care eram supuşi zi şi noapte:

- Eşti un bandit, un ticălos, un netrebnic, un făcător de rele care-şi ascunde ticăloşia sub masca religiei, a moralei. Eşti o bestie! Iar noi, cu metodele noastre, trebuie să îţi scoatem masca de bestie, ca să poţi acţiona apoi şi tu asupra altora. Trebuie ucis tot trecutul, toate gândurile, sentimentele, credinţa şi astfel îţi spălăm creierul!

În sufletul meu izbucnea revolta: de unde atâta barbarie, de unde atâta cruzime la aceşti reeducaţi? Nu mai erau oameni. Se transformaseră în bestii, gata să lovească, să muşte, să vadă sângele ţâşnind; parcă erau lupi ce aşteptau să te sfâşie, să rupă cu dinţii din tine. Instinctele ancestrale renăscuseră într-înşii. Câtă ferocitate!

Unii dintre ei fuseseră torturaţi la rândul lor - şi i-am înţeles. Alţii însă erau lichele care trecuseră de partea lui Ţurcanu încă de la Suceava: Popa Alexandru - Ţanu, Livinski, Mărtinuş,

Negură, apoi Leonida, Zaharia, Puşcaşu Vasile, Fux şi alţii. Pe aceşti oameni (dacă se pot numi aşa), care băteau cu furia celui mai sadic nebun, nu i-am înţeles nici atunci şi nu îi înţeleg nici acum, după cincizeci de ani. Nu mai aveau nimic uman în ei. Loveau în noi ca în saci, fără urmă de milă, ba chiar rânjind uneori, ca dresorul de animale care cu biciul şi cu foc la picioare obligă fiara să facă ce vrea el. Ei întruchipau cruzimea animalului care se joacă cu prada. Setea de putere, aroganţa îi îmbătau. Se credeau zei, stăpâni pe viaţa şi pe moartea supuşilor. Ţurcanu se şi vedea ministru de Interne sau cel puţin şeful Securităţii, iar acoliţii lui se visau stăpânii ţării. De aceea loveau cu cruzime satanică şi tortura devenea tot mai bestială. Nici urmă de raţiune, de gândire logică sau de ceva uman în ei. Doar sălbăticie, junglă, infern.

Voi, care mă citiţi astăzi, opriţi-vă o clipă, ascultaţi gemetele durerii! Ecourile lor străbat până azi, sunt în jurul meu, le aud. Nu vă îngroziţi, căci groaza ne este dat s-o trăim până astăzi nouă, celor care am avut neşansa de a fi aruncaţi în cuşca leilor! Nu vă înspăimântaţi, ci gândiţi-vă, coborâţi în adâncul vostru sufletesc atunci când aruncaţi vorbe pentru noi, peste noi! Am fost acuzaţi: v-aţi omorât între voi! Nu, prieteni! Nu, duşmani! Am fost omorâţi de instrumentele oarbe ale Partidului Comunist, conduse de Nicolski, Dulgheru, Czeller, Marina, Mircea,

Avădanei, Cişmaşu, prin unealta care din întâmplare s-a numit Ţurcanu. Totul la Piteşti s-a desfăşurat conform programului satanic stabilit în laboratoarele Partidului Comunist.

Dar să mă întorc la camera 1 subsol. Aici, după demascarea exterioară începuse cea interioară: să spui tot ce ştii despre fraţii tăi din închisoare, despre prieteni, despre duşmani (după prima fază a reeducării, prietenii tăi de odinioară deveneau duşmanii care te loveau, rupeau hălci din tine, îţi demolau trupul şi sufletul; cu toate acestea, aproape fără să-ţi dai seama, te apropiai iarăşi, instinctiv, de ei).

Alte şi alte metode de tortură se experimentau pe noi. Gama era foarte variată, ierarhizarea chinurilor era bine gândită. Neputinţa şi groaza din sufletul nostru creşteau până la desfiinţarea psihică. „Vai de cel învins!"... Eram fericiţi când aveam o zi de linişte, când nu ne mai chinuia nimeni.

Eu trăiam în permanenţă cu sufletul la gură. Eram un biet schilod, abia mergeam şi cu cât mă tăvăleam mai mult în durere, cu atât slăbeam. Mă lăsau puterile şi în suflet îmi urla întrebarea: „Mamă, mamă de ce m-ai născut?"...

Într-o zi m-am trezit iarăşi chemat la Mărtinuş.

- Ce ştii despre cutare, despre cutare? Unde ai stat ascuns din decembrie până în martie 1948? Iar nu spui! Tot bandit ai rămas! Pe el!

De data asta însă nu m-au mai dus la ghilotina de pe pat. M-au dus la hârdăul de murdării:

- Botezaţi-l!

Îndată câţiva s-au repezit la mine, m-au luat de cap şi, cu toată rezistenţa mea de animal legat în ghilţ, mi-au afundat capul în hârdău, să mă boteze. Am încercat să mă împotrivesc, m-am zbătut, dar zadarnic. În zbaterea mea împroşcam în dreapta şi în stânga murdării. Îi stropeam. Cât m-au ţinut, nu ştiu. Abia mai răsuflam, abia îmi mai trăgeam sufletul. Nu vă pot descrie ce miasme m-au otrăvit sau ce am înghiţit! M-am scuturat o dată puternic, ca un câine ce iese din mocirlă, împroşcând în dreapta şi în stânga. Unii râdeau, alţii parcă plângeau, înduioşaţi de tragedia mea. Ură şi neomenie la unii, sfinţenie - câtă mai rămăsese - la cei puţini! Îmi trăgeam sufletul ca omul gata de înec, dar pumnii daţi în spate mi-au reglat respiraţia. Nu mi-au dat voie să mă spăl, să arunc puţină apă pe mine. Ce conta cum miroseam? Şi eu, şi cei de lângă mine eram nevoiţi să suportăm miasmele hârdăului.

- Marş de aici, banditule! Puţi ca tineta!

Altă bătaie.

M-am îngrozit de atâta răutate, de atâta umilinţă. Atunci, ceva s-a rupt în sufletul meu şi n-am mai fost eu. Nu mai simţeam nici durere, nici teamă, parcă trăiam în altă lume. Durerile

mele nu mai erau ale mele. Devenisem insensibil. Nu mai auzeam gemetele altora, nu mai vedeam sângele ce ţâşnea din alţii sau rănile, nici vânătăile nu-mi mai făceau vreo impresie. Acţionam după cum mi se ordona. Câtă luciditate mai aveam, nu ştiu, dar sigur este că o nesimţită nepăsare pusese stăpânire pe mine. Nu mă mai interesa deloc ce-i în jurul meu, ce-i cu mine. Trăiam şi nu trăiam. Eram eu şi nu mai eram. Totul era străin în mine, în preajma mea. Eram ameţit, pluteam, dar aveam conştiinţa că exist. Orbecăiam buimăcit şi nu mai ştiam cine erau cei de lângă mine şi ce căutam eu acolo. Şi mă afundam tot mai adânc în beznă, în neştire, în nefiinţă. Nu mai ştiu cât m-am chinuit aşa. Peste mult timp mi-a zis Ghiţă Reus, colegul de lângă mine, că ajunsesem ca după ce spălam hârdăul de murdării, să beau apă din el. Astăzi, când scriu, mă gândesc cu aceeaşi groază şi încep să tremur, frigul se-aşterne peste mine, bezna ce mă apasă se îngroaşă şi nu ştiu: este vis, e coşmar? Şi-mi vine să urlu...

Într-o zi, cum stăteam în poziţie, pe marginea priciului, am căzut la podea. Mărtinuş a ţipat la mine:

- Banditule, dormi?

- Nu dorm, domnule Mărtinuş. Mi-e rău! Am dizenterie, scot sânge!

- Doctore! a strigat Mărtinuş la Nicu Ioniţă, student la Medicină. Mâine dimineaţă să verifici dacă dă sânge!

Inconştient cum eram, nu-mi dădusem seama ce spun. A doua zi dimineaţă ne-a scos la baie. Ce să fac? M-am scobit la măsea şi cu sângele curs am umezit o bucăţică de pânză. Dar oricine ştie că sângele curat este viu, roşu aprins, iar cel uzat este brun. Nicu Ioniţă, student la Medicină, s-a uitat la mine şi eu la el. Eu mă gândeam: „Dacă mă spune că nu dau sânge, voi primi pe mai departe bătaie". El m-a privit şi n-a zis nimic. Ce i-a spus lui Mărtinuş, nu ştiu, dar Mărtinuş m-a mutat pe priciul muribunzilor.

Peste ani, după 1990, la primul congres al foştilor deţinuţi politici, ne-am căutat unul pe altul:

- Măi, Nae, ce-ai crezut atunci? m-a întrebat doctorul Ioniţă.

- După cum te-am văzut, am crezut că n-ai să mă spui şi aşa a fost!

- Eu, mi-a zis doctorul, la început m-am uitat la tine: Ce vrea Nae?... Să mă încerce? Dar dacă spun ca el, iar el o să fie pe mai departe bătut şi, neputând să reziste, mă va pârî, nu mă nenorocesc eu? Însă mânat de un imbold fulgerător, mi-am zis: Nu, după câtă bătaie a mâncat, Nae nu mă va spune! Aşa că m-am dus la Mărtinuş şi i-am zis: „Domnule Mărtinuş, dacă nu-l lăsaţi, în trei zile Nae moare!"...

Şi speriat de această perspectivă, Mărtinuş m-a aruncat pe priciul muribunzilor.

Cei care au trecut prin Piteşti ştiu că acolo o astfel de înţelegere între doi deţinuţi era un act grav de „banditism", socotit „ajutor legionar", pe care Ţurcanu îl sancţiona cu cele mai bestiale chinuri. De aceea pot spune că a fost un act de mare curaj din partea lui Nicu Ioniţă, un fel de eroism, un gest de nobleţe sufletească.

Voi, cei care mă citiţi astăzi, vă puteţi cutremura de acest act, minor în aparenţă, dar măreţ în substanţă? În anticamera morţii în care ne aflam, l-am păcălit şi noi pe satana. Cine a ştiut? Noi doi şi Dumnezeu!

De altfel, după demascarea exterioară şi cea interioară, scopul comuniştilor acesta era: să nimicească elementele care constituiau universul nostru spiritual. Trebuia distrusă încrederea în camarazi şi în special în şefi, trebuia distrus mitul legionar, cu virtuţile şi valorile lui morale şi intelectuale, cu calităţile eroului legionar - curajul, capacitatea de jertfă, dăruirea pentru crezul legionar, credinţa în Dumnezeu. Toate trebuiau nimicite.

Noi eram legaţi între noi prin principiile Mişcării legionare, prin dragostea faţă de Dumnezeu şi jertfa pentru neam. Dar mai eram legaţi şi printr-o mare şi sfântă frăţietate. Eram legaţi prin „momentul prieteniei", acea baie sufletească ce unifica sufletele copiilor, apoi ale fraţilor de cruce, care dădea coeziune, formând

verigile unui lanţ uman călit în tabere de muncă, în acţiuni, în suferinţe, în închisori. Iar şeful era omul ce trebuia ascultat, respectat şi urmat. Or, această legătură trebuia distrusă, destrămată. Cu asta s-a început acţiunea de reeducare încă din prima zi. Un strigăt - „Pe ei!" - şi fraţii de până mai ieri s-au năpustit asupra noastră. Surpriză! Şoc! A fost primul semn de întrebare. A urmat „patul lui Procust", pe care erai întins şi foştii tăi camarazi săreau pe tine. Apoi plantoanele care te loveau sau te îmboldeau cu bâta. Dacă refuzau să te lovească, intrau din nou în moară, în demascare:

- Nu loveşti? Aaa, eşti încă bandit! N-ai scos tot putregaiul din tine!

La urmă trebuia să spui tot ce ştii, tot ce-ţi destăinuiseră alţii.

Toate erau făcute cu acelaşi scop: să nu mai ai încredere în fratele tău, în şefii tăi, în al căror cuvânt credeai orbeşte şi la a căror poruncă erai gata oricând să te sacrifici. Să nu mai ai încrede-re în concepţiile, în idealurile Mişcării Legionare. Iar ultima şi cea mai importantă ţintă era distrugerea credinţei în Dumnezeu.

Orice mărturisire a credinţei era sancţionată cu o cruzime de fiară însetată de sânge. Ce vor fi trăit primii creştini, când erau trimişi la moarte în groapa cu lei? Ei, comuniştii, slugi ale satanei, erau atei şi trebuiau să distrugă credinţa oamenilor în

Biserică, în tot ce era sfânt. De ce? Fiindcă ideea de Dumnezeu era stăvilarul cel mai puternic în calea ateismului comunist.

În demascarea de la Piteşti, ideea de Dumnezeu trebuia desfiinţată, căci credinţa era frâna care-i oprea pe „bandiţi" să se lepede de „opiul" misticismului legionar. Trebuia scos prin orice mijloc din sufletul cobailor acest ultim suport moral.

Pentru asta s-a recurs la tot felul de metode, ajungându-se la trivialitate, la urâciunea urâciunilor. Nu se pot povesti în întregime supliciile la care am fost supuşi. Cum în comunism vulgaritatea era la modă şi scopul pe care îl urmăreau prin demascare era abolirea moralei şi dărâmarea psihică a „bandiţilor", metodele întrebuinţate au fost concepute ca atare, inspirate din elucubraţiile emanate de Nikolski, Ana Pauker şi acoliţii lor, astfel ca prăbuşirea noastră să fie rapidă şi dureroasă.

Se apropiau Sfintele Paşti, un prilej bun de a distruge „mitul": Mesia, Învierea, Maica Domnului. De toate trebuia să te lepezi. Cu o frenezie diabolică, sistemul s-a pus în mişcare. În loc de cruce s-au cioplit falusuri, pe care trebuia să le sărutaţi. Pornografia a înlocuit sfinţenia. Rugăciunile şi Prohodul au fost substituite cu scrieri obscene. Noi trebuia să ne târâm în genunchi, sărutând falusul. Toată Săptămâna Mare ne-am târât, ne-am umilit. Nu rănile ne dureau, ci adâncurile noastre sufleteşti, ciuruite, zdrobite în teascul acesta al satanei.

Credinţa era ultimul resort al rezistenţei noastre sufleteşti. Cu o insistenţă diabolică eram întrebaţi: „Mai crezi în Dumnezeu?". Iar la răspunsul nostru afirmativ, demonii înfuriaţi începeau iar bătăile şi torturile. Erai făcut în fel şi chip: „idiot", „nebun", „bou", „prost"... Toate epitetele înjositoare erau aruncate în capul tău. Câte scârboşenii, câte abjecţii, câte insulte erau născocite! Tot ce pentru noi era sfânt, în mintea bolnavă a torţionarilor devenea prilej de blasfemie.

Un preot a fost obligat să mănânce şi să bea ceea ce făcuseră alţii în gamelă, iar apoi să dea cu lingura şi celorlalţi şi să-i şteargă la gură. Această ultimă scârboşenie trebuia să zdrobească orice rezistenţă morală, să ducă fie la căderea noastră totală, fie la nebunie. Bietul Puiu Chivulescu, mai în vârstă decât noi, care făcuse şi prizonierat în Siberia, cât a mai pătimit atunci! Şi de ce? „Pentru sfânta tradiţie", cum spunea el.

Au trecut şi Paştile. Demascarea nu s-a terminat, ci a continuat cu noi forme, noi metode de distrugere a rezistenţei umane. Neîncrederea în prieteni, în şefi, în Mişcarea Legionară era urmărită cu ferocitate. Umilirea, insultele de tot felul contribuiau încetul cu încetul la prăbuşirea morală şi rupeau din suflet ca hienele. Înghiţeai, te închideai în tine şi răbdai, că n-aveai ce face.

- Tot bandiţi legionari aţi rămas! urla Ţurcanu. Dar de fier să fiţi, şi tot vă veţi topi!

Trebuia să-ţi denigrezi fraţii, surorile, prietenii, rudele, să spui vorbe grele, urâte, ba chiar vulgare despre ei. Ca să scapi de bătaie, începeai să fabulezi. Inventai câte şi mai câte, de nu mai ştiai, la un moment dat, care erau adevărate şi care inventate. Şi toate astea sub teroare, sub ameninţarea bătăii sau a loviturilor.

Devenisem aşa de sensibili, încât orice gest, orice vorbă îndreptată împotriva noastră ne arunca în groapa deznădejdii.

Câte momente de disperare n-am trăit şi câte strigăte de durere nu ne-au sfâşiat sufletul! Şi în deznădejdea noastră, se năştea iarăşi şi iarăşi strigătul: „Mamă, mamă, de ce m-ai născut?"...

Săracele mamele noastre! Cât au mai plâns, cât au mai suferit şi ele! Se rugau şi se topeau odată cu lumânarea aprinsă. Şi se duceau, rând pe rând. Mama murise, dar eu n-am ştiut decât mai târziu. A murit cu gândul la mine, visându-mă. Când am aflat vestea, peste ani, la Securitatea din Codlea, am îngenuncheat şi am plâns. Au fost lacrimi fierbinţi, pe care pentru prima dată le-am vărsat în puşcărie.

În cameră, strânsoarea diavolească nu slăbea nici o clipă:

- Ce gândeşti, banditule?

Şi trebuia să răspunzi rapid. Orice ezitare era sinonimă cu minciuna, cu banditismul din tine.

Într-o noapte, frânt de bătaie, de durere, am adormit. Şi în

acea noapte, Maica Domnului mi s-a arătat în vis. S-a uitat la mine şi mi-a spus:

- Va trece şi aceasta!

M-am trezit parcă mai puternic, mai vioi, dacă pot spune aşa. În orice caz, mai rezistent, căci am îndurat toate pe mai departe şi nu m-am prăbuşit. Îmi venea să strig de bucuria din suflet! Atunci am ştiut că Maica Domnului era lângă mine. Şi apoi, pe parcurs, în ani, am simţit că Dumnezeu mă ocrotea. M-a scăpat din greutăţi, din necazuri, ba de multe ori chiar de la moarte. Cum puteam deci să mă lepăd de El, să spun că nu mai cred? Şi Ţurcanu mă ameninţa mereu:

- Cu tine, banditule, mai stăm de vorbă, mai avem de lucru...

Mare şi grea problemă de conştiinţă! Era grea suferinţa fizică, dar mai grea era cea psihică, din pricina căreia nu puteai dormi nopţile. Năştea în tine dureri greu de îndurat, care prindeau contururi de coşmar. Îţi ridica probleme existenţiale, îţi demola sufletul, te demola ca om. Nu mai erai tu. Te azvârlea în cea mai cumplită mlaştină a deznădejdii. Nu mai aveai nimic, nu mai erai nimic. Nu bunurile materiale le regretai, sau plăcerile pe care nu le trăisei, ci faptul că trebuia să renunţi la dramul de dumnezeire din tine, care te mai ţinea viu. Ce existenţă cumplită, ce noapte fără sfârşit, în care erai aruncat sălbatic! Mai erai om?!

Dar stau şi mă întreb: oare Mântuitorul, Care S-a jertfit ca

om, câtă suferinţă va fi avut în vremea pătimirii, a răstignirii pe cruce? Însă a zis: „Iartă-le, Doamne!". Iar noi, biete fiinţe, ce putem zice? Iartă-ne, Doamne, şi pe noi, păcătoşii! Iartă-ne!...

Noaptea pătimirii noastre nu se terminase însă. Nu ne lepădasem de tot „putregaiul legionar". Trebuia să mai curgă sânge. Trebuia să mai îndurăm încă alte torturi, care să ne împingă la cădere, la lepădare.

Cât au luptat ei să obţină această lepădare! „Veţi ajunge să faceţi demascarea tuturor bandiţilor din ţară!", ne striga Czeller. Asta era arma lor secretă, ăsta era scopul pe care îl urmăreau: să scoată din noi informatori, prin care să distrugă orice rezistenţă anticomunistă. Aşa începeau, pentru noi, chinurile sufleteşti! Pe atunci socoteam că vom trăi toată viaţa numai sub comunism şi nu întrezăream nici o luminiţă care să ne salveze sufletul. Câtă disperare trăiam! Drama noastră părea sortită să nu aibă sfârşit.

Între realitatea crudă în care trăiam şi disperarea care ne măcina sufletul, căderea ce ne ameninţa ne îngrozea. Ce va fi? Ce ne va aştepta? Ce torturi vor mai inventa Ţurcanu şi slugile lui? Fiori reci de groază ne îngheţau sufletul. Vom trăi? Vom muri? Ce va fi cu noi? Care va fi sfârşitul?

Groaza din suflete creştea ori de câte ori Ţurcanu îşi făcea apariţia în cameră. Nu ştiai pe cine va mai pune mâna, nu ştiai ce atrocităţi va mai născoci.

- Bandiţilor, mult vom mai sta noi în închisoare din cauza voastră? Că vreţi sau nu vreţi, să vă faceţi demascarea! urla el, iar vorbele lui îngheţau sufletele noastre.

Ne făceam mici şi inima bătea gata să ne spargă pieptul.

- Tu, banditule, ce mai ai de spus? Câtă otravă, cât putregai mai ai în tine? Nu scăpaţi voi aşa uşor din mâna mea!

Şi tot repeta, tot ameninţa, iar noi ne întrebam: ce să mai spun, ce să mai inventez? Imaginaţia ne era secătuită. Tremuram de frică, nu mai aveam minte care să sclipească, să ne ajute să născocim ceva şi aşteptam noi lovituri, noi torturi. Aşa se scurgea viaţa noastră.

Din când în când erau aduşi şi alţi oameni, care, chiar dacă trecuseră prin reeducare în alte camere, odată ajunşi la noi o luau de la capăt. Într-o zi l-au adus pe Ristel Nedelcu, un camarad cu care făcusem închisoare în 1942. Nu mă mai cunoştea, căci de atâta bătaie, înnebunise de-a binelea. Trăia într-o singurătate profundă. Nu vorbea cu nimeni. Îl lăsau oarecum mai liber şi rareori îl deranjau. Tot între cunoscuţi era Ghiţă Reus. A stat lângă mine pe prici şi amândoi am pătimit la fel. Apoi Nelu Gherasim, Florică Dumitrescu, Vasile Pătraşcu, Dinu Mateescu, Sandu Muntean şi Relu Arapu - colegi de facultate; Costache Oprişan, filozof şi poet, care ne depăşea cu mult; Nicu Ioniţă, Viorel Gheorghiţă, Costache Paragină, Puiu

Chivulescu, Andronic, Adrian Băcilă şi alţii. Unii au plecat din cameră, alţii au fost aduşi. Peste tot aceleaşi suplicii.

Şi Ţurcanu urla mereu:

- Mai crezi în Dumnezeu? Banditule, cu tine am încă de lucru!

Venise şi luna iunie. Demascarea în cameră părea pe sfârşite. Prima etapă a experimentului se încheiase. Urma etapa a doua, în care trebuia să dovedeşti că nu mai eşti bandit, că eşti cu totul altul, un om golit de suflet, un reeducat. Pentru asta erai trimis în altă cameră, unde trebuia fie să faci pe banditul, trăgându-i de limbă pe cei nou veniţi şi raportând tot ce ai discutat sau ai auzit, fie să faci pe călăul. Aceasta era tactica pentru ca din victimă să devii torţionar. Se ivea acum altă problemă de conştiinţă, poate cea mai grea care ne rodea sufletul: să faci pe călăul...

Dar Dumnezeu a vrut altfel. Cum spunea cineva, „n-am fost transformaţi nici în îngeri, prin moarte, dar nici în demoni, prin cădere", căci Domnul ne-a scos din iad şi ne-a arătat lumina Lui. În vreme ce aşteptam cu groază să fim transferaţi în alte camere pentru a doua etapă a reeducării, a apărut pe neaşteptate colonelul Czeller. Făcea o triere, alegându-i pe cei cu condamnări până la zece ani. Cei aleşi am fost scoşi şi mutaţi în altă parte. Ni s-a spus că vom merge la Canal, să muncim. Mare a fost bucuria noastră!

Odată adunaţi în noua cameră, o linişte desăvârşită s-a

aşternut peste noi. Nu vorbeam cu nimeni şi mai ales nu priveam pe nimeni în faţă. Ne feream unul de altul. Am stat aşa aproape o lună, cu regim „de refacere", căci toţi arătam ca nişte stafii: schelete umblătoare, cadavre scoase parcă din mormânt. Nici urmă de viaţă pe feţele noastre, nici zâmbet, nici speranţe! Conducerea închisorii ne lăsa în pace. Nimeni nu ne întreba nimic. Eram liberi prin cameră. Bucuria noastră sufletească era nespus de mare şi mulţumeam lui Dumnezeu că ne scăpase de iadul lui Ţurcanu.

După o lună de zile am fost urcaţi în dubă, cu destinaţia Canal. Mila lui Dumnezeu se revărsase peste noi, scoţându-ne din infernul ce ni se pregătea la Piteşti. Înghesuiţi în celulele dubei, nu ne mai păsa că era cald, că nu aveam apă, că sudorile se prelingeau pe noi din pricina îngrămădelii. Eram bucuroşi că am scăpat de Piteşti. O bucurie însoţită de iluzia unei vieţi ceva mai umane, în noua etapă ce ne aştepta. La Canal.

*

S-au scris, se scriu şi se vor mai scrie mult despre ceea ce s-a întâmplat la Piteşti. Se vor da fel de fel de interpretări (gen Pelin sau Troncota), căci din exterior, ca orice microbist, poţi să dai soluţii, sentinţe, să te crezi tu însuţi mare erou. Dar chiar dacă te crezi mare erou (aşa-i după război!), bunul simţ (dacă-l ai!) te obligă să fii rezervat, să iei „pe loc repaus" şi să-i laşi pe

cei care s-au mistuit în focul luptei, care au ars în demonice chinuri şi au înghiţit paharul iadului până în străfunduri, să mărturisească ei.

Epigoni se vor găsi mereu; totuşi nu le doresc ca zguduirile şi cutremurele Piteştiului să se abată vreodată asupra trupurilor sau sufletelor lor!

Vorbind despre Piteşti, nu m-am avântat până acum în începuturi, în istoria acestei probleme. Ea apare azi ca „fenomen", ca experiment, dar în ecuaţia timpului este problemă, adică un „datum" ce trebuie rezolvat. Problema a devenit fenomen prin multiplele ei aspecte şi prin experimentele care s-au aplicat acolo atât pe plan fizic, cât mai ales psihic.

Cert este că în anul 1948, când studenţii au fost repartizaţi la Piteşti, iniţiatorii experimentelor - laboratoarele comuniste - elaboraseră deja planul de reeducare. Unii studenţi fuseseră avertizaţi de securişti despre aceasta. Totul era pregătit. Se aştepta doar momentul declanşării planului şi omul-instrument care să-l execute. Laboratoarele moscovite, prin marele pedagog Macarenko, îl aplicaseră deja pe loturi de criminali din Rusia.

Începuturile Piteştiului le găsim la închisoarea Suceava a anului 1948. De ce Suceava? Pentru că după arestările masive din 15 mai, când au fost ridicaţi peste 15 000 de legionari din toată ţara, la Suceava a fost trimisă o masă compactă de o mie de

legionari din Moldova, în mare parte studenţi, adică oameni cu care se putea discuta. Asupra lor s-au făcut cele mai mari presiuni. Trimişi ai C.C.C.-ului (Comitetul Central Comunist) erau în permanenţă pe capul lor.[2] În alte centre universitare n-au fost decăderile cu degradările sufleteşti de la Suceava, dar nici presiunile psihice de acolo. Studenţii din Bucureşti, Cluj, Timişoara, Braşov au intrat în universul concentraţionar fără atâtea convulsiuni.

La Suceava, bătăile crâncene, inumane, anchetele ce se făceau în incinta închisorii de către cei mai „valoroşi" anchetatori comunişti ai timpului - ciomăgarii - au îngrozit deţinuţii. Condamnările grele, de la 8 la 25 de ani, au semănat în suflete groază, panică la gândul unei vieţi de temniţă: să stai în mormânt atâţia ani! Atunci şi-au pus problema: „Ce ne facem?". Altă panică. Moment de criză pentru unii. De aici a început întreg cortegiul de nenorociri. Poate că lucrurile s-ar fi liniştit şi detenţia ar fi decurs fără frământări de ordin psihic sau politic, dacă nu s-ar fi întocmit tot felul de memorii, prin care logofeţii

[2] Citiţi, pentru mai multe lămuriri, Dumitru Bordeianu - „Mărturisiri din mlaştina disperării", Nicolae Popa - „Coborârea în iad", Dumitru Bacu - „Piteşti", Octavian Voinea - „Masacrarea studenţimii române", Traian Popescu - „Experimentul Piteşti", Gheorghe Andreica - „Reeducările comuniste", Mihai Buracu „Plăcuţele de la Itsetip", Costin Merişca - „Tragedia Piteşti" şi alţii.

lui Ţurcanu au făcut un pas înainte. Şi dacă, peste toate, Alexandru Bogdanovici, zis „Şura", n-ar fi avut un vorbitor cu tatăl lui (comunist, prefect de Botoşani) care i-a dat ideea - şi neliniştea - de a începe un dialog cu puterea, adică o reeducare prin citirea de cărţi şi propagandă comunistă.

Moldovenii, în general, sunt obişnuiţi, ca tot omul. Doar că unii sunt cam făloşi, cam îndrăzneţi, avântaţi, prea siguri de ei. Aşa şi Bogdanovici: impetuos, se credea mare luptător. Cine-i putea sta în cale? Şi Ţurcanu, infatuat, se credea cel puţin „Marele Inchizitor", reformatorul neamului. El era „alfa şi omega". Ura şi orgoliul rănit erau stăpânii lui.

Mărtinuş, Popa Ţanu, Livinski, Moravschi, Sobolevski, Negură şi alţii de acolo se credeau stăpânii lumii. Şi câţi, stăpâniţi de duhul răului, fără credinţă, fără fond sufletesc, n-au ajuns călăi din pricină că nu erau ancoraţi în ideologia pe care, chipurile, o reprezentau? Duceau cu ei o imagine, duceau cu ei chipul Căpitanului, dar nu şi sufletul lui. Şi a fost suficient ca unii (Bogdanovici, Ţurcanu, Moravschi) să le fluture pe dinainte ideea - salvatoare, credeau ei - a reeducării. Secăturile s-au agăţat primele de acest colac de salvare.

Aşa a luat fiinţă în rândul deţinuţilor de la Suceava ODCC-ul (Organizaţia Deţinuţilor cu Convingeri Comuniste), prin care membrii ei sperau să-i poată duce de nas pe comunişti. Dar

statul poliţienesc a acroşat imediat ideea ODCC-ului, amăgindu-i pe studenţi şi fluturându-le ideea unei frumoase colaborări. Scopul lor adevărat era însă altul: Bandiţii ăştia - spuneau ei - sunt sursă inepuizabilă de informaţii şi prin aplicarea metodei Macarenko (foamete, tortură, violenţă) îi vom transforma în instrumente docile în mâna noastră; îi vom reeduca, adică îi vom preschimba în monştri, ucigându-le personalitatea şi spălându-le creierul; îi vom trece prin alte anchete, dar în aşa fel încât lor să li se pară că prin ei se face totul.

Deci scopul lor acesta a fost: să obţină monstrul, omul care să lupte împotriva lui însuşi, robotul mutilat sufleteşte, fără voinţă, fără gândire, fără personalitate, omul dezumanizat, transformat în unealtă a Securităţii şi la dispoziţia ei, fără etnie, fără religie, fără cultură, „omul universal" din care avea să se nască proletariatul de mâine, omul globalizării.

Moara de stors suflete trebuia pusă în mişcare: să stoarcă tot, să vlăguiască trupul şi sufletul prin nenumărate torturi, unele frizând patologicul.

Când am fost aduşi la Piteşti, moara era deja pregătită. Trebuia doar ca cineva să o pornească.

Şi omul care să execute planul Securităţii s-a găsit în persoana lui Eugen Ţurcanu: comunist, nu legionar! Pe când avea cinsprezece ani stătuse - e drept - vreo trei luni în Frăţia de

Cruce. Ce a putut înţelege el la acea vârstă din FDC? Greu de spus! Oricum, după 23 august 1944, fiind prieten cu fraţii lui Bodnăraş, a intrat în Partidul Comunist. De altfel, fusese pregătit din timp pentru asta de un unchi al său, profesor. De aici ascensiunea lui. A intrat la Facultatea de Drept şi partidul l-a luat rapid şi l-a pregătit pentru funcţia de ambasador. Dar, aflând că a făcut parte cândva din FDC, l-a condamnat la şapte ani închisoare, dându-i totodată sarcina de a distruge Mişcarea Legionară. Iar în final, drept răsplată, partidul s-a debarasat de el, spunând: „El, nu noi, a făcut tot ce s-a făcut la Piteşti! Singura noastră vină este că am avut vigilenţa slabă. Noi suntem curaţi ca lacrima!".

Şi moara a început să macine, prin metode sigure: întâi foamea, apoi şocurile, teroarea, presiunea psihică; s-au frânt oase, s-au mutilat suflete, s-au spălat creiere. Aşa a apărut monstrul, născut sub presiunea terorii fizice şi psihice permanente.[3]

Satana sălta bucurându-se de durerea noastră, de degradarea umană la care eram supuşi; apostaziile şi blasfemiile, mai ales „botezul" în hârdăul cu fecale, îl înveseleau. Iar executanţii acestor grozăvii se întreceau în cruzime, căci omul aliat cu sata-

[3] Costin Merişca, în cartea sa, „Tragedia Piteşti", dă mai multe detalii, care de care mai îngrozitoare, asupra acestui experiment pe care l-am suportat cu toţii.

na devine cel mai feroce animal pentru semenul său: îi distruge demnitatea, îl mutilează sufleteşte, îl dezumanizează, îl robotizează. Ce mai rămâne din el?!...

Ura satanei sufla la Piteşti prin Ţurcanu, după ce mai întâi fusese strigată ţării întregi de Ana Pauker: „Să urăşti fierbinte, tovarăşe!"... Din ură nu putea ieşi nici milă, nici înţelegere: „Banditul nu poate fi reeducat şi de aceea trebuie terorizat până la moarte".

"Din fier să fiţi, şi tot vă înmuiem!", ne striga Ţurcanu. Dar fierul n-ar fi rezistat atât cât am rezistat noi. Vorba moşilor noştri: „Nu da omului cât poate duce!". Şi noi am dus. Am dus peste puterile, peste limitele oricărei rezistenţe umane. Şi asta numai pentru faptul că Dumnezeu nu ne-a lăsat să fim zdrobiţi de satana. Dar abia după ce ai trecut prin iad poţi vedea lumina şi bunătatea lui Dumnezeu!

Cândva, Lenin strigase în Rusia: „Vreau revoluţie prin violenţă!". Şi aşa a fost. Pentru marea victorie a comunismului, pentru înscăunarea „epocii de aur", a trebuit violenţă, ură şi teroare. Milioane de oameni au fost omorâţi, iar alte milioane mutilaţi psihic prin tortură îndelungată, ajungând „bolnavi" în mâna „doctorului", adică a Securităţii, care îi manipula cum voia, făcându-i să declare „valorile comuniste" drept cele mai înalte. O astfel de reeducare numai ideologia comunistă putea

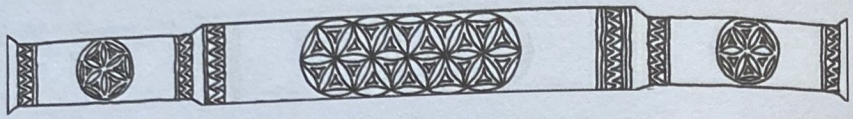

înfăptui. Figuri monstruoase ca Lenin şi Stalin şi tot cortegiul de conducători sovietici care au înrobit poporul rus (deveniţi apoi mituri, eroi sovietici), cu urmaşii lor de la noi - Gheorghiu-Dej, Ana Pauker, Teohari Georgescu, Nicolski şi alţii, „dascălii" lui Ţurcanu - sunt lupii ce au stat la pândă şi au lovit în haită, sugrumând popoarele.

Cert este că în final, la Piteşti a fost o confruntare apocaliptică între forţele răului şi Dumnezeu. Şi dacă am ajuns pe culmile disperării (cu acel strigăt care ne izbucnea mereu din suflet: „Mamă, mamă, de ce m-ai născut?"), dacă am gustat până la fund paharul amar al iadului şi dacă pe acest drum al Golgotei trupurile noastre s-au frânt, mulţumim lui Dumnezeu că ne-a ridicat din morminte, ca să-I putem vedea lumina şi să putem mărturisi adevărul - anume că dacă prin teroare, prin suferinţă şi sânge, călăii au smuls de la noi vorbe şi unele fapte mai puţin demne, aceasta nu arată decât adevărata faţă a comunismului, dată în vileag de metodele folosite: ura satanică a marxism-leninismului, călăuză în supunerea şi stăpânirea popoarelor.

Multe s-ar putea spune, dar nu vrem să ne înveninăm sufletele cu amintiri negre...

O ultimă vorbă: s-a terminat Piteştiul? Nu. Nu s-a terminat. El continuă în societatea civilă. Îl găseşti la tot pasul. Te loveşti de el la orice răspântie, ca de nişte colţuri pe care nu le doreşti.

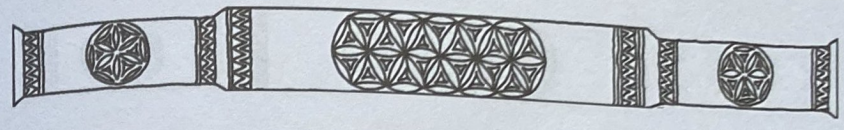

Piteştiul apare şi în multiplele jocuri politice.

Astăzi, alţii au suferit, nu tu. Tu eşti dat la lada de gunoi! Copiii nu ştiu nimic despre pătimirile poporului român, despre rezistenţa anticomunistă din munţi, despre Piteşti, Gherla, Canal şi altele, dar trebuie să înveţe că a existat un holocaust al poporului evreu...

Ne doare orice suferinţă, iar suferinţa altora ar trebui să ne unească, nu să ne dezbine, să ne învrăjbească. Însă evreii, prin Partidul Comunist, nu au făcut altceva decât să verse sânge, să răstignească poporul român, iar acum nu vor să fie cunoscute suferinţele generaţiei de la 1948 şi aşteaptă ca timpul să le estompeze, să le dea uitării, şi noi, singurii care am rămas ultimi mărturisitori, să trecem în lumea cealaltă.

Rămâne ca analiştii altor timpuri să cerceteze, să disece, să felieze multiplele aspecte ale fenomenului Piteşti şi, bineînţeles, să dea sentinţa cea mai obiectivă asupra jertfei noastre.

Căci sângele vărsat pe lespezile Piteştiului a fost dramul de jertfă adus de noi pe altarul patriei.

Canalul Dunăre - Marea Neagră

Nu ştiu cum să descriu starea noastră de spirit la plecarea din Piteşti. Scăpasem de acolo, dar urletul şi rânjetul lui Ţurcanu ne urmărea hidos:

- Banditule, banditule!...

Priveam Canalul ca pe o binecuvântare a lui Dumnezeu şi nu ştiam că acolo ne aşteptau alte urgii.

Am ajuns curând la Peninsula - mare colonie, în care lucrau mii şi mii de deţinuţi politici. Când ne-a văzut comandantul şantierului, s-a uitat la noi ca la nişte arătări.

- Vin de la Piteşti, tovarăşe comandant! i-a explicat cineva.

Eram slabi, străvezii şi şui, fără vlagă, fără viaţă. Au hotărât deci în grabă:

- La grădina de zarzavat cu ei!

Grădina de zarzavat a G.A.S. Mamaia era aproape de colonie şi se afla în grija ei.

Cum arătam, de se milostivise tovarăşul comandant de noi, e uşor de ghicit! Destul să spun că brigada noastră căpătase numele de „Slăbănogii din Capernaum".

De cum ajungeam la grădină, ferindu-ne de gardieni, începeam să înfulecăm: ardei gras, ceapă, usturoi, tot ce găseam; le ştergeam puţin cu mâna şi gata, cu graba flămândului, le

mâncam! După o lună de revitaminizare şi soare, mai arătam şi noi a oameni: devenisem mai rumeni la faţă şi viaţa începuse să înflorească în noi. Când am avut ocazia, m-am cântărit: aveam în jur de 35 - 36 de kilograme!

Aveam însă alt necaz: trecând de la o viaţă sedentară de celulă la una normală, cu efort fizic, cu marşuri, oasele noastre se mişcau greu. Genunchiul stâng îmi înţepenise, mă durea şi a trebuit să mă ajut la mers de un băţ.

Dar ar fi fost prea frumos să rămână aşa!

După o lună de muncă la grădina de zarzavat, într-o zi am fost împrăştiaţi pe la brigăzi. Am nimerit la Brigada 7. Nu mai ţin minte cine era brigadier, dar ştiu că era un om bun, un ţăran din Ardeal, după grai. Nu înjura, nu vorbea urât şi era destul de respectuos. Acolo l-am găsit printre deţinuţi şi pe nea Vasile Gârneţ din Braşov.

Brigada noastră lucra la „Mustaţa", o carieră de piatră unde se aduceau bolovani mari, de stâncă de calcar, pe care trebuia să-i spargem şi să facem arocament, adică piatră mare cât pumnul, care se punea pe linia ferată, între şine. Aşa că toată ziua spărgeam la piatră. Aveam un ciocan cu care sfărâmam bolovanii. Ne săreau ţăndări în ochi, pe faţă, pe mâini. Peste tot eram numai zgârieturi. Iar cel mai rău era că aveam o normă pe care trebuia să o îndeplinim.

De la colonie la şantier erau de mers vreo cinci kilometri, iar eu umblam sprijinit în bâtă, căci tot nu mă lăsase durerea la genunchiul stâng. Noroc cu nea Vasile Gârneţ, care tot drumul mă punea la curent cu oameni şi locuri din Şchei: „O ştii pe cutare? Dar pe cutare îl ştii?”... Şi tot povestindu-mi de unul şi de altul, uitam de durere, uitam de toate.

Seara, la întoarcere, mergeam înşiraţi aşa cum ne ordonau gardienii („Ia pe cinci şi ţine aproape!”), târându-ne aidoma robilor de altădată. Epuizaţi şi flămânzi cum eram, când ajungeam la barăci ne trânteam pe priciuri şi adormeam buştean. Ţin minte că cineva din baraca noastră avea o vioară şi ne cânta uneori „Balada” lui Ciprian Porumbescu. Cât am mai îndrăgit această baladă!

După o vreme, toată brigada noastră a fost mutată la Canalul propriu-zis, la săpat. Era o adevărată tehnică. Săpatul se făcea în trepte late de aproximativ cinci metri. Băgai ranga din metru în metru şi apoi, la o comandă, tot zidul se dărâma peste nişte vagoneţi mici, aduşi din mină, care aşteptau să fie umpluţi şi transportaţi. Apoi trebuia curăţată linia ferată de pământul căzut între vagoneţi.

Plecam din colonie cu noaptea în cap şi mergeam cinci, şase sau şapte kilometri până la şantier. Nu conta că era vreme bună sau rea: lucrul trebuia făcut! Norma „dă-i până mori!” trebuia

realizată. Munceam până la cinci după-amiază, când ne întorceam în colonie. Aici, aceeaşi poveste: ne trânteam epuizaţi pe priciuri, fără să ne mai trebuiască ceva. Doar numărătoarea de seară ne mai scula din somn. La ora patru dimineaţa, când se dădea deşteptarea, ne trezeam cu mâinile înţepenite de nu le mai puteam mişca. Şi tot aşa mereu... Ziua devenea lungă, lungă şi grea. Iar norma „dă-i până mori!” părea să fie munca noastră silnică pe viaţă.

Reeducarea continua şi la Canal. Eu însă am considerat că Piteştiul fusese o mare şi puternică anchetă a Securităţii şi odată plecat de acolo am socotit ancheta încheiată şi am rupt legătura cu reeducaţii. În mod normal, trebuia să dai raportul: cu cine ai vorbit (cu ce „bandit” ai vorbit), ce ai vorbit, ce ai mai aflat, ce se mai pune la cale (ce se mai „unelteşte”), ce zic bandiţii. Eu m-am făcut că plouă. Cum nimeni nu m-a întrebat ceva, nici eu n-am zis nimic. În schimb, dacă dădeam de prieteni, îi puneam în gardă, zicându-le:

- Fiţi atenţi ce vorbiţi cu studenţii, fiindcă ei sunt obligaţi să raporteze!

Pe unde am umblat, am tot repetat asta. Şi s-a aflat, căci mai târziu, când am ajuns la Gherla, Ţurcanu şi Mărtinuş deja ştiau.

Vara anului 1951 a adus cu ea moartea doctorului Simionescu. Înalt, cu alură de boier, cu pasul rar, apăsat. N-a mai

putut suporta chinurile reeducării din barăcile 13 şi 14. S-a dus singur în sârma care împrejmuia lagărul şi glonţul santinelei i-a secerat viaţa. O tăcere grea s-a lăsat în colonie. Nu doresc nimănui să trăiască clipele de durere ce au săgetat atunci suflete noastre. Vorba poetului Rilke:

Durerea-n inimi se închide seacă.

Cine rămâne, cine pleacă?...

Aşa am gustat şi din amarul Canalului...

De la Cernavodă până la Capul Midia, cruce lângă cruce de ai pune, este cimitirul fără de sfârşit al românilor în lupta cu speranţa. Speranţa că mâine va fi o zi mai bună.

Spre toamnă am fost strigat la grefă şi am plecat de la Canal spre nu ştiu unde...

*

Mai târziu am aflat că plecarea de la Canal avea ca destinaţie Craiova, cu popas la Piteşti. Când am fost dat jos din dubă la Piteşti, sângele mi-a îngheţat în vine. Ce groază am trăit! Figura lui Ţurcanu pusese stăpânire pe mine. În trauma psihică în care trăiam, orice mişcare, orice uşă trântită, orice ţipăt mi se părea că sunt ale lui. Un duşman înfipt în sufletul meu, cu puteri malefice. Nu cred că voi putea scăpa de el în viaţa aceasta!

Nu mai ştiam ce să cred. Oare eram adus din nou la Piteşti

din pricină că la Canal o rupsesem cu reeducaţii? Oare voi trece iarăşi „în poziţie"?...

Am fost dus într-o celulă de la subsol, la carantină. Aşa era regulamentul: dacă erai transferat de la o închisoare la alta, trebuia să stai zece zile la carantină, ca nu cumva să aduci cu tine vreo boală. Aşteptam zi şi noapte să intre triumfător Ţurcanu, cu înjurătura lui preferată pe buze, rânjind sinistru şi strigând:

- Banditule, iar mi-ai căzut în mână!

Pe zi ce trecea, groaza creştea în mine.

Trecuseră cele zece zile de carantină şi într-o seară, gardianul mi-a strigat:

- Fă-ţi bagajele!

Spre mirarea mea, am fost dus din nou la gară, de data asta cu destinaţia Craiova. Am răsuflat uşurat. Atâta groază cât intrase în mine în acele zece zile mă epuizase! Eram frânt de oboseală, aşa că în tren am tot dormitat.

Ajuns la Craiova, am fost băgat într-o celulă la parter, unde am stat cu căpitanul Băncilă din Craiova, un om isteţ, instruit, care ştia franţuzeşte şi vorbea mult despre copilul lui. Am auzit după ani că ar fi murit în închisoare din pricina unei ocluzii intestinale şi am regretat moartea lui.

Apoi am mai stat cu un oltean, care m-a turnat la gardian că îmi făcusem ac dintr-o sârmă şi scoteam fire din saltea ca să îmi

cos hainele. Înainte de a mă băga la celula de pedeapsă, gardianul m-a întrebat:

- Tu nu ai nimic de spus despre el?

- Nu, domnule şef! Eu nu-s condamnat pentru găinării, eu sunt condamnat politic!

Am observat apoi că gardianul începuse să mă respecte.

Am stat la Craiova până în primăvara anului 1952, când am fost transferat la Jilava.

Am făcut iarăşi popas la Piteşti, unde am trecut din nou prin aceleaşi clipe de groază, aşteptând ca Ţurcanu să mă ia în primire, să mă strângă de gât. După zilele regulamentare de carantină am fost dus pe celular, la parter. Au trecut câteva ceasuri şi, spre uimirea mea, uşa celulei s-a deschis şi gardianul mi-a strigat:

- Plimbarea!

Am scos cu spaimă capul pe coridor şi am văzut că lumea ieşea la plimbare. Am ieşit şi eu. În curte am zărit un cunoscut, Mita Caramihai, şi l-am întrebat:

- Mita, ce mai e pe aici?

- E bine! De când au plecat Ţurcanu cu toţi ai lui la Gherla, e linişte...

O pace imensă s-a aşternut peste mine. Am intrat în celulă şi epuizat de efortul făcut (nesomn, groază, aşteptare), am adormit buştean.

După alte câteva zile am pornit la drum spre Jilava. Urâtă temniţă! Zidită sub pământ, umedă, cu un regim îngrozitor de aspru, dirijat de vestitul Maromet.

De la Jilava urma să fim trimişi spre alte închisori. Ca să scap de Gherla, am ieşit la raport, la grefă, cerând să fiu trimis la mină. Dar răspunsul a fost negativ şi de ce mi-a fost frică, de aceea n-am scăpat.

Gherla

Când am ajuns la Gherla, în primăvara lui 1952, spectrul reeducării stăpânea deja peste închisoare. Am înţeles repede că relaţiile dintre oameni nu mai erau cele dinainte, frăţeşti. Bucuria de a-ţi vedea camarazii de luptă şi suferinţă era întunecată de umbra demascării, de atmosfera de teroare şi groază pe care o întreţineau cei din conducere. „Vigilenţa" reeducaţilor - oameni frânţi în gândire şi în conştiinţă, obsedaţi de cele suferite, îngrijoraţi de ce vor raporta sau turna, auzite ori inventate - stăpânea peste toţi. Frica trona pretutindeni. Îţi era frică să stai de vorbă cu cineva, să auzi ceva de la un „bandit" (un deţinut netrecut prin reeducare) sau chiar de la un reeducat, căci suspiciunea era dusă la paroxism. Dacă nu raportai tu, putea raporta el şi reeducaţii te-ar fi bănuit de nesinceritate:

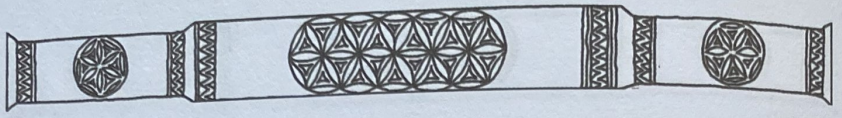

- Vezi ce bandit eşti? De ce n-ai raportat? Ah! N-ai lepădat tot putregaiul din tine. Mai ai de lucrat!

Apoi ar fi urmat bătăile şi punerea în poziţie: capul în jos, mâinile întinse pe genunchi şi privirea fixă înainte.

Toate aceste chinuri psihice, spaima la gândul de a intra iar în „moară" dădeau contururi negre existenţei la Gherla.

Oamenii erau trişti, apăsaţi de umbra terorii prin care trecuseră şi fiecare îşi consuma propria dramă. Echilibrul psihic era aşa de fragil, încât orice ieşire din normal constituia motiv ca omul să intre în panică. O stare patologică greu de explicat!

Se formaseră reflexe condiţionate - de frică, de bătaie, de umilire. Ceea ce experimentase marele psiholog Pavlov în Rusia, mai întâi pe animale şi apoi pe oameni, s-a aplicat pe deţinuţi în reeducarea de la Piteşti şi Gherla.

Oamenii deveniseră instrumente în mâna şefilor reeducării. Nu se mai gândeau decât la coşmarul zilei: cu cine se vor mai întâlni, ce vor spune, cum vor reuşi să-şi facă norma în fabrică. Cu unii nici nu puteai sta de vorbă. Treceau pe lângă tine fără să te vadă. Alţii, dimpotrivă, parcă se băgau în sufletul tău, dornici să afle noutăţi. Te trăgeau de limbă, ca să aibă ce raporta, iar „bandiţii" (cei care nu trecuseră prin reeducare), naivi sau neştiutori, dornici să poată sta de vorbă cu cineva, le cădeau repede în plasă.

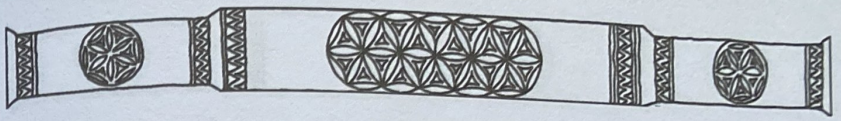

Munca în fabrică era multă, căci normele erau mari. Dacă nu-ţi îndeplineai norma, spuneau:

- Ăsta-i bandit, nu vrea să muncească. La carceră cu el!

Alteori te prindea locotenentul Mihalcea şi-ţi aplica pe loc bătaia, cu o scândură care-i venea la îndemână, după care numai să munceşti nu mai erai în stare!

Reeducaţii munceau pe rupte, ca să arate că nu mai erau bandiţi şi să scape de represalii, dar şi ca să primească mâncare din fabrică, mai consistentă. Vai de sufletul lor! Tot ei erau şi spărgători de normă, spre bucuria normatorilor (tot reeducaţi). În plus, erau mereu numai ochi şi urechi.

Apăsătoare atmosferă! Nu mai ştiai cu cine să stai de vorbă, în cine să mai ai încredere şi în cine nu.

La camerele 99 şi 100 - 103 (camere de reeducare, camerele morţii), bătăile erau în floare. Vai de cel ce era chemat acolo!

Călăii se întreceau în a dovedi care este şeful. Până la plecarea lui Ţurcanu, o luptă surdă pentru întâietate s-a dus între el şi Popa Ţanu.

Popa Ţanu, o ocară de om, o întruchipare a diavolului, cu toţi ai lui - Livinski, Puşcaş, Păvăloaie, Leonida, Titus Stoian, Mărtinuş, Gherman, Zaharia, Fux, Rech etc - se sileau împreună, ca o haită, să dea dovadă de preaplinul reeducării şi al satanismului din ei. Erau „mai catolici decât papa", cum se zice.

Picătura chinezească aplicată lui Mihai Timaru la camera 99 era dovada satanismului ce-i stăpânea. [4]

Ce cazan, ce fund de iad în fierbere, căci marele satan însuşi îi dirija din umbră pe toţi, ca iadul să fie aidoma celui al lui!

Pretutindeni vedeam numai feţe încruntate, întunecate, ochi pierduţi, umbre de oameni, stafii parcă ale altor vremuri. Gândul la muncă, la normă, la tot ce vor spune îi făcea neoameni. Se temeau unul de altul. În faţa ochilor nu vedeau decât duşmani. Valorile cu care trebuiau să opereze erau altele, cele implantate de Ţurcanu: „Te omor, dacă...". Şi acest „dacă" însemna pentru deţinut începutul unui şir lung de nesfârşite chinuri fizice şi psihice. Unii începuseră să creadă cu adevărat în ceea ce li se cerea, alţii nu ştiau cum să facă faţă presiunilor, cum să facă să mai treacă o zi. Aceasta era atmosfera pe care am găsit-o când, transferat de la Jilava, am ajuns la Gherla.

Ştiam bine ce mă aştepta. Faptul că vorbisem la Canal despre reeducare ajunsese la urechile comitetului demascării, iar Ţurcanu şi Mărtinuş concluzionaseră:

- Nae tot bandit a rămas!

Norocul meu a fost că în primăvara lui 1952, când am sosit

[4] Citiţi cartea lui Mihai Timaru, „Amintiri de la Gherla", şi veţi înţelege mai bine grozăviile acelor vremuri. Amintirile noastre se suprapun, căci le-am trăit în aceeaşi perioadă.

eu acolo, Ţurcanu plecase. Fusese pus în lanţuri şi dus la Bucureşti, nu pentru a fi onorat cu un post de ministru de Interne, cum visau reeducaţii, ci pentru a fi judecat şi omorât: preţul trădării! Prea începuse să se vorbească în ţară şi în străinătate despre ceeea ce se petrecea la Piteşti şi Gherla şi cineva trebuia să plătească! Partidul însă trebuia să iasă cu faţa curată, iar ţapi ispăşitori şi vinovaţi s-au găsit. Încetul cu încetul aveau să fie ridicaţi toţi şefii reeducării, apoi locotenentul Avădanei şi inspectorii de la Interne, colonelul Sepeanu, colonelul Czeller, directorul Dumitrescu de la Piteşti. N-au fost arestaţi doar Nicolski şi Goiciu de la Gherla.

Deocamdată, în primăvara lui 1952 a fost dus la Bucureşti numai Ţurcanu. Asta însă nu le-a dat de gândit acoliţilor săi, căci reeducarea a continuat în surdină. Teroarea politică numărul unu a închisorii a devenit locotenentul politic Avădanei, iar şef al reeducării, Mărtinuş.

Acesta din urmă, la câteva zile după ce am sosit la Gherla şi am fost scos la lucru, a venit la mine, m-a luat de guler şi mi-a zis:

- Banditule, ştim pe unde ai umblat şi ce rahat ai mâncat, dar în curând vei plăti!

Faptul că m-a ameninţat în stilul lui Ţurcanu nu m-a înspăimântat. Zic „în stilul lui Ţurcanu", adică încercând să-mi transmită răsuflarea rece a diavolului, să mă îngheţe. Căci

Ţurcanu, prin suflarea sa demonică, prin privirea plină de ură, te anihila, te paraliza. Ţurcanu - zic eu - a fost mai mult decât „Marele Inchizitor", a fost diavolul în persoană. Numai cel care a trecut prin mâna lui (mână grea de ucigaş), prin vorba şi înjurătura lui, poate înţelege spusele mele.

Acum Mărtinuş încerca să mă îngrozească la fel.

Am ieşit la muncă, în ateliere şi aşteptam din zi în zi să fiu chemat la pedeapsă.

Am lucrat întâi la atelierul de perii de pir. Aici norma se făcea greu. Pirul îţi rodea vârfurile degetelor, care apoi sângerau, dând o durere îngrozitoare. Nici nu puteai să atingi cu ele ceva, darămite să mai şi lucrezi. Şi norma era mare. Nici să te duci undeva nu puteai, căci câteva minute pierdute erau suficiente ca să nu te mai încadrezi în normă.

De câte ori n-am ajuns la carceră din pricina asta! Noaptea la carceră - un dulap de 50 cm x 50 cm - iar ziua la lucru, cu mâncare de celular! Într-o zi, un vecin de carceră m-a întrebat cine sunt. După ce i-am răspuns, mi-a zis şi el: „Eu sunt părintele Ioan de la Vladimireşti". Era tras la faţă, livid şi slab - încăpea uşor în „dulapul" de pedeapsă.

După un timp am trecut la atelierul de tâmplărie, unde se făceau nişte dulapuri tip rastel. Apoi la vopsitorie, unde rastelele trebuiau şmirgheluite, chituite şi iar şmirgheluite, date cu grund

şi vopsite. Erau rastele de arme pentru ruşi, care trebuiau făcute „oglindă". Vopseaua era verde închis, „kaki sovietic", cum i se spunea. Câtă grijă, câtă conştiinciozitate în toată execuţia! Căci ruşii erau foarte pretenţioşi.

Acolo, la vopsitorie, l-am avut coleg pe Ion Sadovan, un vechi cunoscut, căruia i-am povestit tot ce se întâmplase la Piteşti şi ce se petrecea la Gherla. Spre surprinderea mea, într-o zi Sadovan mi-a spus:

- Măi Nae, uite, din tot ce-mi povesteşti tu, Petrică Cojocaru nu ştie nimic!

Petrică Cojocaru, un bănăţean de-al lui, student trecut prin reeducare, avea misiunea de a-l urmări pe Sadovan ("bandit" nereeducat) şi a raporta tot ce afla de la el. Era umbra lui Sadovan.

După câteva clipe de tăcere, i-am răspuns:

- Ioane, de mâine să ne aşteptăm la pedeapsă!

Şi aşa a fost.

La două zile, seara, gardianul a strigat în cameră:

- Care-i Purcărea? Să-şi facă bagajele şi să vină cu mine!

Am fost dus la parter, într-o celulă. Acolo mă aştepta ofiţerul politic Avădanei, care fără nici o introducere, mi-a zis:

- Ştii de ce te-am chemat?

Fără să mai aştepte răspunsul, mi-a spus tot el:

- Banditule, ai trădat marea cauză a demascării!

Au fost suficienţi câţiva pumni ca să mă doboare. Apoi a început să mă toace cu cizmele. Nu se uită unde da.

La urmă, cuprins de o furie animalică, a strigat:

- La izolare cu tine!

Abia târându-mă, plin de sânge, cu dureri peste tot - în picioare, în braţe, în coaste - cu faţa tumefiată, fără să gem, fără să mă vait, l-am urmat pe gardian, care m-a dus la izolare, în celula numărul 7 din cele zece aflate în Zarca Gherlei.

Azvârlit acolo, doar durerile mă chinuiau. Pumnii şi picioarele ofiţerului lăsaseră urme adânci. În rest, eram împăcat. Nu regretam nimic şi nici păreri de rău nu aveam.

Eram singur. Nici un păianjen nu venea, să pot vorbi şi eu cu cineva, să îi admir broderiile pe care le urzea în pânzele lui măiestre. Nici măcar un şoricel nu se arăta. Toate fiinţele fugeau de locul unde îmi târam zilele, de acel loc infect şi otrăvit al morţii.

Izolarea aceasta era o celulă mică din Zarca Gherlei, ce părea mai mult lată decât lungă. Fără nici un mobilier, fără pat, fără laviţă, fără nimic. Doar un mic hârdău drept tinetă pentru necesităţi. Pe jos - duşumea de lemn. În perete, o fereastră din fier cu multe ochiuri, dintre care unul spart, numai bun ca prin el frigul şi vântul să-şi facă nestingherit mendrele în acea iarnă lungă şi grea a anilor 1952-1953. Zăpada intra în celulă până se astupa ochiul şi apa îmi îngheţa în cană.

De mine ce să mai vorbesc?

În septembrie, când am fost aruncat în celulă, era bine, dar cu cât timpul trecea, frigul punea stăpânire peste tot, iar eu deveneam cu încetul o bucată de gheaţă, un sloi îmbrăcat în hainele cu care fusesem arestat cu patru ani în urmă.

De atâta frig, de atâta dârdâială, tot trupul începuse treptat să mă doară. Frigul doare! De mult constatasem că frigul, în formele sale aberante, doare. Şi durea din ce în ce mai tare, până ce durerea devenea permanentă, surdă şi adâncă. Tremuram, mă frecam cu palmele şi strângeam braţele la piept - dar ele, săracele, nu puteau încălzi un trup întreg sau, mai bine zis, ceea ce mai rămăsese din el.

Afară, iarnă. Zăpada viscolea prin ochiul spart. În jurul lui, straturi, straturi de zăpadă se tot adunau, până ce ochiul meu s-a astupat. Parcă era mai bine aşa. Iar eu tot fără haine groase, fără pătură...

La început mă tot plimbam prin celulă, câţiva paşi încolo, câţiva paşi încoace. Picioarele începuseră să-mi îngheţe. Ciorapi groşi nu aveam, doar nişte zdrenţe ce ţineau loc de obiele. Cu ce să mă încălzesc? Zeama pe care o primeam drept hrană era prea chioară şi prea fără substanţă, iar consumul intern şi toate arderile mele organice erau prea mari ca să se îndestuleze cu ea. Dar eram bucuros că era caldă. Alergam disperat cu lingura prin

gamelă, doar - doar voi găsi vreun bob de ceva. Îmi tremurau mâinile, îmi tremurau buzele. Când trebuia să muşc din turtoi - pe cât de mic, pe atât de rece şi tare - îmi era teamă să nu se piardă nimic din el. Turtoiul era o mămăligă coaptă în tavă, cu coaja groasă, uneori arsă, de îţi rupeai dinţii în ea. Dar rodeam la ea, aşa cum rodeam la copitele pe care le găseam în ciorbă, conştient fiind că ea, coaja aceea, făcea parte din hrana mea cea de toate zilele. Şi era amară ca o coajă de copac.

Mai primeam, o dată pe săptămână, un „maglavais", un fel de pilaf din arpacaş, mai consistent. La început eram bucuros de acest „festin", dar la scurt timp după ce-l hăpăiam cu disperare, astfel încât să nu scap şansa de a mă sătura măcar o dată pe săptămână, începeau durerile de stomac şi diareea. De fiecare dată, aceleaşi simptome. Am hotărât atunci să nu-l mai mănânc şi am văzut că simptomele au dispărut. Era clar: stomacul meu era atât de slăbit încât nu mai putea digera nimic, nici măcar un arpacaş consistent. Şi a trebuit să mă resemnez, nu fără disperare, cu zicala: „Decât să-ţi fie rău, mai bine să-ţi pară rău!". Adică decât să-mi fie rău că am mâncat şi m-am îmbolnăvit, mai bine să-mi pară rău că n-am mâncat, dar sunt sănătos.

Curând, rezervele organismului meu - şi aşa puţine, la cât de slab ajunsesem - au început să se epuizeze.

Pe la începutul lui noiembrie deja încetasem plimbările prin

cameră. Simţeam că obosesc prea repede. Demolarea fizică se producea încet, dar sigur. Frigul devenea tot mai intens, iar hainele se făceau parcă mai subţiri, mai largi şi deloc călduroase. Gerul trecea prin toate şi prin mine, prin oscioarele mele. Nu ştiam cum să mă mai strâng sau ce să mai strâng pe mine.

Mi-am găsit culcuş în colţul cel mai îndepărtat de geamul spart. Acolo mă ghemuiam şi tremuram, ca un câine zgribulit sub prispă. Clănţăneam şi dârdâiam până ce adormeam, mereu cu aceleaşi haine pe mine. Ce să schimb, cu ce să schimb? Să mă descalţ, era mai rău; şi aşa picioarele îmi erau înghețate. Hainele mele? O cămaşă şi o izmană care, după patru ani de purtat, deveniseră imaginea palidă a ceea ce fuseseră odată: aveau cusut petec lângă petec, de parcă erau pufoaice; peste ele, o haină şi un pantalon vărgat, roase, subţiate; apoi, o scurtă până deasupra genunchilor, cu care mă acopeream noaptea: neştiind cum să o întind mai bine ca să-mi acopăr şi picioarele şi capul, adormeam aşa, în colţul meu, pe jos, tot sucindu-mă şi ghemuindu-mă, trăgând de haină, cu gând şi rugă la Domnul.

Zilele treceau fără nici o noimă. Eu - ros de acelaşi frig, urmărit de gânduri, dar cu speranţa în suflet.

Aşa au trecut nouă zile, apoi nouăsprezece zile, apoi nouăzeci de zile, până când le-am pierdut şirul în beznă, în aceeaşi beznă în care mă afundam şi eu. Coboram apoi în alte bezne,

mai mari, mai adânci, mai negre, toate sub semnul unei claustrări subumane.

Cine îşi poate imagina ce gânduri, ce frământări sufleteşti năvălesc în sufletul unei fiinţe într-o asemenea stare? Un animal închis în cuşcă! Zbateri de tot felul mă chinuiau şi am strigat şi eu, ca poetul:

- Unde eşti, Doamne?

Şi Domnul a venit. El mi-a trimis raza Lui de linişte sufletească. Din adâncuri, peste suferinţele fizice, m-a cuprins o imensă pace. M-am rugat şi apoi am adormit. Ştiam de ce sunt pedepsit.

La izolator, săptămânile erau marcate de vizita ofiţerului politic Avădanei. Trecea în inspecţie să-şi vadă osândiţii, să le reamintească pentru ce erau pedepsiţi şi să îşi lase amprenta pumnilor şi a cizmelor pe trupurile lor.

La prima celulă erau Mihai Timaru şi Tavi Voinea, pe care îi lua în primire. Apoi Nicu Borza din Sibiu, Tavi Popa şi Sadovan.

La celula numărul şapte, unde stăteam eu, uşa se deschidea larg şi locotenentul începea:

- Banditule, ai trădat marea cauză a demascării!

Un pumn, unul singur era de ajuns ca să mă culce la pământ. Cizmele i se adânceau în coastele mele, în ce-mi mai rămăsese din trup. Mă lovea la nimereală. Şi da, şi da, şi da! Nu-l impresiona că îmi mutila faţa, că mă desfigura. Nu-i păsa că sângele ţâşnea, că

gura, buzele, ochii se umflau, transformându-mă într-o arătare.

La urmă, satisfăcut - ca unul ce făcuse o mare ispravă - pleca mai departe. Iar eu, fără să zic nimic, îmi târam geamătul până în colţul meu. Ce puteam să fac? Durerile îmi străpungeau inima la orice mişcare. Rămâneam o masă de carne îngheţată, nemişcată, însângerată. Nu mai scoteam nici o vorbă, nici un sunet, nu mai aveam nici o putere. Rămâneam aşa, pe jos, o zi, două, trei, cine ştie cât, amestecând la nesfârşit ziua cu noaptea, noaptea cu bezna şi bezna cu Avădanei, care mă zgâlţâia parcă ameninţător: „Ai trădat marea cauză a demascării!". Strigătul lui înspăimân-tător mă îngheţa. Chiar şi astăzi, în coşmarurile mele, mă cutre-mur, căci pe scoarţa creierului mi-a rămas întipărit strigătul lui: „Banditule, ai trădat marea cauză a demascării!". Furci caudine pe sub care eşti obligat să treci, să le înduri fără să crâcneşti şi de care ai vrea să nu-ţi mai aminteşti niciodată...

Sângele se prelingea din răni: din gură, din gât, de pe trup. Apoi se usca şi se lipea de cămaşă şi izmene. Nu aveam nici cu ce mă obloji, nici apă, nici cârpe; şi aşteptam altă şi altă săptămână, să vină iar Avădanei, pustiit de ură, să-şi verse veninul.

Nu blestemam, nu suduiam. Aveam în cuget doar rugăciunea liniştitoare a sufletului, care îmi alina neputinţele şi durerile trupului, ajutându-mă să trec - cu greu, dar să trec - peste momentele critice în care mă aflam, peste mlaştina deznădejdii în

care cădeam uneori, atunci când, inevitabil, se ivea întrebarea: „De ce? De ce?".

Chiar în astfel de clipe, răspunsul venea hotărât: pentru că nu mă socotisem niciodată un reeducat, adică un ins cu o nouă concepţie de viaţă (contrară celei anterioare), cu atitudini ostile, duşmănoase faţă de omul care fusesem. N-aveam regrete sau disperări, dar nici vanităţi care să crească în mine. Rămăsesem un om modest, timid, dar conştient de ceea ce sunt şi pot. N-am renunţat nici o clipă la principiile mele şi sufletul meu a rămas neîntinat. De cum am plecat de la Piteşti la Canal, am socotit că Piteştiul fusese doar o anchetă diabolică a Securităţii, iar eu nu mai aveam nici o obligaţie faţă de cei de acolo. Că ei mă pedepseau pentru asta? Sigur, mă pedepseau, ca pe orice duşman!

Cu astfel de gânduri mă regăseam, mă împăcam cu mine însumi. Dar neputinţele lumeşti rămân neputinţe. Nu eram nici zmeu, nici semizeu, ci doar o mână de om, slab la trup; eram însă tare la suflet şi - fără să mă laud - am tăcut, am rezistat şi pot spune cu fruntea sus că am fost printre primii care au deconspirat „misterul Piteşti".

Zilele, săptămânile, lunile treceau unele după altele în celula mea de la Zarca Gherlei. Zeama era parcă tot mai chioară - era doar caldă, alte proprietăţi nu avea. Şi asta pentru că atunci, în vara lui 1953, se pregătea în România „Festivalul Tineretului".

Partidul, voind să-şi arate măreţia şi puterea, organizase cu multă grandoare acest festival, la care erau invitaţi tineri comunişti din toată lumea. Pentru festivităţile pantagruelice ce urmau să se desfăşoare, s-au impus economii bugetar-financiare în toate sectoarele ţării. Şeful tineretului comunist era atunci primul preşedinte post-revoluţionar de mai târziu, Ion Iliescu. Cheltuielile impuse de festival au fost imense, fapt pentru care bietul popor a strâns cureaua şi a înghiţit în sec. Dar nu numai poporul, ci şi noi, la închisoare, am început „postul festivalului". Raţiile s-au redus, mâncarea a devenit mai slabă chiar şi în fabrica puşcăriei (unde ar fi trebuit să fie mai bună), iar la noi, la izolare, dacă mai rămânea zeamă, bine, dacă nu, se lungea cu apă caldă. Şi câte calorii putea să aibă zeama aceea?!...

Dar peste frig, foame şi bătăi mai apăruse în celulă un duşman care să îmi macine trupul. Am spus că eram pedepsit; trăiam o degradare fizică ce începea să fie vizibilă. De obicei, la izolare erai pedepsit şapte, paisprezece sau douăzeci şi una de zile. Eu eram la Zarcă de aproape patru luni. Începusem să am ameţeli, mă clătinam, vedeam negru în faţa ochilor, tuşeam sec şi des, până ce într-o bună zi o şuviţă roşie, sângerie, şi-a făcut loc printre buzele mele. Am crezut mai întâi că era din cauza anemiei, a subnutriţiei sau a frigului pe care îl înduram. Nu m-am agitat, crezând că va trece, că îmi voi reveni. Dar nu!

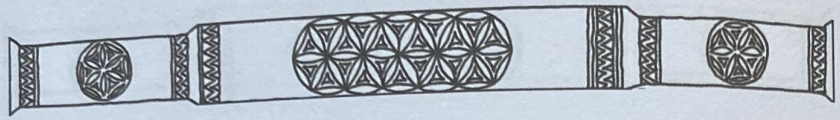

Sputa devenea tot mai roşie, mai aprinsă, iar tusea răsuna mai seacă, mai sâcâitoare. Dacă la început tremuram de frig, acum îmi era cald, ba chiar transpiram. Simţeam o arşiţă lăuntrică ce îmi usca buzele. Le umezeam cu apă, mai întâi din când în când, apoi tot mai des. Dar ele se tot uscau. Nevoia de apă mă chinuia.

Încet, încet am înţeles: eram TBC-ist! Bacilul neiertător îşi făcuse culcuş în plămânii mei slăbiţi de atâta frig şi foame. El era în celulă dinainte de venirea mea. Mă aştepta.

Lucrurile, de fapt, stăteau aşa: pavilionul în care era Zarca Gherlei era morgă, cameră mortuară pentru TBC-iştii muribunzi. Aici îşi trăiau ei ultimele clipe. Zilnic flacăra vieţii lor pâlpâia tot mai slab şi se topeau încetul cu încetul, ca o lumânare, până se stingeau. Rămânea doar bacilul, mesagerul morţii, să caute alţi plămâni, alte trupuri schilodite, subnutrite, degradate, care să găzduiască pe mai departe microbii. Plămânii ciuruiţi deveneau bureţi fără viaţă, fără vlagă. În ei se cuibărea sămânţa morţii.

Eram TBC-ist!

Nu m-am înspăimântat, n-am disperat, nu mi-am luat câmpii. M-am resemnat şi m-am rugat pe mai departe lui Dumnezeu să mă ajute. Asta era: eram condamnat fără drept de apel. Sau, cine ştie, poate Dumnezeu mă va ajuta, mă va scoate din cuşca morţii...

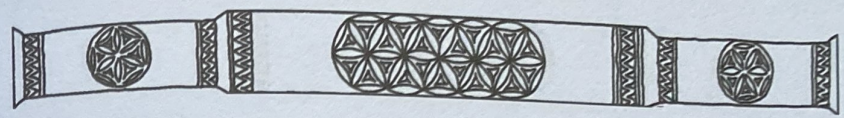

Foame nu mai aveam. Nu mă mai chinuiau hălcile abundente de fripturi imaginare, iar frigul permanent din celulă, deşi acelaşi, nu-l mai simţeam, pentru că ardeam ca o flacără. Temperatura creştea în trupul meu şi transpiram ca în toiul verii. Morbul mă voia al lui, mă voia mort.

Într-una din zile, gardianul m-a întrebat cu răutate:

- Mai trăieşti?

Nu-i puteam răspunde. Buzele scorojite de febră nu mă ascultau şi nu articulau nici un cuvânt. Voiam să-i spun: „Da, mai trăiesc şi voi mai trăi! Dumnezeu nu mă va părăsi. În grija Lui mă aflu oriunde aş fi!"...

În faţa politicului Avădanei trebuia însă să stau drepţi, motiv ca el să mă poată doborî cu un singur pumn, să mă acopere cu lovituri de picior şi apoi să strige, găurindu-mi timpanele: „Banditule, ai trădat marea cauză a demascării!".

Târându-mă pe jos, în colţul meu, mă întrebam chinuit: „De ce toată această mascaradă, de ce tot chinul acesta, cu durerile lui?" - cum şi astăzi mă întreb. Explicaţia era următoarea: tot ceea ce executau ei făcea parte dintr-un plan bine gândit, acela de distrugere a oamenilor. Ura ce îi călăuzea îi determina - prin felurite metode, care de care mai sofisticate - să distrugă omul. Era lupta lui satan cu Dumnezeu. Asta era! Iar eu le deconspirasem „secretul" şi pentru asta eram acum osândit. Pentru

comuniști, totul purta eticheta „strict secret". În lupta de clasă, secretul era arma lor. Să nu afle dușmanul de clasă, dușmanul poporului: „Vigilența, tovarăși!". Ne-o spusese și Țurcanu, amenințându-ne:

- Dacă vreunul din voi va vorbi (despre cele ce se petrec în demascare), cu mâna mea îl voi omorî!

Nimeni nu avea voie să vorbească, să spună ceva. Era o taină ce trebuia bine păzită. Trebuia să taci!

Bietul Tache Rodas, de pildă, n-a tăcut. Și fiind trădat fără voie de alții, a fost plimbat la Gherla de Țurcanu din cameră în cameră, cu capul băgat într-un sac și cu un discurs care suna așa:

- Sunt Tache Rodas. Am trădat marea cauză a demascării. Puteți să mă omorâți!

Urma masacrul. Toți reeducații Piteștiului și ai Gherlei îl loveau unde apucau, transformându-l într-un morman de carne însângerată.

Câtă dreptate a avut Dostoievski! Două planuri ale existenței umane se topesc într-un echivoc: de omenesc și de neomenesc. OM a fost Rodas. Ceilalți, cu voie sau siliți, au fost transformați în neoameni. O îmbinare de omenesc și diavolesc: Omul - Rodas; Satana - Țurcanu. Momente valpurgice. Dacă ar fi trăit Dostoievski, ar fi avut ce operă grandioasă să dea lumii. Înfiorătoare dar fidelă prezentare a cruzimii comuniste!

Acum, aici, în celula în care fusesem aruncat, osândit să îmi las oscioarele pradă tusei, frigului, foamei, sângelui și bătăilor, gândurile mele deveneau tot mai clare, se limpezeau. Înțelegeam că fusesem sortit să nu fiu turnător, să scap din iadul de la Pitești cu fața curată, să plec de acolo tocmai când trebuia să trec în următoarea etapă, aberantă, a reeducării: mutarea în altă cameră ca victimă sau ca torționar-călău. Dumnezeu a vrut atunci să fiu dus la Canal. Cât I-am mulțumit și Îi mulțumesc încă! Iar acum eram pedepsit pentru toate acestea în Zarca Gherlei.

Lunile treceau și eu stăteam tot la izolare, singur. Nu puteam să vorbesc decât cu mine: eu spuneam, eu auzeam, eu întrebam, eu răspundeam, eu afirmam, eu mă contraziceam. Cu vecinii nu puteam vorbi prin perete. Riscul era prea mare. În liniștea de mormânt care pusese stăpânire pe toți și pe toate, orice mișcare era auzită de cerberul de pe coridor, care abia aștepta să găsească motive pentru alte pedepse, și mai îngrozitoare.

Dar iată că, după luni și luni de singurătate, într-o zi ușa celulei s-a dechis și a fost aruncat înăuntru un om. După port părea a fi moldovean. Avea pantaloni groși din stofă de casă, ca cioarecii, băgați în ciorapi. S-a lăsat mai întâi o tăcere adâncă, adâncă.

- Bună ziua! mi-a zis el într-un sfârșit.

Am dat din cap.

- Eu sunt Jenică Bărbier, de fel din Vultureni - Bacău.

Voiam să-i răspund, dar nu puteam. După atâtea luni de tăcere şi bătaie, buzele mele, cu tot efortul pe care-l făceam, refu-zau să-şi dea drumul să vorbească.

Oaspetele meu, mic de stat dar bine legat, chiar robust, părea să nu facă de mult puşcărie. Fără dinţii de sus, mai mult şuiera decât vorbea. Îl urmăream cu atenţie, iar el ba se uita la mine, ba arunca o privire prin celulă. Într-un târziu m-a întrebat:

- Da şe-i cu dumneata aşia?

Cu greu am articulat câteva cuvinte, aproape şuierând, ca şi el, spunându-i cine sunt, de unde vin şi de ce am fost pedepsit.

- Ei, bre, nu se poate!

Vorbele lui îmi sunau tare în ureche. Îl ascultam vorbind şi îmi dădeam seama că avea un suflet curat, că era un om cu gânduri bune, un om cinstit, cu frica lui Dumnezeu.

Se tot uita la mine şi nu ştia ce să facă. Dându-şi seama de starea în care mă aflam, a început să-mi frece mâinile, să mă descalţe şi să-mi frece picioarele îngheţate, înfăşurându-le în nişte cârpe aduse de el. Se uita la mine cu mult „of" şi cu grija samarineanului milostiv. Am simţit că Dumnezeu mi-l trimisese!

S-a dat mai aproape de mine şi-l vedeam cum strâmba din nas. De luni de zile nu mai făcusem o baie, miroseam a hoit, eram un

cadavru în descompunere. Sângele sta prins pe cămaşă şi pe izmene, cu cheaguri încă mustind. Pe alocuri îmi apăruseră şuviţe de puroi care se prelingeau şi se uscau. Zdrenţele de pe mine începuseră şi ele să putrezească. Cu ce să mă schimb, cu ce să mă şterg? A început el să mă şteargă cu o cârpă udă. M-a dezbrăcat uşor de cămaşa plină de cheaguri scorojite şi mi-a curăţat sângele cu o zdreanţă curată. Se uita la mine şi zicea doar atât:

- Bre, bre...

Am înţeles că era şi el speriat de rănile mele, de vânătăile ce păstrau urmele cizmelor care mă călcaseră. Încet, încet, cu grijă părintească, m-a sucit, m-a mişcat, m-a ridicat, m-a oblojit, m-a uscat. Câtă căldură, câtă omenie a putut revărsa Dumnezeu în sufletul acestui om! Simţeam cum încetul cu încetul mă dezmorţesc. Şi parcă nu mai miroseam a hoit, cu toate că tot mortăciune eram.

După câtva timp, mi-a zis:

- Bre, ia scoală să te învăţ o horă ca la noi!

M-am supus - ca omul căzut din pom - abia trăgându-mi duhul. Mişcam picioarele ca un prunc ce atunci învăţa să meargă.

-Uite-aşa, şi-aşa, şi-aşa! mă îndemna el să mă mişc.

Dar vai de omul căzut din copac!

Parcă nu mai era aşa frig în celulă şi parcă raze palide de lumină schimbaseră aerul. De n-ar fi fost sângele din spută, tusea şi arşiţa...

Mă rugam în tăcere, cerând ajutorul lui Dumnezeu. Nu disperam, ci doar imploram: „Doamne, dacă trebuie să mor în temniţă, dă-mi temniţă, iar dacă trebuie să fiu liber, dă-mi sănătate şi luminează-mi mintea şi calea! Şi mă iartă, Doamne, că am renunţat la darul cel mai sfânt pe care mi L-ai dat - viaţa - pentru a Te sluji pe Tine, Doamne şi a-mi apăra patria!”...

- Bre, dar dumneata nu te plângi de nimic, nu sudui, nu blestemi, cum de nu vrei să te răzbuni?

- Nea Jenică, eu nu sunt aici pentru fapte josnice, găinării sau tâlhării. Eu am un crez, o credinţă în Dumnezeu, precum şi dragoste de ţară şi de neam. Am luptat în munţi, cu arma în mână, împotriva comunismului.

- Vai de mine, oi fi legionar! a zis el speriat.

- Da, nea Jenică... Voiam să facem din ţara asta „o ţară ca soarele sfânt de pe cer”. Dar acum, dacă am fost învinşi, îmi trăiesc suferinţa de luptător şi primesc şi rabd toate, ca la război. Grija mea este să nu-L supăr pe Dumnezeu, să-mi păstrez sufletul şi demnitatea pe care trebuie să o aibă orice om cu frică de Dumnezeu... Dar dumneata de ce stai aici, nea Jenică? Oare fiindcă n-ai vrut sau, mai bine-zis, n-ai putut să renunţi la principiile dumitale, la omenie, la ce tot te-au învăţat părinţii, preotul şi învăţătorul din sat? De ce nu te-ai făcut informator? De ce nu te-ai făcut comunist? De ce stai aici, pedepsit?

- Vai de mine, ce vorbeşti, bre? Ne bate Dumnezeu! Cum să-mi trădez vecinii, consătenii, pe Dumnezeu? Şi ce câştigam? Ce? Bre, bre, bre! mi-a răspuns Jenică, puţin indignat.

În nopţile noastre sihastre i-am povestit lui nea Jenică cum din 1920 încoace, Căpitanul a dat alarma. Pe cerul învolburat al ţării, nori negri prevesteau furtuna şi pericolul ce ne ameninţa, pericolul comunist. I-am povestit cum Mişcarea Legionară a zidit biserici, şcoli, diguri, poduri, case şi câte şi mai câte, de ne îndrăgise poporul, căci ceea ce promiteam, făptuiam. Şi atâta i-am povestit şi i-am tot povestit, încât celula noastră se preschimbase într-un altar luminos, scăldat în raze de soare.

- Ştii, nea Jenică, de ce ne urăsc comuniştii pe noi, legionarii? Printre altele, pentru că le-am furat muncitorii, ţăranii şi studenţii. La noi veneau muncitorii ca simpli roboţi, robi buni de muncă şi deveneau „zidari de veacuri viitoare”, iar ţăranii deveneau stăpâni pe petecul lor de pământ. Să mă explic. Muncitorii, ca fii ai unei naţii, nu se deosebesc cu nimic de celelalte categorii sociale ce alcătuiesc naţia, indiferent de munca pe care o fac. De aceea Mişcarea Legionară, care vrea să transforme naţiunea printr-o revoluţie spirituală, nu ţine seama de clasa socială. Ea vrea o schimbare totală: intelectuali, ţărani, muncitori, studenţi, ca fii ai aceleiaşi naţiuni, trebuie să ia parte la această revoluţie. Dreptul la pâine şi la onoare îl avem cu toţii, dar firul

conducător trebuie să ne fie dragostea de Dumnezeu, jertfa pentru patrie şi armonia socială, care să ne definească pe noi ca oameni, ca români. Comunismul, prin lupta de clasă, aduce ură şi dezbinare între fiii aceleiaşi etnii, iar prin materialismul ştiinţific creează iluzia unui castel, construit însă pe nisip... „Tu, omule, eşti totul!", ţi se spune. Dar în realitate eşti un număr, un obiect de muncă, adică un rob. Eşti un nimic manevrat de partid, un ateu şi un apatrid. Lupta noastră împotriva comunismului a început în 1920 la Iaşi şi a tot continuat până astăzi. Înţelegi, nea Jenică, de ce, după atâţia ani de închisoare, nu ne-am prăbuşit? Pentru că Îl avem pe Dumnezeu alături de noi şi El ne ajută!

- Bre, da' ia zi dumneata, cum să-i legi pe muncitori şi pe noi, ţăranii, de domni?

- Simplu, nea Jenică! Legionarii au făcut tabere de muncă în care i-au adunat pe toţi, ca să vadă domnii cum trebuie să lucreze pământul, iar muncitorii şi ţăranii să înveţe să-şi lumineze mintea şi sufletul. Taberele astea erau adevărate şcoli, unde oamenii se înfrăţeau în împlinirea aceluiaşi scop: să facă o ţară „ca soarele sfânt de pe cer". Acolo, în tabere, s-au legat, s-au înfrăţit cu toţii şi munceau cu drag, în cântec şi în dragoste de ţară. Cum îndeamnă şi poetul Radu Gyr: *Nu pentru-o bucată de rumenă pâine,/ Nu pentru pătule, nici pentru pogoane,/ Ci pentru*

văzduhul tău liber de mâine,/ Ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!... Nu-i aşa că e frumos? Acolo, în tabere, am învăţat cu toţii să preţuim munca, să cântăm, să aducem laudă lui Dumnezeu. Acolo ne-am legat cu toţii să jertfim totul, totul, pentru ţară.

- Bre, dar ce aveţi cu evreii?

- Nea Jenică, noi nu avem treabă cu poporul evreiesc, ci numai cu aceia care vă jefuiesc pe voi, ţăranii, cu samsarii, cu cămătarii, cu cârciumarii necinstiţi şi cu toţi cei ce primejduiesc existenţa ţării. Avem treabă cu evreii care vin din Rusia ca agenţi comunişti. În rest, şi în Mişcarea Legionară sunt câţiva evrei. Nu avem nimic cu poporul evreiesc, nu suntem rasişti, nu urâm, dar nu putem lăsa ţara să fie ruinată de hoţi, de şarlatani şi comunişti! În 1936, Căpitanul s-a întâlnit cu rabinul Şafran şi au vorbit împreună atât despre necazurile neamului nostru, cât şi despre problemele evreilor. Căpitanul şi-a exprimat atunci părerea de rău pentru toate incidentele apărute între români şi evrei şi a ţinut să spună că el nu venise pentru oamenii buni, ci pentru a-i îndrepta pe cei răi. La sfârşitul întâlnirii, rabinul a exclamat: „Ce bine ar fi dacă în ţara asta s-ar mai găsi câţiva oameni care să gândească precum Codreanu!"... Altădată, fiind la mare, Căpitanul a văzut un om ce era gata să se înece. Cineva a zis: „E un evreu!". Răspunsul prompt al Căpitanului a fost: „Dar ce, evreul nu-i tot om? Repede, o echipă să-l salveze!". Altă

întâmplare: în iarna anului 1935, trenul ce venea de la Iaşi s-a împotmolit pe lângă Buzău. Căpitanul a dat ordin ca „toată lumea din tren să primească ceai, slănină şi brânză, iar dacă este vreun evreu, să nu i se dea slănină, ci brânză". Un călător evreu, auzind ordinul, a exclamat: „Câtă omenie la omul acesta!"... Şi câte exemple de felul ăsta se pot da! Ai auzit dumneata, nea Jenică, de un mare scriitor, Mihail Sebastian? Era tot evreu, prieten şi coleg cu Mircea Eliade la şcoala lui Nae Ionescu. În '36 a vrut şi el să intre în Mişcarea Legionară şi l-a rugat pe Eliade să intervină pe lângă Căpitan. Codreanu i-a răspuns: „Măi Mircea, ar fi bine să mai aştepte puţin, că şi aşa avem câţiva evrei în Mişcare!". Aşteptarea a fost însă fatală, căci au intervenit evenimentele din 1938. Ştiu aceste lucruri de la bunul meu prieten Bucur Stănescu, prieten şi camarad cu Mircea Eliade. Sunt multe de povestit, nea Jenică... De pildă, la închisoarea din Craiova, am stat cu un evreu. Nu-mi mai amintesc numele, ştiu doar că era un intelectual. „De ce stai, domnule, dumneata, în timpurile astea (anii 1950 - 1951), la închisoare?", l-am întrebat. „Păi, domnule, pentru că sunt legionar!" „Da?"..."Da. Noi, sioniştii, suntem legionarii evreilor şi am făcut în Moldova o tabără de muncă. Am cumpărat o fermă şi acolo am înfiinţat Mişcarea Sionistă şi i-am pus pe toţi fraţii noştri să înveţe agricultura, pentru ca atunci când vom merge în Israel, să

cunoaştem tainele ei. Bineînţeles că toate le făceam după modelul legionar, căci pe lângă agricultură aveam şi program de instrucţie militară. Mişcarea noastră era o copie a Mişcării Legionare, iar asta nu a plăcut comuniştilor"...

Multe lucruri pe care până atunci le auzise doar în taină am încercat să i le lămuresc acestui om cu suflet curat. Mă privea şi nu-i venea să creadă:

- Cum, bre, au fost şi încă mai sunt oameni care pentru un gând ca ăsta - auzi: să schimbi faţa ţării, să dai totul, totul pentru ţară! - şi-au dat viaţa şi încă şi-o mai dau?!

- Sunt, sunt, nea Jenică... Mai sunt... Suntem noi, Don Quijoţii acestui veac!

Simţeam cum în sufletul lui se întâmpla ceva.

- Dar, bre, de unde au pornit toate acestea?

- De la icoană, nea Jenică, de la icoană şi de la altar. Apoi, cum zice Ion Moţa, am rătăcit o bucată de vreme, purtaţi de valuri omeneşti, neajungând la nici un liman. Acum, cu sufletul greu, sfâşiaţi, ne strângem la adăpost, la singura căldură şi alinare, la picioarele lui Hristos. Ca fiul rătăcitor, aş zice eu. Mai spunea Moţa: „Noi suntem robii unei credinţe, cea strămoşească - în focul ei vom birui! Să ne întoarcem la izvoare, acolo vom găsi credinţă, dragoste, cinste şi onoare. Acolo vom găsi omul pe care timpurile, şi acum comuniştii, l-au alterat, l-au

deformat. Noi facem parte dintr-un neam, dintr-o entitate ce s-a născut creştină. Rolul şi misiunea noastră sunt acelea de a duce neamul pe culmile eternităţii, ale mântuirii". Vezi matale, neamurile sunt creaţia lui Dumnezeu şi la Judecata de Apoi ele vor da socoteală de felul în care şi-au îndeplinit misiunea. Fiecare naţiune are specificul ei, are caracteristici care o identifică, deosebind-o de alte naţiuni. Aceste caracteristici se datorează aşezării geografice, mediului în care s-a dezvoltat, a trăit şi s-a războit pentru apărarea avutului ei material şi spiritual, a hotarelor materiale, biologice şi spirituale. Iar la noi, hotarele se întind până unde este o aşezare, o unitate românească. Doar aşa putem vorbi de un spaţiu istoric. Dacă Eminescu spunea că hotarele sunt „de la Nistru pân' la Tisa", noi vom spune că sunt de dincolo de ele până unde avem aşezări româneşti. Noi ne iubim ţara şi vrem să o ridicăm pe culmile strălucitoare ale istoriei. Suntem naţionalişti, dar pornind din dragostea creştină. Noi nu urâm alte popoare, nu suntem şovini. Fiecare naţie să-şi vadă de drumul ei, de destinul ei în istorie, fără asupriri, fără năvăliri, fără exterminări. Nea Jenică, suntem o ţară mică, iar menirea noastră este aceea de a face cultură şi civilizaţie aici, la gurile Dunării! Or, pentru asta trebuie să ridicăm elite, capete luminate care să ne ducă în eternitate, să ne apropie de Dumnezeu. Am vrut să facem o societate în care

să primeze dreptatea, indiferent că e dreptatea ta sau a duşmanului tău: să o dai aceluia căruia i se cuvine. Este important să renunţi la interesul tău personal, egoist şi să jertfeşti ceva şi pentru binele aproapelui!

Cu nopţile şi zilele noastre, timpul intrase parcă în sacul uitării. I-am povestit şi i-am tot povestit, de parcă era un basm de adormit copiii. Auzise el de legionari, se tot vorbea în taină şi pe la ei despre asta, dar eu l-am purtat pe creste de munte, pe muntele suferinţei, prin pădurea cu fiare sălbatice.

- Iar dacă acum, nea Jenică, suntem cuprinşi de mlaştina deznădejdii, Dumnezeu, numai El ne va scoate de aici!

Cerul începuse parcă să se lumineze. Omul acesta mă readucea la viaţă. Am simţit că Domnul mi-l trimisese, ca să îmi mângâie singurătatea şi durerea fizică. Fiindcă sufleteşte Îl simţeam pe Dumnezeu cu mine.

N-am ştiut nici când a fost Crăciunul, nici când s-a mai surpat un an şi a venit altul, nici când şi cum au trecut atâtea zile grele. Curând omătul - căci mult omăt a mai fost în acea iarnă a anului 1952-1953 - ne-a troienit, ne-a astupat de vii în celula noastră de pedeapsă. Apoi zilele s-au scurs. Avădanei dispăruse. Doar strigătul gardianului ne mai tulbura liniştea. De la o vreme, zăpada a început să dispară de la fereastră şi vrăbiile nu mai păreau aşa zgribulite. Începuseră chiar să ciripească. Chiar

şi soarele era parcă mai cald. A trecut ianuarie, apoi februarie şi în martie am simţit cum soarele ne-a dezgheţat ochiul de geam spart. Dimineaţa şi la prânz, nea Jenică desfăcea ochiul de geam, să intre aer, apoi, după ce soarele apunea, îl astupa la loc.

Odată cu venirea lui nea Jenică în celulă mai dobândisem un dar de preţ: o sursă de căldură, căci dormind spate în spate, el era soba mea. Căldura lui a fost pentru mine un har ceresc. Astfel, cu toate eforturile comuniştilor de a ne ucide, Dumnezeu ne-a ţinut în viaţă.

Într-un sfârşit, primăvara a pătruns şi în celula noastră. Dar ce târziu! Parcă trecuseră ani de iarnă, cu zile multe şi nopţi grele. Nu ştiam câte zile îmi mai rămăseseră, căci după fiecare tuse se scurgeau din mine şi sângele, şi viaţa.

Venise luna aprilie, bănuiam. Şi câtă linişte şi pace! Vorba lui Blaga, din „Gorunul":

Şi-mi pare
Că stropi de linişte îmi curg prin vine,
Nu de sânge.

Într-una din zile, dimineaţa, gardianul ne-a anunţat cu glas mai mieros să ne facem bagajele şi să coborâm la parter. Ne-am uitat unul la altul. Nea Jenică la mine, eu la el. Care bagaje? Nu mai aveam nimic în bocceaua mea, nici măcar zdrenţe sau vreo obială. Am coborât ţinându-mă de nea Jenică.

Mă uitam la vecinii de Zarcă, pe care nu-i cunoşteam, afară de Borza din Sibiu şi Tavi Popa. Cadaverici cu toţii. Gardianul mergea înainte şi noi după el, ca în poezia lui Radu Gyr:

Cu mâini de mort, cu feţe de mumie,
Strigoi în uniforma pământie,
În geometria cercului tăcerii
Mergeam cum ne ordonă temnicerii.

Ne-a dus în curtea mare a închisorii, unde - surpriză! - puhoi de lume, aşezată în careu, ne aştepta. Noi - biete mortăciuni, epuizaţi, greoi la mers. Soarele şi căldura de afară erau prea puternice pentru trupurile noastre vlăguite. Lumina ne ameţea, ne orbea, ne topea. Însă peste toate acestea, sufletele noastre renăşteau, ceva ne trezea la viaţă. Slava lui Dumnezeu părea să coboare pe razele soarelui, prin căldura lui. Ce va fi? ne întrebam. Parcă de veacuri nu mai văzusem lumina zilei şi nici atâta mulţime de oameni...

Toată lumea se uita la noi, înmărmurită. Asemenea arătări nu mai văzuse! Goiciu, directorul închisorii, stătea, cu suita lui, pe o latură a careului. Deodată a luat cuvântul, arătând cu degetul spre noi:

- Uitaţi-vă la ei!... Îi vedeţi?... Cine va mai face ca ei, ca ei să ajungă! Dar azi, pentru că a murit tovarăşul Stalin, îi iertăm. Care dintre voi puteţi, mergeţi la muncă!

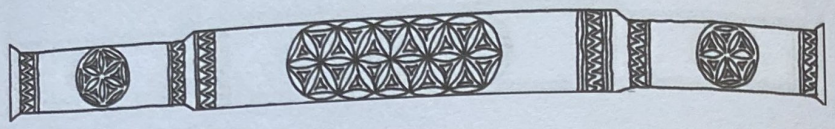

Apoi Goiciu s-a retras, cu întreaga lui suită. Atunci am aflat cu toţii, oficial, că murise Stalin. Mulţimea, uimită de cele auzite, nu îşi lua ochii de la noi. Nici un deţinut însă nu s-a apropiat de noi, nimeni nu ne-a îmbrăţişat, nimeni n-a arătat că se bucură. Toţi se fereau de noi, de parcă eram proscrişi. Duhul Piteştiului, teroarea reeducării stăpâneau încă atmosfera închisorii.

Iar noi, cine poate spune cum arătam? Stafii din altă lume, neraşi, nespălaţi, cu zdrenţele curgându-ne pe trup. Nişte mortăciuni ce îşi târau hoiturile cu greu, silite să se reîntoarcă la viaţă.

Eu abia mă mişcam, gata să mă prăbuşesc. Aerul puternic mă ameţea, tusea îmi trăda boala, dar faptul că eram în viaţă îmi dădea puteri. Resurse nebănuite izvorau, creşteau încet în mine.

Conform indicaţiilor primite, m-am dus la biroul de organizare a muncii. Îl conducea Juberian, student reeducat, trecut şi el prin toate grozăviile, prin toate schingiuirile lui Ţurcanu. Se împotrivise, rezistase cât putuse, dar până la urmă fusese răpus şi căzuse. Când m-a văzut, parcă ar fi văzut o stafie. Şi-a revenit însă repede:

- Ei, Nae, vezi, dacă nu ţi-ai văzut de treabă!

Puţin iritat, i-am răspuns:

- Dacă aşa înţelegeţi voi, reeducaţii, să luaţi măsuri împotriva celor ce nu gândesc ca voi... Aţi vrut să ne lichidaţi prin moarte lentă!

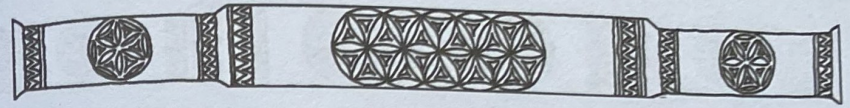

- Ei, hai, Nae, nu o lua chiar aşa!

- Ne aveţi pe conştiinţă, să ştiţi! Dar Dumnezeu nu ne-a lăsat.

Simţeam totuşi că glasul lui era mai moale, mai conciliant, mai împăciuitor ca înainte. Şi mă gândeam: pregăteşte oare ceva? Fiindcă eu nu ştiam ce se întâmplase între timp, nu ştiam că toţi - Mărtinuş, Popa Ţanu, Livinski, chiar şi politicul Avădanei - dispăruseră, fuseseră duşi la Bucureşti, la anchete, în procesul demascării şi al reeducării instrumentat de Partidul Comunist. Iar după puţin timp avea să dispară şi Juberian.

În cartea „Memorialul ororii. Documente ale procesului reeducării din închisorile Piteşti, Gherla", apărută la Editura Vremea, în 1995, la pag. 535, Juberian, în procesul intentat lui Ţurcanu, declară: „Iar pe legionarii care au căutat să părăsească aşa-zisa acţiune de reeducare şi să treacă pe poziţie legionară i-am demascat în faţa administraţiei penitenciarului şi s-au luat măsuri împotriva lor (cazul A. Herlea, N. Borza, N. Purcărea, Mihai Timaru ş.a)". Dar nu precizează ce măsuri s-au luat. Regimul inuman pe care l-am trăit la izolare şi pe care l-am înfăţişat aici sunt „măsurile" luate de administraţie.

- Ei, măi Nae, să lăsăm asta... Unde vrei să te dau? m-a întrebat Juberian.

- Undeva unde nu este praf. Sunt TBC-ist şi cât oi mai rezista, nici eu nu ştiu!

- La tinichigerie e bine?

- Bine!

Şi iată-mă la tinichigerie.

Am lucrat acolo o bucată de vreme. Eram ca o arătare, stors de puteri. Dacă vorbeam cu cineva, nu ţineam minte. Nu cunoşteam pe nimeni. Am aflat mai târziu că în aceeaşi secţie lucra şi Dumitru Bacu, cel care avea să scrie în 1989, în Canada, cartea „Piteşti. Centrul de reeducare studenţească".

Toţi se fereau de mine. Doar un prieten mai nou, venit şi el la Gherla, dar netrecut prin Piteşti, student la medicină veterinară, Virgil Stamatoiu, doar el a venit la mine şi mi-a băgat în buzunar, pe furiş, o bucată de pâine şi nişte zahăr. (Pe el l-am avertizat despre tot ceea ce se petrecuse la Piteşti).

În rest, cei din jur se fereau de mine şi nu ştiam de ce. Am înţeles mai târziu că nu numai pentru faptul că eram un proscris, un bandit nereeducat, ci şi pentru că miroseam îngrozitor, a mortăciune, a hoit. Mă spălasem, dar mirosul greu, apăsător din mine nu dispărea aşa uşor.

La lucru, în atelierul de tinichigerie, trebuia să bat tablă, să fac piese pentru stropitori. La început mi-a fost greu. Oboseam iute, transpiraţia curgea de pe mine şi mâinile, muşchii îmi anchilozau îngrozitor. Mă uitam în dreapta, în stânga - colegii de muncă erau binevoitori. Încetul cu încetul am învăţat să

mânuiesc ciocanul de lemn şi cleştele de tinichigerie şi parcă tabla a început să se mlădieze în mâinile mele. Dar norma era mare, greu de realizat şi nu ştiu cum făcea şeful de atelier de o scotea la capăt.

Într-o zi, forfotă în secţie! Oamenii lucrau de zor, băteau tabla cu înverşunare. Toate zbârnâiau. Şeful de atelier se agita, vorbea, dădea sfaturi. „Vine normatorul!", ne-a zis. De el, de normator, depindeau viaţa şi liniştea noastră. De aceea era aşa de multă agitaţie! Normatorul te cronometra cât lucrai la un reper şi în funcţie de asta îţi stabilea norma. Cel mai adesea avea impresia că munca era prea lejeră şi îţi mai tăia din timp: „Această operaţie la un reper se poate executa nu în zece minute, ci în şapte minute! Aceasta nu în cinci minute, ci în trei minute!"... Şi aşa mai departe. Nu se gândea că cel ce executa nu putea ţine acelaşi ritm opt ore, că cea mai mică ieşire din ritm îi aducea o scădere a numărului de piese ce trebuiau făcute zilnic! De aceea, după plecarea normatorului, un oftat amar se lăsa peste toţi. Nu atât munca, ci faptul că norma se va mări ne îngrozea. Norma, acest instrument de tortură comunistă, ţinea înrobită toată ţara!

De la o vreme, gândindu-mă că mi-aş mai putea întrema puţin sănătatea, m-am dus la vizita medicală. I-am spus doctorului că sunt TBC-ist şi i-am descris toate simptomele bolii,

arătându-i şi batista înroşită de sânge. Doctorul Bărbosu s-a uitat la mine, parcă iritat că l-am deranjat şi mi-a zis:

- Şi ce să-ţi fac?

- Păi, domnule doctor, vedeţi... sputa... mi-e plină de sânge! Şi iarăşi i-am descris toate simptomele bolii.

- N-am ce-ţi da! a fost răspunsul lui.

Nici n-a vrut să mă asculte la plămâni, să pună stetoscopul pe mine! Am plecat dezamăgit.

Boala am dus-o tot aşa. Lucrul îl făceam nici eu nu ştiu cum. Nu ştiu dacă îmi îndeplineam norma, dar mă străduiam. Iar şeful atelierului nu mi-a atras atenţia niciodată.

Într-o bună zi a venit la mine Vasile Pătraşcu, un camarad şi prieten din alte vremuri. Stătusem împreună la Piteşti, la camera 1 subsol. Pătimise şi el multe acolo. Era student la Academia Comercială, dar după 1964 s-a făcut preot.

- Nae, mi-a zis el, tu eşti bolnav! Uite, la Biroul Tehnic s-a ivit un post. Lucrezi cu mine. Nu-ţi cere nimeni nimic, s-a terminat cu toate! Acolo ai să duci o viaţă mai uşoară, fără efort fizic. Poate ai să te mai refaci puţin.

- Măi Vasile, cum să vin eu la Biroul Tehnic, când toată lumea ştie că cei de acolo sunt turnători şi se fereşte de ei?

- Nae, asta a fost cândva! Acum nimeni nu îţi mai cere nimic. S-a terminat cu demascarea, cu reeducarea!

Asta era prin primăvara lui 1955.

În cele din urmă, înduplecat de Vasile şi de perspectiva sumbră a revenirii bolii, m-am dus. Treaba mea acolo era să ţin nişte date contabile. Eram numai ochi şi urechi şi mă feream de toţi. Nu vorbeam cu nimeni, decât cu Vasile.

Dar de ce mi-a fost frică, de aceea n-am scăpat. Lumea, care mă cunoştea şi mă simpatiza pentru atitudinea mea - doar stătusem la izolare, cel mai bun certificat pe care îl puteam căpăta! - se întreba: „Ce caută Nae la Biroul Tehnic?".

Într-o zi, un amic de-al meu liberal, Coconete, student la Istorie, mi-a întors spatele. Am simţit imediat afrontul. Aş fi vrut să-i explic că eram acelaşi, că nu se schimbase nimic, dar n-am mai găsit prilej. M-am mâhnit mult, căci bănuielile nedrepte copleşesc sufletul. Mă simţeam curat... dar ce folos? Am dus această povară multă vreme, iar între timp el, Coconete, a murit, după cum am aflat mai târziu.

Oricum, n-am stat prea mult la Biroul Tehnic. Era în 1955, când într-o zi ni s-a ordonat să încetăm lucrul şi toată lumea să rămână în camere. Motivul l-am aflat mai târziu: şoferul Legaţiei de la Berna, Şeţu, fusese omorât „de o echipă de legionari". (Mai târziu s-a dovedit că nu erau legionari, dar ce conta? Orice rău se făcea, indiferent de către cine, legionarii trebuiau întotdeauna să plătească!)

Ce se întâmplase, de fapt?

Un oarecare Ovidiu Beldeanu, PNŢ-ist refugiat în Elveţia, organizase un „comando" împreună cu încă patru refugiaţi politic din România, cu scopul de a pătrunde în Legaţia română de la Berna şi a lua documente care să dovedească faptul că Legaţia era un centru de spionaj al ruşilor în ţările de Vest. În acest incident, şoferul Legaţiei române, plutonierul Şeţu (şeful spionajului de acolo, asupra căruia s-a găsit servieta diplomatică), fusese omorât. Cu acest prilej se găsiseră o serie de documente compromiţătoare la adresa multor apuseni, precum şi tabele cu spionii plătiţi de Moscova. În toată această afacere, nu atât uciderea unui om tulburase apele, cât faptul că fuseseră deconspiraţi destui spioni ruşi şi legăturile pe care Franţa le avea cu Moscova!

Represaliile, firește, s-au repercutat asupra noastră, a deţinuţilor politici! Am fost scoşi din ateliere şi de la birouri şi băgaţi în camere, unde regimul era mult mai aspru şi mâncarea mai slabă.

Noroc însă că tocmai atunci a fost adus în închisoare un aparat Roentgen. Ne-au făcut la toţi microradiografii şi au găsit circa două sute de TBC-işti.

Ne-au izolat de restul deţinuţilor, mutându-ne în pavilionul din mijloc, care era un castel vechi, cu ziduri groase, reci, foarte reci şi tavane boltite. Aveam însă o alimentaţie mai bună - regim

de bolnavi. Camerele erau mari şi puteam comunica între noi. Oamenii nu mai erau aşa terorizaţi. Doctorii erau de-ai noştri, deţinuţi politici, Aristide Lefa şi Virgil Lungeanu, care alergau de la o uşă la alta, dând îngrijire celor mai bolnavi. Pe gardieni nu-i vedeam decât dimineaţa şi seara. În rest, toată ziua vorbeam între noi. Un singur lucru se evita: discuţiile despre ceea ce a fost. Un subiect tabu! Totuşi în cercuri mici, mai intime, se discuta şi despre asta. Oamenii voiau să se lămurească, să alunge neîncrederea dintre ei, să se regăsească sub auspiciile aceluiaşi ideal. Suspiciuni însă mai existau şi lumea se ferea de turnători, adevăraţi sau imaginari.

Printre noi, la TBC, era şi Costache Oprişan, destul de bolnav. El fusese şeful FDC pe ţară până în 1948, la arestare. Era cu mult deasupra noastră ca intelect. Filozof, poet şi eseist, îi ascultam prelegerile ca pe ale oricărui savant de renume. Fiind însă grav bolnav - avusese grijă Ţurcanu, în demascări, să-l calce cu bocancii şi să-l zdrobească - căutam să-l menajăm, să nu-l obosim. Dar tot ne furişam la el în cameră, căci ne era drag! Era blând, vorbea cu zâmbetul pe faţă, cu omenia celui înţelept. Toţi tinerii erau în jurul lui.

Înainte de a pleca de la TBC, Costică Zmeu mi-a spus:

- Domnul Oprişan mi-a zis că dacă e să ascultăm de cineva, atunci să ascultăm de Nae Purcărea!

M-a bucurat nespus încrederea pe care mi-a acordat-o.

Nu ştiu când a plecat de la Gherla, căci după câtva timp am fost mutaţi pe celular.

Pe celular am dat peste Ovidiu Cotruş, student la Filozofie, critic literar, eseist şi poet. Era nepotul poetului Aron Cotruş. Luni de zile l-am ascultat acolo analizând opera lui Dostoievski, autorul său preferat. „Demonii" cu toţi eroii lui Dostoievski (Verhovenski, Stavroghin, Părintele Zosima şi alţii) sunt personaje care până astăzi, după atâţia ani, mi-au rămas în memorie din povestirile lui. Puiu, cum îi ziceam noi, trăia în lumea lui. Înalt, puţin gârbov, toată ziua vântura şi iar vântura o batistă. Iar dacă îi schimbam bocancii cu alţii, habar nu avea. Îl iubeam cu toţii. Ne făcea viaţa mai uşoară, iar noaptea adormeam odată cu eroii lui. Cât de însetaţi eram de cultură şi cum îi mai sorbeam vorbele!

Viaţa în cameră era acum cu totul alta. Suspiciunile dispăruseră. Majoritatea reeducaţilor îşi reveniseră. Fiecare şi-a găsit câte o preocupare. Cei mai mulţi s-au apucat de învăţat, de studiu. Cu Nelu Ivan, inginer chimist din Făgăraş, am învăţat toată chimia organică. Cu inginerul Constantin făceam germana, iar cu nea Alecu Georgescu, inginer hidraulic din Pucheni, Prahova, am făcut logică. El, nea Alecu, ne-a vorbit despre Dorin Pavel, profesor de hidraulică, cel care la încheierea Tratatului

de Pace cu ruşii pe Prut a luat un pumn de ţărână şi a zis: „Şi acesta este pământ românesc!". Ne-a mai vorbit nea Alecu despre inginerul Fogoroş (român crescut de un baron ungur) care a modernizat Budapesta şi despre mulţi alţi oameni de renume; îi sunt recunoscător până astăzi pentru toate câte ni le-a povestit atât de frumos şi cu tâlc.

Înainte de Crăciunul lui 1955 am fost pedepsit zece zile la izolare, împreună cu Dumitru Bordeianu. Ce se întâmplase? De la etajul superior fusese lăsat pe o sfoară, pe fereastră, un bilet. Gardianul de afară a văzut şi a dat alarma. Au năvălit peste noi câţiva gardieni cu un ofiţer de serviciu. Ca să nu fie pedepsită toată camera, mi-am asumat eu răspunderea, iar Mitică Bordeianu mi s-a alăturat.

Aşa am petrecut sărbătorile de iarnă la izolare, cu regim de pedeapsă: o cană de apă caldă pe zi şi mâncare o dată la trei zile. Când ne-am întors în cameră, după zece zile, am fost întâmpinaţi cu bucurie, semn că oamenii începuseră să intre în normalitate.

Aşa au mai trecut câteva luni, până ce într-o zi din aprilie 1956, când mai aveam câteva luni până la eliberare, gardianul mi-a ordonat să-mi fac bagajele.

Am fost dus la gară şi urcat în vagonul-dubă. N-a trecut mult şi am început să aud bătăi într-unul din pereţii despărţitori

ai dubei. Cineva s-a recomandat prin Morse: „Sunt Gica Fuică, m-am eliberat de la Oradea şi merg în domiciliu obligatoriu în Bărăgan".

I-am răspuns şi eu, tot prin Morse: „Sunt Nae Purcărea, vin de la Gherla şi nu ştiu unde mă duc"...

La Securitatea din Codlea

Curând aveam să aflu noua mea destinaţie: Codlea.

Închisoarea de la Codlea era depozitul Securităţii din Braşov. Aşadar eram dus iarăşi la Securitate, la anchetă. Dar ce anchetă, după atâţia ani?...

Gândurile au început să o ia razna: Cine ştie ce vor? Doar eu nu am fost anchetat niciodată la Braşov! Le-am scăpat. De la mine n-au avut nici o declaraţie, afară de ce mi s-a smuls cu cleştele de foc la Piteşti, în apocalipsa comunistă, unde am fost adus la starea de nebunie prin bătăi şi torturi de neînchipuit scornite de cohorta de demoni condusă de Ţurcanu.

Mă gândeam cu strângere de inimă că mă vor ancheta acum în legătură cu cele declarate atunci la Piteşti.

Ajuns la penitenciar, mi s-a spus să mă pregătesc de percheziţie. Asta era regulă: când soseai sau plecai de la o închisoare la

alta, ţi se făcea percheziţie, ca nu cumva să ai ceva. Ce? Greu de spus... Dar ăsta era regulamentul!

Percheziţia mi-a făcut-o în curte, la uşa clădirii, un gardian asistat de un ofiţer. Mai erau acolo şi câţiva civili, salariaţi ai închisorii. Pe unul îl cunoşteam. Era Vasilică Bobiţ, schior, anga-jat la Dinamo, deci la Miliţie.

Bagaje prea multe nu aveam: o traistă confecţionată dintr-o bucată de saltea, cu câteva zdrenţe în ea. Le-am scos şi le-am întins gardianului să le verifice. Apoi am început să mă dezbrac. Am dat jos zeghea, pe urmă pantalonii vărgaţi şi am rămas în cămaşă şi izmene. Dar ce cămaşă, ce izmene? Erau doar umbra a ceea ce ar fi trebuit să fie o cămaşă şi o izmană! Le purtam de şapte ani. Cât fusesem la muncă, le spălasem pe rând, rămânând ba cu una, ba cu alta pe mine. Iar la izolare mi le spălase nea Jenică în gamelă.

Toţi cei care asistau la percheziţie au rămas ca hipnotizaţi, holbându-se la mine. Nu mai văzuseră aşa ceva! Eram un mozaic demn de imortalizat. Schimburile mele aveau petec lângă petec, căci ce găseam, aceea coseam pe ele, indiferent de culoare, ţesătură sau grosime. Fraţii de detenţie de la Gherla, de atâtea petece ce puneam, începuseră să-mi zică „Nae Petec". Lenjeria mea de corp devenise astfel un fel de pufoaică, numai bună de prezentat la expoziţie.

Ofiţerul şi civilii din jur se uitau la mine halucinaţi. Nu le venea să creadă. Nu mai văzuseră aşa ceva. Nici cei ce ieşeau din catacombe, de prin canale, nu arătau ca mine.

- Măi Vasile, a zis ofiţerul, îl cunoşti pe ăsta? E de pe la voi, din Şchei...

Parcă printr-o convenţie tacită, Vasile a zis:

- Nu. Am auzit de numele ăsta, dar nu-l cunosc.

Şi eu am gândit la fel ca Vasile, că e mai bine să se facă a nu mă cunoaşte. La un moment dat, ofiţerul m-a întrebat:

- Eşti student?

- Da! am răspuns.

- Ai fost la Piteşti?... Nu mă cunoşti?...

- Nu! am răspuns.

- Am fost ofiţer politic acolo. V-aţi omorât între voi!

Fără să mă mai gândesc pe cine aveam în faţă şi în ce situaţie mă aflam, am sărit ca ars. Dintr-un resort necunoscut, nestăpânit (câte dureri, câte schingiuiri, câte mutilări, câte chinuri satanice au reînviat atunci în mine!), am reacţionat dintr-o dată. Aveam în faţă pe unul din călăii noştri de la Piteşti. Ceva în mine s-a declanşat fără voie. Aproape am strigat:

- Cum puteţi spune aşa ceva? Noi conduceam închisoarea?! Noi eram directori, ofiţeri politici, inspectori?!... Noi ne plimbam cu cheile pe culoare?!... Noi eram stăpâni acolo sau

dumneavoastră?!... Voi, ofiţerii politici, cu directorul, cu Nicolski, cu Czeller, Nemeş şi Sepeanu vă uitaţi pe vizetă, să vedeţi cum ne schingiuieşte Ţurcanu. Ţurcanu, omul dumneavoastră, pe care l-aţi omorât după ce v-a făcut jocul! Dar vă vine rândul la toţi!...

În timp ce spuneam acestea, mă gândeam: cine o fi ofiţerul din faţa mea? E Mircea?... E Jagher?... Mai târziu am aflat că era Jagher.

- Nu, domnule ofiţer! am strigat iar. Ne-aţi torturat până la exterminare. Toată ura de care aţi fost în stare aţi revărsat-o, aşa cum v-a învăţat partidul, asupra noastră. Aţi vrut să exterminaţi o generaţie! Aţi vrut să fiţi dumnezei, stăpâni ai lumii! Aţi schingiuit şi aţi mutilat pe cei mai buni copii ai neamului! Ne-aţi omorât trupul, nu însă şi sufletul!

Cuvintele îmi curgeau râuri-râuri. Toată durerea adunată în mine, tot năduful le-am aruncat asupra ofiţerului.

Toţi cei din jur amuţiseră. Vasile al meu, când a văzut că gluma se îngroaşă, a fugit, de teamă ca nu cumva să fie pus martor la un eventual proces.

Eu însă am mai spus multe, curajul meu nu cunoştea limite. Nu mai eram deţinutul docil, supus domnului ofiţer. Răbufnisem.

- Va veni o judecată! am mai strigat. Veţi plăti! Fiţi sigur!

Ofiţerul n-a mai zis nimic. A ordonat să fiu băgat singur

într-o celulă şi, bineînţeles, a raportat mai sus, la Securitate.

Întâmplarea îmi răscolise tot sufletul, toată fiinţa, reînviase toată tragedia prin care trecusem. În urechi îmi răsuna strigătul lui Avădanei: „Banditule, ai trădat marea cauză a demascării!". Nu eram un răzvrătit din fire, dar atunci un imbold nestăpânit s-a declanşat în mine.

În celulă n-am avut timp prea mult să-mi revin. Un nou eveniment m-a aruncat în alt hăţiş al durerii, care avea să mă tortureze zile şi săptămâni. Se însera, când am auzit vorbe la fereastră. Oamenii discutau între ei. Ferestrele erau sus, trebuia să te urci pe scaun ca să poţi ajunge la ele. M-am suit şi am întrebat şi eu:

- Este cineva din Şchei?

Mi s-a răspuns că este domnul Spuderca. Îl cunoşteam. Locuia mai sus de mine cu câteva case, pe strada Pe Tocile. Fusese comisar de poliţie, un om cumsecade.

L-am chemat la fereastră:

- Domnule Spuderca, sunt Nicu Purcărea. Mai ştiţi ceva de ai mei?

- Măi băiete, mama ta s-a prăpădit anul trecut! mi-a răspuns.

Apoi tăcere...

M-am retras de la fereastră. Am realizat ceea ce îmi spusese domnul Spuderca. Am căzut în genunchi şi am început să plâng.

Trecusem prin atâtea, dar niciodată nu scosesem o lacrimă, un suspin. De astă dată însă vestea m-a copleşit. Mama, a murit mama... şi eu aflam abia după un an!

Nimic în viaţă nu m-a îndurerat mai mult decât moartea mamei. O tristeţe nemărginită a pus stăpânire pe mine. Cineva dispăruse din viaţa mea, cineva la care ţineam atât de mult: mama. Lacrimi grele, amare au început să-mi inunde obrazul. A murit mama!... Şi plângeam după ea ca un copil.

Ce femeie blajină, evlavioasă era mama! Parcă o aud cum mă mustra: „Măi băiete, mai potoleşte-te, că n-o să te pună pe tine primar în Braşov!"... Asta era dojana ei cea mai mare. Şi cât mă gândisem la ea, şi cum aş fi vrut să-i fac viaţa mai uşoară! Dar Dumnezeu mă pedepsise. Mi-o luase.

S-a stins cu gândul la mine. Mi-a povestit o mătuşă că ultimele ei vorbe au fost „L-am visat pe Nicuşor", după care s-a stins. Inima ei a încetat să mai bată.

Nu pot descrie starea sufletească prin care am trecut atunci...

Peste puţine zile am fost luat de la Codlea şi dus la Securitatea din Braşov. Drumul l-am făcut cu autobuzul, aşa încât am putut să văd în jur. Am mirosit, cum se zice, viaţa de afară. Am tânjit? Nu! Însă puţină melancolie tot m-a cuprins.

La Securitatea din Braşov am fost anchetat de colonelul Ivan. M-a interogat, a încercat să mă încurce cu nu mai ştiu ce.

Concluziile trase de colonel asupra stării sufleteşti şi orientării mele politice, precum şi raportul ofiţerului de la Codlea au pecetluit viitoarea mea situaţie. „Nu trebuie să infecteze societatea socialistă, de aceea în D.O. (domiciliu obligatoriu) cu el!", a fost sentinţa finală.

Dar asta aveam să aflu mai târziu.

Eliberarea

După câteva săptămâni m-am întors la Gherla. Şi fiindcă eram singur într-o cameră, l-am rugat pe doctorul Sân, medicul închisorii, să mă ducă alături de prietenii mei TBC-işti. Mi-a ascultat ruga.

Şi a venit şi ziua eliberării...

Am fost dus într-o cameră, unde mi s-a spus să aştept. În scurt timp uşa s-a deschis şi a fost introdus doctorul Aristide Lefa. Ne-am bucurat amândoi, căci ne cunoşteam bine. Stătusem mult timp împreună în pavilionul pentru tuberculoşi. Era omul-doctor, care pentru noi, TBC-iştii, a făcut mult, deseori peste rigorile admise de severul regulament al închisorii.

După câteva ore de aşteptare ne-au scos la grefă, pentru întocmirea formelor de eliberare. Am fost obligaţi să semnăm un formular prin care ni se impunea să nu dezvăluim, să nu deconspirăm nimănui traiul nostru din închisoare. Cele două

feţe ale „Arhipelagului Gulag" şi ale terorii comuniste - vigilenţa şi secretul, arme de apărare ale clasei muncitoare - trebuiau protejate. De aceea omul, „cel mai preţios capital", trebuia păstrat „în depozit", adică în închisori şi lagăre de muncă. În ochii lumii însă, comuniştii se arătau a fi faţă de om cu grija şi blândeţea bunicului faţă de nepoţi. Ce imensă minciună!

La grefă am primit şi banii agonisiţi de pe urma muncii noastre în fabrică. Banii erau pentru noi ceva nou, căci în perioada cât fusesem închişi se mai făcuse o stabilizare monetară. Tot ce am primit am împărţit cu Lefa, care nu fusese „salarizat".

De la închisoare am fost predaţi Miliţiei din Gherla. Acolo, un miliţian ne-a rugat să mai aşteptăm până ni se întocmesc actele şi ne-a poftit să ne plimbăm prin oraş pentru câteva ore.

Habar nu aveam ce ni se pregătea!

Am plecat la întâmplare prin oraş, singuri. Ne uitam în dreapta, în stânga, ca omul picat din lună. Oamenii se cam uitau după noi: aveam alt aer, altă culoare decât ceilalţi. Parcă eram mai livizi, mai străvezii. Şi după haine sau nu ştiu după ce, îşi dădeau repede seama că veneam de la închisoare.

Tot mergând aşa prin oraş, am intrat într-o librărie. Casieriţa, o doamnă în jur de treizeci şi cinci de ani, se uita la noi. Bănuia de unde venim. Am cumpărat caiete şi creioane, ne-am uitat la cărţi şi când să plătim, necunoscând valoarea banilor,

am întins mâna ca să ia dânsa cât trebuie. Doamna a zâmbit.

- Iertaţi-ne, i-am spus, dar de unde venim noi, n-am avut nevoie de bani!

A priceput. Surâsul ei înţelegător spunea tot. Nu eram nici primii, nici ultimii.

După asta ne-am întors la Miliţie.

Spre surprinderea noastră, ni s-a spus că nu vom merge acasă, ci în Bărăgan, unde ni s-a fixat domiciliu obligatoriu. Acolo vom fi liberi pe o rază de cinsprezece kilometri faţă de raion şi vom putea primi vizite de la părinţi, rude şi prieteni.

Încă un vis s-a spulberat în noi...

Până seară ne-am mai plimbat prin oraş. Deşi ponosiţi, lumea parcă nu se mai uita urât la noi. Ba unii surâdeau chiar cu înţelegere, ştiind de unde venim. Spre seară ne-am urcat în tren, însoţiţi de un miliţian. Pe drum am căzut de acord cu miliţianul să ne oprim la Braşov, ca să-mi iau câte ceva de acasă şi să-mi văd familia.

Am ajuns la Braşov dimineaţă. Emoţiile mă stăpâneau. Ce voi găsi acasă şi, mai ales, cum îi voi găsi pe ai mei?

Am intrat în curte. Iarba creştea printre pietrele din pavaj. A fost primul semn că mama nu mai este. Când trăia mama, nu era iarbă printre pietre, fiindcă mama creştea pui de curcă şi de găină, care ciuguleau prin curte şi rupeau şi firele de iarbă.

Mi s-a strâns inima, dar trebuia să mă arăt vesel. A apărut tata. Ne-am îmbrăţişat. Fratele meu era la serviciu. Imediat am observat că îşi făcuse un fel de apartament în locul şurii. A venit şi el şi ne-am revăzut. Am încercat să-i spun în câteva cuvinte, pe un ton scăzut, despre torturile de la Piteşti şi Gherla, despre bătăile pe care le primisem de la Ţurcanu fiindcă nu-i pomenisem că el, fratele meu, fusese prizonier în Germania şi apoi luptător în Armata Naţională de la Viena, în 1944-1945. Nu ştiu cât a înţeles din tragedia pe care i-am povestit-o.

Tot atunci tata mi-a spus că aflase de venirea mea la Codlea, la anchetă. Lucrurile se petrecuseră aşa:

Vasilică Bobiţ, după ce plecase din curtea închisorii, alergase la mama lui şi îi povestise:

- Ştii, mamă, băiatul lui nea Neculai, a lu' Lingură (porecla tatei), care este închis, a venit la Codlea. Mamă, îs numai zdrenţe pe el, dar când a început să se certe cu ofiţerul politic, a trebuit să fug de acolo, să nu mă pună cumva martor. Atâtea i-a spus, că te apuca groaza numai când îl auzeai acuzându-l pe ofiţer!

Maică-sa, bineînţeles, a dat fuga la taică-meu să-i spună:

- Neculae! Neculae! Să ştii că băiatul tău trăieşte... Este la Codlea! Nu mai are nici cămaşă, nici izmene, e numai zdrenţe, dar în schimb gură are. Zice că i-a aruncat în obraz unui ofiţer torturile şi crimele pe care le-au făcut comuniştii în închisori.

Vai, vai, săracii oameni, cum au mai fost chinuiţi! Da' vezi, Neculai, să nu spui la nimeni, că-l bagi pe Vasilică în necaz!

Şi s-au despărţit. Bătrâna, bucuroasă că i-a spus tatălui meu o veste bună, iar tata, bucuros şi el că după opt ani, aflase o veste despre mine. Tata m-a întrebat ce am avut de m-am certat atunci cu ofiţerul acela.

- Hei tată, i-am spus, multe crime au făcut ei în închisori, iar acum se spală pe mâini şi le aruncă asupra noastră!

- Ai fost şi tu băgat în ceva? m-a întrebat el cu grijă.

- Nu, tată! Eu şi cei mai mulţi de acolo am fost doar victime, afară de cozile de topor. Voiau să facă din noi toţi cozi de topor, adică turnători, dar Dumnezeu a vrut altfel!

Tata a încercat să mă descoasă mai mult. I-am mai povestit câte ceva, apoi i-am zis:

- Las', tată, când oi veni acas' de tot, ţi-oi spune mai multe!

Miliţianul care mă adusese, om de treabă, mai asculta puţin, se mai uita prin curte... Ne lăsa să ne spunem ce aveam de spus.

Tata mi-a povestit cum a murit mama, cum odată cu ea s-au năruit multe din rânduielile casei. Se vedea că nu mai era bucuros de viaţă. Seara, după ce am luat ceva bagaje, am plecat cu tovarăşul miliţian spre Feteşti.

De aici începe altă etapă, alt episod al vieţii mele.

Dumnezeu există!

Vrând să închei tot ce am scris până acum, voi spune ca poetul Sergiu Mandinescu:

Dintre toţi cei ce au trecut pe acolo, numai morţii trăiesc,
asemenea lui, aşijderea ţie;
Iată, de pildă, eu umblu, vorbesc,
Dar viaţa mea nu-i, nu-i, prietene, decât o moarte vie!

Ce mai pot spune, după ce am trecut prin infern?

Povestea aceasta de neînchipuit a fost povestea planului satanic al comunismului, al Securităţii de la noi, de a transforma un popor întreg în delatori, în mincinoşi şi turnători, cobai monstruoşi ai lui Pavlov care să nu facă altceva decât „să spargă norme", să se urmărească unii pe alţii şi să se toarne, demascându-se reciproc, convinşi fiind că e datoria lor cetăţenească să facă asta. Reflexul condiţionat studiat de Pavlov pe animale a fost experimentat sinistru pe noi la Piteşti şi Gherla, prin neîntreruptă bătaie, înfometare, teroare şi turnătorie. Comuniştii scontau să transforme Omul în Neom sau, cum spune doctorul Nicu Ioniţă, să preschimbe omul „în contrariul său".

Însă Dumnezeu a voit altfel.

N-am fost transformaţi în turnători, nici în ticăloşi, ci în măsura în care teroarea şi bătăile s-au oprit, omul a redevenit

Om. Revenirea la normal, pentru unii a fost grea (procese grele şi amare de conştiinţă, izolare de oameni, frică de acuze, de interpretări, de şoapte), pentru alţii nu. Reîntoarcerea la adevăratele valori morale şi recunoaşterea greşelilor s-a făcut cu sinceritate şi cu pocăinţă.

Un lucru este clar. Tot ce s-a făcut la Piteşti şi Gherla s-a făcut în primul rând pentru distrugerea Mişcării Legionare, o mişcare puternică nu prin numărul de membri, ci prin forţa ei spirituală, prin puterea de jertfă, prin unitate. Ea era pericolul numărul unu, pe care comuniştii trebuiau să-l înlăture. Iar pentru asta trebuiau să distrugă coloana vertebrală a Mişcării - studenţii. În acest scop au folosit orice mijloc de suprimare.

Noi am fost măcinaţi în „moara dracului". Dar ştiam că mai presus de puterea omului este puterea lui Dumnezeu. Cu ajutorul Lui am ieşit din iadul unde am fost coborâţi.

Dacă cineva se îndoieşte de existenţa lui Dumnezeu, noi îi răspundem: „Dumnezeu există"!

Partea a II -a

Taina bucuriilor de spumă

Câte speranţe, câte amăgiri!
"Bucurii de spumă", create de lupta omului cu sine însuşi
de a se regăsi, de a depăşi realitatea cruntă,
de a ajunge la acel echilibru care să îi dea puteri
- agăţat de muchia prăbuşirii -
să fie tot om, să revină la linia de plutire,
să-şi găsească verticalitatea.

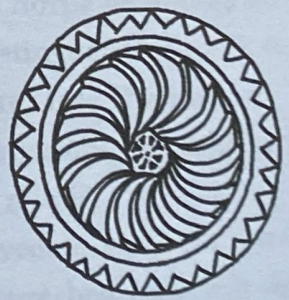

Bărăgan - Domiciliu obligatoriu la Lăteşti

Astăzi, după trecerea atâtor ani, spun ca şi atunci: frumoasă şi odihnitoare a fost acea vreme! Timpul petrecut la Lăteşti a fost ca o mană cerească. Pentru cei ce veneau să ne viziteze acolo, lucrul acesta era greu de înţeles. Pentru noi însă, Bărăganul era ca o baie caldă într-un anotimp friguros. Ne bucuram de soare, de libertate şi de prieteni dragi, fără urechi alungite şi ochi iscoditori, vicleni ori mânaţi de ură. După atâţia ani de închisoare, faptul că ne puteam mişca în voie (fie şi într-un spaţiu de cinsprezece kilometri), că puteam oricând să ne întâl-nim cu un prieten, că razele calde ne scăldau fără să treacă prin zăbrele, că florile ne îmbiau cu toată mireasma lor sau că puteam visa nestingheriţi la soare erau cele mai de preţ daruri pe care ni le putea face Dumnezeu.

Eram liberi să contemplăm cerul şi stelele: numai noi puteam înţelege acest miraj!

Aveam voie să ne vedem, să ne vorbim fără teama că vreun turnător îşi va întinde urechea. Mai mult chiar, aveam preot, pe Părintele Sârbu şi puteam asculta Sfânta Evanghelie. Aveam casa noastră, aveam flori şi păsări şi pe Dumnezeu lângă noi. După iadul din care veneam, aici era raiul pe pământ!

Dar cum să înţeleagă ai noştri bucuria, mulţumirea de care eram cuprinşi?

- Cum puteţi trăi în mizeria asta?! ne întrebau.

Nu puteau pricepe. Abia după ce ai trecut prin câte am trecut noi, prin sinistrele guri ale iadului, înţelegi cât preţuieşte zidirea lui Dumnezeu cu toate binefacerile ei (natură, soare, căldură), cât preţuieşte armonia dintre oameni.

Frumoasă stare trăiam - cam euforică, poate - din care aveam să ne trezim peste puţini ani, când am luat-o de la capăt cu suferinţa!

*

Iată-mă deci ajuns la Feteşti.

Feteştiul era reşedinţa de raion, cu alte cuvinte, „centrul". Aici erau şefii. Până aici puteam să ne deplasăm liber. De aici veneau toate dispoziţiile administrative şi, bineînţeles, cele pe linie de Miliţie şi Securitate.

A trebuit să aştept până a venit miliţianul din Lăteşti să mă ia în primire. Am plecat spre sat cu o ocazie, un camion. Pe drum, din camionul deschis am putut vedea Bărăganul: câmpie şi iar câmpie; nici o denivelare, nici o colină sau deal; doar vântul şi praful pe care maşina, în drumul ei, îl transforma în nori negri şi groşi ce te înghiţeau, te sufocau.

Pe seară am ajuns la destinaţie. Lăteştiul era aşezat pe vatra vechiului sat Lăteni, pe care cu mult talent l-a descris Panait Istrati în cartea sa, „Ciulinii Bărăganului". Atâta doar, că din Lăteniul lui Istrati nu mai rămăsese decât o cruce, ca semn de hotar. Restul fusese refăcut de bănăţenii deportaţi, după planurile marilor constructori comunişti.

Degeaba voi încerca eu să descriu Bărăganul! Niciodată nu voi reuşi cum trebuie, căci scrisul meu nu poate sta alături de cel al lui Panait Istrati. Numai că el, în cartea lui, înfăţişează alte vremuri decât cele pe care le-am trăit eu acolo. Panait Istrati, născut la Brăila, a trăit mult timp (din 1910 până în 1935) în Franţa. A fost comunist, ca toţi marii scriitori francezi, făcând parte din cercul lui Jean Paul Sartre, Romain Rolland, Andre Gide şi alţii. O călătorie făcută la Moscova, la invitaţia unui prieten - în cursul căreia a cunoscut comunismul la el acasă - a fost suficientă pentru a-l face să iasă din marea minciună şi să scrie „Spovedania unui învins". El are meritul de a fi printre primii scriitori din lume care au dezvăluit omenirii adevărata faţă a „raiului" bolşevic. Însă nu a fost crezut, a fost ostracizat de prietenii lui francezi, dar şi de români. A trăit această mare durere, cum de altfel au trăit-o după 1944 şi primii comunişti români (Lucreţiu Pătrăşcanu şi profesorul Ilie Cristea, care a murit disperat şi dezgustat de marea minciună socialistă).

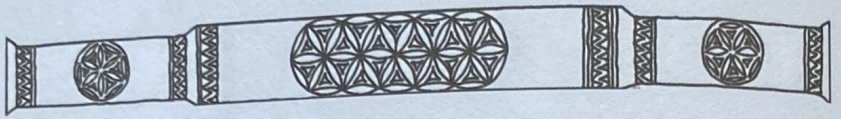

În acest Bărăgan pitoresc prezentat de Istrati - şi devenit, între timp, Siberia românilor deportaţi după o crâncenă trecere prin iadul comunist - am sosit eu în vara anului 1956. Doar că eu nu trăiam, ca Istrati, marea tragedie a deziluziei şi aveam în suflet nădejdea în puterea lui Dumnezeu.

În schimb, ciulinii tot aşa se rostogoleau pe întinsul Bărăganului. Crivăţul, când începea, troienea casele, drumurile, fântânile, iar vara, arşiţa ne ardea parcă şi sufletul. Dar cui îi păsa, când eram liberi? Numai când dădea ploaia şi pământul negru al Bărăganului devenea glod, de te năclăiai în el ca într-un aluat bun de frământat, atunci te apucau gândurile, care, răscolite, îţi răvăşeau sufletul şi te înnegurau şi pe tine. Şi asemenea momente erau destule.

Când am ajuns eu acolo, trecuse un an de când foştii deportaţi bănăţeni fuseseră eliberaţi şi casele lor rămăseseră goale. Erau case făcute din chirpici (cărămizi de 60 x 40 cm din pământ amestecat cu paie) sau de-a dreptul din pământ cu paie, neturnat în forme. Înăuntru, pereţii erau tencuiţi cu un strat din lut amestecat cu paie şi bălegar de cal, peste care se dădea al doilea strat, mai fin, făcut din acelaşi lut, dar amestecat cu balegă de vacă. Podeaua era din acelaşi amestec şi din acelaşi strat fin la suprafaţă, care forma pe jos o pojghiţă tare şi lucioasă. Pereţii, afară şi înăuntru, se dădeau cu var. Ce curate erau căsuţele noastre!

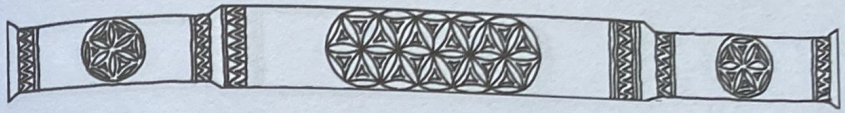

Unele aveau două camere şi tindă la mijloc, altele aveau o singură cameră şi tindă, iar în jurul lor se ridicau mici adăposturi pentru păsări sau vreo capră. Încălzirea se făcea cu paie, beţe de floarea-soarelui sau ştiuleţi rămaşi după dezghiocarea porumbului. Sobele pentru paie erau ca nişte dulapuri. Gura era în tin-dă, unde băgai paiele; cu trei beţe de paie încălzeai toată casa. Lemne nu prea găseai pe acolo. Dacă reuşeai să cumperi o căruţă de lemne adusă de localnici - adică de cei care nu plecaseră odată cu bănăţenii - era mare lucru. Dar ce lemne? Salcie groasă cât mâna, tăiată din Balta Borcea, care era la doi kilometri de sat. Dacă se întâmpla să fie şi lemn de salcâm, îl păstram pentru construcţii, căci salcâmul e un lemn tare, greu intră cuiul în el. Orice ramură adusă de vânt se aduna cu grijă şi bucuria era mare când aveai norocul să găseşti o bucată de lemn. Salcâmi plan-taseră oamenii şi în jurul caselor, ca să le protejeze de vânt, dar mai ales de crivăţ. Amarnică era suflarea lui, răutăcioasă şi rece! Te pătrundea în toate mădularele, de parcă nu aveai nimic pe tine. Tristă stihie, şi hâdă, şi rea!

În seara când am ajuns în sat, casele mi-au părut de departe ca nişte căsuţe de basm, albe, mici, cu acoperiş înalt făcut din stuf sau paie. Miliţianul care mă însoţea mi-a zis:

- Alege-ţi una, care vrei şi până o aranjezi, găseşte pe cineva la care să stai!

Mi-am ales o casă aproape de şcoală.

Aveam vecini distinşi: în spate, pe doamna Lilica Praporgescu, fosta soţie a lui Corneliu Codreanu, căsătorită acum cu colonelul Praporgescu, fiul generalului Praporgescu din primul război mondial; în faţă aveam un aviator, Midovski, bucovinean cu înrudiri poloneze; iar peste drum de mine locuia doamna mareşal Antonescu.

Şi iată-mă devenit gospodar!

Toate casele aveau împrejur câte o bucată de pământ de vreo două mii de metri pătraţi unde se putea cultiva câte ceva pentru gospodărie - zarzavaturi, porumb.

Era la începutul lui iunie, aşa că m-am apucat şi eu să răscolesc pământul din jurul casei mele, să fac straturi, să pun flori şi câteva zarzavaturi - mai ales roşii, castraveţi şi pepeni. Uneltele le-am împrumutat de la Bucur Stănescu: o sapă, un hârleţ, o greblă, o lopată. Mătură mi-am făcut singur. Straturile le-am aranjat după cum am văzut la alţii, iar seminţe am găsit pe la cunoscuţi.

Apa trebuia adusă de la fântână, aflată cam la două sute de metri de casă. Pentru aceasta am luat de la cooperativă (era în sat o cooperativă, unde mai găseai de cumpărat câte ceva: zăhar, ulei, marmeladă şi unelte gospodăreşti) o găleată. Şi ca transportul apei să fie mai uşor, am improvizat un fel de cobiliţă.

Creştea inima în mine când grădina dădea să prindă viaţă, când mijea colţul ierbii şi sămânţa începea să bucure pământul.

Zilele treceau încetul cu încetul şi eu mă integram tot mai mult satului. Am început să mă împrietenesc cu oamenii.

Primul care mi-a ieşit în cale a fost profesorul Bucur Stănescu, la care am şi stat până am reuşit să-mi aranjez casa. Prea multe lucruri nu ştiam despre el, dar în câteva zile am ajuns să-l cunosc. Era profesor de filozofie din şcoala lui Nae Ionescu, marele creator al curentului trăirist la noi şi mentorul renumiţilor noştri filozofi: Mircea Eliade, Constantin Noica, Emil Cioran, Mircea Vulcănescu, Petre Ţuţea, Mihail Sebastian şi alţii. Nae Ionescu a fost un admirator al Căpitanului, l-a ascultat şi l-a urmat. În 1939 a fost închis în lagărul de la Miercurea Ciuc. Se zice că ar fi murit otrăvit de regele Carol al II - lea şi de Lupeasca. Datorită lui, şcoala românească de filozofie s-a împărţit în două: Nae Ionescu şi restul.

Bucur Stănescu era şi el o personalitate puternică, un tip impetuos, coleric. Se aprindea repede şi nu-l puteai stăpâni. În perioada 1941 - 1947 stătuse în Germania ca refugiat politic, fiind închis o vreme, alături de legionarii de acolo, în lagărul de la Buchenwald. După 1945 se stabilise întâi în Austria, lângă Salzburg, iar în 1946 plecase la München, unde se înscrisese la doctorat. În vara anului 1947 revenise în ţară, iar în 1948 fusese

arestat şi închis la Aiud. În 1955 a fost eliberat şi trimis cu domiciliu obligatoriu la Lăteşti, unde l-am găsit eu. Filozof şi scriitor, Bucur Stănescu trăia el însuşi o dramă sufletească ce îl ţintuia într-o permanentă nelinişte. Fire sociabilă, te purta în discuţiile cu el prin sfere înalte. Filozofia lui era filozofia lui Nae Ionescu. Îi avusese colegi pe Eliade, Noica, Vulcănescu, Mihail Sebastian, despre care vorbea cu dragostea şi ataşamentul colegului de an sau de facultate, dar şi cu respectul cuvenit.

Eu, venind de la „Universitate" (închisoare), purtam în desagă un imens bagaj de tot felul de cunoştinte (literatură, poezie, filozofie), pe care le verificam împreună. Zile întregi i-am povestit despre Piteşti şi Gherla şi despre mulţi cunoscuţi ai lui pe care îi întâlnisem în închisoare.

Ziua se ducea la lucru - era normator la G.A.S. - ul de acolo şi umbla mereu cu un compas mare de doi metri după el - iar seara, când venea, ne întindeam la discuţii. Fiind filozof, poet, prozator şi eseist, gândea mult. Îi plăcea permanent să fie în frondă. Era tipul combativ prin excelenţă, dar în acelaşi timp răspândea în jur siguranţă şi armonie, calitate care avea o înrâurire binefăcătoare asupra celor de lângă el. Temperament vulcanic, avea reacţii explozive. Normator fiind, se certa pe câmp cu tractoriştii. Voia să fie corect:

- Câţi hantri ai lucrat azi, atâţia îţi trec în situaţie!

(Hantrul era un hectar lucrat cu tractorul.)

Iar tractoriştii îl respectau.

Îi plăcea să se confrunte cu „înţelepţii" trimişi de Securitate şi totdeauna ieşea triumfător.

La un moment dat, hărţuit în anchete, i-a întrebat pe securişti:

- Dar bine, domnilor, pe mine când mă veţi scoate la pensie, să fiu lăsat în pace şi să nu mai mă anchetaţi?

La care „înţeleptul" anchetator i-a răspuns:

- Când vei muri!

O altă personalitate de excepţie cu care am avut bucuria să stau la Lăteşti a fost profesorul universitar I. V. Georgescu de la Facultatea de Teologie din Bucureşti, un om îndrăgit de toţi, despre care nu puteai spune decât vorbe alese. Cei apropiaţi îi ziceam „Tetea". Era din Ştefăneşti, Argeş. Tatăl lui, ţăran isteţ, se ocupase cu vânzarea şi cumpărarea de vite şi ca orice ţăran mai înavuţit, voise să-şi facă băiatul preot în sat. Aşa a ajuns I. V. Georgescu teolog, iar apoi, fiind foarte inteligent, cu o memorie prodigioasă, a devenit profesor universitar. Cunoştea limbile elenă, ebraică, sanscrită şi latină. Doar slavonă ştia mai puţin, fapt pentru care nu îndrăznise să accepte, la un moment dat, propunerea de a face o nouă traducere a Bibliei. Acolo, la Lăteşti, ne spunea:

- Acum, după zece ani de Siberia, cunosc slavona la perfecţie, dar este prea târziu să mă încumet la o aşa treabă imensă!

În anul 1930 a început lucrul la un tratat unic în lume, „Demonologia", un studiu despre demoni. Un coleg al lui, profesorul Rovenţa, a avut indiscreţia de a face public acest lucru într-o revistă şi imediat atât Biserica Catolică cât şi cea Protestantă s-au grăbit să-i ofere ajutor prin burse de susţinere, cu condiţia ca lucrarea să fie scoasă sub egida lor. Profesorul I. V. Georgescu a respins această ispită: voia ca lucrarea să poarte amprenta Bisericii Ortodoxe Române.

Câte vorbe înţelepte, câte idei am auzit de la dânsul! Chiar limba rusă, pe care nu o puteam înghiţi, în gura lui era mai dulce, mai atrăgătoare, fapt care ne-a determinat mai târziu, în lagărul de la Culmea, să ne apucăm să o învăţăm. Ce plăcut sunau, din gura lui, poeziile lui Puşkin, Mayakovsky şi Esenin!

Drama lui începuse în 1945, când fusese răpit de pe stradă de către ruşi şi dus direct la închisoarea Lublianka din Moscova. De unde aflase KGB -ul că el era atunci şeful Mişcării Legionare pe ţară?

Aş vrea să fac aici o paranteză şi să spun că bolşevicilor nu le era teamă în România decât de Mişcarea Legionară. Şi asta nu pentru forţa ei fizică, ci pentru cea morală, pentru puterea ei spirituală (pe care ar fi putut-o aprinde în jur), pentru capacitatea

sa organizatorică de a declanşa revolte subterane şi pentru faptul că Mişcarea, în tot, era expresia spiritualităţii româneşti. Distrugând Mişcarea Legionară, ruşii erau siguri că altă rezistenţă organizată, cu rădăcini adânci în sufletul românesc, nu va mai exista, fapt dovedit de-a lungul celor cincizeci de ani de stăpânire comunistă. Acesta este motivul pentru care legionarii au avut parte sub comunişti de un regim aspru. Apartenenţa cuiva la Mişcare era suficientă pentru a-i mări condamnarea. De aceea, nu era anchetă în care să nu caute să te implice în Mişcarea Legionară. Făceau ce făceau şi te legau de cutare sau cutare legionar ("L-ai cunoscut pe Ionescu?" „Da." „Atunci eşti legionar, pentru că şi Ionescu era legionar!"). Astfel, Aiudul era în permanenţă plin cu deţinuţi, în majoritate legionari sau asimilaţi legionarilor.

Dar să revin la profesorul I. V. Georgescu. După ce doi ani l-au ţinut în anchete, obligându-l să facă o prezentare amănunţită a Mişcării Legionare, i-au înscenat un proces de tip sovietic, l-au condamnat la 10 ani de muncă silnică şi l-au trimis într-un lagăr special din Siberia, la Polul Nord. Lagărul era destinat exclusiv foştilor demnitari de stat căzuţi în dizgraţia lui Stalin. Acolo, profesorul a muncit la pădure, la tăiat lemne, a înfruntat iernile polare şi vestitul crivăţ siberian şi a cunoscut sufletul slav şi toată cultura rusească. Măreţia imperiului de odinioară şi

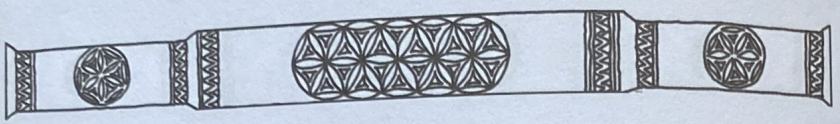

strălucirea aristocraţiei ruseşti (câtă mai rămăsese) erau fidel reprezentate în lagărele din Siberia. Iar el, cu inteligenţa lui, cu memoria lui, a asimilat tot, dar mai ales a sintetizat tot. A stat şi prin spitale, căci inima supusă presiunilor atmosferice şi decompensării bătea ca un orologiu prea învechit. Nici ficatul nu-i mai funcţiona normal. Ne-a povestit că acolo, în Siberia, la un spital, era gata-gata să moară din pricină că mâncase un căţel de usturoi căpătat de la un om.

Între timp, cineva i-a prezis enigmatic că se va elibera atunci când soarele va răsări în acelaşi timp din două locuri. Peste mulţi ani, fiind într-un tren de deţinuţi care cobora de la Polul Nord spre sud, a văzut soarele răsărind din două locuri. Nici el nu-şi putea explica fenomenul. Dacă se uita pe geam într-o parte, vedea soarele răsărind, dacă se uita vis-a-vis, şi de acolo răsărea soarele. Atunci a tresărit şi şi-a adus aminte de prezicere: „Oare merg spre eliberare?"... Aşa a fost. În 1955 a sosit în ţară, odată cu toţi prizonierii români din Rusia. A fost dus la Gherla, unde a mai stat un an. S-a eliberat în 1957, dar cu domiciliu obligatoriu. Şi aşa ne-am trezit cu el la Lăteşti.

Ce tristă poveste, aproape că nu-ţi vine să crezi! Povestea românilor din Siberia, povestea noastră până în 1964 şi apoi până în 1989, din mlaştina deznădejdii în altă mlaştină... până la moarte! Cât de adevărat scria Valeriu Gafencu:

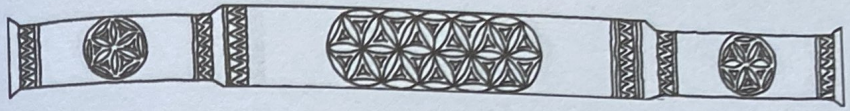

Nu plângeţi că mă duc de lângă voi
Şi c-o să fiu zvârlit ca un gunoi
Cu hoţii în acelaşi cimitir;
Căci crezul pentru care m-am jertfit
Cerea o viaţă grea şi-o moarte de martir.

Profesorul Georgescu era cald, gheţurile din Siberia nu-i răciseră sufletul. Era frământat de multele probleme din trecut şi de cele ce aveau să vină. Nu mai credea în vreo schimbare, nici nu întrezărea căderea comunismului. Cunoscuse puterea comunistă şi-şi făcuse o viziune adâncă despre ea. Doar realizarea unui „cordon sanitar" de la nord la sud (format din Ţările Baltice, Polonia, România, Bulgaria şi Grecia), ca un tampon între Apus şi Răsărit, îi părea a fi singura scăpare pentru ţara noastră.

Ne vorbea mult despre imensele bogăţii de dincolo de Urali ale ruşilor; despre colosul sovietic care se mişca după cum se ridica mâna lui Stalin; despre puternicele instituţii înfiinţate acolo, ca de pildă „Institutul Marx, Engels, Lenin", eminenţa cenuşie a Imperiului Sovietic; despre sistemul diplomatic şi şcolile de spionaj din Rusia şi din lume. Ascultându-l, orice gând de revoltă îţi dispărea. Eram mici, pierduţi în neputinţă în faţa colosului rus. Numai Dumnezeu îl putea învinge!

Tot de la „Tetea" am învăţat că nimic nu este de nerealizat şi nimeni nu este de neînlocuit. Ne povestea, de pildă, că odată,

acolo, în Siberia, se rupsese cablul electric între doi stâlpi şi nu aveau fir să-l înlocuiască. Atunci au luat o cutie de conserve, au tăiat-o fâşii, au legat-o de firul care mai era şi astfel s-a făcut legătura. Cât priveşte capitalul uman, în Uniunea Sovietică - spunea el - se făceau dese înlocuiri în posturi şi schimbări în ministere şi ambasade, pentru a nu te crede nemuritor sau prea stăpân acolo unde erai pus. Ne mai vorbea frumos şi despre solidaritatea pe care prizonierii români o realizaseră cu cei japonezi.

Însă dincolo de această vervă spirituală, profesorul, ca toţi deţinuţii politici, purta cu el o dramă, care nu era numai a lui, ci îi afectase întreaga familie. După arestarea şi răpirea sa în Rusia, în ţară rămăseseră soţia şi doi copii. Cum au trăit, cum s-au descurcat, e greu de spus. Doamna a fost obligată să divorţeze şi abia apoi i s-a îngăduit să-şi procure, printr-o cooperativă, o tonetă unde vara vindea îngheţată. Din pricina umezelii în care era nevoită să stea s-a îmbolnăvit rău de reumatism la picioare.

În 1957, când profesorul a venit acasă, şi-a găsit copiii mărişori, în jur de paisprezece - cinsprezece ani. Cu bune şi rele. Întrebarea care îl chinuia ca un ghimpe sfredelitor în inimă era: „Cum pot eu să le fac observaţii, cum să-i cert, cum să-i muştruluiesc, când ei au crescut fără tată, fără prezenţa mea, fără aju-torul meu, lipsiţi de atâtea şi ostracizaţi de societate, numiţi «copii de bandit» şi arătaţi cu degetul de profesori şi de elevi?”...

Ascultau, e drept, de mama lor, dar influenţa societăţii era enormă. Săraca mamă, ce să facă mai întâi? Să se ducă la tonetă, să aibă grijă de cele necesare casei, să aibă grijă de copii, ce să facă? Vai de viaţa ei! Câtă durere în suflet, ce destin amar!

Această problemă - a relaţiilor cu familia rămasă acasă - a fost una foarte dureroasă pentru cei mai mulţi dintre deţinuţi. Soţiile lor, unele au divorţat din proprie iniţiativă, altele obligate de Securitate; mulţi au primit chiar în închisoare sentinţa de divorţ, în vreme ce directorul politic le râdea în nas:

- Uite, bă, te-a lăsat nevasta!

Lovitura - chiar dacă divorţul era formal - era dezarmantă, demobilizatoare pentru bieţii oameni.

După eliberare, când s-au întors acasă, unele soţii i-au primit, altele însă nici n-au vrut să audă, i-au dat afară; altele, care între timp îşi făcuseră o nouă legătură, nu i-au mai primit; iar altele, împreună cu copiii, i-au luat la bătaie, cu înjurături şi insulte. Bieţii oameni, se găseau pe marginea prăpastiei! Ce să facă? Unde să meargă? Asta le mai trebuia? După ani grei de detenţie, iată-i confruntaţi şi cu această mare surpriză: huiduiţi, goniţi, bătuţi de proprii copii! Poate cineva înţelege drama pe care o trăieşte omul în acele momente? Poate cineva realiza ce mutaţii psihice au reuşit să efectueze comuniştii în minţile acelor copii? Greu de imaginat!

Sărmanii copii! Dacă mama nu-l mai avea pe Dumnezeu în suflet, atunci nici pe ei nu mai avea cine să-i înveţe să-L aibă pe „Doamne Doamne" lângă ei, căci şcoala nici atât nu o făcea! Şi atunci, vorba lui Dostoievski din „Fraţii Karamazov": „Dacă L-ai alungat pe Dumnezeu din suflet, totul este permis". Doar instinctul de conservare, animalic, mai rămâne în tine.

Revenind la profesorul Georgescu, după câţiva ani de la eliberare, prin 1970, l-am vizitat la Institutul Teologic din Bucureşti. Avea un post acolo, la biblioteca Institutului. Târziu am aflat că a murit în 1972. Ce mare valoare a pierdut neamul nostru! Nu ştiu dacă a rămas ceva scris de la el, căci moartea l-a răpit prematur.

Despre profesorul I. V. Georgescu aş putea spune multe, căci văd din scrierile celor care au mai trecut prin închisori că nu l-au cunoscut şi nu vorbesc despre el. Doar Bucur Stănescu aminteşte ceva, când vorbeşte de lagărul de la Culmea. Profesorul era foarte bun prieten cu scriitorul Gala Galaction, cu profesorul Rovenţa şi cu toată conducerea Bisericii Ortodoxe Romane de atunci. Revin şi mai spun o dată: ce mare om a pierdut neamul nostru!

O altă personalitate cu care am stat în domiciliu obligatoriu la Lăteşti a fost doctorul Octavian Sonea, de care am rămas foarte legat. Înalt la stat, pe potriva înălţimii sale morale şi

intelectuale, făcea parte din aşa-numita aristocraţie culturală a Braşovului, alături de alţi intelectuali, ca doctorii Dogaru, Căliman şi Puşcaru, judecătorul Nistor Popa, economistul N. Trâmbiţaşu, profesorul N. Colan, profesorul universitar Victor Jinga, profesorul Gh. Dragoş, doctorii Câmpeanu şi Cărpinişan şi alţii. Această aristocraţie culturală a Braşovului a dăinuit până în 1948, când arestările masive au desfiinţat toată coloana de rezistenţă anticomunistă.

Doctorul Sonea, de formaţie medic militar, avea un laborator de produse farmaceutice, fiind cunoscut pentru contribuţia sa în domeniul anesteziei locale. Vorba lui rară, bine gândită, impunea respect. Ţinuta lui, gesturile lui erau nobleţea însăşi întruchipată într-o fiinţă umană. Era un ardelean tipic. Exemplu de demnitate, răbdare şi rezistenţă, a reuşit cu uşurinţă să înlocuiască confortul şi moliciunea patului lui cu asprimea şi duritatea rogojinii.

Fusese militar şi-i era greu să se lase umilit. Când aroganţii anchetatori au început să-l bată, a dat şi el. Condamnat, a îndurat detenţia cu stoicism şi demnitate. Fiind un munte de om, foamea, subnutriţia l-au chinuit îngrozitor. Hălci de carne şi munţi de bucate prindeau contur în halucinaţiile zugrăvite de foame, care se risipeau la bătaia clopotului de deşteptare. Odată osânda terminată, călăii nemiloşi i-au mai dat o condamnare:

„În Bărăgan cu el!". Şi iată-l sosit, în 1957, la Lăteşti. Pe de o parte ne-am întristat: alt om de valoare supus opresiunii comuniste! Pe de altă parte însă ne-am bucurat: comunitatea noastră din Lăteşti se mai întărise cu un om de mare înălţime morală! După un timp a venit în sat şi soţia lui, doamna Paula, care a rămas cu el până la rearestarea noastră din septembrie 1958.

În mijlocul acestor oameni minunaţi, viaţa în domiciliu obligatoriu era chiar frumoasă. Mă îngrijeam de mica mea gospodărie şi zilele treceau una după alta. De la o vreme însă, rezervele de alimente şi bani de acasă s-au sfârşit, aşa că a trebuit să mă angajez la G.A.S. Burduşani, care era la capătul satului, spre Dunăre. Strângeam baloturile de paie rămase în urma combinei. Aveam avantajul că primeam masa de prânz la cantina gospodă-riei. Mare lucru pentru noi să putem mânca o mâncare caldă! Îmi amintesc cum într-o zi eram la masă cu nişte tractorişti. Primisem o ciorbă gătită curat şi o mâncare scăzută, care pentru noi erau foarte bune. Tractoriştii însă se tot uitau la noi. Până la urmă, unul dintre ei, nemaiputând răbda, ne-a întrebat:

- Domnule, cum puteţi mânca aceste lături?

Ne-am uitat unul la altul surâzând. Le-am răspuns:

-Domnilor, dacă nici această mâncare nu este bună, înseamnă că nu ştiţi ce înseamnă lături! Pe lângă ce am mâncat noi în puşcărie, asta este o mâncare foarte bună.

Probabil s-au gândit: „Săracii, ce le-or fi dat acolo de li se pare aşa grozavă mâncarea asta?". Dar au tăcut şi au mâncat apoi fără mofturi.

Între timp, în sat viaţa îşi urma rânduiala ei. Oamenii trebuiau să muncească ceva, cât de cât, ca să poată trăi. Norocul surâ-dea numai acelora care aveau rude ce le puteau trimite câte ceva, cum era cazul doamnei Antonescu. Dânsa, de altfel, nici nu putea munci. Doamna Lilica Praporgescu, în schimb, ca să poată trăi se angajase femeie de serviciu la şcoală.

Eu i-am scris fratelui meu la Braşov să îmi aducă ceva scule de tinichigerie. Lucrasem la Gherla câtva timp ca tinichiger şi ştiam să cârpesc o gaură la o oală sau să pun un fund la o căldare. Odată ce m-am văzut cu foarfecă de tablă, ciocan de lemn şi fier de lipit, m-am apucat de treabă. Ziua lucram la G.A.S., iar seara băteam tablă sau puneam un petec la vreo căldare, căci a fost suficient să circule vestea că cineva repară blide şi găleţi, ca femeile din sat să alerge la mine cu tot felul de obiecte. Mi le aduceau, le reparam şi mă alegeam cu un fund de mălai, o cană de lapte sau câteva ouă.

Lucram de zor şi zgomotul de tablă răsuna, până ce într-o zi doamna Antonescu mi-a zis:

- Domnule Purcărea, lucrezi prea mult! Mai şi odihneşte-te, dragă!

Adevărul era că bătăile în tablă vibrau până târziu în noapte, iar dânsa nu putea dormi din cauza gălăgiei. Dar era prea elegantă şi manierată ca să mi-o spună direct. Eu mă scuzam, ce-ream iertare pentru neplăcutul sunet ce zgâria auzul vecinilor, dar a doua zi zgomotul se propaga cu aceleaşi stridente vibraţii.

După un timp, în modesta mea gospodărie a poposit un camarad de puşcărie, Mitea Caramihai, macedonean, cu care am împărţit traiul multă vreme. Era un om deosebit, blând, răbdător, cu mult tact, încât vieţuirea noastră împreună nu a fost tulburată de nici o neînţelegere. În timp ce eu băteam tablă, el făcea focul sau pregătea mâncarea şi viaţa în doi era parcă mai uşoară.

După o perioadă, am intrat ca ajutor contabil la G.A.S., la contabilitatea materialelor, împreună cu Ghiţă Plop şi domnul Deaconu din Buzău. Trebuia să contabilizăm bonurile pe materialele consumate la secţia mecanică, la repararea tractoarelor.

Într-o zi, unui prieten, Petrică Vârlan din Banat, inginer de meserie, i-a venit ideea să facem o echipă de constructori. Ne-am adunat vreo douăzeci de inşi, sub conducerea lui. Aveam printre noi şi un zidar de meserie, şi un dulgher, Colibaba Artemie din Bucovina. Porneam dimineaţa la treabă. Reparam grajdurile, adăposturile vitelor de la G.A.S. şi ce mai era nevoie. Ni se dusese faima că lucrăm bine, că ne ţinem de treabă, că

facem lucru bun. Astfel au început să ne caute cei din satele dimprejur, să ne cheme ba la Făcăieni, ba la Cegani, ba chiar şi la Feteşti. Banii primiţi îi împărţeam frăţeşte între noi, încât câştigam atunci vreo patru - cinci sute de lei pe lună.

După ceva vreme de la venirea mea în sat, întrebându-l odată pe Bucur Stănescu cine mai era în Lăteşti, mi-a spus, printre altele:

- Este şi o studentă, Gica Fuică...

Am tresărit şi i-am povestit întâmplarea din dubă, pe drumul de la Gherla la Codlea.

A doua zi am făcut cunoştinţă cu ea. Ne-am bucurat amândoi de întâlnire şi de amintire. Lucra şi ea la una din secţiile gospodăriei. Sosise în Lăteşti cu câteva luni înaintea mea şi se aranjase cât de cât. Avea casă, pat şi cele necesare gospodăriei. În jurul casei ei, florile înmiresmate surâdeau vesele.

Mi-a spus povestea ei. Fusese studentă la Iaşi, la Drept şi Artă Dramatică. Voia să devină regizoare. Membră a Centrului Studenţesc Iaşi, fusese arestată, anchetată, torturată şi condamnată la opt ani de închisoare. Transferată de la Iaşi la Suceava, a ajuns în cele din urmă la închisoarea de femei de la Mislea. Acolo s-a străduit să le însufleţească pe cele mai tinere, punând în scenă împreună cu ele diferite piese de teatru, mai ales că o perioadă au stat închise alături de cunoscuta regizoare Marieta

Sadova, despre care îmi povestea numai lucruri frumoase.

Eugenia (Gica) Fuică era în felul ei o personalitate, o tânără sensibilă, cu o cultură bogată. Pe lângă regie mai făcuse balet şi canto. Dar trăsătura principală care o caracteriza era logica.

Era prietenă cu Corina Boghici, care va deveni soţia lui Gili Ioanid, cu Viorica Pârnac, cu Oltea Manoliu, Nuţi Oprişan, Anişoara Herescu (sora Corneliei Herescu, soţia lui Dinu Blănaru), cu Ani Cordea (soţia doctorului Nicu Cordea), cu Pazi Oţel, cu „Cocoloș" şi Sofica Cristescu.

Viaţa spirituală dusă în închisoare o făcuse mai sobră, dar nu închistată. Dimpotrivă, era foarte sociabilă, cu maniere de înaltă ţinută, care impuneau; cultura şi felul ei de a aborda discuţiile impuneau, de asemenea, respect.

Când ajunsese în sat, oamenii îi săriseră în ajutor fiecare cu ce putuse. I-au găsit casă, dar fără mobilă, fără pat. Atunci Gica a luat un maldăr de paie, l-a înfăşurat în pătură şi patul a fost gata. În aceste condiţii a apărut la Lăteşti mama ei.

Părinţii Gicăi erau din Bârlad. Tatăl, agronom, era specialist în cultivarea tutunului. La un moment dat fusese transferat în Basarabia, la Şoldăneşti, judeţul Baia, unde erau plantaţii de tutun şi acolo, în 1923, se născuse Gica. Mama ei era specialistă în ortopedie: repara mâini şi picioare rupte, după o metodă chinezească (cu pansament 20 cm pus în cartoane şi schimbat

din patru în patru zile), fiind renumită în toată Moldova şi recunoscută şi de doctorii din Iaşi. Muncea cu o hărnicie exemplară şi căpătase chiar un fel de aureolă. Moştenise din copilărie această îndemânare de la un unchi al ei care o crescuse şi care, la rândul lui, învăţase metoda de la un medic rus, prinţ de neam, în timpul războiului din 1877.

Când a venit în sat, să-şi vadă fata după opt ani şi mai bine, mama Gicăi a rămas stupefiată, paralizată de ceea ce vedea. Nu-i venea să creadă! Într-un târziu a izbucnit în plâns şi i-a zis:

- Fata mea, de asta te-am dat eu la şcoală, la facultăţi, de asta am vrut să fac din tine cineva, ca să te găsesc dormind pe un maldăr de paie?!...

Şi dă-i cu plânsul. Câtă jale pe biata femeie! Câtă durere adunată în plânsul ei! Bietele noaste mame, câtă suferinţă au trebuit să îndure! Dar ele nu ştiau, sărmanele, că umilinţele noastre din închisori depăşiseră orice închipuire, nu ştiau de bătăile, de torturile de la Piteşti şi Gherla, de munca forţată, cu norma „dă-i până mori!" şi de alte suplicii din arsenalul lui scaraoţchi, la care fusesem supuşi în urma directivei de a ne extermina, dată de conducerea partidului comunist.

Eugenia a lăsat-o o vreme să jelească, după care i-a zis:

- Mamă, nu-i asta cea mai mare nenorocire! Bucură-te că sunt sănătoasă, că nu am nimic! Să presupunem că aş fi rămas

acasă. Ce s-ar fi întâmplat dacă mă călca o maşină şi mă schilodea sau mă căsătoream cu un nemernic care mă bătea sau altele câte s-ar mai fi putut petrece? Nu era o nenorocire mai mare?... Azi s-a nimerit aşa, să mă găseşti în situaţia asta, dar mâine, când o să capăt un pat de la cineva de pe aici, această presupusă nenorocire o să dispară!

Într-un târziu, femeia, ascultând argumentele înfăţişate de Eugenia cu logica ei impecabilă, s-a mai potolit. Şi Gica se gândea: „O, dacă ar şti mama prin câte umilinţe şi torturi am trecut, ar muri de groază!". Doamne, unde era drama mai mare? La noi sau la ai noştri?!...

După câteva zile, mama Eugeniei a plecat acasă, copleşită de durere şi de tragica realitate. De atunci a venit, a tot venit, să-şi îngrijească fiica şi să-i aducă strictul necesar pentru o existenţă subumană.

Şi timpul trecea. Venise vara în Bărăgan, cu călduri toride, cu ploi, furtuni, dar şi cu flori, cu culorile şi foşnetul lanurilor de porumb şi grâu, cu comunicarea sufletească extraordinară ce se crease între noi, cu duminicile ce ne găseau la Sfânta Liturghie, adunaţi în bisericuţa pe care o făcuserăm într-o casă părăsită, unde slujea Părintele Sârbu. Toate acestea ne făceau să trăim „într-o taină a bucuriilor de spumă", cum spunea Bucur Stănescu, ignorând situaţia noastră juridică.

Toată săptămâna eram la lucru. Eu munceam cu echipa de zidari unde era nevoie. Eugenia lucra la cooperativa de croitorie condusă de Nicolae Guli. Între timp a venit la Lăteşti şi sora ei de cruce, Corina Boghici. Mai erau cu noi în sat Grigore Pop, un confrate din Braşov, Ghiţă Plop şi alţii.

Câteodată, seara, după orele de lucru, se dădea semnalul:

- Veniţi la Eugenia, iar a pregătit grătarul!

Despre ce era vorba? Băieţii care lucrau la crescătoria de păsări aduceau uneori ficat de cal (caii erau tăiaţi pentru hrana păsărilor). Era mare lucru! Eugenia îl pregătea, îl punea afară, pe grătar şi toţi cei din jur, adulmecând mirosul, se socoteau invitaţi la masă. Oricât de obosiţi eram şi oricâte treburi mai aveam de făcut, lăsam totul şi mergeam să ne ospătăm din friptura oferită de Eugenia. Era o masă copioasă, dacă pot spune aşa, era ospăţul nostru sufletesc. Bucuria era imensă, nu pentru ceea ce mâncam, ci pentru faptul că eram împreună, liberi, ca într-o familie adevărată. Iar alteori, spre seară, tot Eugenia ne delecta cu cântecele pe care le fluiera cu măiestria unui instrument. Fluiera în uşa casei, iar noi o ascultam cu duioşie, trăind cu toţii clipe nostalgice. Şi fluieratul ei se pierdea târziu în noapte, dus de înmiresmate adieri de floare de salcâm...

De Crăciunul anului 1956, câţiva am făcut un cor şi am plecat la colindat prin sat. Am ajuns şi la doamna Antonescu.

Am început să colindăm la geam. Lampa s-a aprins. Discret, perdeaua s-a mişcat, semn de primire a colindătorilor. Am colindat „O, brad frumos", „O, ce veste minunată" şi apoi am cântat colindul prizonierilor din Rusia.

Sub fereastra amintirii ne-adunăm,
Sufletul de altădată-l colindăm;
Mamă, mamă, cresc nămeţii şi pierim
Fără cruce, fără ţară, Velerim!
Trec în caravană magii dorului
Peste fruntea recea-a luptătorului.
Brazii ard în vatra vechiului cătun,
Noi pornim colindul unui nou Crăciun.
Gândul nostru-n gândul ţării-l împletim,
Flori de gheaţă-ntr-o cunună, Velerim!

La un moment dat am simţit cum doamna Antonescu plângea. Momentul era sublim. Colindele noastre răscoliseră sensibilitatea şi cutele neştiute ale sufletului doamnei mareşal: trăirile, zguduirile sufleteşti, atâtea anchete şi hărţuiri în ţară şi la Moscova... De fier să fi fost, şi tot te înmuiai!

Aşa s-au mai scurs câteva luni.

La un moment dat, i-am pus Eugeniei o întrebare:

- Gica, nu ştim cât vom mai sta pe aici: un an, doi... S-ar putea să se mai prelungească domiciliul obligatoriu. Ce-ar fi să ne căsătorim?

A intervenit şi nea Bucur Stănescu, entuziasmat de idee. După câteva zile, Eugenia mi-a zis:

- Bine, bine, dar mă gândesc ce o să zică mama...

În felul acesta şi-a dat acordul.

Trebuie să spun că relaţiile mele, ca şi ale celorlalţi băieţi, cu Gica şi cu celelalte fete de acolo erau întemeiate pe principiile educaţiei primite în Frăţiile de Cruce. Ele erau - pentru noi, băieţii - surori şi camarade şi le tratam ca atare. Instincte, ispite trupeşti nu existau între noi. Curăţia trebuia păstrată până la căsătorie. Orice slăbiciune sau nestăpânire era plătită.

Constantin Ţoiu, în cartea sa, „Căderea în lume", povesteşte cum un legionar care s-a abătut de la acest principiu a primit pedeapsa de a merge pe jos de la Suceava la Turnu Severin, hrănindu-se numai cu pâine şi apă. Şi în tabăra de muncă de la Carmen Silva (azi Eforie Nord), din 1936, un legionar care s-a legat de o fată a fost somat de Căpitan: „Ori te însori cu ea, ori vei pleca pe jos de la Carmen Silva până la Cluj, mâncând pâine şi bând apă!"... Respectul faţă de o fată era semn de nobleţe, ca şi împlinirea cuvântului dat. Dar azi e greu de înţeles această sfântă frăţie.

Aşadar, aşteptam să vină mama Eugeniei de acasă. Şi a venit! Gica, cu logica ei desăvârşită, i-a prezentat şi aspectele bune şi pe cele mai puţin bune. Mama ei i-a zis:

- Cum, fată? Ce vă faceţi voi, doi neisprăviţi?! Nici tu n-ai terminat facultatea, nici el. Ce vă faceţi? ...

Sigur, avea dreptate, dar noi cu gândurile noastre: „cine ştie cât vom mai sta pe aici"...

A mai trecut ceva timp şi într-o zi Eugenia mi-a zis:

- A venit mama! Mâine să vii la noi la masă, abia mai stăm de vorbă cu ea...

M-am dus. Mă stăpânea o oarecare nelinişte şi timiditate. Am mâncat cu grijă, atent la gesturi, atent la mâncare. A doua zi, Eugenia mi-a zis:

- Nicule, când vii la mine, să mănânci ca omul, nu să ciuguleşti, că uite ce a zis mama: „Fată, băiatul ăsta e bolnav, n-ai văzut că de-abia s-a atins de mâncare?!"... La noi cunoşti omul şi după cât mănâncă.

Aşa că la a doua invitaţie am mâncat cu poftă, ca tot omul...

Am anunţat şi eu acasă vestea. Tata n-a zis nimic, fratele de asemenea. Le-am comunicat şi ziua stabilită pentru cununie. A trebuit să mergem la Feteşti, să ne facem analizele, apoi la Primărie, pentru cununia civilă. Verighetele ni le-a dus fratele meu de la Braşov. Mâncarea, băutura şi toate celelalte le-am procurat de pe acolo. Iar oaspeţi: tot satul. Naşi s-au oferit doamna şi domnul doctor Sonea. Ce bucurie imensă la această veste! Am rămas legaţi de ei pentru tot restul vieţii. Nunta, masa

şi tot ce a mai fost s-au desfăşurat în deplină linişte. Nici miliţianul, nici alte organe administrative nu ne-au deranjat. Fratele meu, care avea un aparat de fotografiat, ne-a făcut poze, imortalizând astfel toată petrecerea, cu mersul la biserică, îmbrăcatul miresei şi celelalte.

Pe urmă, Corina Boghici, care locuia împreună cu Eugenia, s-a mutat în casa mea, iar eu în locul ei. Între timp ne făcuserăm şi o mică gospodărie, după care tânjisem multă vreme: aveam o capră, păsări, chiar şi un purcel. Aveam de toate: lapte, ouă, carne, pe lângă zarzavaturi şi pepeni.

Şi timpul trecea... Era bine, era rău, nu pot să spun, dar trăiam iluzia unei vieţi de basm, până într-o noapte de septembrie a anului 1958, când Securitatea ne-a ridicat iar.

În noaptea aceea ne-au trezit bătăi în uşă şi lumini de lanternă.

- Deschideţi, Miliţia!

Abia am deschis, că au şi năvălit în casă câţiva ofiţeri de Securitate, urmaţi de soldaţi cu armele în mână.

- Faceţi-vă bagajele: trei cămăşi, trei izmene, trei perechi de ciorapi!

Sub ameniţarea armelor, buimăciţi nu atât de somn, cât mai ales de eveniment, am pus la repezeală ce-am găsit.

Am lăsat acolo totul: casa, mica gospodărie... Pe mâna cui? Toate au rămas în voia lui Dumnezeu şi a vecinilor!

Ne-au urcat într-un camion militar, acoperit cu prelată, ca să nu putem vedea nimic afară. M-am bucurat că au lăsat-o pe Eugenia lângă mine.

Unde ne vor duce? Nu ştiam...

La un moment dat, Eugenia mi-a spus în şoaptă:

- Înţeleg că pentru porc, capră şi păsări se va găsi cineva care să le ia, dar mă gândesc la Miţi. Pe ea cine o va lua?

Miţi era pisica noastră, adusă de cineva pe când era încă pui. Eugenia, cu ceai, cu lapte şi cu bruma de medicamente pe care o aveam, o pusese pe picioare. Acum avea dreptate: cine o va lua? Şi n-a luat-o nimeni.

Peste ani, după 1964, am găsit-o la Bucureşti, la Corina Boghici. Ea fusese eliberată după doi ani de lagăr şi fiind nevoită să meargă la Lăteşti după nu ştiu ce act, o întrebase pe o vecină a noastră dacă ştia ceva de pisica Eugeniei.

- Nu ştiu, i-a zis femeia, dar este pe aici o pisică... Trăieşte cum poate şi nu vine la nimeni.

Era toamnă, porumbul mare şi Corina a început să strige:

- Miţi, Miţi!

Din porumb, foşnet: parcă alerga cineva. Cu un mieunat disperat, pisica a venit în fugă şi a sărit pe pieptul Corinei. Şi dă-i plâns, parcă o certa: „De ce m-aţi părăsit, de ce m-aţi părăsit?"... Corina o mângâia, încercând să o liniştească. Plângea pisica,

plângea Corina... Ce era să facă? A improvizat o cutie şi a dus-o la Bucureşti.

Eugenia, când s-a eliberat, s-a dus la Bucureşti, la Corina şi a dat de Miţi. Dar pisica i-a întors elegant spatele şi nici n-a vrut să se uite la ea: supărată foc! Eugenia a încercat s-o lămurească:

- Miţi, nu noi te-am părăsit, am fost luaţi de acolo cu forţa!

Miţi, nimic! O ţinea pe a ei. Greu s-a lăsat înduplecată şi a acceptat împăcarea.

După ce am ieşit şi eu din lagăr, la câteva luni de la eliberarea Eugeniei, am adus-o pe Miţi la Braşov. A trăit la noi şaptesprezece ani şi a murit de bătrâneţe. Am mai avut noi şi alte pisici, dar ca Miţi, nici una!

Lagărul de la Culmea. Periprava

Aşadar, încărcaţi în camioanele Securităţii, am pornit la drum spre necunoscut.

La un moment dat, maşinile s-au oprit. Era Vadul Oii. Urma deci să trecem Dunărea. Încotro?...

Şi iar am pornit la drum. După câteva ore de mers, maşinile au staţionat şi ni s-a ordonat să coborâm. Eram la poarta coloniei „Noua Culme". Pe vremea când se săpa Canalul, aceasta

fusese loc de detenţie pentru dreptul comun. Acum devenise colonie de muncă forţată pentru deţinuţii politici.

Ce se întâmplase, de fapt?

Regimul comunist, speriat de cele întâmplate în Ungaria, hotărâse să-i ridice din domiciliul obligatoriu pe toţi legionarii - numai pe ei! - şi să-i pună în siguranţă, ca nu cumva ei, doar ei, să facă o revoluţie ca în Ungaria!

La Culmea era plin de miliţieni. Urlete, ţipete:

- Ce, bă, vi s-a urcat libertatea la cap? V-o scoatem noi!

Peste câteva zile a sosit în colonie Drăghici, ministrul de Interne, şi cu gura satrapului care ţine ghioaga în mână, a urlat:

- Şarpele legionar a început să scoată iarăşi capul! Dar avem noi grijă să-l tăiem!

Ce-i apucase? Ţara era liniştită. Oare noi făcusem revoluţia din Ungaria? Dar, bineînţeles, pentru tot ce se întâmpla rău comuniştilor în lume, legionarii erau vinovaţi şi ei trebuiau să plătească. Şi am plătit, cu vârf şi îndesat. Şi încă plătim!

La Culmea, regim aspru: foamete, muncă. Bătăile erau la ordinea zilei. Soldaţilor de la pază li se spusese că eram nişte bandiţi înrăiţi. Asta până când un soldat şi-a recunoscut tatăl.

- Tată, tată! s-a auzit strigătul lui.

Şi toţi cei din gardă au început să se întrebe:

- Ăştia sunt marii bandiţi pe care îi păzim noi? !...

Dar garda a fost repede schimbată, iar ce a păţit bietul soldat, se înţelege...

După perioada de carantină obişnuită gulagului, timp în care am fost scoşi la corvezile din incinta lagărului, am intrat în regim de muncă şi bătaie. Muncile - săpat, prăşit, plivit - erau grele şi trebuiau făcute. Nu conta dacă era vreme bună sau rea! Le dubla spaima cu care lucram şi bâta pe care ne-o aplica gardianul, lovindu-ne fără să se uite unde da. Neprevăzutul era marele nostru duşman: nu ştiai ce ţi se putea întâmpla.

Trebuia menţinută starea de teroare şi de aceea urletele şi ţipetele nu mai conteneau:

- Ai lăsat un fir netăiat, banditule!

- Ai rămas mai în urmă!

- Ai vorbit cu vecinul!

Motive suficiente de bătaie! Şi toate acestea ne măcinau sufleteşte, ca într-o moară imensă. Încetul cu încetul se lăsa o apăsare grea. Oare ce va mai fi? Ce cazne vor mai inventa? Şi-n greaua aşteptare, sufletele noastre se măcinau...

La Culmea, Costea, bătăuşul numărul unu, cu Baspalian, Costache, Scarlat şi alţii rupeau bâtele pe noi. Orice abatere reală sau imaginară era prilej de bătaie.

Geamurile barăcii erau date cu var, ca să nu se vadă ce se întâmplă afară.

Alături de baraca noastră era baraca fetelor, iar eu găsisem o zgârietură pe geam, prin care mă uitam să o pot vedea pe Eugenia când era scoasă la plimbare. Grele erau clipele acelea!

După o lună, fetele au dispărut. Au fost duse de la Culmea într-un lagăr pentru femei.

Într-una din zile, un gardian a strigat la uşă:

- Care e Purcărea? Să iasă afară!

La auzul numelui meu, am tresărit. Afară te scotea numai dacă fusesei prins cu vreo abatere, ca să te pedepsească. Oare ce făcusem? După ce am ieşit, gardianul m-a întrebat:

- Bă, tu eşti Purcărea? De unde eşti?

I-am spus că eram din Braşov.

- Bă, şi nevastă-mea, ca fată, tot Purcărea se numea! Marş!

Am intrat rapid în cameră, răsuflând uşurat. Le-am povestit celorlalţi cele întâmplate şi am râs cu toţii.

Acolo, la Culmea, eram scoşi la munci agricole: la prăşit porumbul, la îngropat via, la scos sfecla. Trebuia să te mişti repede, să dai cu sapa o dată şi bine. Nu puteai să rămâi în urma coloanei, căci bâta gardianului cădea pe spinarea ta. Cei bătrâni sau bolnavi, săracii, aveau de tras cel mai mult!

Săpam la porumb cât era ziua de mare. Lucram alături de Victor Tărniceru, iar între noi îl luasem pe doctorul Sonea, care abia se mai ţinea pe picioare, cu tensiunea 31. Făcea figuraţie

între noi. Dădeam eu o dată cu sapa, dădea şi Victor o dată şi astfel îl ţineam pe doctorul Sonea în linie cu restul. Odată ne-a prins Costea:

- Bă, de ce îl ajutaţi, că vă bat de...

- Domnule şef, e naşul meu, cum să nu-l ajut? Nu vedeţi că abia se mai ţine?

Mare minune: am scăpat fără să ne facă nimic!

Într-o zi ne-au dus la cules caise. Erau nişte caise mari cât pumnul, altoite. Mulţi ne-am repezit să mâncăm. Flămânzi cum eram, cine s-a mai gândit că fac rău la stomac? Un macedo-nean, Caporani, tânăr, a mâncat vreo douăzeci. Eu am înghiţit vreo cinci. A doua zi, cine credeţi că s-a mai atins de vreo caisă? Mâncam numai sâmburii şi altceva nu...

Într-altă zi am fost scoşi la prăşit. O zi caldă, frumoasă, destul ca să ne dăm jos cămăşile, pentru ca sudoarea de pe trupuri să curgă în voie. Pe la prânz a început să se înnoreze, iar după masă s-a stârnit o furtună cumplită, cu fulgere şi trăsnete. Dar noi trebuia să lucrăm. Gardianul care ne păzea - unul mai rău la suflet, care ne bătea chiar şi când ne făceam cruce - văzând furtuna, şi-a aruncat arma cât mai departe şi şi-a făcut o cruce cât el de mare. Văzându-l, un camarad l-a întrebat ironic:

- Ce faci, domnu' şef? Îţi faci cruce?

Şi toţi, cu toate că eram muraţi de ploaie, am izbucnit în râs.

Gardianul, ţăran îndoctrinat de partid, în faţa naturii dezlănţuite a devenit ceea ce era: ţăran. Mai apoi, revenindu-şi, a tras o înjurătură şi a plecat. De a doua zi nu l-am mai văzut.

Într-un timp am făcut o infecţie mare pe spate, care se tot umfla. Am reuşit să ajung la infirmerie. Acolo s-au uitat la mine, dar nu mi-au făcut nimic. Şi umflătura mea a devenit enormă, de parcă aveam o cocoaşă. N-am mai putut ieşi la lucru. Am ajuns iar la infirmerie, dar cei de acolo, în loc să-mi facă ceva, m-au aruncat în camera mortuară, unde erau aduşi cei care îşi trăiau ultimele clipe. Am stat acolo câteva zile, fără mâncare şi fără apă, fără nimic. Lângă mine a murit unul, apoi altul. A treia zi, văzând că n-am murit, m-au scos de acolo şi m-au dus iar la infirmerie. Un doctor, deţinut, a băgat bisturiul în cocoaşa mea şi, bineînţeles, a ţâşnit o găleată de puroi! Norocul meu a fost că n-am făcut septicemie. Pe urmă m-au pansat şi câteva zile n-am mai ieşit la lucru.

După mulţi şi mulţi ani de robie, de însângerări şi strădanii sisifice, mai rămăsese în schiloditul meu trup o fărâmă de cer, nobleţea sufletului omenesc: omenia şi demnitatea. O ţineam în tainiţa sufletului meu şi o purtam ca pe un Sfânt Potir, căci fără ea, nevolnica mea arătare devenea o târâtură. Dar trebuia încercată şi această ultimă rezistenţă sufletească. Iar momentul şi prilejul n-au întârziat să apară, acolo, în lagărul de la Culmea.

Era în 1959. O comisie de la Interne tot răscolea lagărul, doar-doar o găsi ceva care ne-ar putea incrimina - complot, organizări subversive - ca astfel să ne arunce din nou, cu ani grei, în închisoare. Şi mai voia ceva. Cu vorbe mieroase, apoi cu ameninţări sau cu metode „contondente", să prindă în mreje noi deţinuţi, care, sătui de detenţie sau cu deznădejdea în suflet, să fie dispuşi să servească regimul, adică să devină informatori.

După câteva luni de scotociri au ajuns şi la mine:

- Domnule Purcărea, mai ai de executat un mandat de doisprezece ani, de pe timpul lui Antonescu, dar...

O pauză grea ca lespedea a căzut.

- Dar... noi o putem anula!

Şi domnul colonel a schiţat gestul de a rupe hârtia.

Fără să vreau, mi-a scăpat un zâmbet. Intuisem ce va urma, ce aştepta colonelul de la mine. Aştepta asta ca pe o izbândă, ca pe o uriaşă realizare izbutită de el. N-a fost un zâmbet de tristeţe, dar nici de bucurie, a fost doar o presimţire a jocului de-a pisica cu șoarecele, care a fost câștigat de șoarece.

- De ce zâmbeşti?

După o scurtă pauză am răspuns:

- Pentru că ştiu ce urmează.

- Şi ce urmează?

- Îmi pare rău, domnule colonel, dar... nu sunt eu omul

dumneavoastră! am răspuns cu glas domol, temându-mă de efectul pe care urma să-l produc şi de reacţia colonelului.

S-a uitat la mine de parcă ar fi zis: „Ăsta e nebun".

- Mai gândeşte-te! mi-a spus.

Am plecat la baracă hotărât. Fraţii, toţi, pe mine:

- Ce-i?! Ce-i?!...

Le-am povestit. Profesorul Georgescu mi-a zis mustrător:

- Dacă hotărârea ta este luată, ce te mai frământă?

Mustrarea era justă, dar omenescul din mine nu-mi dădea pace. Aşteptam şi eu să mă eliberez cândva, să intru în viaţă, să devin om liber, iar perspectiva de a mai face încă doisprezece ani de puşcărie mă bulversa, mă dădea peste cap, nu îmi mai lăsa timp de dormit, mă arunca în ghearele disperării.

Încă doisprezece ani?... Încă doisprezece ani?!!... Dar hotărârea era luată: cum să-mi torn fraţii? N-o făcusem la Piteşti, la Gherla!... Rezistasem onest, modest, tuturor încercărilor şi nu făcusem niciodată pe eroul, nu mă bătusem cu pumnul în piept!

Încetul cu încetul, liniştea s-a aşezat peste zvârcolirile mele. I-am zis prietenului meu din Braşov, Grigorie Pop, care trebuia să se elibereze mai repede:

- Să-i spui Eugeniei, soţia mea, că am avut ocazia să fiu liber, dar în mod necinstit. Însă de va fi s-o pierd, o voi pierde cinstit!

Şi cu acest gând, frământările mele au luat sfârşit.

Peste o lună, domnul colonel a revenit:

- Ei, te-ai mai gândit?

Răspunsul meu a fost acelaşi.

Atunci au început vorbele grele, ameninţările, injuriile.

Umil, tăceam.

Bucur Stănescu, prietenul meu de nădejde, căuta să mă încurajeze, dar nu era nevoie. Camarazii făcuseră cerc în jurul meu:

- Măi Nae, ai trecut tu şi prin altele mai grele!

Peste o altă lună, colonelul, văzând că nu mai are cu cine vorbi, mi-a zis:

- Banditule! Tot bandit legionar ai rămas! Te pun în lanţuri şi te trimit la Aiud!

- Domnule colonel, i-am răspuns, ori aici, ori la Aiud, tot detenţie este!

Aceasta era starea de lucruri când am fost transferaţi din lagărul Culmea la Periprava, staţia Grind, în Deltă.

Cât vedeai cu ochii era numai floarea-soarelui - şi nu orice floarea-soarelui, ci un soi cu pălării mari, enorme, pe care noi trebuia să le culegem. De la barăci până la locul de muncă aveam de mers vreo cinci kilometri.

- Ia pe cinci şi ţine-aproape! strigau gardienii la noi şi coloana se lungea târâş-grăpiş.

Ceva te impresiona de cum ajungeai în Deltă: aerul, pământul, imensitatea mişcătoare a pălăriilor de floarea-soarelui şi a porumbului. Într-o parte, pădurea Letea părea ochiul misterios ce străjuia această întindere uriaşă unde apa se înfrăţea cu pământul şi natura îşi etala frumuseţea.

Dar umbra gâdelui ne trezea la realitate:

- Mişcă şi ţine-te aproape! striga la noi.

Şi noi, robii, râme zdrenţuite ce înaintam agale, ne târam neputinţele. Doar dincolo, peste Dunăre, clopotele bisericii din Vâlcov ne aminteau că e sărbătoare, că e duminică. Şi atunci ne făceam timp o clipă în sinea noastră să ne rugăm lui Dumnezeu şi să-I cerem ajutorul.

Foamea însă ne chinuia zi şi noapte. Mâncam tot ce credeam că ne-o poate ostoi. Cele mai bune erau seminţele de floarea-soarelui, porumbul şi cartofii. Deţinuţii care lucrau în construcţii coceau cartofii şi ştiuleţii de porumb în cazanul de smoală. Îi înfăşurau în hârtie de la sacii de ciment şi îi lăsau în cazan până socoteau că s-au copt. Ce buni erau! De la locul de muncă până la poarta lagărului tot rodeam la sămânţa de floarea soarelui. Şi pentru că la intrare eram percheziţionaţi, trebuia să avem grijă să ne golim buzunarele când ajungeam.

Aşa s-au scurs câteva luni, până ce într-o seară m-am auzit strigat de majorul de la grefă:

- Cine-i Purcărea? Să-şi ia bagajul şi să vină la lanţuri!

La lanţuri? Colonelul meu nu mă uitase: „Te pun în lanţuri şi te trimit la Aiud!”...

M-am despărţit de fraţi cu gândul la versurile lui Rilke:

Ne despărţim acum, nu plânge!
Cuvântul greu rostit se stinge,
Durerea-n inimi se închide seacă.
Cine rămâne, cine pleacă?...

Revolta de pe vas

Lanţurile: două verigi groase, două cătuşe legate de un lanţ cu zale tot groase, ce se pun la glezne. Instrument de tortură apărut în negura vremii, inventat de nu se ştie cine pentru oprimarea celor proscrişi sau a răufăcătorilor, dar aplicat şi nouă, deţinuţilor politici, nu atât pentru a nu evada, ci pentru ca umilirile şi durerea fizică să fie cât mai mari şi mai anevoie de îndurat. Era pedeapsa cea mai grea, aplicată criminalilor, vieţaşilor şi celor care încercaseră să evadeze. Durerea fizică o simţeai încă de când îţi bătea niturile; apoi, la mers, îţi sângerau gleznele; iar noaptea, răceala şi prezenţa lor la picioare îţi furau somnul şi visul (dacă-l aveai), înfiorându-te.

Încă nu se făcuse ziuă în dimineaţa aceea de toamnă a anului 1959, când, înconjurat de o pază formată din şase ofiţeri şi subofiţeri, luam drumul Aiudului. Drept bagaj aveam o bocceluţă cu câteva zdrenţe peticite şi lanţurile, care noaptea scoteau sunete sinistre. Haina mea? O zeghe, şi aceea zdrenţuită, străvezie şi şuie, prea largă pentru nevolnica mea arătare. Pe cap aveam o bonetă dungată, iar în picioare, bocanci mari, numai buni pentru a îndesa în ei, pe post de obiele, cât mai multe cârpe şi hârtii.

Drumul era lung, cu etape. Vaporul ne ducea până la Galaţi, unde urma să aşteptăm până se forma un lot care să umple „duba" spre Jilava, unde iarăşi aveam să aşteptăm formarea altui lot, până la Aiud. Călătoria aceasta a durat aproape opt luni.

Urcând pe vas, am fost condus într-o sală mare de la demisol, plină de călători care dormeau cum puteau, pe jos, cu paporniţele şi necazurile lor - o lume sordidă, ca în casele de altădată, pline de sclavi.

În semiobscuritatea încăperii, apariţia unui puşcăriaş în lanţuri n-a stârnit nici o curiozitate, ci doar senzaţii neplăcute. Lanţurile, sunând sinistru, înfiorător, trezeau repulsii, vorbe grele şi sudalme. Paza, după ce mi-a făcut cărare printre oameni, aşezându-mă într-un colţ, la o masă, cu ordinul sec şi dur de a nu scoate o vorbă şi a nu schiţa vreun gest „care să deranjeze prezenţa regimului comunist", m-a lăsat în pace.

De altfel, călătorii, unii adormiţi, alţii nepăsători, s-au uitat la mine şi şi-au zis, probabil, în sinea lor: „Ce spurcat de criminal o mai fi şi ăsta?"...

Timpul trecea. Vasul lăsa în urma lui un val spumos, o brazdă răscolită în apă, ca şi viaţa noastră, care se tot ducea, se îngropa în urma noastră. După ore bune de mers, i-am cerut voie unui paznic să merg undeva.

- Aşteaptă! mi-a zis.

A dat lumea la o parte, să-mi facă un fel de cărare - căci trebuia să traversez încăperea în lung - şi am purces încet, cu grija lanţurilor, spre uşa care dădea pe punte. În faţa mea un gardian, în spatele meu alt gardian, iar între noi aceleaşi vorbe rele şi sudalme grele. În uşă, pe punte, un cetăţean tuns chilug m-a întrebat printre buze, în şoaptă:

- Unde?

I-am răspuns:

- Aiud.

Venea şi el, pesemne, dintr-o colonie de muncă, poate din cea de drept comun de la Chilia, de unde zilnic se eliberau deţinuţi.

Omul ştia ce e Aiudul. Şi repede, în câteva clipe, mesajul a fost transmis. Fiindcă în psihologia deţinutului există o privire pe care călăii n-o pot percepe şi care transmite un mesaj.

Când m-am întors în salon, toată lumea era în picioare,

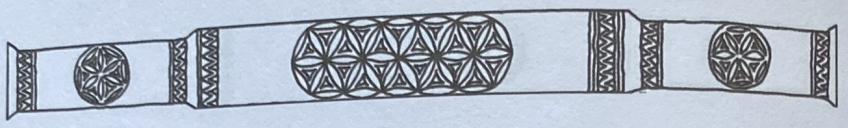

aşteptând parcă un sol, un oaspete de seamă. Toţi erau cu mâna întinsă spre mine, având ba o bucată de pâine, ba o turtă, ba un măr, ba o pară. Freamăt, gesturi contrariate, rumoare, fraternizare. Nu mai eram criminalul, lepădătura de adineauri, ci un frate de-al lor în suferinţă. Îşi aduseseră aminte că au şi ei o rudă, un frate, părinţi în puşcărie, ca deţinuţi politici. În mulţime erau şi lipovence, mai toate cu rude în închisoare, căci lipovenii fuseseră prinşi cu aur, pe care – mărturisise, în amarnice chinuri, unul din ei - îl ţineau ascuns în stupi.

Peste larmă şi tumult, strigătele poterei, surprinsă de întorsătură şi speriată parcă, se auzeau ameninţător, odată cu zăngănitula rmelor:

- Nu vă apropiaţi, tragem!

Şi mă înconjurau parcă protector.

- Ce-ai făcut, banditule? ţipau la mine.

Am ridicat neştiutor din umeri. Îngroziţi, erau cu ochii când la mine, când la mulţimea care fremăta.

Încetul cu încetul vacarmul s-a stins. La urmă, un copil a venit să-mi dea un măr. I-am surâs, dar paznicul, gata-gata să-l lovească cu patul armei, l-a speriat şi copilul a fugit la mama lui.

Care fusese mesajul care-i însufleţise pe aceşti oameni? Fusese cel transmis de omul de pe punte: „Este deţinut politic, nu borfaş". Iar oamenii, mai mult femei, au înţeles şi au reacţionat

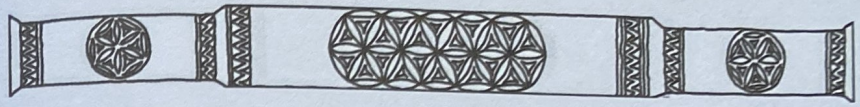

ca atare. Reacţia lor a fost plină de sens. Procesul din sufletul lor se poate bănui. A fost o revoltă în spirit, manifestată în dezacord cu agresorii, pe care ei au concretizat-o cum au putut: dându-mi ceva. Iar eu am devenit un sol al durerii lor înăbuşite.

Ce clipă măreaţă!

Pierdusem noţiunea timpului şi a spaţiului în care mă aflam. Nu mai eram deţinutul în lanţuri, nu mai eram osânditul vremii, care şi el se răzvrătise şi îi înfruntase pe călăi prin refuzul de a colabora cu ei. Inima îmi bătea cu putere, revitalizată de o putere de sus. Căpătasem noi forţe şi speranţe, care să-mi ajungă pentru mulţi ani de detenţie. Potirul sfânt din tainiţa sufletului meu strălucea. Atunci am zis: „Doamne, Îţi mulţumesc că mi-ai dat tăria să fiu om, să nu cad în ispită, să nu fac pact cu diavolul!".

Iar azi, când anii îmi sunt pe ducă, surâd, plec capul smerit şi zic ca poetul:

Doamne, eşti bun;
Eu - pământean şi rău.
În dragoste nu-Ţi semăn,
Nici în milă.
Dar după răni,
Sunt chip din chipul Tău
De par dospit din cer,
Nu din argilă...

Jilava

Nu ştiu ce a raportat şeful escortei cu privire la „răscoala de pe vas", dar ajungând la Galaţi, prima etapă din drumul meu spre Aiud, am fost ţinut singur într-o celulă, un fel de izolare.

Închisoarea de la Galaţi era construită în formă de potcoavă, ca şi cea de la Craiova - puşcării surori, făcute de acelaşi arhitect.

Am raportat şefului de secţie că trebuia să merg la infirmerie (căci aveam încă pansamente în urma inciziei făcute pe spate), dar parcă vorbeam cu un zid. Nu mi s-a dat nici o atenţie. Însuşi faptul că eram în lanţuri dovedea că sunt pedepsit. Începuse să fie frig, celulele erau reci. Nu se putea vorbi de căldură, iar hrana era ca cea din toate închisorile: o zeamă chioară, dar călduţă.

Am stat la Galaţi aproape două luni, până ce s-a format un lot cu care am plecat la Jilava.

La Jilava, acelaşi ritual: percheziţie la bagaje (Ce bagaje?! O traistă cu câteva zdrenţe!), apoi dezbrăcarea la pielea goală, îmbrăcarea rapid şi înainte fuga marş! Vă închipuiţi cât de repede puteam să fug cu lanţurile la picioare! Gardianul, un vlăjgan înalt, voinic şi bruneţel foc, alerga după mine cu bâta:

- Înainte! Ia-o la dreapta! Ia-o la stânga!

Şi pentru fiecare poticnire, bâta era pe mine.

- Stai!

O uşă a fost deschisă şi un alt gardian mi-a strigat:

- Marş înăuntru!

Eram la Reduit. O cameră lungă, priciuri pe ambele părţi şi între ele, ceva loc de circulat.

- Uite-l pe Nae Purcărea! a exclamat cineva.

În semiobscuritatea camerei nu puteam vedea prea bine. Apropiindu-mă, l-am recunoscut pe Tavi Popa. Bineînţeles, au şi început întrebările:

- De unde vii? De ce eşti în lanţuri?

Şi povestea spusă în surdină s-a răspândit repede.

Apoi, încetul cu încetul totul a intrat în normal şi s-a făcut linişte. „Linişte" e un fel de a zice, căci acolo era un viespar: frământări, contraziceri, nervi şi o totală incertitudine, toate pricinuite de aşteptarea în care trăiam, de oboseala şi încordarea până la paroxism a unora. Ani mulţi şi grei de puşcărie erau adunaţi acolo. Era în 1959 şi nimic nu flutura pe ecranul speranţelor: doar visele sparte, spulberate şi mizeria cotidiană.

Jilava era o închisoare de tranzit. Unii veneau, alţii plecau. Era o forfotă continuă. Intrau sub pământ oameni şi nu ştiai ce ies de acolo. „Omenia" comunistă se desfăşura în toată splendoarea ei.

Acolo nu conta cine eşti. Erai un bandit, un duşman al poporului, indiferent de profesie, rasă, vârstă, sex.

- Banditii nu e oameni! spuneau, cu gramatica lor chinuită, gardienii.

Iar Nicolski, securist cu rang mare, spunea:

- Un glonte la cinci bandiţi!

El, evreu rus transformat peste noapte în mare român! Vă puteţi imagina câtă ură împroşca acolo unde îşi făcea apariţia! De altfel, nu-şi făcea apariţia decât pe ascuns: seara sau noaptea.

Grea era viaţa în hruba subterană a Jilavei! Trebuia să fii un supraom ca să poţi rezista, căci la viaţa de mormânt de acolo se adăuga bestialitatea omului ce se numea gardian, precum şi factorul neiertător al subteranei, umezeala, care te măcina aidoma unei igrasii ce năruieşte tencuiala unei clădiri. Te uitai cu admiraţie, dar şi cu milă la cel care venea de la Jilava. Avea o altă culoare, era străveziu, palid, şui. Se vedea că trăise în canal: parcă ducea cu el toată umezeala de acolo.

În anul 2006, la zeci de ani distanţă, am revăzut Jilava, cu ocazia unor filmări. Cât de inumane am regăsit zidurile! Neprimitoare, reci, umede, parcă erau ruine lăsate de război. M-am strâns şi m-am înfiorat. Îi invit să le vadă pe toţi nostalgicii comunişti şi să tânjească apoi după Jilava!

Am stat acolo aproape o jumătate de an. Lanţurile erau greu de suportat, mai ales noaptea. Dar am învăţat să le port, să mă îmbrac şi să mă dezbrac cu ele la picioare când făceam baie. Mai

bine zis, când apucam să fac baie. Baia: alt supliciu! Trebuia să mergem în pas alergător. Acolo: o rafală de apă rece. Apoi strigătul:

- Săpuniţi-vă!

Şi îndată:

- Gata!

Urma o rafală de apă caldă, după care rapid una rece. Dacă reuşeai să dai săpunul jos de pe tine, bine, dacă nu... „Gata! Îmbrăcarea!". Şi aşa, pe jumătate îmbrăcaţi, cu bâta sau cu bastonul de cauciuc pe spate, goană spre cameră! Că era vreme bună, ploaie, ger, nu conta. Ei trebuiau să raporteze că au executat programul. Uneori, după spălare primeai o cămaşă sau o izmană curată. Mică, mare, cum se nimerea, trebuia să o porţi până data următoare când te scoteau la baie.

În celule, aceeaşi mizerie ca peste tot. Şi fiindcă oamenii nu mai încăpeau pe priciuri, se inventase „şerpăria". Despre ce era vorba? Imaginaţi-vă o cameră lată de şapte - opt metri şi lungă de zece - doisprezece metri. Pe mijlocul unui perete uşa, în partea opusă fereastra. Fereastră doar cu numele, căci era sub nivelul pământului, iar aerul în încăpere venea printr-un tub de aerisire. De o parte şi de alta, priciuri (paturi de lemn, cât camera de lungi). La mijloc, între priciuri, loc de mişcare, de circulaţie, de plimbare. Priciurile, trei rânduri unul peste altul,

dacă se putea. Pe vremuri, saltelele fuseseră umplute cu paie, dar după atâţia ani rămăsese doar pleava, adică paie tocate şi praf. Într-o parte a camerei erau câţiva metri liberi pentru tineta de necesităţi (un ciubăr mare, care ţinea loc de WC) şi tineta cu apă de băut şi spălat. Alt mobilier în cameră nu exista.

Problema cea mare era dormitul. Pe prici, locul îţi era limitat (la vreo treizeci de centimetri) din pricina aglomeraţiei. Înghesuiala era mare. Unde să mai fie loc? Doar sub prici, adică în spaţiul dintre podeaua de ciment şi primul rând de paturi. Fiecare nou venit, dacă nu era loc la vreun etaj, trebuia să doarmă jos, sub pat. Intra sub prici seara, ieşea dimineaţa şi în cursul zilei urmărea să vadă cine a mai plecat, dacă s-a eliberat vreun loc pe undeva. Ei bine, spaţiul acela de sub pat se numea şerpărie. Toţi treceau pe acolo, în afară, bineînţeles, de bătrânii cu vechime în puşcărie şi de cei ce dobândiseră printre noi o aură de nobleţe şi pe care toţi îi respectam, cum erau Petre Ţuţea, Moş Mâţ din Teregova, Moş Bâră din Făgăraş sau alte figuri emblematice ale închisorilor.

La rândul ei, şerpăria avea câteva locuri de care se ferea toată lumea: locurile de lângă tinetă, unde miasmele şi zgomotele specifice te ţineau treaz toată noaptea. Cine rezista câteva zile acolo era erou. Drept aceea, fuga de lângă tinetă era la ordinea zilei. Tineta şi şerpăria de la Reduitul Jilavei: două motive de

disperare pentru mulţi! Vă puteţi închipui?! Omul venit din anchetele Securităţii sau din altă puşcărie, să dea peste astfel de mizerii umane? Îţi venea să vomiţi, să-ţi iei lumea în cap la asemenea suplicii.

Până ce învăţai să suporţi „miasmele şi trâmbiţele şi alte zgomote", să dormi la şerpărie, să rabzi omul de lângă tine şi să te obişnuieşti cu zeama şi turtoiul, treceau câteva luni. Acesta era examenul cel aspru al devenirii tale ca deţinut politic în gulagul comunist.

O dată la două săptămâni aveau loc percheziţiile. Alt supliciu! Mizeria care ieşea din saltelele golite de pleavă, amestecată cu zdrenţele noastre şi cu praful care se făcea îţi îneca sufletul.

După plecarea gardienilor şi după ce praful se aşternea, ne aşezam fiecare la locurile noastre, atenţi la cei care strigau:

- A cui e asta?... A cui e asta?...

Şi care cum îşi recunoştea zdreanţa spunea. Aşa, rând pe rând, fiecare primea ce era al lui, ca la urmă să mai rămână totuşi câte ceva fără stăpân. Răsuflam uşuraţi că am scăpat şi de această mizerie, ne vărsam focul în gând pe gardieni şi viaţa din cameră îşi relua cursul. Grupuri-grupuri începeau să discute, să se agite, ca până la urmă să găsească motiv de sfadă şi să izbucnească cearta. Nervii erau întinşi la maxim. Mare bucurie şi multă linişte se aşternea peste noi când cineva putea să ţină o prelegere,

să povestească un roman, un film sau să prezinte o problemă care interesa pe toată lumea!

Într-o zi, o întâmplare plină de haz ne-a înseninat frunţile pentru o bună bucată de vreme. Se făcuse percheziţie. Praf de nu mai vedeai! Fiecare se aşezase în dreptul lui pe prici, într-o tăcere mormântală, aşteptând să-şi recupereze zdrenţele aruncate de gardieni. În această aşteptare, uşa s-a deschis şi în prag a apărut un plutonier gras, chiar cam revărsat, care a strigat:

- Bă, care ai avut ciucalată?

Tăcere. Cine să aibă, după atâţia ani de detenţie, „ciucalată"?

- Bă, nu vrei să spui, dar să ştii că ţi-am mâncat-o!

La auzul acestor vorbe, un isteţ de farmacist i-a strigat:

- Domnule plutonier, aceea nu a fost ciucalată, ci supozitor!

- Dar ce-i aia, bă?

- Unul d-ăla de băgat în...

Şi tristeţea noastră s-a transformat într-un ropot de râsete, iar tuciuriul nostru plutonier, cu apele curgându-i pe faţă, a tras o înjurătură pe măsura lui şi a ieşit trântind uşa.

- Am să vă arăt eu vouă, bandiţilor!...

Odată uşa închisă, am dat drumul hohotelor de râs, uitând de toate: de locul în care ne aflam, de mizeria umană care ne înconjura, de zdrenţele noastre. Şi, satisfăcuţi de farsa făcută plutonierului, am savurat întâmplarea.

Zilele treceau, în monotonia lor care-i dispera pe unii şi-i lăsa indiferenţi pe majoritatea. O înţelegere tacită domnea între noi: să nu ne deranjăm unul pe altul, să fim înţelegători între noi. Eu, de pildă, eram singurul din cameră care purta lanţuri, iar auzul lor deranja orice ureche. Noaptea, mai ales, trebuia să nu mă mişc prea mult, ca să nu-mi deranjez vecinii.

Nu aveam ceas şi timpul mai mult îl intuiam. De dimineaţă aşteptam să se audă zgomotul hârdaielor sau adulmecam mirosul ciorbei, căci în ani se formaseră în noi reflexe condiţionate. Seara ascultam câte o poveste, un roman sau un film, istorisite de vreun maestru în ale naraţiunii. Se formau pe neobservate şi cercuri de studiu.

Discuţiile gălăgioase le ocoleam şi evitam provocările şi contradicţiile ce iscau nervi.

Greul acesta era: cum să faci să treci pe lângă colţuroasele stări de spirit ale fiecăruia? Să-l vezi pe unul cum îşi roade unghiile, pe altul că se agită nervos, să auzi cum unul râde zgomotos, iar altul tuşeşte de-şi varsă plămânii, cum unul vorbeşte singur, adâncit în lumea lui pe care nu o mai are, iar altul caută tovărăşia cuiva ca să-i tălmăcească visurile, iluziile, închipuirile... şi să-l înţelegi pe fiecare! Eram ca nişte butoaie de pulbere gata să explodeze, dar după ani şi ani de puşcărie, nervii noştri ascuţiţi învăţaseră să-şi pună frână, dintr-o subtilă

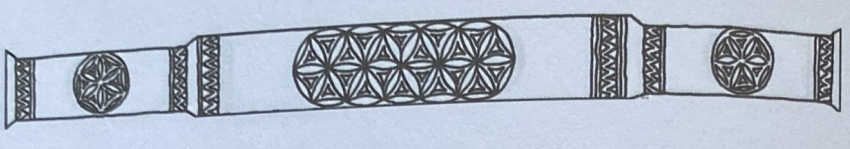

şi nobilă putere de înţelegere care ne şlefuise sufletele.

Era acolo o lume atât de pestriţă, şi totuşi ideea de mai bine, deşi puţin conştientizată, era vie în fiecare. Toţi eram robii aceluiaşi jug - cel comunist. Şi ardeam şi ne măcinam, iar uneori ne demolam sufleteşte, pierzând nădejdea.

Seara ne rugam fiecare cum puteam şi ne culcam îmbrăcaţi, ca a doua zi să o luăm de la capăt.

Şi aşa au trecut în zborul lor anii, Radule, Radule!, cum zice trist poetul.

Şi câte speranţe, câte amăgiri! Bucur Stănescu le spunea „bucurii de spumă", create de lupta omului cu sine însuşi de a se regăsi, de a depăşi realitatea cruntă, de a ajunge la acel echilibru care să îi dea puteri - agăţat de muchia prăbuşirii - să fie tot om, să revină la linia de plutire, să-şi găsească verticalitatea.

Mă întreb cum a putut Steinhardt, monahul Nicolae de la Mănăstirea Rohia, să îşi intituleze cartea „Jurnalul fericirii", când viaţa lui a fost aşa de zbuciumată? Sau a trăit „taina bucuriilor de spumă"?

Este foarte greu de pătruns în tainiţele cele mai dosite ale sufletului omenesc: sunt prea învolburate, sunt în ele cascade ce te rostogolesc în hăuri şi sunt linişti amăgitoare. Rezişti dacă îţi găseşti echilibrul, dacă afli „taina bucuriilor de spumă".

Şi noi, legionarii, îl găsisem. Ştiam de dihotomia născută

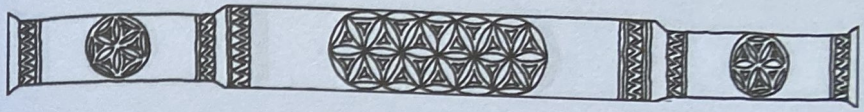

din lupta contrariilor, din lupta noastră cu ideea comunistă: noi creştini - ei atei; noi naţionalişti - ei internaţionalişti, sau mai bine zis fără patrie; noi, cei cu dragoste creştină, încercam să aducem soarele în casa omului - ei, cu ura viscerală care îi stăpânea în luptă, voiau să distrugă, să spulbere binele, să nege existenţa spiritului; noi, cu principiul de a face binele („Ajută-ţi fratele căzut în nenorocire, nu-l lăsa! Să laşi în urma ta zâmbete şi lacrimi de bucurie.") - ei cu ura, teroarea, frica, lăsând în urma lor durere, plâns şi câte şi mai câte... De aceea, nu efemerul, amăgitorul zvon cotidian ne menţinea echilibrul, ci ruga către Cel Ceresc. Mila Domnului şi a Preacuratei Sale Maici o imploram. Şi ei ne-au scos la liman.

Şi ne mai ţinea ceva în echilibru: credinţa noastră că într-o bună zi vom birui, că negurile se vor risipi, că porţile ferecate ale temniţelor vor cădea şi ele. Fiindcă nu cel ce ţine bâta în mână e puternic, ci cel ce rezistă loviturilor, acela iese biruitor.

Şi, cu ajutorul lui Dumnezeu, am scăpat.

Miracolul s-a realizat.

Dumnezeu n-a lăsat răul să învingă.

Aiud

După câteva luni de stat la Jilava, am pornit, în cele din urmă, spre Aiud. Am răsuflat uşurat: voi putea da jos lanţurile! Ce mare binecuvântare!

Era prin toamna anului 1959. Nici un semn de schimbare, de noi evenimente. Totul parcă intrase într-un fel de apatie. Liniştea de pe celular era morbidă. Nimic nu se mişca. Doar uşile erau capacele ce închideau şi deschideau acest mormânt.

Gardienii acestor fantastice cripte alergau de la un capăt la altul. Instrumentul cu care operau erau cheile. Şi alergau de la o celulă la alta, ba deschideau şi luau pe câte unul, ba mai priveau pe vizetă. Şi pentru a nu li se auzi paşii, erau încălţaţi peste cizme cu nişte papuci de postav.

Mai aveau un ajutor: plantonul, omul care era dispus la orice, de la fapte mărunte (spălatul pe jos, măturatul, căratul hârdaielor şi servitul mesei) la fapte mari (umblatul cu şoapta, cu pâra, cu turnătoria la domnul gardian). Sigur, putea face şi fapte bune, când voia.

Acesta era celularul, vestitul celular de la Aiud, care de-a lungul anilor a înghiţit vieţile a mii de osândiţi. Blestemat loc, cum scrie şi poetul Radu Gyr:

Aiudule, Aiudule,
Temniţă cruntă,
Fă-te, zăludule,
Piatră măruntă!
...
Aiudule, Aiudule,
Fiară năucă,
Face-te-ai, crudule,
Fum şi nălucă!

Am fost dus într-o celulă de la etajul al treilea, din care n-am mai ieşit ani de zile decât pentru a-mi executa pedepsele la izolare. Celula era de doi metri pe patru. Avea de o parte şi de alta două rânduri de paturi suprapuse (cu câte doi inşi într-un pat), iar la mijloc, un loc îngust cât să treacă un om. Dar fiindcă noi eram scheletici, ne strecuram şi câte doi, lipindu-ne unul de altul. Nu lipsea nici înmiresmata tinetă pentru murdărie şi butoiaşul cu apă. Geamurile erau zăbrelite, încât totul plutea în semiobscuritate: „Prea multă lumină strică la bandiţi!".

Era în celulă şi un calorifer, a cărui importanţă a fost enormă. Încă nu s-au găsit cuvintele care să exprime valoarea imensă pe care acest obiect a avut-o în închisoare de-a lungul anilor! A fost aparatul nostru de transmisie pe patru etaje pe verticală şi pe patru celule alături. La ţevile lui se vorbea, se

învăţa, se făceau cursuri universitare. Binecuvântată fie invenţia lui Morse, căci alfabetul lui devenise pentru noi limbajul universal. Punctul era punct (bătaie scurtă), iar linia, două puncte unul după altul. Prin acest sistem ne anunţam unii pe alţii mişcările de pe celular (cine a mai venit, cine a plecat, cine a fost mutat), dădeam alarma (un anumit semnal care însemna percheziţie, inspecţie) sau luam lecţii. Şi toate se făceau printr-o ţeavă. O odă ar fi trebuit închinată ţevii! Sistemul funcţiona de ani şi ani de zile. Până ne prindea gardianul. Şi apoi... la izolare!

În celulă am dat numai de cunoscuţi: Lae Grozavu, coleg cu mine la Academia Comercială din Braşov; nea Lae Lupu, avocat din Sibiu; magistrul Aurel Dragodan, care făcea puşcărie din 1942, elev atunci, poet acum, la Aiud; Vasilică Purice, care trăia cu un singur plămân; Moş Atanasiu din Focşani şi încă doi de care nu îmi mai aduc aminte acum. Atmosferă plăcută. Se învăţau poezii, limbi străine.

Nea Lae Lupu era o mică enciclopedie. De la el reţin până astăzi cele cinci cărţi mari ale culturii universale, primele apărute în istoria ei: Biblia; Iliada şi Odiseea (epopei homerice); Videle şi Pancia Tantra (epopee indiană); Cântecul Nibelungilor (epopee germană); Kalevala (epopee finlandeză). Cultura, ne spunea el, o acumulezi studiind marile creaţii literare ale popoarelor şi istoria lor, precum şi istoria diferitelor ştiinţe

(ca exemplu ni-l recomanda pe Van Loon, care a scris despre istoria omenirii, istoria artelor, istoria geografiei şi altele). Şi când vorbea nea Lae Lupu, avocat de profesie, parcă pleda la bară: cu convingere, cu patos, gesticulând, încercând să ne convingă de importanţa şi adevărul spuselor lui. Şi toţi îl ascultam cu aviditatea elevului care soarbe cuvintele profesorului său.

Moş Atanasiu din Focşani era în vârstă, slab numai piele şi os, dar cu moralul foarte bun. Îi plăcea să facă gimnastică în fiecare dimineaţă. De slab ce era, oscioarele îi trosneau sonor, prilej de mare amuzament pentru noi.

Magistrul Dragodan era tăcut. Îşi compunea poeziile în minte, apoi, după un timp, ni le spunea şi nouă. Luni de zile am dormit amândoi în acelaşi pat, el la un capăt, eu la celălalt. Eram subţirei şi încăpeam. Îmi amintesc câteva versuri din poezia lui, „Ideal”:

Fata din poveste, fata de-mpărat,
Preschimbată-n iute pasăre măiastră,
S-a lăsat în zboru-i neastâmpărat
Undeva, pe-o creangă de lumină-albastră.
De privirea-mi oarbă fuge şi se-ascunde.
Poate-i după lună, poate-i după-o stea!
Măi, Ochilă frate, n-o zăreşti niciunde?
Sau ţi-a curs şi ţie beznă-n pleoape, grea?

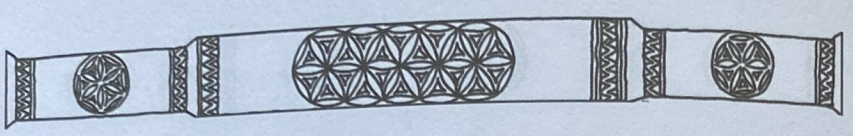

Păsări-Lăţ zadarnic dibuie şi scurmă…
Pasăre măiastră, pasăre măiastră,
Simt că niciodată n-o să-ţi dau de urmă!

Aşa, cu gândul la „păsări măiestre" în zbor peste „bezne de tuci", treceau anii şi treceam şi noi.

Într-o zi ne-au adus în celulă un tânăr. Înalt, „înconvoiat peste întrebările lumii", stătea ghemuit în fundul patului şi nu zicea nimic. În închisoare era un fel de regulament nescris ca atunci când veneai într-o celulă, dacă nu te cunoştea nimeni, să spui cine eşti, ce profesie ai, de unde vii, pentru ce sau în ce lot ai fost condamnat.

Omul nostru se prezentase Viorel Bucevski şi atât.

L-am lăsat o zi, două, apoi l-am luat la rost.

- Domnule Bucevski, cu ce te ocupi? l-am întrebat.

- Sunt pictor! mi-a răspuns el tăios.

Atunci am izbucnit:

- Cum este posibil, domnule, să taci şi să nu ne spui nimic? Te rugăm, vorbeşte-ne despre artă, despre curente, despre şcoli de pictură! Sau hai să facem un şah (cu piese din pâine cu săpun)!

Şi omul, care pornise să cadă pe panta disperării, a început să se trezească la viaţă, ca până la urmă să intre în rând cu lumea. Mai târziu zicea:

- Uite, Nae Purcărea m-a readus la viaţă!

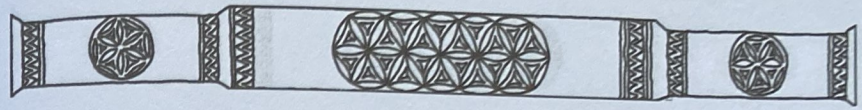

De la o vreme, administraţia a început să caute printre noi oameni pricepuţi la lucru, întrebând prin celule cine era mecanic, instalator, lăcătuş, zidar etc. De fiecare dată strigam:

- Eu!

Dar plutonierul politic care întocmea listele mă apostrofa:

- Tu uită-te lung la mine: aici rămâi!

Mă luase la ochi de rău, că prea multe pedepse executasem.

Pedepsele... Acestea se dădeau pentru toate nimicurile, dar în special dacă te prindeau vorbind la ţeavă. Ele se adunau vara şi se executau iarna, când era gerul mai mare, în nişte celule special amenajate. Aceste celule aveau un „pat rabatabil" din gratii de fier, fără nimic pe el, fără saltea, fără pătură, care se ridica la perete la ora cinci, când se dădea deşteptarea. Înăuntru, ger de îngheţa apa! Pe jos, ciment, peste care se arunca apă. Doar pe o cărămidă mai puteai sta din când în când. În fiecare zi primeai o cană cu apă caldă, iar mâncare la şapte zile. Când intrai la izolare te dezbrăcau de flanelă şi cojoc şi rămâneai numai cu cămaşa şi zeghea. Zeghea - veche, străvezie, subţiată de vremuri. Pantalonii, la fel. În aceste haine trebuia să stai şapte zile şi dacă aveai „norocul" să fi adunat şi alte pedepse, te mai ţineau încă şapte zile. Tot timpul trebuia să te plimbi prin celulă, altfel încremeneai de frig. Iar tusea şi junghiul în coaste erau, bineînţeles, la ordinea zilei. Când erai adus înapoi de la izolare,

fraţii trebuiau să te frece, să te dezgheţe, căci junghiurile din coaste făceau din tine neom şi era mare lucru să scapi fără răceli la plămâni sau alte complicaţii.

În toamna lui 1963 a venit iarăşi plutonierul după oameni:

- Care-i zidar?

Fiindcă lucrasem în Bărăgan în echipa de construcţii, am răspuns imediat:

- Eu.

- Iar tu?! Ia pune-ţi pătura în cap şi hai!

M-a scos în curte, unde se construia o clădire şi i-a zis şefului de şantier:

- Ăsta se laudă că-i zidar. Ia vezi, ştie ceva?

Şeful de şantier, om mai în vârstă şi domol la fire, mi-a zis:

- Ia o mistrie şi încarcă zidul din faţă!

Am tencuit puţin cu mistria. Pe urmă însă, ca să fac pe grozavul, am început să arunc mortar pe perete cu canciocul şi apoi chiar cu lopata, cu un aer de vechi zidar.

Plutonierul, contrariat, m-a apostrofat:

- Mama ta de bandit! În loc să lucrezi, te ţii de prostii pe celular?! Aici să rămâi!

Aceasta a fost intrarea mea „în câmpul muncii" la închisoarea Aiud.

După un timp, am dat de Ionică Boian din Braşov, care era

sobar pe acolo şi m-a luat ucenic la el. Am început să lucrez la sobe de teracotă, apoi am intrat într-o echipă de forţă alcătuită din doi zidari, doi sobari, doi electricieni, doi instalatori de apă şi gaz şi doi zugravi. Ne scoteau la reparaţiile urgente din interiorul închisorii şi „pe perimetru", adică la casele ofiţerilor şi ale angajaţilor.

Aşa am văzut că gardienii zbir şi alţi angajaţi ai puşcăriei, fiare în închisoare, acasă deveneau oameni normali. Purtarea lor se explica prin faptul că înainte de a intra la muncă, ofiţerii politici le injectau doza zilnică de ură şi răutate împotriva noastră şi de aceea veneau aşa porniţi pe noi.

La început, soţiile „cadrelor" ne-au primit pe la casele lor cu răceală şi teamă, apoi, văzând că nu eram „bandiţi", au început să se poarte frumos cu noi. Unele femei, impresionate de situaţia noastră, ne mai lăsau câteodată la îndemână lapte „pentru pus în var" sau ouă şi zahăr „pentru zugrăvit".

Odată, mergând să reparăm soba de la farmacia închisorii (închisoarea Aiud avea spital şi farmacie proprie), o farmacistă ne-a apostrofat zicând:

- Să nu furaţi ceva de pe aici!

Gardianul, care ne ştia, ne-a luat apărarea, puţin jenat:

- Doamna farmacistă, ăştia nu-s hoţi, îs politici! Dânsul e preot, dânsul avocat, ceilalţi sunt studenţi...

Farmacista, o femeie în jur de treizeci de ani, s-a uitat la noi şi n-a zis nimic. După ce am terminat lucrul şi-a cerut scuze.

Cel mai mult ne plăcea să mergem cu echipa la spitalul închisorii. Acolo lucrau fraţi de-ai noştri, deţinuţi politici, care întotdeauna găseau rezerve - pâine, carne, rămase de la masa bolnavilor - să ne dea.

Bucuria noastră era să strecurăm mâncarea în închisoare, lucru destul de greu, căci la poartă ni se făcea percheziţie, nu cumva să aducem ceva înăuntru. Şi ce făceam? Înfăşuram pâinea sau carnea în hârtie de sac de ciment, o puneam la fundul găleţii şi peste ea turnam nisip sau mortar. Aşa reuşeam să amăgim vigilenţa paznicilor şi să aducem puţină mângâiere fraţilor noştri înfometaţi.

Mai târziu s-a înfiinţat în închisoare un atelier de artizanat, condus de Telu Udroiu, care era pictor. Acolo ni se aduceau oase de vită, din care făceam plăcuţe şi apoi mici mărţişoare. Băieţii de la bucătărie aveau grijă să ne trimită ciolanele cu măduva în ele, iar noi, bucuroşi, scuturam măduva într-o farfurie şi astfel ne mai îmbunătăţeam sărăcăcioasa hrană cea de toate zilele.

Astfel se scurgeau lunile între zidurile Aiudului, unde mii de deţinuţi îşi ispăşeau condamnările de „uneltire împotriva ordinii sociale".

Începând din 1941, Aiudul, închisoare grea, a fost în

permanenţă locul de detenţie al legionarilor. După aşa-zisa „Rebeliune", termen impus de Antonescu pentru a-şi camufla lovitura de stat, toţi legionarii, în special intelectualii, au fost întemniţaţi acolo.

Şi câte frământări, cât zbucium de-a lungul anilor!

A fost mai întâi perioada grea de sub conducerea maiorului Munteanu, când Mareşalul Antonescu, în orgoliul său, le-a cerut legionarilor închişi la Aiud să meargă pe front pentru „reabilitare".

Apoi, în perioada 1949-1952, cu Koller şi Dorobanţu la conducere, deţinuţii au murit de foame cu sutele. Numai ce auzeai că încep să sughiţe şi sughiţau până mureau. Câte revolte, câte greve ale foamei au fost atunci în rândurile celor închişi! Dar şi câte bătăi, izolări şi carcere... Tomuri peste tomuri s-ar putea scrie numai despre Aiudul acelor vremuri.

După 1960, la Aiud au rămas închişi aproape numai legionari, pe care partidul trebuia să-i „adapteze" la noile forme de viaţă socialistă. Bineînţeles, printr-o nouă reeducare! De data asta însă nu una gen Piteşti, ci una mai subtilă, constând într-un anumit rafinament de constrângere, de umilire, de depersonalizare, de lepădare de sine şi de valori.

Aceasta a fost „Reeducarea de la Aiud", cunoscută şi sub numele de „Reeducarea lui Crăciun". Colonelul Gheorghe Crăciun, un nume care completează galeria celor mai odioşi

criminali ai regimului comunist, fusese la început muncitor. Ridicat şi cultivat de partid, a fost numit mai întâi şef de Securitate la Sibiu, apoi şef de Securitate la Braşov, iar în final i s-a încredinţat sarcina reeducării deţinuţilor politici de la Aiud.

Domnul colonel Crăciun, înalt, voluminos, îşi purta burta scoţând-o la înaintare cu mândrie proletară. Arogant nevoie mare, avea o plăcere deosebită să-i umilească pe toţi intelectualii:

- Bă, Ţuţeo! Bă, popă! După ce sovieticii au ajuns pe Lună, ce vă faceţi voi cu Dumnezeul vostru?

Un preot umil i-a răspuns:

- Ar fi bine să luăm pe loc repaus, domnule colonel! Ce se întâmplă dacă şi acolo, după vreun colţ, va apărea mâna lui Dumnezeu?

Colonelul a mai zis ceva şi apoi a plecat grăbit cu toată suita lui. Câtă satisfacţie avea să umilească şi să-şi arate superioritatea!

Pentru desfăşurarea activităţilor de reeducare, în închisoare s-a înfiinţat un club, unde ne puteam întâlni, puteam citi ziare - „Scânteia" şi „România liberă" - şi schimba păreri între noi.

O dată pe săptămână venea de undeva un conferenţiar să ne prezinte o temă, pentru a ne familiariza cu „noile realităţi socialiste". Colonelul Crăciun îl prevenea îngrijorat:

- Tovarăşe, fii atent, că aici avem doctori în ştiinţe, avem profesori! Vor încerca să te încurce, să te sucească. Fii atent ce spui!

Şi, bineînţeles, erau destui care să pună întrebări.

O întâmplare plină de tâlc mi-a rămas în amintire până azi. Într-o zi, un general gras ca un butoi, cu uniforma gata-gata să plesnească pe el, a văzut prin curtea închisorii un bătrân.

- Moşule, de când faci puşcărie? l-a întrebat.

- De douăzeci de ani, domnule general!

- Bine, moşule, să ne spui diseară la întrunire ce ai învăţat în aceşti douăzeci de ani de puşcărie!

Din întâmplare, cel vizat era moş Bâră din Făgăraş.

Ne-am adunat seara cu toţii şi generalul, important nevoie-mare, ne-a spus:

- Astăzi vă prezentăm un om care a făcut douăzeci de ani de temniţă. Să ne spună el ce a învăţat în aceşti douăzeci de ani!

Şi moş Bâră, modest cum era, a zis:

- Eu, domnule general, am învăţat un lucru mare.

- Spune, moşule, să auzim cu toţii!

- Apăi, domnilor, am învăţat să aleg bucata de pită ai' mai mică!

Noi am înţeles îndată sensul vorbelor sale. Generalul nu ştiu cât a priceput, că îndată a strigat la dânsul:

- Bine... Marş de aici!

Tâlcul vorbelor lui moş Bâră era limpede. Acolo unde foamea te făcea neom şi lacom, acolo unde lăcomia căpăta forme monstruoase, aducându-ţi noaptea în închipuire munţi de pilaf

şi platouri aburinde de fripturi, tu îţi lăcătuiai poftele, alungai ispitele şi te bucurai de o bucată de pâine sau un turtoi pe care le primeai, lăsând altora, la fel de înfometaţi, bucata mai mare. Altfel spus, rămâneai modest. Ce lecţie de bun simţ!

Tot în scopul reeducării, câţiva deţinuţi au fost plimbaţi cu maşina prin ţară, arătându-li-se „marile realizări" înfăptuite de regimul comunist. Între ei, prinţul Ghica, legionar dârz, care făcea puşcărie din 1941. L-au plimbat prin Bucureşti şi prin alte părţi, iar la întoarcere, colonelul Crăciun l-a întrebat:

- Spune, prinţule, ce ai văzut prin oraşele ţării?

La care prinţul Ghica a răspuns:

- Am văzut nişte cutii de chibrituri (se referea la blocuri) şi nişte sălcii plângătoare.

Colonelul Crăciun, roşu ca focul, a strigat:

- Bine că asta ai văzut! Marş la zarcă!

Zarca, de altfel, gemea în perioada aceea de oameni care nu înţelegeau, după douăzeci de ani de detenţie, să abdice de la principiile legionare.

Uneori ne puneau la club şi filme. Într-o zi, colonelul Crăciun ne-a zis:

- Azi suntem nevoiţi să vorbim despre unul de-al vostru şi să vă prezentăm filmul lui Eugen Ionescu, „Rinocerii"... Dacă şi sovieticii vorbesc despre el, va trebui să-l prezentăm şi noi!

Şi am văzut filmul „Rinocerii".

Conferinţele, filmele şi prezentările organizate de colonelul Crăciun pentru a ne adapta la nouă civilizaţie socialistă erau faţa frumoasă a medaliei, căci reversul era cu totul altul: izolările, zarca cu frigul şi mizeria ei, condiţionările de felul „Îţi dau medicamente, dacă..." şi câte alte brutale ameninţări! Te hărţuiau şi cei de la „masă", adică cei care conduceau reeducarea. Aceştia erau mai veninoşi, mai insistenţi, pentru că trebuiau să obţină de la tine demascarea, în care să îi acuzi în special pe conducătorii Mişcării, să redai răstălmăcit atitudini sau fapte săvârşite de legionari şi să spui lucruri compromiţătoare despre Mişcare. Numai aşa era bine- primită demascarea.

Ce-am spus eu când mi-a venit rândul? Prea multe n-am avut de spus! N-am avut ce declara, fapt pentru care am fost aspru criticat de cei „de la masă": profesorul Şoarece şi un ziarist din Bucureşti, Valeriu Popa. După terminarea şedinţei la club, Gheorghiţă Viorel a venit la mine şi m-a felicitat prietenește, bucurându-se că izbutisem să-i încurc pe şefii reeducării fără să blamez Mişcarea Legionară.

Toată această acţiune de reeducare la Aiud, la începutul anilor '60, nu era întâmplătoare. Occidentul impusese ţării noastre, drept condiţie a deschiderii ei către Apus, eliberarea deţinuţilor politici. Regimul, vrând - nevrând, a trebuit să se

conformeze, dar nu oricum. A vrut ca înainte de eliberare să mai smulgă ceva de la noi: declaraţia de supunere faţă de noua orânduire şi de abdicare de la idealul legionar. Bineînţeles, prin constrângere.

Aşa a murit, la zarcă, marele savant George Manu, aşa au murit Gheorghe Jimboiu şi alţii: nu au primit medicamente pentru că nu au vrut să se lepede de Mişcarea Legionară.

- Uite medicamentul, îl vezi? Dă declaraţie că renunţi la ideile legionare!

Bineînţeles, ispita lui Satan a rămas fără ecou.

Au început apoi să-i silească pe comandanţii noştri să vorbească de rău Mişcarea Legionară şi de bine partidul şi să dea declaraţii publice. În această postură au fost puşi Nicolae Pătraşcu, Victor Biriş şi alţii. Cu domnul Nistor Chioreanu a fost mai greu. Pe toţi i-au forţat, în diverse moduri. Domnul Pătraşcu, cel care purta în spate responsabilitatea a mii şi mii de legionari cu ani grei de închisoare, a spus:

- Mai bine să fiu eu umilit, degradat şi să scape mii de deţinuţi cu viaţa aproape dusă. Răspunderea pe umerii mei apasă. Lasă să fiu eu batjocorit, terfelit, dar să scape băieţii!

Credeţi că mai au vreo valoare declaraţiile lor sau ale altora de atunci? Credeţi că domnul Pătraşcu nu a rămas în sufletul nostru acelaşi om? Credeţi că CNSAS-ul poate dezlega atâtea

încâlcite întrebări? Cert este un lucru: domnul Pătraşcu a fost omorât de Securitate, la fel ca şi domnul Biriş. Sunt taine care s-au dus şi pe care doar Dumnezeu le ştie şi cei care au fost acolo...

În cele din urmă, peste voia lui Crăciun şi în ciuda presiunilor de tot felul asupra deţinuţilor, au început eliberările.

Eu lucram atunci la zidărie. Tocmai se săpase o groapă mare, de zece metri adâncime, pentru un decantor care să servească la scurgerea reziduurilor din închisoare. Se turnase beton şi urma să fie sclivisită groapa. Trebuia lucrat repede, căci apa din pânza freatică urcase până la cinci metri şi pompele lucrau continuu să o scoată.

Colonelul Crăciun ne-a spus celor din echipă (între care era şi Anania, viitorul Mitropolit Bartolomeu al Ardealului):

- Situaţia ne obligă să vă mai ţinem aici până terminaţi lucrarea. Veţi avea însă dreptul la scrisoare, un pachet de cinci kilograme şi vorbitor.

Am scris o carte poştală acasă, rugându-i pe ai mei să-i trimită scrisoarea Eugeniei, căci nu ştiam exact care era situaţia ei. Vorbitorul urma să aibă loc în două săptămâni de la data expedierii scrisorii. A fost primul şi singurul vorbitor pe care l-am avut în toată detenţia mea.

Era într-o duminică şi pregătirile însoţite de emoţii mi-au creat o stare de tensiune. Lângă mine era Cornea Cornel, şi el

emoţionat. Nu ştiam nici unul cine ne va veni la vorbitor. M-am auzit strigat. La vorbitor: Eugenia. Eu, silindu-mă să par vesel, bine dispus, dar în realitate plin de emoţii. Ea, mai tăcută. Se eliberase de două luni şi stătea acasă la Bârlad, la părinţi. Întrebările au început să curgă. Timpul s-a terminat repede, dar ştiam că peste două săptămâni ne vom vedea din nou. Eugenia credea că o să mă găsească abătut, dar m-a găsit mai vesel decât ea, de parcă eu aş fi fost liber şi ea deţinută. Asta a ajutat-o. Curajul şi înfăţişarea mea veselă au făcut-o să plece liniştită şi împăcată. Iar noi, ajunşi la dormitor, ne-am înfruptat cu toţii din bunătăţile primite.

Vorbitorul - cea mai mare bucurie din viaţa unui deţinut... Ai atunci un sentiment ciudat: vrei să vorbeşti cu cel care vine să te vadă şi până la urmă te bâlbâi, te încurci, nu ştii ce să întrebi mai iute. Stai şi te uiţi la celălalt şi el la tine. „Ce face mama?"; „Ce face tata?"... Şi întrebările parcă nu îţi mai vin. Gardianul te anunţă că timpul s-a terminat. Şi după aceea, în liniştea care se lasă, un gând nostalgic te cuprinde. Viaţa de deţinut e grea până reuşeşti să o rupi cu exteriorul: cu nevasta, cu părinţii, cu copiii, cu prietenii. Grele sunt zăgazurile afective, acele tainice fire care se tot ţes, încât simţi cum greutăţi imense îţi atârnă parcă de cap şi trag de tine, afundându-te în cele mai adânci mlaştini ale deznădejdii. Şi dacă te laşi cuprins, te duci, dispari. Trebuie să

faci un efort mare să te scuturi, să te trezeşti la realitate - la realitatea în care trăieşti - şi să o iei de la capăt.

Zilele următoare au trecut mai uşor. Munceam la decantor, să-l terminăm mai repede. Eram cuprinşi de euforia eliberării. După atâţia ani grei şi amari de tensiune sufletească, eliberarea ne apărea ca o taină cu nesfârşite şi chinuitoare întrebări: Oare ce va fi, cum va fi?

A sosit şi ziua aceea - moment de nespusă bucurie. A venit un ofiţer de la Braşov, locotenentul Dima, şi m-a luat în primire. Înainte de a-mi da drumul în „noua realitate socialistă" m-a pus să semnez o declaraţie cum că n-am văzut, n-am auzit şi nu voi spune nimic din cele trăite în închisoare...

În libertate - Piteşti după Piteşti

Iată-mă deci scăpat dintr-o temniţă şi aruncat în alta, temniţa cea mare a ţării! Ce a urmat? A urmat un nou Piteşti, un Piteşti după Piteşti.

Cum ar fi putut cineva trecut prin atâtea mori de măcinat fiinţe omeneşti să mai fie om, în rând cu toţi oamenii? Mai ales că oamenii, majoritatea, nu ştiau ce se petrecuse cu noi. Măcinaţi de grija zilei de mâine, măcinaţi de spaimă, de

nesiguranţă, de frica sectoristului sau a celui de la cadre, de întrebările indiscrete sau ciudate ale unora sau ale altora, deveneau suspicioşi. Oare ei înşişi mai erau normali?!

Să fiu ca toţi ceilalţi... Cum să fiu? Cum puteam să mai fiu?!...

În faţa mea se puneau câteva probleme grave: familia, serviciul, școala, Securitatea şi lupta cu mine însumi.

Soţia mea se stabilise după eliberare la Bârlad, la părinţi. Am plecat acolo. Mare a fost bucuria revederii! Ea avea deja de lucru: era vânzătoare la o librărie. Trebuia să-i găsesc un alt serviciu, la Braşov... dar nimeni nu s-a grăbit să ne ajute! Totuşi a venit cu mine la Braşov. Până am reuşit să-i fac mutaţia, alergând pe la Miliţie după tot felul de acte, a trecut ceva timp.

Era în 1964. Bani nu prea aveam. Am încercat să repar sobe de teracotă pe la cunoscuţi, doar-doar voi câştiga ceva. Locuiam în casa părintească, într-o cameră, iar în cealaltă stătea tata, bătrân că abia mai putea merge şi copleşit de singurătate după moartea mamei.

Nu aveam mai nimic. Am luat-o aproape de la lingură, cum se spune. Şi lipsurile curgeau, existenţa brutală îşi arăta colţii, dar nu ne plângeam.

Mai greu era că prezenţa mea acasă începuse să-l deranjeze pe fratele meu. Da, avusese şi el destule necazuri din pricina mea, dar se descurcase.

Şi au început alergăturile. Să-ţi găseşti de lucru. Să mergi la Forţele de Muncă să te repartizeze. Acolo îţi cereau buletin de identitate. Du-te la Miliţie! La Miliţie nu-ţi dădeau buletin dacă nu aveai casă şi serviciu. Casă, norocul meu, aveam! În cele din urmă am primit repartiţia, la o bază de aprovizionare cu produse industriale, la secţia „Recepţie", care primea marfa şi o verifica din punct de vedere calitativ. În timp am învăţat toate caracteristicile tehnice ale oţelurilor. Colegii au fost binevoitori, căci eu parcă eram picat din lună. Eram destul de neîndemânatic, timid şi vorbeam puţin, de frica informatorilor sau, mai bine-zis, a presupuşilor informatori.

De bine de rău, m-am angajat. Imediat am început demersurile cu şcoala. La arestare, eu eram student la Academia Comercială din Braşov. Între timp, după reforma învăţământului, Academia se mutase la Iaşi. Am făcut cerere de reînmatriculare la Iaşi. Rectorul Universităţii, profesorul D. Rusu, care mă cunoştea din perioada '46 - '48, când eu eram student, iar dânsul asistent la Catedra de contabilitate, n-a vrut să-mi aprobe reînmatricularea, trimiţându-mă la Bucureşti, la minister. Acolo, un funcţionar m-a lămurit pe loc:

- Tovarăşe, ai întrerupt vreme de şaisprezece ani, nu te mai putem reînmatricula. Ia-o de la capăt!

Să o iau de la capăt?! Să mai pierd încă şase ani?!

Mi s-a părut îngrozitor! Cât de dezrădăcinat m-am simţit atunci, rupt de realitate, descumpănit.... Un om care doar înfăţişare de om mai avea.

Total dezorientat cum eram, mi-am zis:

- Las' că pot trăi şi fără hârtie!

Şi, într-adevăr, am trăit, dar cât de greu, într-o societate socialistă pe care nu o cunoşteam...

De la suferinţă la creaţie

În noua lume în care intrasem, mă împleticeam şi mă încurcam în hăţişurile labirintului greu de străbătut. Nu mă puteam încadra în societatea construită de comunişti. O stare frământată şi fragmentată de incertitudini...

Cu şcoala, cum am spus, nu izbutisem să rezolv nimic.

Biserica era frecventată în formă de mulţi credincioşi, dar nu ştiai câţi adevăraţi şi câţi obligaţi să dea a doua zi raportul, pentru că lupta cea mare era dusă între ideile materialiste şi credinţa în Dumnezeu.

Ce să fac? Un gol imens străpungea sufletul meu... Să rămân la fund? Să nu fac nimic? Să mă pierd în neant?! Frământări peste frământări... M-am rugat lui Dumnezeu să mă lumineze.

Şi iată, un imbold ca o tresărire la viaţă, o energie ce ridica şi insufla forţă m-a trezit: la lucru!

Trezirea - un proces ciudat ce ţâşneşte cu putere, ca un izvor subpământean, te răscoleşte, te îndeamnă să faci ceva, să faci.

Şi aceste energii au început să prindă putere.

Mi-am adus aminte de clipele petrecute în închisoare cu domnul profesor Anton Niţu, profesor universitar la Iaşi, clipe care îmi înălţau sufletul. Eu elev, dânsul profesor de arheologie. Călătoream amândoi din paleolitic până în zilele noastre, trecând prin toate erele vieţii. Câte taine ale istoriei mi-a înfăţişat cu atâta suflet! Astfel, ore întregi evadam cu dânsul dintre zidurile reci ale închisorii spre înaltele culmi ale tradiţiei, spre acea apă vie care tot curge şi adună istorie, adună cultură.

A fost un imbold, a fost o trezire la viaţă, la altă viaţă. Am luat o lingură şi cu dalta pe care o aveam atunci am început să crestez - ca pe un răboj - primele încercări în meşteşugul cioplirii lemnului.

Aflasem calea: era calea transpunerii, a sublimării tuturor durerilor în artă!

Viaţa mea a căpătat un nou rost. Nu am eşuat, nu am clacat, ci inspirat de Dumnezeu, de Adevăr, de lumina Lui, am pornit, cu puţinul sufletesc ce-mi mai rămăsese, să umplu golul din mine - deşi pe Dumnezeu Îl aveam şi L-am avut tot timpul în

suflet - şi să mă încarc cu fărâma de tradiţie izvorâtă din sensibilitatea sufletului românesc.

Aşa m-am apucat de arta populară, de cioplitul lemnului.

A fost modul cel mai luminos de a împleti idealul pentru care am trăit cu tradiţia. A fost un triumf al vieţii, căci într-o etapă a tenebrelor am putut vorbi despre spirit, despre sensibilitatea sufletească românească transpusă în lemnul cioplit. Şi le-am exprimat mai puţin în vorbă şi mai mult în faptă. Am devenit creator popular. Căci anii petrecuţi în gulagul românesc mi-au dat certitudini, mi-au deschis porţi spre frumos.

Între 1943 - 1944, la închisoarea Alba Iulia, dalta de cioplit lemnul mi-a devenit tovarăşă de suferinţă. Au urmat apoi suplicii peste suplicii în „măreţul" gulag al iadului comunist. Câte „spălări de creier" la Piteşti, Gherla, Canal, Aiud! Lanţurile şi TBC-ul au muşcat din bietele mele oscioare, dar prietenia mea cu Anton Nițu acolo, între zidurile închisorii, a învins. Istoria, arheologia, tradiţia au învins. Efemerul a căpătat viaţă de gânduri, de tradiţie. Am pus mai presus tradiţia, rezistenţa şi libertatea. Din dramul de talent sădit de Dumnezeu în sufletul meu şi din spiritualitatea poporului român, lemnul cu tainele lui s-a transformat în frumoase obiecte de artă populară.

Drumul lung al uceniciei este greu de mărturisit. Câte neşanse, câtă sudoare amestecată cu praful speranţei, câte

energii nemânuite ce creşteau sau cădeau! Şi, în sfârşit, relaţia frăţească dintre lemn şi omul creator: să-i cunoşti fibrele, să-i descoşi tainele, să-l asculţi, să-l înţelegi şi, în final, să te legi într-o frumoasă prietenie.

Am fost o vreme ucenic la domnul Lorentz, care făcea sicrie. Eu ciopleam florile pe scânduri şi deveneam astfel al şaptelea copil al lui. Câte sfaturi, câte vorbe înţelepte spuse în secret ("Îţi spun, dar să nu spui la nimeni..."), câte bucăţi de lemn cioplite, cât zbucium în atelierul lui, ca să devin prieten cu lemnul! Şi apoi dragostea a învins. Zbuciumul uceniciei s-a transformat în frământările creaţiei, căci a trebuit să creez. Casa mea era goală. Şi au început să apară: scara interioară, colţarul, masa, scaune şi alte mici minunăţii - linguri, blidare, căuce - precum şi poarta, ca sinteză a credinţei populare româneşti.

În anul 1976 m-am înscris în Asociaţia Pictorilor Amatori din Braşov, sub conducerea domnului Gheorghe Dumitriu, inspector bancar şi pictor.

Era atunci vremea „Cântării României" şi la o finală pe judeţ a acestei manifestări am avut şansa să fiu remarcat de renumita etnografă Elena Secoşan, „marea doamnă" a etnografiei româneşti. Ea mi-a spus: „Ai mână bună, dar nu ai şcoală!". Urmând sfatul dânsei de a studia etnografia, am trecut de la un simplu amatorism în ale artei la profesionismul celui ce vrea ca lucrul să

fie făcut bine. Am luat cunoştinţă de legile nescrise ale artei, de cele două aspecte ale ei: cel morfologic al formei şi cel semantic al fondului, al ornamenticii. Am început astfel să devin un creator mai aproape de creaţie, să redau în creaţie identitarul atât sub aspect morfologic cât şi semantic. Dar pentru aceasta a trebuit să citesc mult - începând cu lucrările lui Samurcaș-Tzigara, Paul Petrescu, Elena Secoșan, Tancred Bănăţeanu, Nicolae Dunăre - să studiez nenumărate documente şi tot ce îmi cădea în mână legat de etnografie. Am început să colaborez cu muzeul etnografic local, cu doamnele Moraru şi Fulga, cu Institutul de Cercetări Folclorice din Bucureşti şi cu orice sculptor sau profesor care mă putea ajuta la ridicarea edificiului meu cultural.

Dar cele mai rodnice erau discuţiile cu meşterii populari pe care îi întâlneam pe la târguri. Aceştia înlesneau expoziţii universale atât la Muzeul Satului din Bucureşti cât şi la muzeele din Dumbrava Sibiului, Cluj, Oradea, Târgu Neamţ, Iaşi, Bran şi din alte localităţi.

În anul 1993 am fost ales preşedinte al Asociaţiei Creatorilor Populari din România, cu sediul la Sibiu.

Câţiva ani am fost absent de la orice manifestare în domeniu, apoi, respectând îndrumările date de doamna Elena Secoşan şi ucenicind de zor, am ajuns să pătrund, spre bucuria

dânsei, trecând prin multe furci caudine, la Muzeul Satului din Bucureşti. De câte ori mă vedea acolo, doamna Secoşan mă chema să îmi arate diferite obiecte, iar sfaturile dânsei erau adevărate lecţii pentru desăvârşirea mea ca meşter popular. Greu a fost până am pătruns la Muzeul Satului! Directoare era atunci doamna Jana Negoiţă, care cu obiectivitatea specialistului s-a detaşat de elementul politic şi m-a primit ca pe un creator. Iar specialiştii în cioplitul lemnului au început să mă prezinte public drept creator de marcă, fapt care m-a însufleţit spre mai multă muncă, spre mai râvnitoare ucenicie.

Un reporter de televiziune mi-a pus odată întrebarea:

- Acum, că aţi ajuns pe piscuri, ce vreţi să faceţi mai departe?

Şi i-am răspuns de pe poziţia creatorului:

- De pe acest vârf eu văd alte vârfuri către care trebuie să tind, pe care trebuie să mă caţăr, spre a ajunge la desăvârşirea creaţiei.

Am cunoscut mulţi etnografi, dar gândul meu se opreşte la profesorul Gheorghe Fucşa (director la Muzeul Satului şi bun gospodar al acestei avuţii naţionale în timpul lui Ceauşescu), care ne spunea:

- Măi băieţi, ştiţi voi ce faceţi aici? Voi faceţi istorie!

A murit după vârsta de nouăzeci de ani, fiind îngropat la biserica din incinta muzeului.

Anul 1984 - an de impas, în care am trecut prin furca grea a

vieţii: mi-a murit soţia. Prin multe greutăţi, disperări, prin multe mlaştini ale vieţii mi-a fost dat să trec, dar grea, covârşitoare ca această încercare n-a fost nici una. În urma morţii jumătăţii tale este greu să rămâi cu mintea întreagă! Norocul meu a fost lemnul pe care îl ciopleam. El m-a echilibrat, el a fost cel care m-a repus pe linia de plutire. De aceea, pot spune cu deplin curaj şi convingere că lemnul a fost acela care mi-a redat atât libertatea cât şi echilibrul în marile încercări ale vieţii. Şi tot ceea ce voi lăsa de valoare în urma mea, cu deplină împăcare, vor fi frumuseţea şi tainele pe care lemnul mi le-a dat.

A fost greu, am ucenicit toată viaţa şi încă mai ucenicesc, pentru că văd multe piscuri pe care trebuie să mă caţăr, să sânger şi să le ating. Cine poate înţelege lupta aceasta, acela va deveni un om desăvârşit. Căci arta este străduanie perpetuă, luptă cu materia pe care vrei să o înnobilezi, să o transformi în valoare, în tezaur. Apoi umilinţele se transformă în mici steluţe ce sclipesc în tezaurul artei populare, un colţ de lup în zigzag sau o rozetă pe firmamentul obiectelor de artă tradiţională.

Am lăsat urmaşilor mei şi un îndrumar de artă populară: „Ţara mea de basm".

E mult? E puţin? Nu pot spune…

Eu mi-am găsit libertatea în cioplitul lemnului…

- miniperiplu artistic - în casa de basm din Şcheii Braşovului…

„Am lucrat de toate,
căci ardeau în mine
dorinţe nebănuite
de a încerca de toate.
Eu, care trăisem
un adânc sentiment
al neputinţei, spărsesem
acum zăgazurile de
zbucium; şi iată-le zvelte,
ieşite din mâinile mele:
căuce, blidare şi solniţi,
şi linguri, şi scări, şi
porţi, şi pridvoare fără
seamăn, troiţe şi cruci,
şi furci, şi fuse…"

„Toate
canoanele estetice
care guvernează
arta populară
- simetria, repetiţia,
alternanţa, ritmul -
concură spre acelaşi ţel:
să creeze
armonie, echilibru,
frumosul estetic...”

„Orice obiect lucrat
face parte din sensibilitatea
celui ce l-a făurit. Eu tot timpul am vrut
să creez dintr-un lemn de foc o bijuterie...“

„În arta populară se folosesc linia (dreaptă, curbă sau frântă), cercul
şi semicercul, figurile geometrice încărcate de sens,
«abia-nţelese, pline de-nţelesuri» (Eminescu) şi toate acestea
într-un geometrism delicat, dus până la sublim."

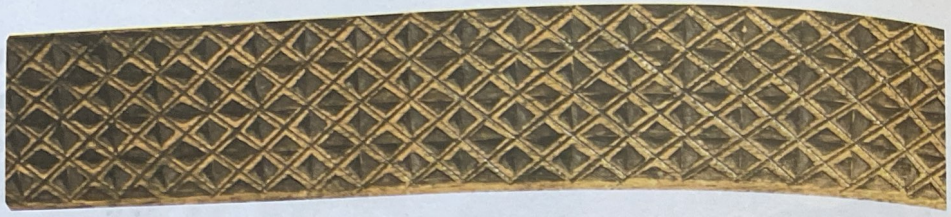

„Primul şi cel mai simplu
motiv folosit în arta populară,
dar care poate deveni cel mai
important, este *dintele de lup*
sau *colţul de fierăstrău*,
un mic triunghi crestat, care
aranjat în diferite poziţii
umple un câmp ornamental.
Un simbol ce are la origini
vechile practici iniţiatice
ale vânătorului dac şi poartă
în el «spiritul totemic al lupului».“

„Un alt motiv folosit în arta populară este *zigzagul*.
El reprezintă greutăţile vieţii, fuga în codru, năvăliri, războaie,
furtuni, de aceea a căpătat în cusături şi în ceramică numele de val,
calea ocolită, poteca rătăcită, râu, păşitură, meandru.
Acest motiv mai poate semnifica şi hora, bucuria vieţii,
legătura sufletească, frăţietatea, ajutorarea omului în colectivitate...”

„Alt motiv care înfrumuseţează, luminează,
dă întotdeauna un plus de valoare ornamentaţiei este *rozeta*,
reprezentarea geometrică a soarelui. Este simbolul vieţii, al fertilităţii,
al căldurii sufleteşti, al unificării colective...”

„Rozeta simplă,
roata, cum i se mai spune,
reprezintă imaginea
soarelui în formă statică,
soarele la prânz,
când se zice că stă...”

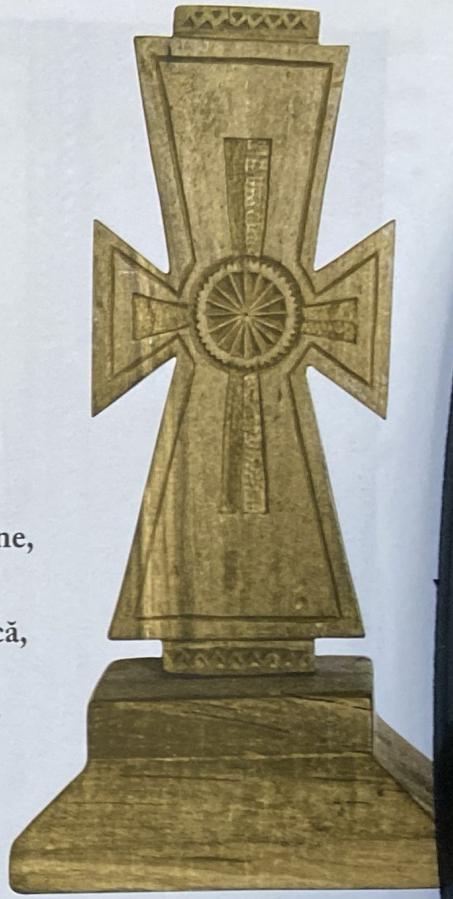

„Vîrtejul
e soarele
când se mişcă
pe bolta cerească.”

„Rozeta cu şase petale reprezintă
cele şase dimensiuni ale lumii, direcţiile
cardinale: nord, sud, est, vest, zenitul şi nadirul
(înălţimea şi adâncimea pământului).”

„Rombul este reprezentarea geometrică
a oului şi preia funcţiile lui vitale, darul său
sublim, sacru: vitalitate, fertilitate,
fecunditate şi naştere.”

„Rombul şi rozeta
sunt simboluri suverane,
strălucesc, luminează,
dau viaţă, lumea întreagă
e cuprinsă şi prinsă
în mrejele lor...”

„Poarta, în evoluţia societăţii, este începutul
care desparte spiritul casei de spiritul satului, al uliţei.
Ea este semnul aşezării omului. Prin poartă se spune aşa:
aici înăuntru e sufletul meu, dincolo, în afară, e sufletul tău.
Poarta casei mele am făcut-o în 1984 şi am sintetizat în ea toată
creaţia populară. Simbolurile încrustate într-însa vorbesc
despre naştere, despre viaţă. De aceea porţii mele i se mai poate spune
«tinereţe fără bătrâneţe şi viaţă fără de moarte».”

„Scara şi poarta casei mele
vor rămâne două obiecte care să mă definească...“

„Tinereţe fără bătrâneţe
şi viaţă fără de moarte...”

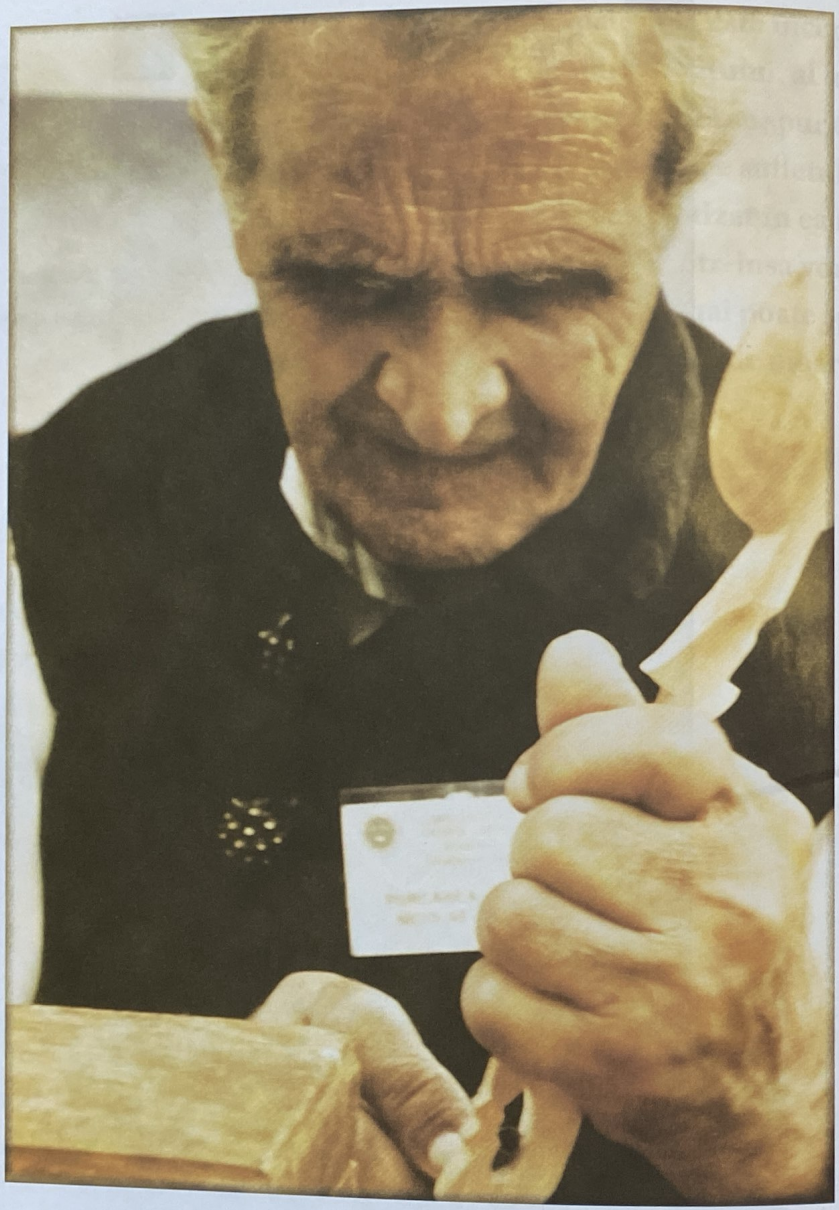

**„Nu doresc să par mai mult decât am fost
în lunga şi greaua mea viaţă: un umil şi credincios cioplitor
în tainele artei lemnului şi în păstrarea
spiritului autentic al bătrânului meşter făuritor de frumos.”**

Addenda

„Sunt, Doamne, copt pentru cules…”

- fărâme de cuvânt -
din texte de şi despre autor

Sunt, Doamne, copt pentru cules,
nu că mi-s anii grea recoltă,
cât mi-este inima o boltă
de crengi, cu fructul tot mai des.
Sunt, Doamne, copt pentru cules!

Radu Gyr

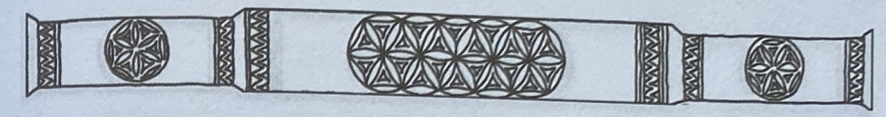

Sunt, Doamne, copt pentru cules!

Din cuvântul rostit
la aniversarea a 80 de ani

Şi când gândesc la viaţa-mi, îmi pare că ea cură
încet, repovestită de o streină gură,
De parcă n-ar fi viaţa-mi, de parcă n-aş fi fost…
Cine-i acel ce-mi spune povestea pe de rost?

E greu să vorbeşti despre alţii, dar despre tine este şi mai greu să vorbeşti...

Universul copilăriei mele: Şcheiul cu toate poemele, pădurile, potecile lui… Şi, pe lângă toate acestea, biserica. Ea, cu turnurile ei, cu sfinţenia ei, cu preoţii desprinşi parcă din icoane, vegheau la creşterea, la devenirea noastră spirituală. O copilărie lipsită de griji, trăită într-o lume mirifică.

Anii au trecut şi am ajuns la vârsta de 17 ani, când am schimbat joaca pe un crez sau, mai bine-zis, mi-am dăruit viaţa unui crez. Şi iată-mă în alt capitol al vieţii mele!

Eram copil când vorba blajină şi nuiaua dojenitoare a mamei s-au transformat în sudalma aspră şi bâta grea a gardianului. A fost, pentru o biată fiinţă plăpândă ca mine, o perioadă lungă şi

grea cât zece vieţi, cu rostogoliri abisale, cu zvârcoliri apocaliptice.

Cântam: era plânset poemul,
Zâmbeam: curgeau lacrimi pe feţe,
Râdeam, şi-n surâs sta blestemul,
Căci noi n-am avut tinereţe.

Fiindcă noi am intrat în moara de măcinat vieţi omeneşti, moară în care oamenii turnau, ca pe grăunţe, alţi oameni.

După douăzeci de ani, când am scăpat, cu ajutorul lui Dumnezeu, din această blestemată moară, ne-am pomenit uncheşi potoliţi, „iertând tot ce ieri n-a ştiut să ne ierte", împăcaţi „în sublimul apus", cum spune poetul.

Nu pot încheia acest capitol apocaliptic al vieţii mele fără să punctez un uriaş moment al lui. Fără a depăşi măsura şi modestia, voi spune: Eu sunt nebunul care de dragul unui principiu, al unei verticalităţi, într-o cutremurătoare ispită am dat cu piciorul vieţii, am renunţat la o aşa-zisă libertate şi n-am făcut pact cu diavolul, adică n-am acceptat să devin informator. O sfântă şi conştientă nebunie, care m-a costat atâtea lanţuri şi ani grei de temniţă! Aşa a fost. Şi Dumnezeu m-a întărit, m-a ajutat, căci altfel nu mai eram Om, nu mai eram omul care să vă fie astăzi dascăl şi sărbătorit.

Dumnezeu a sădit în sufletul omului binele, adevărul, frumosul şi i-a mai dat şi un dram de talent, pe care trebuie să-l

fructifice. Plecând cu această zestre divină, din durerile trecutului, din pulberea a ceea ce a mai rămas din viaţă s-a aprins în mine scânteia frumosului, a speranţei unei lumi nebănuite ce parcă tot creştea în mine, spărgând plafonul cenuşiu şi negura vieţii.

Mi-am găsit libertatea în cioplitul lemnului, căci tot cioplind, am evadat din cotidianul hidos şi m-am trezit într-o altă lume, dătătoare de pace, de linişte, de echilibru.

Începutul - undeva în închisoarea Alba Iulia, 1943. Acolo am cunoscut lemnul, ne-am apropiat, i-am cunoscut fibrele; acolo am început să-i descos tainele, iar mai apoi, în alt măreţ „palat", la Gherla, tot frecând la fărâma de os găsit în gamelă, am descoperit frumuseţea micilor podoabe ce stau ascunse în el.

Ajuns acasă după eliberare, toate nemulţumirile, toate amăgirile şi umilinţele le încredinţam lemnului, căci el mă asculta fără să spună ceva.

Aşa am lucrat până la întâlnirea cu doamna Elena Secoşan, care m-a sfătuit să studiez, să cercetez etnografia. Astfel am pătruns în tainele artei populare. Câtă frumuseţe, câtă bogăţie, câtă măreţie descopeream! Iar sufletul meu avid de cunoaştere se instalase într-o caleaşcă de aur, dusă parcă de bidivii nerozi spre azuriul vis ce se născuse.

Mă veţi întreba: de ce arta populară? Şi voi spune: dintr-o nevoie stringentă a sufletului meu. Mi-am iubit neamul şi am

vrut să-i fiu de folos. Şi tot răsfoind paginile îngălbenite ale istoriei, am descoperit latura cea mai frumoasă a ei: tradiţia, care dă sclipiri de aur poporului. Suntem, din întreaga Europă, ţara cu cea mai sublimă creaţie populară şi cel mai frumos şi bogat tezaur de artă populară. Frumuseţea aceasta a creaţiei populare a aprins în mine flacăra mistuitoare, strădania ce nu-mi mai dădea odihnă.

Apoi, tot cercetând, tot întrebând, am ajuns să înţeleg ce este cu aspectul morfologic şi cel semantic al artei, cu simbolistica, cu toate canoanele artei, cu legile stilistice care stăvilesc imaginaţia dar care aduc atâta ordine în avântul creatorului. Şi câte motive nu-mi „jucau" pe tabla de lucru: dinţi de lup, zigzaguri, rozete, romburi pline de viaţă, brăduţul, capete antropomorfe, zoomorfe - toate îmi apăreau în faţă ca nişte steluţe jucăuşe!

Am lucrat de toate, căci ardeau în mine dorinţe nebănuite de a încerca de toate. Eu, care trăisem un adânc sentiment al neputinţei, spărsesem acum zăgazurile de zbucium; şi iată-le zvelte, ieşite din mâinile mele: căuce, blidare şi solniţi, şi linguri, şi scări, şi porţi, şi pridvoare fără seamăn, troiţe şi furci, şi fuse...

Un moment important în afirmarea mea a fost acela al intrării la Muzeul Satului. A urmat numirea ca preşedinte al Asociaţiei Creatorilor Populari din România, apoi intrarea în Academia Artelor Tradiţionale, Premiul „Dimitrie Gusti"

primit în Aula Academiei Române, plecarea, împreună cu un grup de meşteri, în Franţa, participarea la un congres al cioplitorilor în lemn în America. Diplome, diplome...

Datoria oricărui creator este de a-şi lăsa şi urmaşi; şi iată-i: fostul meu elev, Dan Bucur, stabilit acum în Austria şi Zina Burloiu-Manesă, care şi-a depăşit maestrul prin fineţe, printr-o şlefuire şi broderie de bijutier.

Am lăsat la sfârşit partea finală a vieţii mele, aceea de dascăl. Împreună cu profesorul Sorin Apan, de şapte ani am realizat, dintr-o chemare reciprocă, un atelier spiritual, „Minisatul Sfântul Andrei", la Colegiul „Andrei Şaguna", cu atelier de folclor: cântece şi jocuri, crestături în lemn, icoane pe sticlă, ouă încondeiate şi ţesături la război. Ce a urmat, se vede: minisatul creşte, apar noi generaţii de copii şi mâinile lor gingaşe scot minuni ce pot sta alături cu orice produs al meşterilor consacraţi.

(...)

În încheiere, zic şi eu acum, la această vârstă a mea, pe care o sărbătorim astăzi, ca şi poetul Radu Gyr:

Sunt, Doamne, copt pentru cules:
nu că mi-s anii grea recoltă,
cât mi-este inima o boltă
de crengi, sub rodul tot mai des.

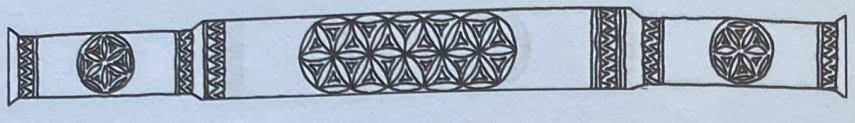

Sunt, Doamne, copt pentru cules.
Sunt numai fructe şi balsam.
Cu cât mi-aşezi pe trup rugină,
Cu-atât mi-e sufletul grădină
şi-i toată roade, ram de ram.
Sunt numai fructe şi balsam.
Şi dacă pică tot mai des
din mine altă creangă frântă,
în vârfuri, sus, grădina cântă
şi-aşteaptă marele cules…
Sunt, Doamne, copt pentru cules.

Doamne, unde este primăvara lor?

Cuvânt pentru martiri, la prăznuirea
Sfinţilor 40 de Mucenici din Sevastia Armeniei

Când primăvara se trezeşte la viaţă, când totul devine căldură, lumină, splendoare, ne învrednicim, atâţi câţi mai suntem, dar mai ales atâţi câţi mai avem putere, să ne adunăm în acest moment de mare şi grea încărcătură sufletească - ziua Sfinţilor 40 de Mucenici - să prăznuim jertfele celor care fără tăgadă s-au logodit cu eternitatea şi „s-au ascuns în lumina Celui Nepătruns".

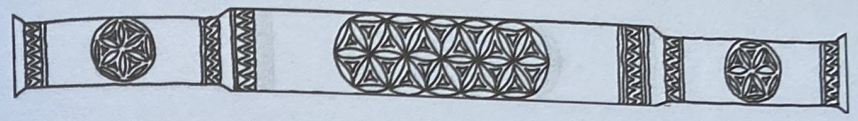

Am trăit cu ei în foame şi frig, pe priciuri, pe aspre betoane sau la şerpării, de-a valma cu şoarecii şi guzganii. Ne-am contopit cu ei în toate: în chinuri, în dureri, în bătăi şi umilinţe. Am fost fraţi şi am ars cu toţii la flacăra aceluiaşi vis. Cu toţii credeam, ne rugam, visam şi ne amăgeam:

Voi nu ştiţi în crunta-nchisoare
Cum minte speranţa şi visul.

Aşa, cu visul şi blânda speranţă, am izbutit să străbatem timpul şi cremenea rece să o topim, dând sensuri adânci existenţei, până ce unii au murit, iar ceilalţi, cei rămaşi, am pornit la pas cu ei, cu sufletul „sub zidurile Troii", cum zice poetul:

În fruntea mesei stau cu mirt pe tâmple,
dar dorm de mult sub zidurile Troii.
Mesenii râd şi cupa mi se umple -
Voi beţi cu morţii şi cinstiţi strigoii,
eu am rămas sub zidurile Troii!
(Radu Gyr)

Mai ţineţi minte cine şi mai ales cum a murit? Prin ce celulă, prin ce neagră casimcă sau izolare ori răpus de ce boală s-a stins? Mai ţineţi minte prin ce ungher de canal ori şantier a căzut, prin ce groapă comună a fost aruncat sau prin ce vârf de munte ori văgăună a fost împuşcat fratele vostru de cruce şi de dor?

Câţi dintre ei au cruce? Câţi au nume?

S-a cutremurat pământul când trupurile martirilor noştri s-au înfrăţit, acolo jos, cu osemintele altor sute şi mii de eroi căzuţi şi ei în războaie pentru apărarea patriei, de-a lungul a sute şi sute de ani!

Astăzi este ziua lor, a tuturor acestor morţi. Şi îndrăznim, pe lângă rugă şi evlavioasă pomenire, să ne întrebăm: Doamne, unde este primăvara lor?... Doamne, ce s-a ales din primăvara noastră?... Căci tinereţea noastră am dăruit-o patriei, cum zice şi poetul:

Eram numai lumini,
Cu fruntea-n cer, cu spada-n tinereţe…

Şi iată-ne acum „uncheşi înţelepţi", înţelegând astăzi ceea ce n-am putut pricepe ieri:

Iar azi, de-nţelegem ce ieri n-am putut înţelege,
Iertând tot ce ieri n-a ştiut să ne ierte pe noi,
adânc mulţumim şi cununii de roze pribege
şi cheagului negru de sânge, rămas printre foi…

Am iertat, căci am învăţat de la Domnul Hristos că nu este luptă fără jertfă, fără suferinţă, fără răni, fără Golgotă.

Lupta noastră a fost împotriva puterilor întunericului. „Se trăgea cu mitraliera în obrazul lui Hristos: puteam sta noi nepăsători?", spunea Moţa. Patria era cotropită de forţele răului. Fiinţa neamului era în primejdie. Trebuiau apărate credinţa

şi legea strămoşească, trebuiau ridicate stavile împotriva puhoiului bolşevic. Asta am pornit să facem noi:

Noi ne-am născut sub semnul pătimirii,
Ca mărul ce-nfloreşte în brumar;
Voiam s-aducem cerul mai aproape
Şi pe Carpaţi să-i facem un altar.
(Virgil Mateiaş)

Alarma se dăduse încă din 1920, dar cine să audă? Atunci (ca şi acum) clasa conducătoare - în frunte cu regele Carol al II-lea - avea alte priorităţi, ţara era o ruină, laşităţile, nepăsarea şi toate relele tronau.

Şi am pornit la luptă să apărăm patria, să dăm speranţă poporului, să alungăm laşităţile, slugărnicia şi trădările şi să înscriem în istorie o pagină de demnitate şi onoare, fără de care un neam nu poate dăinui în eternitate.

Ţara a început să ardă. Lumini multe s-au aprins în toţi Carpaţii. În vârfuri de munte, în văgăuni ori pe poteci ascunse s-au adunat flăcăi gata să-şi apere ţara, să lupte. Drept armă: tinereţea, credinţa din suflet şi mai ales dragostea pentru glia străbună. Codrii şi brazii s-au înfrăţit cu noi şi frunza lor ne-a fost pavăză şi scut. Lupta a fost grea. Noi - prea puţini, ei - câtă frunză şi iarbă… Şi am fost răpuşi, dar nu învinşi, căci ne-a rămas visul, cum spune şi poetul:

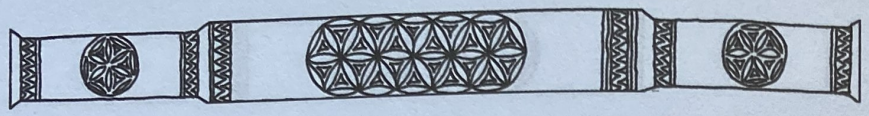

Înfrânt nu eşti atunci când sângeri
Sau ochii plini de lacrimi ţi-s;
Adevăratele înfrângeri
Sunt renunţările la vis.
(Radu Gyr)

Munţi de suferinţă au crescut până la cer şi morţii noştri au umplut gropile comune. Dar nu zadarnic. „Sunt morţi care te fiinţează, sunt morţi care te desfiinţează, precum sunt înfrângeri care trezesc un neam la viaţă, după cum sunt şi biruinţi dintre acelea care adorm", spunea Iorga.

Moartea lor a fost dintre acelea care dau fiinţă unui neam. Cu jertfa lor, a miilor de fraţi căzuţi în munţi, în temniţe, în ocne, ne-am văzut visul împlinit. Comunismul, acest sistem criminal, a căzut. Bucuroşi de înfrângerea lui, dar întristaţi să-i vedem consecinţele până azi, ne-a mai rămas o sfântă datorie: aceea de a mărturisi toate câte s-au abătut peste încercatul nostru popor.

Pomenind astăzi jertfa morţilor noştri, nu putem da uitării pe cele care au suferit alături de noi, pe mamele, soţiile şi fiicele noastre. Ele singure au înţeles durerile noastre şi s-au topit în rugăciune şi în lacrimi pentru noi, cum scrie şi poetul în „Balada unui plai de munte":

Jalea maicii, neagră apă,
n-are ţărmuri s-o încapă.

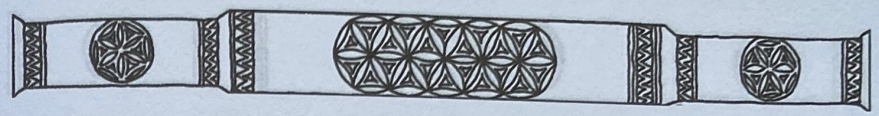

Plânsul maicii pietre-nmoaie,
scoală scorburi şi puhoaie,
umple văgăunile,
zgâlţâie furtunile.
Ar smuci din temelie
Lumile, să nu mai fie…
Maica geme şi se zbate,
munţii se târăsc pe coate.
Şi cum geme orice trunchi,
cade soarele-n genunchi…
(Radu Gyr)

Câtă jale, cât chin, câte lacrimi pe chipul lor! Şi apoi, cu rugi aprinse pe la mânăstiri şi schituri, orbecăind prin noaptea disperării, au început să se împace, să ierte şi să tot jelească, până ce lacrimile s-au uscat, candela s-a stins, iar ele au murit cu gândul, cu visul la noi. „L-am visat pe băiat!", a spus mama înainte de a muri şi s-a stins.

Şi noi am iertat de mult fărădelegile călăilor noştri.

Iar ceea ce am făcut, am făcut cu inimă curată pentru cruce şi pentru fiinţa neamului românesc.

Lumini pe cerul ţării

Cuvânt despre rezistenţa anticomunistă din România

Un neam trăieşte în istorie nu numai prin bogăţiile materiale pe care le are sau le produce, ci şi prin patrimoniul său spiritual, care cuprinde onoarea şi cultura lui.

Onoarea este strădania generaţiilor de a ridica etnia pe culmi, prin acte care să strălucească, să dăinuiască în eternitate.

Pe această linie mă încearcă câteva gânduri.

Întunecate, apocaliptice au fost acele zile pe care le-am trăit! Trecuse şi al doilea război mondial. Ţara era în pericol. Începuse invazia bolşevică: crime, violuri, jafuri, abuzuri comise de bandele sovietice. Un popor umilit în urma unui simulacru de armistiţiu.

Tineretul crescut şi educat în spiritul creştin şi naţional nu putea rămâne nepăsător. Am renunţat la visele noastre de copii, am dat joaca pe lupta pentru neam şi iată-ne „luptători de codru". Ne-am făcut din gânduri, din vise, o credinţă - lupta pentru Dumnezeu şi Neam - şi ea ne-a purtat, până la limita puterilor noastre omeneşti, în această luptă.

Am mers pe linia istoriei, luând exemplul voievozilor

străbuni, care atunci când neamul era ameninţat, îşi încingeau săbiile şi mergeau să-şi apere „sărăcia, şi nevoile, şi neamul".

Aşa au început să se aprindă pe cerul întunecat al ţării lumini, lumini ale speranţei în inimile celor ce suportau din ce în ce mai greu jugul comunist. Ardeam prin toţi munţii, aşa cum ard comorile ascunse în adâncuri.

S-au format o mie o sută nouăzeci şi şase de grupuri de rezistenţă. Au fost închişi, ca adversari ai regimului comunist, aproape trei milioane de români, dintre care mai mult de trei sute de mii au murit în temniţe, căci ţara ne e plină de morminte. Luptele între puterea bolşevică şi români au căpătat diferite forme, cu ani şi ani de rezistenţă, cu forme de luptă bizare, cu jertfe, dar mai ales cu eroi, în faţa cărora se cuvine să ne plecăm smerit.

A venit apoi momentul 1987 Braşov. S-au rostogolit atunci pe geamul de la Cantina Partidului portocalele şi roţile de caşcaval odată cu portretul „Tovarăşului". Vuia o ţară şi temelia de „monolit" a partidului s-a fisurat. A fost momentul premergător evenimentelor din 1989.

Suntem ţara cu cea mai lungă rezistenţă anticomunistă. Suntem întâia ţară care ne-am opus comunismului încă din primul război mondial, când generalul Moşoiu a intrat cu trupele române în Budapesta, pentru a-l alunga pe temutul conte Bela Kun. A urmat semnalul dat de tineri în 1919, în

pădurea Dobrina. Apoi avertismentul lui Panait Istrati în „Spovedania unui învins". În fine, lupta lui Codreanu şi a noastră până în 1944. Istoria adevărată nu mai poate fi falsificată atâta timp cât încă mai trăiesc martori.

Am socotit şi eu că înrolându-mă în această armată a rezistenţei anticomuniste îmi voi servi neamul. Am socotit că lupta în care mă angajasem nelimitat era lupta lui Hristos împotriva lui Antihrist, lupta Binelui împotriva Răului. Credeam că jertfele tuturor camarazilor vor fi piatră de temelie pentru o nouă Românie. Dar n-a fost să fie aşa. De altfel, o spusese profetic şi Căpitanul: „Mă îngrozesc când mă gândesc că peste jertfele voastre, peste mormintele voastre se va ridica o şleahtă de profitori". Aceste zile le trăim noi astăzi.

De aceea am vrea ca această comemorare a rezistenţei anticomuniste din România să trezească în sufletele tinerilor dorinţa de a afla adevărurile nespuse încă, de a şti cum au luptat bunicii lor cu comunismul, prin ce chinuri au trecut, de ce e plină ţara de morminte.

A fost îngrozitor Holocaustul altora, dar este necesar ca în şcoli, elevii să înveţe mai întâi despre Holocaustul nostru. Să ştie ce a însemnat comunismul, să ştie că a existat un Piteşti, un Aiud, un Canal. „Să se ştie că au existat români care cu sângele lor au spălat faţa Românei, pătată de laşităţi şi trădare. Nepoţilor,

copiilor, să nu le fie ruşine să se numească români", cum spunea Ion Gavrilă Ogoranu.

De ce mai trebuie comisii pentru amnistii, pentru aflarea adevărului? Nu sunt de ajuns atâţia şi atâţia martiri? Nu este de ajuns că „noi n-am avut tinereţe"? Generaţia de la 1948 nu a avut tinereţe! Şi pentru ce?!

Tot Ion Gavrilă a lăsat scris în „Testamentul" său:

„Pe potecile munţilor, acest grup de tineri n-am purtat numai arme. Alături de onoarea mândră şi credinţa libertăţii neamului, am purtat, ca o povară scumpă, vise, doruri şi gânduri pentru vremuri ce vor veni. Aşa am înţeles noi neamul: o dâră de foc sfânt. Vrem să aducem pe altarul patriei tot ce-i mai bun în fiinţa noastră: libertatea noastră, tinereţea noastră. Nu din spirit de aventură sau ură, ci din marea dragoste pentru ţară".

Iar un alt frate de suferinţă spunea: „Cei care ne-am angajat în această luptă nu am încălecat pe armăsari hrăniţi cu jarul iluziilor, ci am încălecat pe o gloabă flămândă, care ne tot ducea, ne ducea să îndeplinim destinul hărăzit de Dumnezeu acestui neam".

Acum, adunaţi aici cu toţii, cei care am supravieţuit Holocaustului comunist, să-l rugăm pe Bunul Dumnezeu ca tinereţea dusă, lupta şi jertfa pentru patrie să nu fie zadarnice, ci să lumineze „mintea românului cea mai de pe urmă"!

Pe drumul de Arhangheli...

Cuvânt la pomenirea celor uciși în 22 septembrie 1939

Sunt șaizeci și opt de ani de când țara plângea și tristețea apăsa greu sufletele oamenilor. La porunca unui rege criminal, Carol al II-lea, au fost uciși două sute douăzeci și cinci de legionari în lagărele de la Miercurea-Ciuc, Vaslui, Râmnicu-Sărat, Spitalul Militar Brașov și câte trei din fiecare județ.

Au fost omorâți și aruncați în gropi comune.

A fost o decădere din dogmă a clasei conducătoare de atunci? Nu! Clasa conducătoare, la nivelul la care era, și-a dat arama pe față. Asta era: amorală, coruptă, decăzută în mocirla vremii. Și fiindcă legionarii sfredeliseră adânc în tenebrele ei, demascând-o, haita - în frunte cu regele și Elena Lupescu - a hotărât să fie omorâți. Puterea monarhică masonică aliată cu puterea iudaică - stâlpii lumii - au făcut precum Irodiada, care a vrut capul lui Ioan Botezătorul. Și l-au avut. Au avut capul Căpitanului - în noaptea de Sfântul Andrei a anului 1938 - și al întregii elite legionare - în 22 septembrie 1939.

Sub cerul învolburat al țării, furtuna abătută asupra oamenilor a fost nimicitoare. Ce cădere în iad! Dar cine a ridicat

atunci cuvânt, cine a scos murmur, cine a protestat?

Parcă toată suflarea românească amuțise. Și au venit ploile și i-au plâns. Apoi au venit mamele, nevestele, fiicele și au vărsat lacrimi de-au umplut văile și cătunele. Lacrimile lor s-au contopit peste ani cu lacrimile noastre, care și ele, de atâta durere, s-au stins.

De atunci, ne tot rugăm lui Dumnezeu pentru ei: „Doamne, ai milă de cei care pentru Tine și pentru patrie și-au dat viața și iartă-le neputințele! Căci lumina și puterea Ta le-au dat aripi pe «drumul de Arhangheli»!"...

Eram copil atunci, dar am trăit din plin această dramă... De fapt, atunci, în 1939, s-a frânt copilăria mea. În acel an, ochii mei au văzut întâia dată disperarea, durerea, pricinuite de uciderea profesorului Faur din Brașov.

Pe profesorul Ionel Faur îl cunoșteam bine. Orfan, fusese crescut de mătușa lui, învățătoarea Elefteria Stănicel din Gura Dobricii. A studiat Teologia în țară, și-a luat doctoratul la Strasbourg, iar din 1936 a fost profesor de religie la Liceul „Andrei Șaguna" din Brașov.

Cu chipul lui senin, cu ochii albaștri - verzi încadrați de ramele negre ale ochelarilor, profesorul fascina, impunea respect. Prezența lui aducea în jur bună-dispoziție, armonie, echilibru sufletesc. Făcea parte din generația de aur a Râșnovului.

În septembrie 1939 a fost împușcat. Atunci am văzut cu ochii

mei suferinţa. Şi mi-am îngropat copilăria odată cu lacrimile, cu râurile de lacrimi ce se revărsau pe obrajii brăzdaţi ai mătuşii Elefteria, care, împietrită de durere, atât mai putea spune: „L-au omorât! L-au omorât!”... Îşi smulgea părul din cap şi lumea întreagă nu-i putea cuprinde jalea, ca în balada lui Radu Gyr:

Jalea maicii, neagră apă,
nu sunt ţărmuri s-o încapă
şi nici zare s-o cuprindă
câte ţări de foc colindă.
Părul-l smulge-n vaiete;
Cremene, încovoaie-te!
Codrule, fereşte-te,
frânge-te din creştete!
Maica-şi smulge păr şi straie,
brad şi paltin se despoaie,
zgâlţâie furtunile,
umple văgăunile;
Fătul maicii dulce,
Primăvară dulce…

Vina pentru care a fost omorât Ionel Faur a fost aceeaşi ca a tuturor fraţilor de suferinţă: l-a iubit pe Dumnezeu şi neamul său.

Capul Sfântului Ioan Botezătorul a fost retezat, dar cuvântul lui va rămâne cât e lumea, să spună popoarelor: „Eu sunt

glasul celui ce strigă în pustie: Gătiţi calea Domnului, drepte faceţi cărările Lui!”. Căpitanul împreună mii de legionari au fost ucişi, dar cuvântul lui va rămâne de-a pururi, căci el a dat neamului un ideal creştin valabil până în ceasul de apoi: schimbarea la faţă a României prin trecerea pe plan secund a materiei, a biologicului şi punerea pe prim plan a spiritualităţii şi a valorilor morale. Căpitanul a deschis porţi spre lumină - atât spre sfinţenie, cât şi spre eroism - a deschis poarta spre omenie, ca omul să fie om. Căci omul întors la izvoare va deveni om al dreptăţii, al credinţei, al bunului simţ, al onoarei, al cinstei, un om cum au fost strămoşii noştri.

Miile de morţi din lagăre, din închisori, din ocne, de la canal, din vârfuri de munţi au consfinţit acest crez.

Nu-i plângem. Ne rugăm pentru sufletele lor şi le preamărim jertfa, aşa cum şi ei ar fi vrut:

Din rănile şi-nfrângerile noastre
Întindem punte noilor destine,
O punte de mărgean peste dezastre,
S-o urce paşii lumii care vine.

(Radu Gyr)

Astăzi, nouă, celor care am supravieţuit din crunta bătălie cu hoardele comuniste, ne-a rămas această sfântă datorie: să mărturisim lumii toate câte au fost, câte suferinţe a avut de

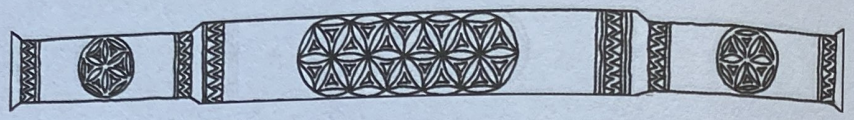

îndurat poporul nostru sub comunişti timp de patruzeci şi cinci de ani. Să ştie tineretul că a existat şi un Holocaust (mai dureros, mai crâncen, mai diabolic decât altele) făcut de comunişti împotriva poporului român pentru a-l bolşeviza, pentru a-l distruge şi a-l sataniza.

Şi dacă noi, cei rămaşi, nu vom mai fi ca să mărturisim, vor rămâne crucile, troiţele, pietrele să strige şi să mărturisească.

Lor, martirilor acestei generaţii, le spunem odată cu poetul Radu Gyr:

Morţi sfinţi în temniţi şi prigoane,
Morţi sfinţi în lupte şi furtuni,
Noi am făcut din voi icoane
Şi vă purtăm pe frunţi cununi.

Nu plângem lacrimă de sânge,
Ci ne mândrim cu atâţi eroi.
Nu! Neamul nostru nu vă plânge,
Ci se cumineca prin voi.

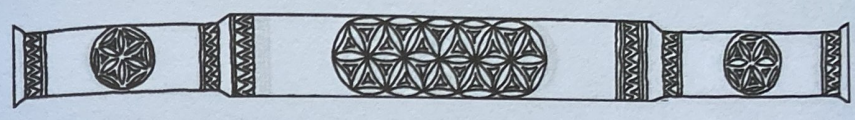

Dormi, domniţa mea...

Aspazia Oţel Petrescu - frânturi de amintiri
la mormântul Gicăi Fuică Purcărea

Dormi, domniţa mea, nu plânge,
La fereastră ploi de stele mor
Şi-orice stea e-o lacrimă de sânge
Care cade-n noapte şi se stinge
Pe mormântul drag al viselor...

Fiecare din cei mulţi, mult prea mulţi care purtăm cu noi acest destin românesc ce ne-a înrolat în coloana 1948, avem în suflet un cimitir de martiri, un imens cimitir. (...)

Mă plimb cu pietate printre cruci şi încerc să deluşesc nume şi destine. Aş vrea să nu trec pe nimeni cu vederea, aş vrea să aştern pe fiecare cruce o cununiţă evocatoare, dar îmi este cu neputinţă. Prea multe nume-cruce, prea multe jertfe, prea multe oseminte. (...)

Smerit şi sfios, sufletul se opreşte în faţa unui mormânt la întâmplare şi-i încredinţează o solie pentru „ toţi cei care nu mai sunt" şi care „s-au ascuns în lumina Celui Nepătruns". Azi m-am oprit la Gica, rugând-o să ducă surorilor, fiecăreia în

parte, închinarea mea şi neuitarea mea. Azi m-am oprit la Gica şi am un motiv întemeiat, fiindcă la mormântul ei am îngenuncheat în mod concret imediat după 1989.

Pe Gica Fuică am cunoscut-o la Mislea, imediat ce s-au unit secţiile. Venea din secţia a II-a „copii", cu tot lotul de studente ieşene. Era o persoană deosebită, nu pentru că era frumoasă - erau atâtea la fel ca ea printre noi - ci pentru că avea o graţie, o gingăşie ieşite din comun. Se spunea că se datorează studiilor sale de balet, eu cred, însă, că era felul ei natural de a fi. Îmi amintesc de o remarcă a doamnei Liliana, care a văzut-o la un moment dat traversând curtea în fugă:

- Cine e, Pazi, căprioara aceasta? Ce superbă fugă, câtă graţie!

- Este Gica Fuică, din lotul ieşenelor, a studiat baletul.

- Nu este numai „studiul", în fuga aceasta este un suflet delicat ce modelează cu gingăşie mişcările trupului.

De fiecare dintre noi s-a legat câte ceva caracteristic, ceva care a devenit emblematic. De Gica s-a legat „Balada" lui Ciprian Porumbescu. Nu o cânta, ci o fluiera atât de frumos cum nu vă puteţi imagina. Era solemnă, aproape liturgică, era unică clipa când admitea să ne „reproducă" duhul baladei cu fluieratul ei aproape nepământean. O făcea rar pentru că era obositor, iar noi înţelegeam asta, deşi am fi ascultat-o zilnic.

Tot amintirea Gicăi se leagă de Corina Boghici, o altă

frumuseţe luminoasă. Corina venea din secţia a IV-a şi făcea parte din grupul studentelor bucureştene. Prietenia lor era atât de exemplară încât unele din noi le spuneam Castor şi Pollux, gemenii mitologici ai lui Jupiter şi ai Ledei, consideraţi simbolul prieteniei.

În ce mă priveşte, ne-am intersectat în câteva rânduri prin diferite celule. La început am avut impresia că Gica avea ceva neclar în legătură cu mine. Cred că cele mai dure - şi, trebuie să recunosc, cele mai exacte - observaţii de la ea le-am primit. Destul de târziu am înţeles că scăderile mele o deranjau în măsura în care ar fi dorit să nu existe.

S-a întâmplat în două momente pe care le consider cruciale în ce priveşte relaţia noastră. S-a întâmplat după ce grupul D.O.- istelor a revenit în închisori, Gica fiind căsătorită cu Nicuşor Purcărea. A venit spre mine cu discreţia ce o caracteriza, probabil pentru că eram prima care continuam închisoarea în condiţii draconice de „strict secret". M-a pus la curent în mod exact şi fără părtinire cu ceea ce a fost viaţa lor în D.O.. Totodată m-am lămurit ce a fost, de fapt, înfiorătorul Piteşti, cu date primite de la o sursă informată şi obiectivă, chiar soţul ei. Am constatat că avea o percepţie destul de exactă despre mine, deoarece m-a învăţat exact cântecul ce îl doream. Am apreciat „raportul" Gicăi nu atât pentru informaţiile ce mi le aducea, ci

pentru că mă punea în legătură din nou cu ele, umplând spaţiul ce ne despărţise. Ca o subliniere a faptului că Gica era foarte atentă la nevoile aproapelui, am găsit sub pătura mea o frumoasă cămaşă de noapte, eu fiind în totală lipsă de lenjerie. Era cea mai frumoasă cămaşă a Gicăi. În felul acesta, discretă şi atentă, Gica a dovedit că respectă porunca de a nu păstra două cămăşi când cel de lângă tine nu are nici una.

Dar „clipa mea Gica", acea clipă care ne leagă de semenul nostru prin ceva unic, frumos şi adevărat, pentru totdeauna, a avut loc la Botoşani, când am încasat bătaia ca şefă de cameră. Gica a intuit ce grea problemă se iscase în sufletul meu. Posteam şi mă rugam cu disperare să nu-mi cotropească sufletul ura faţă de ciomăgari. A simţit că, de data aceasta, morala, observaţia dură nu şi-ar fi atins scopul. Ţinea totuşi, din spiritul de solidaritate ce ne lega şi ne dădea putere, să-mi vină în ajutor. Şi atunci a venit să-mi propună să mă înveţe „Îngerul a strigat" în tonalitatea călugărească pe care o stăpânea la perfecţie. Astfel, când eram scoase la program, pe sala din anticameră, la grupul sanitar, vocea amplă a Gicăi mă ajuta să urc pe volutele melodiei către adevărul pe care intenţiona să mi-l sublinieze în felul acesta: „şi iarăşi zic, bucură-te că Fiul...", da, a înviat spre bucuria sufletului creştin, nu spre întristare! Superb gest, demn de Gica şi nu-l voi putea uita „dincolo" sau mai ales acolo.

La primul congres al A.F.D.P.R. ţinut la Braşov, unde aveam şi eu o delegaţie din partea oraşului meu (Roman), l-am cunoscut pe Nicuşor Purcărea, soţul Gicăi. Era exact aşa cum mi-l prezentase. Având aceeaşi delicateţe discretă, m-a purtat spre Gica, amintindu-mi de personalitatea ei atât de prezentă în casa lor. Locuinţa lor era asemenea stăpânilor, deosebită, frumoasă, plină de bun gust. La piciorul unei superbe scări sculptate în lemn (Nicuşor era un foarte talentat sculptor) se afla poza Gicăi, lângă un vas cu flori. Surâdea abia perceptibil, enigmatic şi luminos, aşa cum o cunoscusem.

Nu-mi permit să încerc o creionare a acestei nemaipomenite „întâlniri". Am întrebat dacă Gica mai fluiera „Balada". Răspunsul a venit ca un ecou:

- O, cum mai fluiera!

Nicuşor m-a dus şi la mormântul ei. Acolo i-am şoptit să transmită tuturor surorilor metania mea evlavioasă. Le rog să mă ierte că nu le-am pomenit pe toate ici şi colo, în vreun cuvânt al meu, dar în sufletul meu încap toate, aşa cum au fost, cu virtuţi şi scăderi, dar luminoase în iubire şi jertfă. Ştiu că o va face cu discreţie, cu gingăşie şi cu fermitate.

Alături de Nicuşor, în faţa crucii, ne-am rugat în tăcere, ceas lung, fiecare cu sentimentele ce ne legau de Gica. Am simţit, pentru a nu ştiu câta oară, că adevărata tăcere este rugăciunea profundă...

Nu găsesc un mesaj mai potrivit pentru Gica din partea noastră decât un gând al altei Eugenii (Gigi Indreica): „Dacă trădezi o prietenie şi nu intri în conflict cu tine însuţi trebuie să te îngrijoreze starea de degradare morală la care ai ajuns".

Gica a dat cel mai înalt sens prieteniei, slujind-o cu gingăşie şi smerenie.

Epilogul autorului

„Şi ne iartă nouă greşelile noastre..."

Am rămas astăzi o mână de oameni din generaţia mea care încă mai suntem mărturii vii. Dar ideea, idealul pentru care am luptat este viu şi va dăinui în veci, cât va trăi omul pe pământ. Credinţa în Dumnezeu şi dragostea de neam sunt cele două axe înscrise în destinul neamului nostru.

De ce după atâţia ani, generaţie lângă generaţie (generaţia de la 1922 şi generaţia de la 1948) ne găsim legaţi sufleteşte într-o sfântă frăţie? Fiindcă avem cel mai puternic liant înscris în tradiţia noastră românească, anume dragostea pentru acelaşi ideal: Dumnezeu şi neamul nostru!

Fie ca Dumnezeu să înlăture zgura ce a acoperit pământul ţării noastre şi să trezească la viaţă forţele creatoare! Fiindcă, aşa cum spune poetul Radu Gyr:

Înfrânt nu eşti atunci când sângeri
Sau ochii plini de lacrimi ţi-s;
Adevăratele înfrângeri
Sunt renunţările la vis...

*

Regimul comunist a încercat prin toate mijloacele să ne distrugă total.Reeducarea de la Piteşti şi cea de la Aiud au fost,

dintr-un anumit punct de vedere, similare. Amândouă au fost zămislite în aceleaşi laboratoare comuniste. Amândouă n-au urmărit altceva decât compromiterea Mişcării Legionare şi a reprezentanţilor ei. Câtă laşitate la comunişti: „Nu noi am făcut totul, ci ei!", spuneau cu emfază cei ce orchestraseră experimentul.

Astăzi, cu multă gălăgie, se strigă: „S-a terminat cu comunismul!"... Nimic mai fals, căci dacă formal comunismul nu mai conduce poporul român, totuşi efectele lăsate de concepţia comunistă domină încă limpede eşichierul politic. Este îngrozitor ca la tot pasul, la tot colţul să te loveşti de această hidoasă umbră ce bântuie ţara!

Cu multă lejeritate se vorbeşte azi despre ceea ce au făcut nemţii la Auschwitz sau în alte lagăre naziste, dar nu se scoate o vorbă despre Piteşti, Gherla, Aiud, Canal sau alte colonii ale cruzimii comuniste. Tineretul mai că nu ştie despre torturile aplicate fiilor patriei în închisorile comuniste.

Ce au urmărit laboratoarele comuniste? Să creeze un nou tip uman! Iată-l: corupt, mincinos, gata oricând de crimă şi înşelăciune, rapace, egoist nevoie mare. Uitaţi-vă la pleiada de oameni de azi! Întrebarea este: ce are de învăţat tineretul de la ei? Apar sisteme educaţionale după sisteme, se experimentează tot felul de idei, dar toate de tip comunist. Degradarea morală vine ca un tăvălug. Asta se caută: să se distrugă tot şi să nu mai existe erou, sfânt, valoare, elită. Totul să fie globalizat.

Moara comunistă tot macină. Ce a mai rămas? A rămas Piteştiul după Piteşti şi nu se mai termină odată!

Aş putea scrie multe, vorbe multe, dar ce folos? Esenţialul nu îl pot reda. Cuvintele mele nu pot exprima teroarea, foamea, frigul, durerea, umilinţele... Toate loviturile, toate traumele psihice nu pot fi cuprinse în vorbe.

Aş fi vrut să dau alt sens la toate aceste lucruri, dar nu pot, căci şi noaptea, în visele mele, tot Piteştiul mă urmăreşte...

*

E fadă povestirea mea... Teroarea ce m-a stăpânit de-a lungul anilor e greu, ba chiar imposibil de înfăţişat. Ea depăşeşte puterea de înţelegere a oamenilor. Căci lupta n-a fost între oameni, ci între două lumi: lumea binelui şi lumea răului, a lui satan. Şi dacă pentru o clipă surâsul lui satan ne-a îngheţat inimile, Dumnezeu, în marea Lui dragoste, ne-a redat viaţa, ne-a încălzit, ne-a scos la lumină. Ne-a dat puterea de a lupta cu cel rău.

Cutremurătoare momente! Şi zic şi eu, cum a zis Părintele Ghiţă Calciu: „Şi ne iartă nouă greşelile noastre precum şi noi iertăm greşiţilor noştri"...I-am iertat pe toţi. De mult. A mai rămas amintirea. Iar această amintire e o mărturisire zguduitoare, de neimaginat pentru o societate normală, pentru un om normal...

Nicolae Purcărea,
11 septembrie 2012

CUPRINS

Prolog..... 5

Partea I :
„Banditule, ai trădat marea cauză a demascării!”..... 9

Partea a II-a :
Taina „bucuriilor de spumă” 173

Addenda 257
Epilogul autorului..... 285

Difuzare:

Editura Evanghelismos
Str. Pridvorului nr. 15,
Bl. 12, Sc. A, Ap. 1, Sector 4, Bucureşti
Tel./Fax: 021-331 1022; 0722 690 272
e-mail: contact@evanghelismos.ro
www.evanghelismos.ro

Fundaţia Sfinţii Închisorilor
Tel.: 0727-229.116
www.fundatiasfintiiinchisorilor.ro

Aşa trec în fuga lor anii...

- documentar foto -

Aşa trec în fuga lor, Radule, Radule, anii...
Ca ieri culegeam tot văzduhul pe spade fierbinți
şi iată-ne acum potoliți întru răni şi strădanii,
uncheşi înțelepți, pe obraji cu surâsuri cuminți.
Radu Gyr, *Labuntur anni*

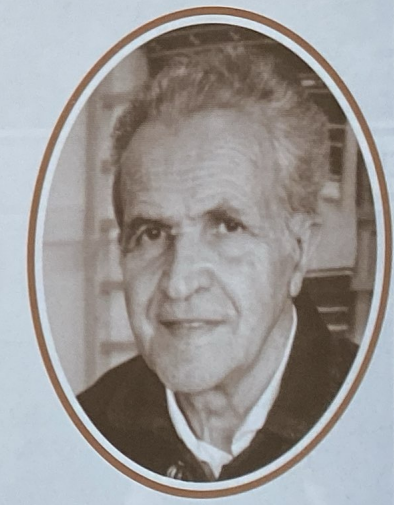

Elev la liceu, Braşov 1941

Soldat în slujba țării, iulie 1944

Cu Mihai Tufeanu, noiembrie 1944

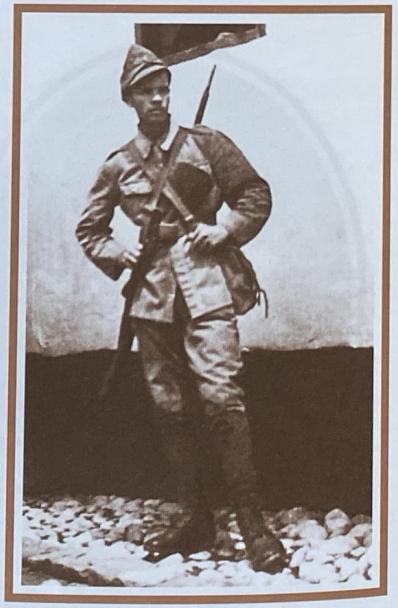

În permisie, 8 iulie 1944

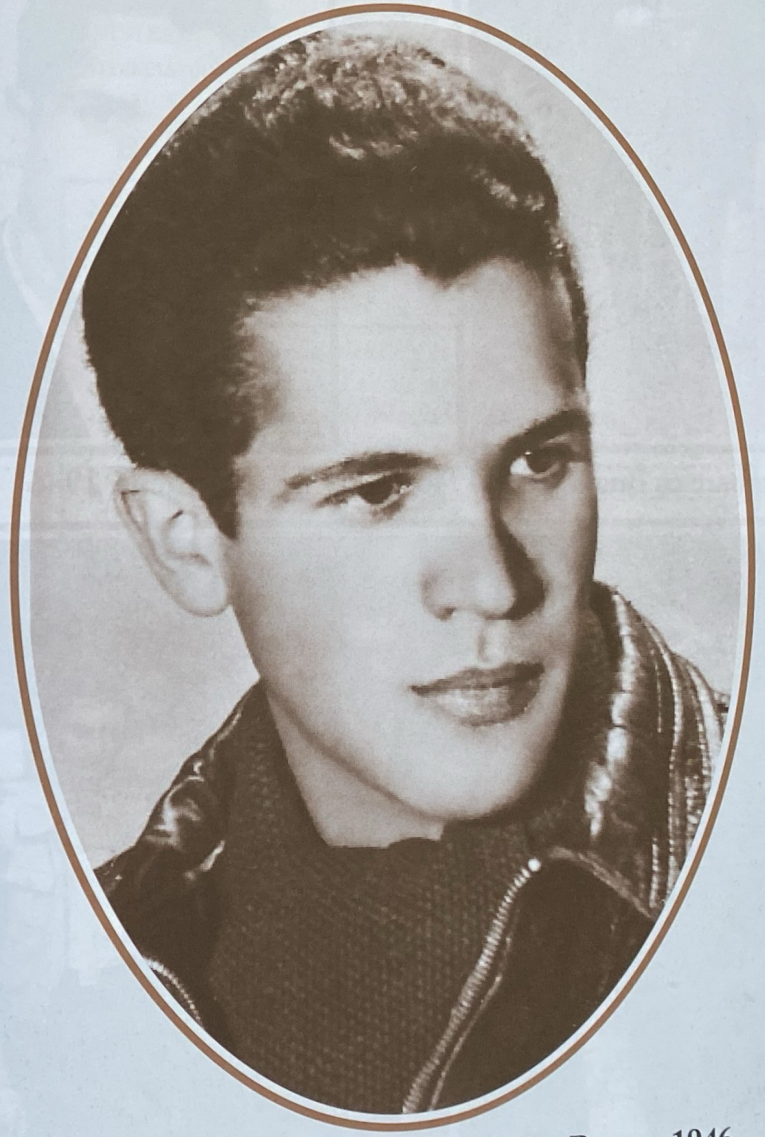

Student la Academia Comercială din Braşov, 1946

La plimbare cu Bucur Valer, 1946

Student, 1946

Colegi de facultate: Pr. Sandu Munteanu, Udrea, Gheorghe Jimboiu, Ionuț Grozea, Petrișor Petcu

REPUBLICA POPULARĂ ROMÎNĂ
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
PENITENCIARUL
FORMAȚIUNEA Nr. 0606 Gherla

Anul 1956 luna MAI ziua 29

BILET DE ELIBERARE Nr. 4763 1956

Numit PURCAREA NICOLAE
Născut în anul 1923 luna DECEMBRIE ziua 13 în comuna or. STALIN raionul STALIN regiunea STALIN
profesia STUDENT fiul lui NICOLAE și al MARIEI

A fost depus ca CONDAMNAT de la 1 VII 1949 pînă la 29 V 1956
de către P.T.M. CRAIOVA cu mandatul nr. 1648/49
emis de PARCHETUL TRIBUNALULUI MILITAR CRAIOVA
pentru faptul de UNELTIRE CONTRA ORD. SOCIALE

A fost pus în libertate PRIN EXPIRAREA PEDEPSEI
de către PENIT. GHERLA conform
Numitul se stabilește cu domiciliul în comuna LAIEȘTI
str. LAIEȘTI nr.
raionul FETEȘTI regiunea Constanța

A MAI EXECUTAT MANDATELE:

Mandatul nr. / emis de / pentru /
Mandatul nr. / emis de / pentru /
Mandatul nr. / emis de / pentru /
Mandatul nr. / emis de / pentru /
Mandatul nr. / emis de / pentru /

Semnalmentele posesorului: talia 1,72, corpolență
fruntea POTR. nasul POTR. gura MIJL. bărbia OVALĂ culoarea
feței SMEADA culoarea părului CAȘT. sprîncenele CAȘT.
semne particulare CICATRICE DEGETUL ARĂTĂTOR MÎNA STÎNGĂ

Conform legilor în vigoare, susnumitul poate munci în întreprinderi de stat sau particulare.

Drept pentru care i s-a eliberat prezentul bilet.

COMANDANT,

Șeful grupei evidență,

Bilet de eliberare din închisoarea Gherla, 1956

Eliberat de la Gherla, 1956

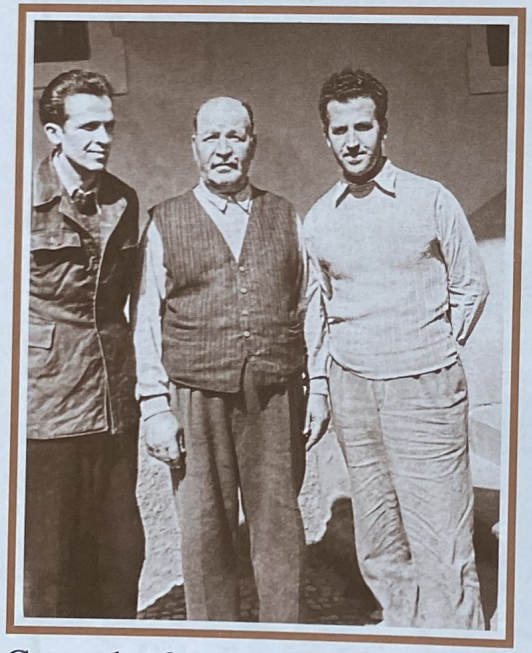

Cu tatăl şi fratele la Braşov, imediat după eliberarea de la Gherla

Sosit la Lăteşti,
în Bărăgan, iunie 1956

La muncă pe „moşia“ din Bărăgan

Casa din Lăteşti, 1956

Nuntă în Bărăgan ...

Eugenia şi Nicolae Purcărea,
Lăteşti, 1957

Naşi: dr. Sonea şi soţia sa,
Paula; în dreapta naşului,
Corina Boghici

Nicolae şi Eugenia Purcărea
cu Bucur Stănescu,
Lăteşti, 1957

Cu dl. Praporgescu şi d-na
Lilica (Codreanu), Lăteşti 1957

Cu dr. Sonea, Lăteşti 1957

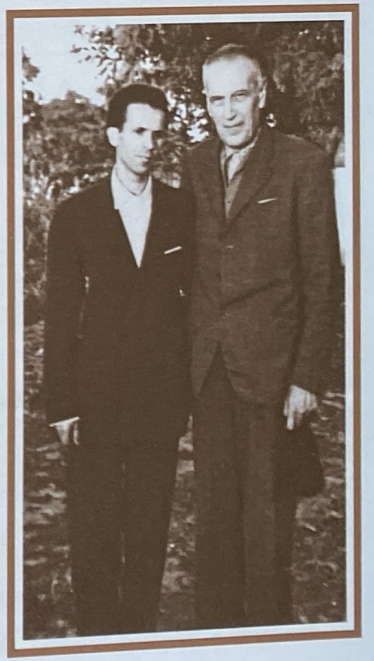

Bucur şi Viorica Pârnac Stănescu
Lăteşti, aprilie 1958

REPUBLICA POPULARĂ ROMÎNĂ
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE

Penitenciarul —

Formațiunea 0622 Aiud

Anul 1964 luna iulie ziua 29.

Domiciliul avut la arestare: Brașov str. Pe Tocile 11

BILET DE LIBERARE Nr. 5948 1964

Numitul PURCAREA N. NICOLAE
Născut în anul 1923 luna XII ziua 13 în comuna Brașov raionul Brașov regiunea Brașov
profesia contabil fiul lui Nicolae și al Maria

A fost depus ca condamnat de la 13.IX.960 pînă la 6.II.967
de către T.M.R.M. Buc. cu mandatul nr. 93/963
emis de T.M.R.M. Buc. sentința nr. 58/963
pentru faptul de politică interzisă.

A fost pus în libertate fiind grațiat
de către Cons. de Stat al R.P.R. conform D. 411/64
Numitul se stabilește cu domiciliul în comuna Brașov
str. Pe Tocile nr. 11
raionul Brașov regiunea Brașov.

A MAI EXECUTAT MANDATELE:

Mandatul nr. / emis de / pentru /
Mandatul nr. / emis de / pentru /
Mandatul nr. / emis de / pentru /
Mandatul nr. / emis de / pentru /
Mandatul nr. / emis de / pentru /

Semnalmentele posesorului: talia 1,72, corpolență mijlocie
fruntea mică nasul potrivit gura mică bărbia ovală culoarea
feței culoarea părului sprîncenele
semne particulare —

Drept pentru care i s-a eliberat prezentul bilet

COMANDANT

Șeful biroului evidență

B18164 — c. 7983 — I. P. „Tiparul"

Bilet de eliberare din închisoarea Aiud, 1964

După eliberarea de la Aiud, în casa din Brașov:
Eugenia, Nicolae și ... Miți

Eugenia şi Nicolae Purcărea, Braşov 1974

Cu Zina Burloiu - Manesă
la Muzeul Satului

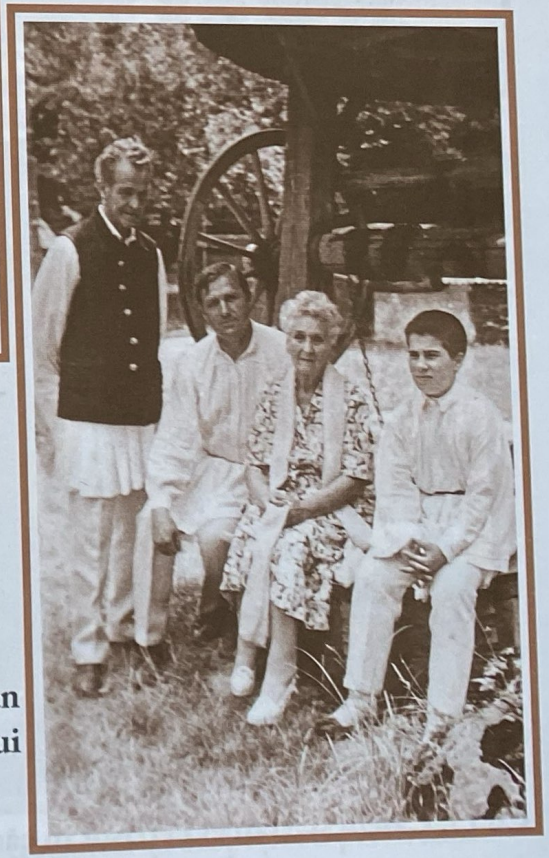

Cu doamna Elena Secoşan
la Muzeul Satului

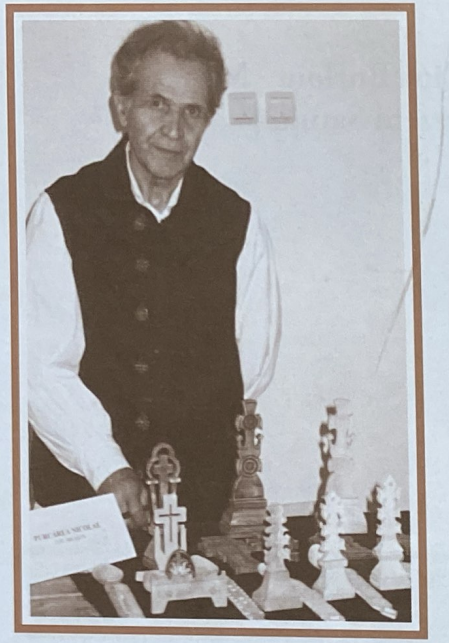

Creator popular

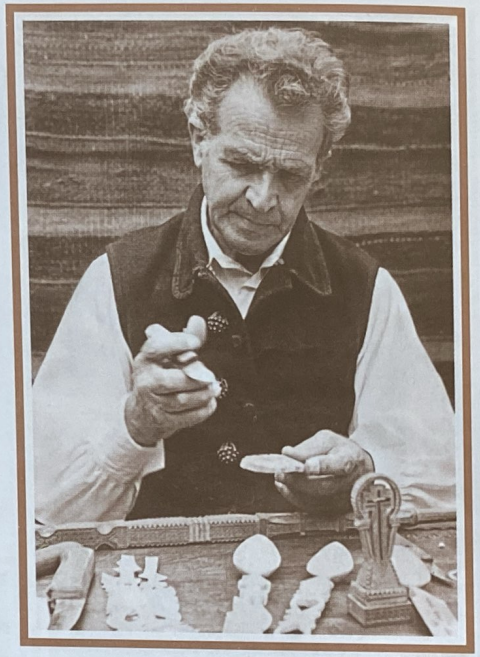

Cu Pr. Calciu şi Marcel Petrişor în căsuța din poveşti de la Braşov

Singur printre amintiri în mansarda casei din Braşov

La fereastra căsuței sale, petrecându-şi oaspeții cu privirea...

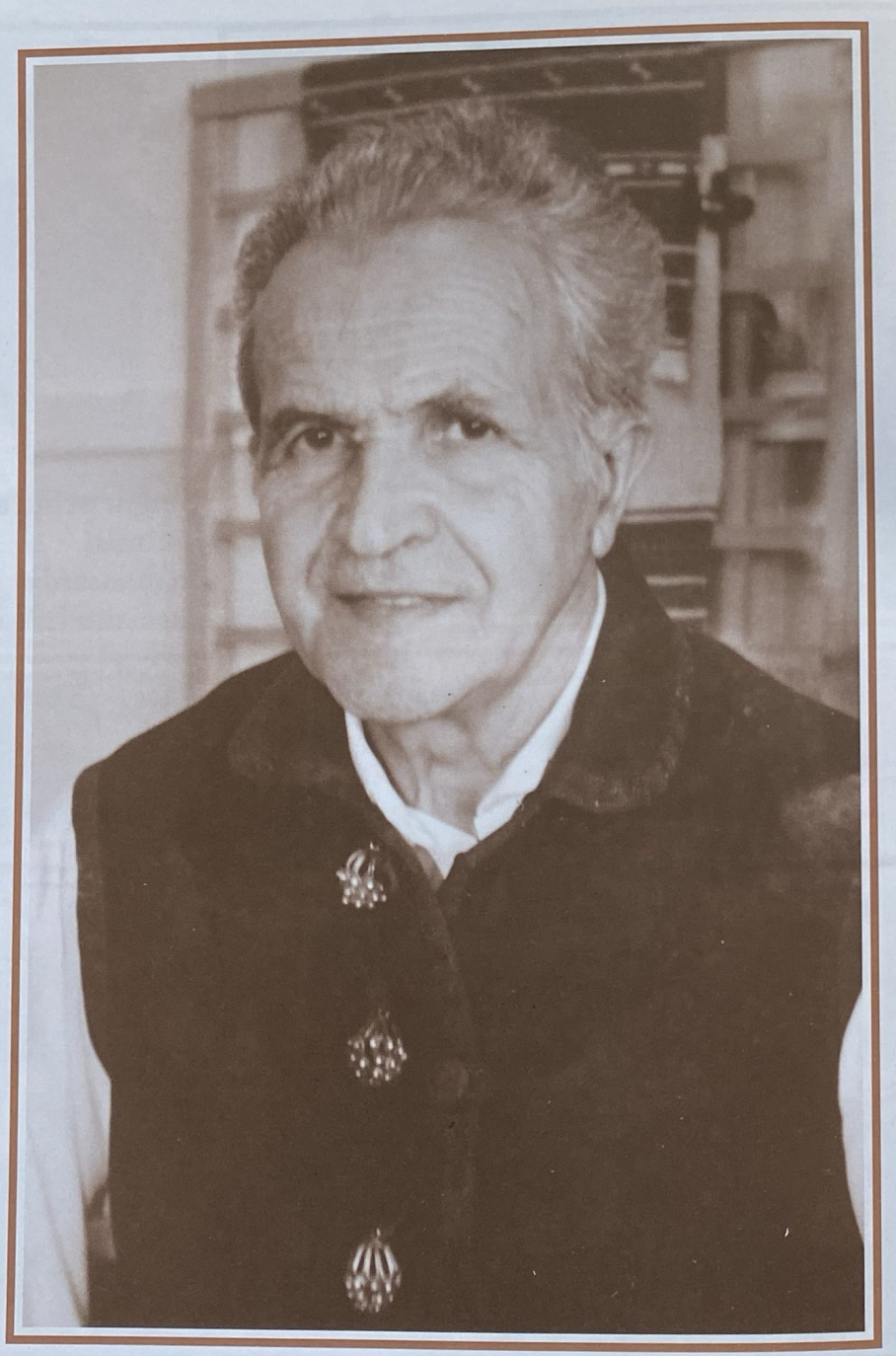

„Unchieş înțelept, pe obraz cu surâsuri cumințI“...

„Orice obiect lucrat face parte din sensibilitatea celui ce l-a făurit. Eu tot timpul am vrut să creez dintr-un lemn de foc o bijuterie“...

Fundaţia Sfinţii Închisorilor
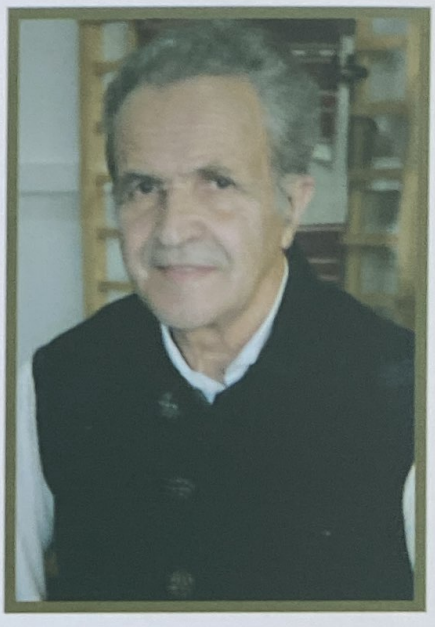
„E fadă povestirea mea... Teroarea ce m-a stăpânit de-a lungul anilor e greu, ba chiar imposibil de înfăţişat. Ea depăşeşte puterea de înţelegere a oamenilor. Căci lupta n-a fost între oameni, ci între două lumi: lumea binelui şi lumea răului, a lui satan. Şi dacă pentru o clipă surâsul lui satan ne-a îngheţat inimile, Dumnezeu, în marea Lui dragoste, ne-a redat viaţa, ne-a încălzit, ne-a scos la lumină, ne-a dat puterea de a lupta cu cel rău“...